

MEDDELTE VASDRAGSKONCESSIONER

(ERHVERVS-, REGULERINGS- OG KRAFTLEIETILLADELSER)

I. FØR KONCESSIONSLOVEN

(7. APRIL 1906—18. SEPTEMBER 1909)

Indholdsfortegnelse. *)

	Side
1. a) A/S Tyssefaldene. (Erhverv av Tyssefaldene i Ullensvang). b) The Sun Gas Co. ltd. (Leie av kraft fra Tyssefaldene). Selskapets navn er senere forandret til Alby United Carbide Factories ltd. Jfr. nedenfor nr. 29. Kgl. res. av 10de mai 1906	1
2. Norsk elektrokemisk Aktieselskap, Kragerø. (Erhverv av vandfald i Kragerøvasdraget). Den norske regjerings res. av 5te juli 1906	4
3. A/S Fostvedt Træsliperi. (Erhverv av Fostveit vandfald i Holt). Kgl. res. av 31te august 1906	13
4. Glommens Brukseierforening. (Regulering av Mjøsen). Kgl. res. av 10de september 1906 og 27de november 1907.	14
5. A/S Stangfjordens elektrokemiske Fabriker (The British Aluminium Comp. lim.) (Erhverv av vandrettigheter i Stangselven). Kgl. res. av 18de september 1906	20
6. A/S Major & Co. (Erhverv av vandfald ved Kongsgaard i Oddernes). Kgl. res. av 28de september 1906.	26
7. Engelsk undersaat Edgar A. Ashcroft, London. Jfr. nedenfor nr. 21 (Erhverv av Dyrneslielven m. v. i Kirkebø, Sogn). Kgl. res. av 24de oktober 1906	26
8. A/S Dale Fabriker. Jfr. nedenfor nr. 31. (Erhverv av vandrettigheter i Daleelven, Søndre Bergenhus) Kgl. res. av 24de oktober 1906	30
9. A/S Klosterfossen. (Erhverv av Klosterfossen i Skien). Den norske Regjerings res. av 16de november 1906.	30
10. Badische Anilin- und Sodafabrik. Jfr. nedenfor nr. 13. (Erhverv av vandret ved Fiskaabækken i Oddernes samt leie av kraft fra Kristianssands Fossefald og Elektricitetsverk). Den norske Regjerings res. av 12te december 1906.	32
11. A/S Kinservik. Jfr. nedenfor nr. 29, 34, 38 og 50. Erhverv av vandrettigheter i Kinsovasdraget). Kgl. res. av 17de januar 1907	36
12. Egelands Verk. (Erhverv av vandrettigheter i Sønedeledelven). Kgl. res. av 23de januar 1907.	53
13. Badische Anilin- und Sodafabrik. (Erhverv av grund). Tillægskoncession til nr. 10. Kgl. res. av 11te februar 1907.	56
14. A/S Knud Graah & Co. (Erhverv av vandfald ; Akerselven). Kgl. res. av 11te februar 1907.	56
15. A/S Fossumfos. (Erhverv av Fossumfaldene i Glommen). Kgl. res. av 2den mars 1907.	57
16. Chr. Salvesen & Chr. Thams's Kommunikations A/S. (Erhverv av vandfald paa gaarden Songli i Orkedalen). Kgl. res. av 2den mars 1907.	64
17. Asdal Bruk A/S. (Erhverv av vandfald i Asdalaen i Øiestad). Kgl. res. av 8de mai 1907.	65
18. A/S Meraker elektriske Kraft- og Smelteverk. (Leie av 1000 hk. fra A/S Meraker Grubers anlæg ved Turifossen i Meraker). Kgl. res. av 8de juni 1907.	66
19. Bentse Bruk. (Erhverv av vandfald i Akerselven). Kgl. res. av 8de juni 1907	68
20. Vestfos Cellulosefabrik. (Erhverv av en halvpart av Vestfossen). Kgl. res. av 8de juni 1907.	69
21. A/S Vadheim elektrokemiske Fabriker. (Erhverv av 2500 hk. fra Edgar A. Ashcrofts vandfald i Dyrneslielven). Jfr. foran nr. 7. Kgl. res. av 1ste juli 1907.	70
22. A/S Ilens smelteverk. (Leie av 1000 hk. av Trondhjems kommune). Kgl. res. av 7de august 1907 jfr. res. av 11te mai 1909.	76
23. A/S Ranheims Papirfabrik. (Erhverv av Nylandsfossen i Vikelven, Strinden). Kgl. res. av 7de august 1907.	77

*) Sak nr. 1-3 og 5-24 foredraget av Justisdepartementet.
 — 4 og 25-51 — • Arbeidsdepartementet.

	Side
24. A/S Mo Elektricitetsverk. Jfr. nedenfor nr. 47. (Leie av vandkraft fra Revelfossen i Mo). Kgl. res. av 12te september 1907.	79
25. Almindelig elektrometallurgisk Aktieselskap, Kristiania. (Leie av indtil 16000 hk. fra A/S Barbus kraftstation ved Evenstad i Froland). Den norske Regjerings res. av 9de december 1907.	81
26. A/S Rjukanfos. Jfr. nedenfor nr. 37. (Erhverv av vandrettigheter i Rjukanfos). Kgl. res. av 10de januar 1908.	83
27. A/S Myrens Verksted. (Erhverv av vandfald i Akerselven). Kgl. res. av 25de januar 1908.	99
28. North Western Cyanamid Co. (Leie av 4000 hk. fra Alby United Carbide Factories Ltd. i Ullensvaug). Jfr. foran nr. 1 b. Kgl. res. av 25de januar 1908.	99
29. A/S Kinservik. Jfr. nr. 11, 34, 38 og 50. (Erhverv av rettigheter i Kinsovasdraget og Gryttingselven samt regulering av vandføringen). Kgl. res. av 13de mai 1908.	103
30. A/S Skollenborg. (Erhverv av Øvre og Nedre Gravenfos i Numedalslaagen). Kgl. res. av 5te juni 1908. 116	116
31. A/S Dale Fabriker. Jfr. foran nr. 8. Erhverv av vandrettigheter i Bergsdalselven. Kgl. res. av 5te juni 1908.	122
32. Saugbrugsforeningen, Fredrikshald. (Erhverv av 14% av vandføringen i Tistedalselven fra Haldeus Bomuldsspinderi og Væveri). Den norske Regjerings res. av 8de juli 1908.	127
33. Tronstad Bruk Ltd. Jfr. nedenfor nr. 41. (Erhverv av Grytefoss i Sylling). Kgl. res. av 17de juli 1908.	128
34. A/S Kinservik. Jfr. nr. 11, 29, 38 og 50. (Tillægskoncession paa erhverv av grund). Kgl. res. av 31te juli 1908.	131
35. Moss Aktiemøller. (Erhverv av vandrettigheter i Mosseelven). Kgl. res. av 15de august 1908.	132
36. Nitedals Krudtverk. (Regulering av Ørfiskebækken i Nordmarken). Kgl. res. av 29de august 1908. 134	134
37. A/S Rjukanfos. Jfr. foran nr. 26. (Utvidet regulering av Møsvand). Kgl. res. av 29de august 1908. 140	140
38. A/S Kinservik. Jfr. foran nr. 11, 29 og 34. (Tillægskoncession paa erhverv av grund). Kgl. res. av 16de september 1908.	143
39. A/S Matrefaldene. Jfr. nedenfor nr. 44. (Erhverv og regulering av Haugsdals og Matreelvene i S. og N. Bergenhus amter). Kgl. res. av 16de september 1908.	144
40. A/S Tyinfaldene. (Erhverv og regulering av Tyinvasdraget). Kgl. res. av 16de september 1908.	151
41. A/S Tronstad Bruk Ltd. Jfr. foran nr. 33. (Leie av 1000 hk. fra Glitreelven ved Sjaastad i Lier). Kgl. res. av 3dje oktober 1908.	158
42. A/S Moelven Cellulosefabrik. (Regulering av Næren sjø i Ringsaker). Kgl. res. av 14de november 1908.	159
43. Kaptein H. Johansen paa vegne av et aktieselskap (Regulering av Rødungen, bielv til Numedalslaagen). Kgl. res. av 23de november 1908.	165
44. A/S Matrefaldene. (Erhverv av rettigheter over eiendommen Haugsvær i Masfjorden). Tillægskoncession til nr. 39. Kgl. res. av 23de november 1908.	170
45. Krogstad Cellulosefabrik Ltd. (Erhverv av Møllefaldet i Krogstadelven, Nedre Eker). Den norske Regjerings res. av 27de november 1908.	172
46. Arkitekt Ludvig Manskow, Kristiania, paa vegne av et aktieselskap. (Leie av 2000 hk. av A/S Hafslund). Koncessionen er senere frafaldt. Kgl. res. av 11te januar 1909.	174
47. A/S Mo elektricitetsverk. Jfr. foran nr. 24. (Regulering av Revatnet i Mo i Ranen). Kgl. res. av 19de januar 1909.	175
48. A/S De norske Salpeterverker. (Leie for 1 aar av 10000 hk. fra Norsk Hydro-elektrisk Kvælstof A/S). Kgl. res. av 1ste april 1909.	180
49. A/S Toten Potetmelfabrik. (Erhverv av vandfald i Lena elv i Østre og Vestre Toten). Kgl. res. av 16de april 1909.	181
50. A/S Kinservik. Jfr. foran nr. 29 m. fl. (Forandring i Reguleringsplaner). Kgl. res. av 11te mai 1909. 183	183
51. Norsk Hydro-elektrisk Kvælstofaktieselskap. (Erhverv av grund i Hitterdal). Kgl. res. av 20de august 1909.	184

1. a) A/S Tyssefaldene.

(Erhverv av Tyssefaldene i Ullensvang).

b) The Sun Gas Co. Ltd.

(Leie av kraft fra Tyssefaldene).

*Selskapets navn er senere forandret til Alby
United Carbide Factories Ltd.*

Jfr. nedenfor nr. 28.

Kgl. resl. av 10de mai 1906.¹⁾

Fra bestyrelsen i aktieselskapet «Tyssefaldene,» der er et norsk uansvarlig selskap, hvis formaal er at utnytte gjennom salg, utbygning, kraftbortleie, fabrikkdrift eller paa anden maate selskapets faste eiendomme i Hardanger, er til departementet indkommet følgende andragende:

Undertegnede bestyrelse i A/S Tyssefaldene tillater sig herved i ærbødighet at ansøke om tilladelse i henhold til den midlertidige lov av 7de april 1906 til at erverve nedennævnte eiendomme og rettigheter i Ullensvang i Hardanger. Disse eiendomme og rettigheter er av aktieselskapet kjøpt ved kontrakt med de tidligere eiere av 28de februar d. a., i hvilken kontrakt bestemmelse var indtatt om at eiendommene fra kontraktsdagen blev overtatt av kjøperen. Saadan overtagelse har faktisk fundet sted, idet øieblikkelig vore ingeniører har været

avsendt til stedet for paabegyndelse av de forberedende arbeider for utførelse av det ved faldene projekterte kraftanlæg.

Av eiendommene blev endel erhvervet fra det saakaldte Tyssedalskompani i Bergen og den resterende del fra d'hr. fabrikk-eier P. Aga i Ullensvang og grosserer P. Smith i Drammen. Fra Tyssedalskompaniet har allerede i længere tid skjøte foreligget færdigt og underskrevet, likesom hr. P. Smith for sin andels vedkommende hadde utfærdiget og oversendt selskapets advokat skjøte den 6te april iaar. Naar skjøtet fra Tyssedalskompaniet ikke allerede var tinglæst ved tinget i Ullensvang den 7de ds., skyldtes dette uforutseete forsinkelser.

Fra selskapets side er alt, som i henhold til kontrakten utkræves for at erhverve skjøter utført; bl. a. er av den samlede kjøpesum for eiendommene og rettighetene, nemlig kr. 420 000,00, allerede kontant betalt kr. 270 000,00, og det resterende beløp skal utbetales, naar heftelsesfri skjøter foreligger for den del av eiendommene, der i fællesskap tilhørte d'hr. Aga og Smith.

Uagtet vi er av den opfatning, at vi allerede forinden loven av 7de april d. a. traadte i kraft har erhvervet fuld eiendomsret til selskapets eiendomme og fuld raadighet over de indkjøpte rettigheter, har vi for i en affære av betydning som denne ikke at la noget i usikkerhet trodd at burde ansøke om tilladelse overensstemmende med den nævnte lov. Naar vi har bestemt os hertil,

¹⁾ Hvor ikke andet er anført, er koncessionerne meddelt overensstemmende med vedkommende departements indstilling.

er grunden ogsaa den, at det haster med at bringe klarhet over dette spørsmaal, da der allerede den 13de mars d. a. er avsluttet en kontrakt med The Sun Gas Co., ltd. om utleie av mindst 18 000 hk. til de fabrikker, som dette selskap skal bygge for fabrikation av karbid og cyanamid. Denne kontrakt forpligter os til under en stor løpende konventionalbot at ha utbygget faldene for mindst det nævnte antal hestekræfter inden 1ste april 1908. For at arbeiderne kan være færdige til det nævnte tidspunkt, maa de paabegyndes allerede inden 14 dage fra nu.

Det engelske selskap har for sin del allerede indgaat kontrakt med engelske jernbaner om leverance af karbid til banernes belysning fra de fabrikker, som dette selskap vil bygge ved faldene, likesom det engelske selskap allerede har erhvervet retten til for Norge at utnytte de Franch'ske patenter til fremstilling av cyanamid, med ret til avsætning av produktet i væsentlige dele af Tyskland og England.

Vi tilføier, at der, saafremt arbeiderne som planlagt vil kunne paabegyndes om ca. 14 dage, vil være adgang til at flytte flere ingeniører og ca. 200 mand fra arbeiderne ved Svælgfosanlægget i Telemarken, hvor de nævnte 200 mand efter nu avsluttede forcerede vandarbeider i løpet av nogen dage vil bli ledige og i tilfælde maa avskediges, saafremt der ikke blir anledning til at benytte den adgang, der her frembyr sig til at skaffe dem fornyet beskjæftigelse.

De eiendomme, som vort selskap allerede har erhvervet, er følgende:

- a. G.nr. 44, br.nr. 2, Tyssedal, av skyld mk. 0,10.
 - b. G.nr. 44, br.nr. 3, Tysseøren, av skyld mk. 0,03.
 - c. G.nr. 45, br.nr. 4, Skjæggedal, av skyld mk. 0,01.
 - d. G.nr. 45, br.nr. 5, Skjæggedal, av skyld mk. 0,01.
 - e. G.nr. 45, br.nr. 6, Skjæggedal, av skyld mk. 0,01.
 - f. G.nr. 45, br.nr. 7, Skjæggedal, av skyld mk. 0,02.
 - g. G.nr. 46, br.nr. 3, Tyssedalstveit, av skyld mk. 0,08.
 - h. G.nr. 46, br.nr. 4, Tyssedalstveit, av skyld mk. 0,04.
 - i. G.nr. 46, br.nr. 5, Tyssedalstveit, av skyld mk. 0,76.
 - j. G.nr. 46, br.nr. 7, Tyssedalstveit, av skyld mk. 0,01.
 - k. G.nr. 46, br.nr. 8, Tyssedalstveit, av skyld mk. 0,10.
- Disse eiendomme bestaar i det væsentlige i vandrettigheter.
- Derhos har selskapet sikret sig følgende rettigheter:
- l. Retten ifl. kontrakt av 14de april 1898 mellem Christen Tyssedal og ingeniør N. H. Bruun til et grundstykke m. v. av g.nr. 44, br.nr. 1.
 - m. Ret ifl. kontrakt av 7de juni 1898, tingl. 24de oktbr. 1898, til at dæmme Ringedalsvand.
 - n. Ret ifl. Ullensvangs kommunestyres beslutning av 18de mai, tingl. 22de oktbr. 1897 til regulering m. v. av diverse vande.
 - o. Ret til at utnytte enhver g.nr. 45, br.nr. 1 tilliggende vandret saavel i Tyssevasdraget med Ringedalsvand som i Bersaavandet, samt til at føre ledninger for vand, tunneller m. v. over denne eiendom.
 - p. Ret ifl. tingl. paategning av 28de febr. 1898 paa kontrakt tingl. 13de novbr. 1897 til at lægge ledning over g.nr. 45, br.nr. 2.
 - q. Ret ifl. kontrakt tingl. 12te oktbr. 1894 til at erhverve grund av g.nr. 44, br.nr. 1 til vandindtak m. m.
 - r. Ret ifl. utinglæst kontrakt av 8de febr. 1906 til erhvervelse av en parcel av g.nr. 44, br.nr. 1.
 - s. Ret ifl. kontrakt av 18de mars 1904 til tomt m. v. av g.nr. 44, br.nr. 1.
 - t. Ret ifl. erklæring av 30te mars 1904 fra Ole V. Reisæter vedkommende en g.nr. 46, br.nr. 2 forbeholdt fløtningsret.
 - u. Ret ifl. erklæring av 2den mai 1904 fra Johannes Tyssedalstveit vedkommende

en g.nr. 46, br.nr. 1 forbeholdt fløtningsret, tingl. 7de mai 1904.

- v. Ret ifl. erklæring, tingl. 24de oktbr. 1898, til at opdømme Ringedalsvand, heftende paa g.nr. 45, br.nr. 2.

Endel av disse rettigheter beror endnu paa utinglæste kontrakter, men arbeidet med at bringe hjemmelen i orden er for tiden paagaende, likesom de nødvendige skylddelingsforretninger er avholdte.

I forbindelse med dette andragende er derhos til departementet inkommet et andragende fra det engelske selskap: The Sun Gas Co., ltd., London, om tilladelse til for et tidsrum av 30 aar fra 1ste april 1908 at leie grund i Ullensvang til anlæg av fabrik.

I dette andragende er bl. a. anført: The Sun Gas Co., ltd. har ved kontrakt av 13de mars 1906 leiet av A/S Tyssefaldene op til den fulde kraft fra de det sidstnævnte selskap tilhørende fald i Tyssevasdraget, Ullensvang, hvilken kraft ved fuld regulering er anslaaet til ca. 37 200 hestekræfter. Likeledes har ved samme kontrakt The Sun Gas Co., ltd. betinget sig ret til at leie av A/S Tyssefaldene, for samme periode som kraftleveransen, grund til de fabrikker for karbid og cyanamid med de forskjellige til et saadant etablissement hørende bygninger, til hvilke den leiede kraft agtes benyttet. Efter kontrakten har aktieselskapet «Tyssefaldene» ret til at anvise The Sun Gas Co., ltd. de arealer, som dette sidste selskap har ret til at erholde leiet. Aktieselskapet Tyssefaldene har meddelt, at disse arealer vil bli anvist paa et av følgende to eiendomskomplekser, paa hvilke det har erhvervet de i dette øiemed fornødne haandgivelser:

- a. enten paa Eitrem i Ullensvang, hvor aktieselskapet Tyssefaldene har sikret sig de for øiemedet fornødne arealer ved haandgivelse paa dele av g.nr. 34, br.nr. 1, 2, 3 og 5, Eitrem.
- b. eller paa Odda i Ullensvang, hvor A/S Tyssefaldene har sikret sig de for øiemedet fornødne arealer ved haandgivelse paa dele av Ragde, g.nr. 27, br.nr. 1, Freim, g.nr. 28, br.nr. 1 (her-

under indbefattet en først nylig derfra skyldsatt parcel (Sjoarhaugen) g.nr. 29, br.nr. 1, Prestgaard, g.nr. 30, br.nr. 2, 4 og 5, Opheim, g.nr. 31, br.nr. 4, 5 og 8, Bustetun og g.nr. 32, br.nr. 1, Bakke.

De arealer, der vil bli spørsmål om for aktieselskapet Tyssefaldene at erhverve og for The Sun Gas Co., ltd. at leie fra det ene eller andet av disse eiendomskomplekser vil utgjøre antagelig ialt ca. 150 maal og ialfald ikke over 200 maal.

I anledning av disse andragender indhentede departementet uttalelse fra amtmanden i Søndre Bergenhus amt, der i telegram av 25de april sidstleden har meddelt: «I anledning av departementets telegram av 21de dennes har Ullensvangs herredsstyre igaar enstemmig uttalt:

«Man har ikke noget at indvende imot, at der opprettes større industrielle anlæg i Odda eller inden herredet overhodet, idet man anser det gavnlige, at der gaaes igang med utnyttelse av vore vandfald.» Jeg slutter mig til denne uttalelse og finder at maatte anbefale, at der meddeles vedkommende selskaper tilladelse til at erhverve de i departementets telegram omhandlede eiendoms- og bruksrettigheter i Ullensvang.»

Amtmanden opplyser derpaa, at fabrikk-eier Aga, en av sælgerne av vandrettigheter til aktieselskapet Tyssefaldene har meddelt, at han solgte sine rettigheter 28de febr., fra hvilken tid selskapet overtok dem. Handelen med Tyssedalskompaniet — en anden av sælgerne — gik i orden den 8de mars. Skjøte blev senere utfærdiget og det nye selskap hadde, saavidt amtmanden vidste — overtat vedkommende vandrettigheter ved skjøtets mottagelse. I et telegram av 26de april sidstl. opplyser amtmanden, at sakfører Faye — som repræsentant for Tyssedalskompaniet — har meddelt, at dette mottok 1ste termin av kjøpesummen den 8de mars og 2den termin 7de april. Skjøtet blev undertegnet 2den april og skulde tinglæses saasnart den hele kjøpesum var stillet til disposition, hvilket som nævnt fandt sted 7de april. De i telegrammerne meddelte opplysninger av fabrikk-eier Aga og overretssak-

fører Faye er bekræftet av disse i skrivelse til amtmanden av 24de og 25de april d a.

Andragenderne er tillike anbefalte av lensmand i Ullensvang Aga i telegram til amtmanden av 25de april sidstl., i hvilket bl. a. opplyses, at aktieselskapet Tyssefaldene har kjøpt vandrettigheterne med et større areal tomter i Tyssedalen for en kjøpesum av henvend $\frac{1}{2}$ million kroner, samt at det har faat haandgivelse paa arealer paa selve Odde og paa Eitrheimsnes for mellem kr. 100 000,00 og kr. 200 000,00, efter hvad der er lensmanden meddelt.

Om aktieselskapet Tyssefaldenes andragende har kanaldirektøren, hvem departementet har forelagt saken, uttalt, at han ikke for sit vedkommende finder noget at erindre mot dets indvilgelse. De paagjældende eiendomme er beliggende paa et forholdsvist avsides sted, og der vil aldrig kunne bli spørsmål om anvendelse av vandkraften til elektrisk drift av statens jernbaner.

Ogsaa departementet finder at kunne anbefale andragenderne til indvilgelse, dog saaledes, at tilladelsen for aktieselskapet Tyssefaldene kun gjælder, saalænge selskapsbestyrelse udelukkende bestaar av norske statsborgere.

Man tillater sig saaledes at

indstille:

At der i medhold av § 1 i lov om adgang for andre end norske statsborgere til at erhverve fast eiendom eller bruksret over grund her i riket av 9de juni 1903, jfr. midlertidig lov om adgang til at erhverve vandfald her i riket av 7de april 1906, meddeles tilladelse til:

1. aktieselskapet Tyssefaldene, saalænge selskapsbestyrelse udelukkende bestaar av norske statsborgere, til at erhverve de paa vedlagte fortegnelse opførte eiendomme, og rettigheter vedkommende faste eiendomme¹⁾, i Ullensvang herred, Søndre Bergenhus amt og

2. det engelske selskap The Sun Gas Co., ltd., London, til for et tidsrum av 30 aar fra 1ste april 1908 av aktieselskapet Tyssefaldene at leie vandkraft og grund til anlæg av fabrikker for karbid og cyanamid enten av g.nr. 34, br.nr. 1, 2, 3 og 5, Eitrheim eller av g.nr. 27, br.nr. 1, Ragde, g.nr. 28, br.nr. 1, Freim, den fra g.nr. 28 utskilte parcel Sjoarhaugen, g.nr. 29, br.nr. 1, Prestegaard, g.nr. 30, br.nr. 2, 4 og 5, Opheim, g.nr. 31, br.nr. 4, 5 og 8, Bustetun og g.nr. 32, br.nr. 1, Bakke, samtlige i Ullensvang herred, Søndre Bergenhus amt.

2. Norsk elektrokemisk Aktieselskap, Kragerø.

(Erhverv av vandfald i Kragerøvasdraget).

Den Norske Regjerings resl. av 5te juli 1906.

Med skrivelse av 10de mai d. a. indsendte amtmanden i Bratsberg amt til departementet et andragende, datert s. d., fra «Norsk elektrokemisk Aktieselskap» saalydende:

«Under 8de mai 1906 er der dannet et selskap, «Norsk elektrokemisk Aktieselskap» med aktiekapital kr. 600 000,00 til utnyttelse av vandfald i Kragerøvasdraget til elektrokemisk industri.

I den hensigt er der (under forbehold av kongelig approbation) i disse dage indkjøpt følgende vandfald i Kragerøvasdraget, beliggende i Sannikedal tinglag:

- I. Vestre Vrangfos, g.nr. 4, br.nr. 7, av skyld 18 øre. (Dette tidligere vandfald er overdæmnet ved vasdragets regulering og den nyopførte dam ved Dalsfos).
- II. Vestre Dalsfos, g.nr. 4, br.nr. 8, av skyld 35 øre.
- III. a. Østre Vrangfos, g.nr. 2, br.nr. 3, skyld 20 øre (kfr. bemerkning under I).
b. Østre Dalsfos, g.nr. 3, br.nr. 2, skyld 35 øre.

¹⁾ Anført foran s. 2 under a—v.

- IV. Tveitereidfos, g.nr. 10, br.nr. 4, skyld mk. 1,11.
- V. Hougholdtfos, g.nr. 9, br.nr. 7, skyld 2 øre, g.nr. 9, br.nr. 10, skyld 1 øre, g.nr. 9, br.nr. 11, skyld 1 øre.
- VI. Vestre Solumfos, g.nr. 25, br.nr. 3, skyld 52 øre.
- VII. Østre Solumfos, g.nr. 27, br.nr. 18, skyld 69 øre.
- VIII. Solum Fos, g.nr. 25, br.nr. 2, skyld 34 øre.
- IX. Servitutrettigheter over et ved Dalsfos dam beliggende grundstykke av gaard Svenum, g.nr. 4, br.nr. 1, tilfølgje forlik av 7de juli 1858, tinglæst 14de august 1860, bekræftet av nuværende grundeiere Abraham Næslund og Thor Moe ved erklæring av 5te mai 1906.

Alle disse eiendomme er indkjøpt av d'hr. konsul Joh. F. Juel, grosserer A. Schweigaard og brukseier K. Jensen av Kragerø, der fra 1899 har indehat og fremdeles indehar hjemmelen paa samme.

Eierne har senere i anledning av fosseindkjøpet og til sammes videre utnyttelse dannet et aktieselskap, benævnt A/S Kragerø Fossekompani, der uten at ha faat hjemmel paa eiendommene, har medundertegnet paa salget til vort selskap.

Endvidere har eierne forpligtet sig til, medindbefattet i salget, at skaffe vort selskap til opførelse av boliger hjemmel paa et i nærheten av Dalsfos liggende grundstykke ca. 4 000 m.² stort, hvorpaa de har salgs-tilbud ifølge vedlagte erklæring av 4de ds. og som her betegnes med salgs-nr. X.

Sammen med andre interesserte har eierne efter erhvervet kongelig tilladelse foretat regulering av vasdraget ovenfor Dalsfos og i den anledning opført en dam ved denne fos, hvorved der av dette vandfald kan paaregnes en vandkraft paa vel 4 000 effektive hestekræfter.

Denne vandkraft, hvorav man har for-

pligtet sig til at avgive 400 hk. til bruk for Kragerø by, agtes uopholdelig ved en elektrisk kraftledning ført ned til Kragerø til drift av en samtidig der anlæggendes karbid- og elektrokemisk fabrikk.

De 2 andre fosse, Tveitereidfos og Solumfos, hvorved endnu ikke vandbygningsarbeider er utført, er ogsaa bestemt til anvendelse i lignende øiemed.

Kjøpesummen for samtlige fosse med tilbehør utgjør kr. 540 000,00.

Til opførelse av fabrikkbygning med videre i Kragerø by er der fra kommunestyret fremkommet tilbud av et tomteareal paa ca. 8 000 m.²

Herom henvises til vedlagte skrivelse fra Kragerø formandskap av 8de mai 1906. Det erhvervendes grundstykke, der bestaar av matr.nr. 20, 14, 17, 18 a, 16, 15, 19 og 18 b, opføres her under salgs-nr. XI.

Det hele anlæg antages at ville komme paa over 1½ million kroner.

Av aktiekapitalen paa kr. 600 000,00 er en tredjedel paa norske hænder. Vort selskap er bestemt til at ha sit sæte i Kragerø, og underskriverne, infanterikaptein Carsten Bruun og ingeniør Christiania Wisbech, begge her av byen, er valgt til dets direktion.

I henhold til loven av 7de april 1906 tillater undertegnede selskap sig herved underdanigst at ansøke om kongelig tilladelse til at erhverve forannævnte under nr. I til og med XI opregnede eiendomme og eiendomsrettigheter med tilliggelser.

Ved i den anledning at henvise til uttalelser,

1. fra Sannikedals formandskap i vedlagte formandskapsutskrift av 8de mai 1906 og
2. fra Kragerø kommunestyre ifølge vedlagte skrivelse fra Kragerø formandskap av 8de mai 1906,

maa det være os tillatt som anbefaling for foretagendets iverksættelse særlig at paaberøpe os den store fordel for distriktet, som et anlæg av den betydning nødvendigvis maa føre med sig, hvilket noksom bekræftes ved de ovennævnte uttalelser og i det hele

taget ved den maate, hvorpaa foretagendet er mødt i distriktet.

Det er en bekjendt sak, at sælgerne i den lange tid siden indkjøpet har gjort de største anstrengelser for at faa norsk eller utenlandsk kapital engagert i vandkraftens utnyttelse, uten at dette hittil er lykkes.

Disse herrer har først ved indkjøpet og senere ved deltagelse i vasdragets regulering sat en betydelig kapital ind i foretagendet, visselig i forventning om, at samme i distriktets interesse kunde føres videre og bringe dem vederlag tilbake for deres utlæg og risiko og mange aars rentetap.

Det var nu i april maaned 1 aar, siden de forhandlinger begyndte, som med gjentagne sammenkomster og befaringer av aastederne har ført til det resultat, som nu foreligger. Det er saaledes forholdsvis et ikke ubetydelig arbeide og pengeutlæg, som er foranlediget alene ved sakens forberedelse.

Vi undlater heller ikke at tilføie — som ogsaa foran uttalt — at kjøpet alene sker til eiendommenes utnyttelse i elektrokemisk og ikke i salgs- eller andet øiemed.

Det maa ogsaa være os tillatt underdanigst at bemerke, at indgaaede kontraktsforhold gjør det av væsentlig interesse for os at faa en hurtig avgjørelse paa denne vor ansøking.»

*

Den i andragendet paaberopte uttalelse av 8de mai d. a. fra Sannikedals formandskap er saalydende:

«Da man er av den mening, at et salg av de ovennævnte fosse til et selskap, der straks vil gaa igang med opførelsen av et elektrisk anlæg til drift av en elektrokemisk fabrikk i eller i nærheten av Kragerø, hvorved den hittil ubenyttede vandkraft vil bli tatt i industriens tjeneste, vil være til stor fordel for distriktet og bidra til dettes fremgang og utvikling, vil man paa det varmeste anbefale, at kongelig approbation maa bli meddelt paa det stedfundne salg. Man vil spesielt henlede oppmerksomheten paa, at mens storindustrien her i distriktet næsten udelukkende har omfattet forædling av træ-

og skogprodukter, er formaalet for «Norsk elektrokemisk Aktieselskaps» drift at tilgodgjøre andre raamaterialer.»

Denne uttalelse avgaves enstemmig.

Amtmanden i Bratsberg amt ledsagede andragendet med sin anbefaling, idet han tilføiede, at saken i tilfælde vil ha en overordentlig stor betydning for Kragerø by og dens omegn.

Andragendet blev av departementet forelagt kanaldirektøren, der i skrivelse av 21de mai sidstl. uttalte, at de omhandlede vandfald er beliggende saaledes, at de i tilfælde vil kunne anvendes til elektrisk drift av en vestlandsbane med sidelinjer. Da der imidlertid endnu ikke er truffet nogen bestemmelse angaaende anlæg av en saadan bane, og da dens eventuelle behov for elektrisk drivkraft maa kunne tilfredsstilles fra andre fossefald, antages der av nævnte hensyn ikke at være noget til hinder for, at de her omhandlede fosse og eiendomme overdrages til ansøkeren. Han antar heller ikke, at der er andre hensyn, som skulde tale herimot, likesom der heller ikke fra distriktets side sees at være noget at erindre mot den her omhandlede overdragelse. Han anbefaler derfor andragendet indvilget.

Fra advokat Johannes Bergh, Kristiania, indkom til departementet en skrivelse av 19de mai d. a. med bilag og en tillægs-skrivelse av 29de mai næstefter paa vegne av «The British Aluminium Co., ltd.» i anledning av det indsendte andragende om approbation. Det fremgik herav, at det nævnte engelske selskap under 11te mai d. a. har gjort aktieselskapet Kragerø fossekompani et tilbud, som den 15de s. m. blev akseptert, om kjøp av de paagjældende fosse, ifald det av «Norsk elektrokemisk Aktieselskap» indgivne andragende om kongelig tilladelse til vandkraftens erhvervelse maatte bli avslaat. Efter dette tilbud skulde aktieselskapet Kragerø fossekompani bli bestaaende med en aktiekapital av kr. 678 000,00, og det engelske selskap avkjøpe kompaniet aktier til pari kurs for kr. 348 000,00, hvorved det væsentligste av kompaniets nuværende gjæld kunde dækkes.

Yderligere skulde kompaniet forstrækkes med et laan paa kr. 1 700 000,00 eller mere, om fornødent, til øieblikkelig fuld utbygning av alle fald og overførelse av kraften derfra til Kragerø by. Av kraften skulde 450 hestekræfter reserveres i Kragerø for elektrisk belysning, resten utleies paa begrænset tid (99 aar) til et «Aktieselskapet Kragerø Aluminium Kompani» med aluminiumsfabrik i eller ved Kragerø; dette sidste selskap skulde startes for det nævnte engelske selskaps regning. Advokat Bergh har ved siden av endel nærmere detaljerte oplysninger om det akcepterte tilbud og den nærmere eventuelle ordning mellem Kragerø fossekompani og det engelske selskap fremholdt, at dettes tilbud efter hans mening frembyr adskillige fordele fremfor «Norsk elektrokemisk Aktieselskap»s planer, der skal realiseres ved væsentlig tysk kapital. Bl. a. fremholdes, at der ikke tidligere haves nogen aluminiumsfabrik her i landet, og at det synes at maatte være et nationaløkonomisk hensyn, der fortjener at paaagtes, at den nu opvoksende elektrokemiske industri ikke bør bli for ensidig, men bør omfatte flere brancher, saaledes at den blir mindre utsat for paavirkning av konjunkturernes.

Efterat være git anledning til at gjøre sig bekjendt med denne forestilling paa det engelske selskaps vegne fremkom «Norsk elektrokemisk Aktieselskap» under 31te mai næstefter med endel bemerkninger dertil. Heri henledes bl. a. opmerksomheten paa, at dets kjøp av fossekompaniets vandfald var perfekt den 5te mai d. a., og at fossekompaniet ved kjøpekontraktens § 9 har forpligtet sig til at understøtte det planlagte foretagende med sin indflydelse overalt. Kjøpet er resultatet av haandgivelser med gjentagne terminforlængelser og 14 maaneders intenst arbeide med undersøkelser av enhver art; i den største del av denne tid har, saavidt vites, ogsaa underhandlinger været drevet med det nævnte engelske selskap. Det synes eiendommeligt, at der fra konkurrerende hold kan fremsættes og gjøres forestillinger og tilbud som det her fra det engelske selskap foreliggende. En kjø-

pers stilling blir absolut retløs, hvis avgjørelsen av et approbationsandragende skulde kunne paavirkes av nye tilbud, fremkomne efter andragendets indgivelse, da jo som regel sælgeren løses fra sine forpligtelser derved, at approbation negtes.

Til departementet er endvidere i sakens anledning indkommet en forestilling, datert mai 1906, fra Det norsk-franske Aktieselskap Bamble Apatitgruber ved George Dahll, hvori fremholdes, at dette selskap nu er sat istand til at kjøpe de her paagjældende vandfald for kr. 550 000,00 og til at la samme utbygge foreløbig til overførelse av 3 000 turbinhestekræfter (2 200 elektriske hestekræfter) til selskapets grubeanlæg i Bamble, beliggende ca. 14 km. fra fossene. I forbindelse med denne forestilling indkom til departementet med skrivelse av 6te juni d. a. fra amtmanden i Bratsberg amt utskrift av Bamble herredsstyres i møte den 26de mai næstefter avgivne enstemmige uttalelse saalydende:

«Bamble herredsstyre tillater sig herved i anledning det i aviserne annoncerede salg av fossene i Kragerøvasdraget til et tysk konsortium («Norsk elektrokemisk Aktieselskap») at fremkomme med følgende uttalelse:

Bamble herred er paa en dobbelt maate interessert i disse fossefald, baade fordi det direkte berøres av vasdraget og fordi det inden sine grænser har en større bedrift, for hvis utvikling det er en nødvendighet, at elektrisk kraft til rimelig pris kan erholdes.

Nævnte bedrift, Bamble Apatitgruber, har bestaaet i ca. 35 aar, og har til sine tider været drevet i meget stor maalestok. For tiden sysselsættes der ca. 150 arbeidere — der er gode og agtværdige indvaanere av herredet. I de senere aar har imidlertid de lave fosfatpriser stillet sig hindrende iveien for bedriftens lønsomhet, hvorfor man ved gruberne har bestræbt sig for at finde nye metoder, tildels for at kunne gjøre driften billigere, men spesielt for at bringe de fortiden værdiløse, fattige produkter, hvorav der ved og i gruberne findes store mængder, i værdi.

Man har hørt, at det er lykkes gruberne at finde en metode, der i alle henseender tilfredsstillende det stillede maal, saaledes at bedriftens fremtid derved vil kunne bli sikret i en lang række av aar.

Forutsætningen for at planen kan bli realisert er imidlertid vistnok, at elektrisk kraft, hvorav der skal tiltrænges ca. 2000 hestekræfter, kan erholdes. Det er os bekjendt, at den videre forutsætning har været at den nødvendige kraft kunde faaes fra fossene i Kragerøvasdraget, der ligger i distriktet og er den naturlige kilde at søke hen til. Efter hvad der er berettet har ogsaa gruberne staaet i underhandlinger med fosseieerne herom. Forhandlingerne blev imidlertid avbrudt paa grund av, at nogen utlændinger uten grubernes vidende tilbød sig at kjøpe alle fossene, hvorved Bamble Apatitgrubers interessenter blev helt udelukket.

Herredet maa i høi grad beklage dette forhold, dersom det skal ha tilfølge at Bamble Apatitgrubers plan maa strande paa grund av manglende kraft, og dette er der desværre utsigt til.

For Bamble herred kan dette nemlig ha tilfølge tapet av en av sine fornemste skatteobjekter, likesom det vil være et føleligt tap for den forholdsvis store arbeidsstok og for dem som indirekte har fordel av bedriften, hvilket tap igjen vil virke tilbake paa herredet. Endelig vil Bamble gaa glip av de store fordele som den forøkede drift med de nye værdier og den forøkede arbeidsstok m. m. vil føre med sig.

For Bamble kommune er derfor en heldig ordning av elektricitetsspørsmålet i distriktet av den aller største betydning, og man tillater sig derfor at anmode regjeringen om, at der ogsaa maa bli tat hensyn til Bambles interesser, naar spørsmålet om approbation av det stedfundne salg skal behandles. Man tillater sig at uttale, at en ordning, hvorved kraftbehovet baade i Bamble og Kragerø kunde bli tilfredstillet, vilde være til held for det hele distrikt.»

Amtmanden bemerkede ved oversendelsen, at han ikke kunde være enig i herreds-

styrets uttalelse, al den stund det var en kjendsgjerning, at hr. Goerge Dahll var med paa at by paa Vrangfos og Eidsfos (tilhørende Bratsberg amtskommune) og ifølge vedkommende komite's beslutning vilde ha faat disse fosse, dersom han blot inden fristens utløp hadde skaffet garanti, noget han vægrede sig for, uagtet en av Skiens banker bød ham garantien. Det staaer endnu frit for hr. Dahll at gjenta sit anbud, noget hvorom han tidligere er underrettet.

Departementet skal bemerke, at der ikke foreligger oplysning om, at ogsaa Bamble Apatitgruber er git noget betinget tilsagn om at kunne faa kjøpt de heromhandlede fosse av aktieselskapet Kragerø fossekompani.

I skrivelse av 11te juni d. a. til amtmanden i Bratsberg amt bad departementet ansøkeren, «Norsk elektrokemisk Aktieselskap», underrettet om, at man efter stedfunden konference inden regjeringen ikke hadde fundet at kunne anbefale det foreliggende andragende indvilget og derfor fandt det hensigtsløst at gjøre saken til gjenstand for foredrag.

Under 18de juni næstefter meddelte selskapet at det i tilfælde av, at den ansøkte tilladelse blev meddelt, var villigt til at underkaste sig en række nærmere omhandlede betingelser. Efterat saken derpaa hadde været forelagt Arbeidsdepartementet, som i skrivelse av 29de juni d. a. erklærede, at det antok, at der ikke burde være noget avgjørende til hinder for tilladelsens meddelelse paa betingelser i det væsentlige, som de av selskapet tilbudte, har selskapet efter stedfunden underhaandskonference med Arbeidsdepartementets og nærværende departements chefer under 4de juli sidstleden indgit et nyt andragende om at erholde den ansøkte tilladelse i henhold til lovene av 9de juni 1903 og 12te juni 1906. I andragendet, der iøvrigt i det væsentlige er likelydende med det tidligere av 10de mai d. a. og underskrevet av selskapets direktører, for Christian Wisbechs vedkommende efter vedlagt fuldmagt av Carsten H. Brunn, erklærer sel-

skapet at indgaa paa følgende nærmere betingelser for tilladelsen:

- «1. Selskapets bestyrelse, som skal ha sæte og kontor i Norge, skal til enhver tid udelukkende bestaa av norske statsborgere.
2. Selskapet skal ved sine anlæg og sin drift her i riket anvende udelukkende norske funktionærer og arbeidere. Vedkommende regjeringsdepartement kan dog tilstede undtagelser fra denne regel, naar hensynet til speciel fagkundskap eller øvelse gjør dette nødvendigt eller særlig ønskeligt.

For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskapets tjeneste, erlægges en daglig mulkt, stor kr. 5,00 — fem — kroner.

3. Selskapet forpligter sig til ved utbygningen av anlæggene og driften fortrinsvis at anvende norsk materiel.
4. Selskapet forpligter sig til ikke at eksportere elektrisk energi uten regjeringens samtykke.
5. Selskapet forpligter sig til at utbygge Dalsfos, Tveitereidfos og Solumfos inden 10 aar fra bevillingens datum.

Til sikkerhet for denne forpligtelse vedtar selskapet en konventionalbot av kr. 100,00 — et hundrede kroner — for hver dag, som fristen overskrides.

6. Staten gives ret til efter 75 — fem og sytti — aar, regnet fra bevillingens datum, at indløse samtlige vandfald med damme, kraftstationer med tilhørende maskineri og andet tilbehør og kraftledninger samt de til utbygning og kraftanlæg sikrede i post IX nævnte tomter og servitutrettigheter.

Hvis den tomt, hvorpaa servitut av 7de juli 1858, bekræftet under 5te mai 1906, overgaar i selskapets eie, medfølger ogsaa denne i overdragelsen til staten.

7. Den pris, for hvilken staten skal være berettiget til at overta heromhandlede eiendomme, bestemmes til
 - a. enten kr. 150,00 — et hundrede og

femti kroner — pr. utbygget elektrisk hestekraft eller

- b. ved betaling av en sum, som av uvillige mænds skjøn, optat paa statens bekostning, bestemmes som billig pris.

Efter hvilket av disse alternativer staten, der har valget, agter at indløse eiendommene, meddeles os senest samtidig med underretning om, at staten vil benytte sig av sin ret til indløsning. Denne underretning skal være selskapet ihænde senest 70 aar — sytti aar — efter bevillingens datum.

Anlægget med det installerte maskineri skal ved overdragelsen være i fuld driftsmæssig stand. Hvorvidt saa er tilfælde avgjøres ved skjøn av uvillige mænd.

8. De panteheftelser, som ikke maatte bli dækket av den eventuelle indløsningssum, bortfalder.
9. Forsaavidt staten skrider til indløsning, er selskapet berettiget til at faa leiet vandkraft av staten i et tidsrum av 20 — tyve aar — fra indløsningsdagen mot betaling av den paa den tid for lignende anlæg gjældende pris, dog ikke over kr. 50,00 — femti kroner — pr. elektrisk hestekraft.

Hvis enighet om prisen ikke kan oppnaaes, fastsættes denne ved skjøn av uvillige mænd, optat paa selskapets bekostning.

Leieavgiften erlægges ukrævet efter-skudsvis pr. halvaar, og leieretten forbrytes, hvis avgiften ikke betales i rette tid.

Den leiede kraft gjælder kraften fra samtlige kjøpet vedkommende vandfald med fradrag av de 400 hk., som efter selskapets kontrakt er forbeholdt Kragerø by, i forhold til hvilken staten fra indløsningstiden indtræder i selskapets rettigheter og forpligtelser.

10. Forsaavidt staten ved koncessionstidens utløp ikke indløser vandfaldene m. v., har eierne selv eiendomsret og dispositionsret over disse, selvfølgelig dog kun

under de vilkaar og betingelser, som ifølge dagjældende lovgivning utkræves.

11. Alle tvistigheter i anledning av nærværende koncession henhører under norske domstoles avgjørelse.
12. Idet vi vedtar foranstaaende betingelser som forpligtende for os og vore heromhandlede eiendomme, indgaar vi likeledes paa, at nærværende dokument, til sikring av den fornødne tinglige ret, tinglæses.»

Med hensyn til Kragerø kommunes stilling til nærværende sak skal departementet bemerke, at Kragerø kommunestyre i møte den 5te mai d. a. enstemmigt vedtok en innstilling fra formandskapet saalydende:

«Formandskapet innstiller til kommunestyret at tilby de nye eiere av fossene tomterne paa Tangen: Torbjørnsens verft, Knophs verft og de mellemliggende 5—6 huse (mtr. nr. 20, 14, 17, 18 a, 16, 15, 19 og 18 b) til fri disposition og anlæg av fabrikker mot en kjøpesum av kr. 10 000,00 kontant.

De paa eiendommene hvilende grunnleier overtages av kjøperne.

De ovennævnte mellemliggende huse blir kommunens eiendom og bortflyttes for dennes regning, mens de paa eiendommene værende boder tilfaller kjøperne.

Kjøperne skal være forpligtet til at anlægge hovedfabrikken og saaledes anvende ialfald den væsentligste del av kraften fra fossene samt ha sit kontor inden byens grænser. Kommunen skal derhos ha adgang til at erholde de pr. Solumfos stipulerte indtil 400 hk. fra Dalsfos, forsaavidt utbygningen eller nyttiggjørelsen av Solumfos ikke er paabegyndt inden 1 aar fra den tid, da kraften fra Dalsfos er ført ned til byen, til gjældende dagspriser.

Kommunen overtar ansvaret ved eventuell ulempeerstatning likeoverfor naboerne dog kun for den projekterte kalcium karbidfabrik, idet man ikke kan overta noget ansvar likeoverfor ulemper ved andre ukjendte fabrikker.

Kommunen forpligter sig til at gi salget

av fossene sin anbefaling til opnaaelse av kongelig approbation.

Formandskapet bemyndiges til at anvende de hertil fornødne pengemidler, dog ikke over kr. 40 000,00.

Kommunens tilbud er avhengig av, at hr. Dahll frafalder sin forkjøpsret til Torbjørnsens verft eller mulig nogen av de andre tomter.»

Efter at ha mottat utskrift av denne beslutning med skrivelse av 10de mai næstefter fra amtmanden i Bratsberg amt, tilskrev departementet under 21de juni d. a. denne med anmodning om at tilveiebringe nærmere opplysninger om indholdet av beslutningen, som efter departementets mening maatte undergives kongelig approbation i henhold til formandskapslovens § 40. Under 3dje juli næstefter mottok man fra amtmanden i besvarelse herav en skrivelse av 30te juni næstefør fra ordføreren i Kragerø formandskap, der uttaler, at det ikke er muligt at sige, i hvilken utstrækning der kan bli tale om ulempeerstatning. Hvis der i det hele tat blir spørsmaal om nogen erstatning, gaar man dog ut fra, at denne vil kunne begrænses til de nærmest liggende huse og blir av mindre betydning. Efter de opplysninger, man har kunnet indhente fra steder, hvor lignende fabrikker er anlagte, har man grund til at tro, at der nærmest ikke vil bli tale om nogen erstatning. Den frembudte tomt ligger tæt ved vandet paa byens østligste kant og kan saaledes ikke sammenlignes med en tomt midt inde i byen. De til formandskapets disposition stillede kr. 40 000,00 tænkes tilveiebragt ved laan, der vil bli amortisert paa sedvanlig maate. Beløpet vil bli anvendt til delvis betaling av tomterne samt til indkjøp av de nærmest liggende huse. Selskapet skal kun betale kr. 10 000,00 for det samlede tomteareal, og byens utlæg i den anledning ved samtlige tomter formenes at bli omtrent kr. 30 000,00.

I den andragendet av 10de mai d. a. vedlagte skrivelse av 8de mai næstefør har ordføreren paa Kragerø formandskaps vegne fremholdt, at det ansees som en livsbetingelse for byen, at denne kraft fra fossene,

som man i saa mange aar har ventet paa, nu maa bli anvendt inden byens grænser som et godt skatteobjekt, og hvorfra man vil kunne faa den fornødne kraft til al videre industri, belysning etc. Samtlige byens indvaanere og næringsdrivende imøteser med interesse saken hurtig approbert. Gjennem amtmanden har imidlertid ordføreren paa formandskapets vegne senere under 30te juni d. a. indsendt en forestilling saalydende:

«Da Kragerø kommunestyre under 5te mai d. a. enstemmig vedtok sin beslutning om at tilby «Norsk elektrokemisk Aktieselskap» den fornødne tomt paa Stilnæstangen i Kragerø til anlæg av en kalcium karbid-fabrik for et beløp av kr. 10 000,00, og hvorved kommunen paaføres et utlæg av ca. kr. 30 000,00 til indkjøp av de nødvendige tomter og nærliggende huse, og endvidere indgik paa at overta ansvaret ved eventuel ulempeerstatning til naboerne, saa skedde dette under den uttrykkelige forutsætning, at selskapet skulde virke med en fuldt indbetalt aktiekapital, saaledes at den i Kragerø i fabrikanlæggene nedlagte kapital og den derav flytende indtægt i sin helhet vilde komme til beskatning hersteds. I kommunens tilbud til kompaniet er der spesielt tat forbehold om, at selskapets kontor skal være i Kragerø, hvorved selvfølgelig forstaaes selskapets hovedkontor.

Kommunens tilbud vedtokes av selskapet i skrivelse av 6te mai d. a.

Kort efter denne overenskomsts vedtagelse blev imidlertid selskapet anmeldt til firmaregistret i Kristiania med en aktiekapital av kun kr. 600 000,00, en sum, som omtrent svarer til fossenes indkjøp.

Ordføreren skrev da straks til selskapets repræsentant, hr. ingeniør Bruun i Kristiania, ved hvem ogsaa forhandlingerne i Kragerø foregik, og fremholdt for ham, at dette med den anmeldte aktiekapital av kun kr. 600 000,00 ikke var som forutsat ved forhandlingerne hersteds.

Herpaa indløp svar fra hr. Bruun, hvori det blandt andet heter:

«at den anmeldte aktiekapital ganske «rigtig er liten i forhold til de arbeider, som

«skal utføres, men hvad skal man gjøre, «naar regjeringen foreslaar saadanne love?»

Paany skrev ordføreren til hr. Bruun fremholdende nødvendigheten av at anmelde en betragtelig større aktiekapital, men fik intet svar herpaa.

Paa ordførerens sidste skrivelse av 23de ds. i samme anledning er heller ikke indløpet noget svar, og man maa derfor gaa ut fra, at kompaniet agter at slaa sig gjennem med den førnævnte aktiekapital av kr. 600 000,00, hvorved hovedforutsætningen for kommunens tilbud og den gjorte overenskomst efter vor mening er brutt.

Kommunen kan ikke længere gi saken sin anbefaling, medmindre der indgaas paa at virke med en tilstrækkelig stor, fuldt indbetalt aktiekapital, svarende til anlæggets kostende, saaledes at Kragerø vil kunne faa den forutsatte skatteindtægt til dækkelse av kommunens utlæg ved tomteindkjøpet samt mulig ulempeerstatning. Der maa heller ikke sees bort fra, at kommunen kan paaføres økede fattigutgifter.

At Kragerø var nødt til at gjøre ovennævnte billige tilbud av tomt er foraarsaket ved et lignende tilbud fra nabosognet Skaatø, hvorved det var umulig at opnaa bedre betingelser for Kragerø.

Elvedragets regulering og damanlæggene skyldes Kragerøborgere, likesom dette er det eneste vasdrag hvorfra Kragerø kan hente kraft til belysning og fabrikkvirksomhet. Man har derfor den hele tid gaat ut fra, at Kragerø skulde være fortrinsberettiget til disse kraftanlægs utnyttelse, idet nærsagt hele byens fremtid avhænger av, at saa sker.

Man tør paa det indstændigste henstille til det ærede departement at foranledige, at der ikke gives selskapet approbation, medmindre forutsætningen for Kragerø kommunes anbefaling sker fyldest.

Forsaavidt det ærede departement mot formodning skulde finde ikke at kunne ta hensyn til denne vor ærbødige henvendelse, tør man be sig snarest underrettet, idet man isaafald er forberedt paa selv at optræde som

kjøper av fossene for derved at sikre sig disses utnyttelse til kommunens fordel.»

Med oversendelsen hertil av denne forestilling fulgte en skrivelse av 3dje juli næstefter fra overretssakfører Gustav M. Larsen, Skien, til amtmanden i Bratsberg amt saalydende:

«Ved hoslagt at tilbakesende den mig utlaante skrivelse fra Kragerø formandskap til det kongelige Justisdepartement av 30te forrige maaned med 3 bilage skal jeg som den, der paa kjøpernes vegne har deltat i underhandlingerne om kjøpet av fossene i Kragerøvasdraget tillikemed tomterne i Kragerø by, tillate mig at uttale følgende:

Firmaet «Norsk elektrokemisk Aktieselskap» er ikke anmeldt til firmaregistret i Kristiania.

Selskapet er overhodet ikke firmaanmeldt, da dette vilde være hensigtsløst, saalænge handelen ikke har opnaadd kongelig approbation, som er forutsætningen for, at selskapet kan træde i virksomhet.

Derimot er love for selskapet vedtat, og i disses § 2 staar der uttrykkelig: «Selskapet har sit sæte i Kragerø.»

Dette er ogsaa uttalt i den indgivne ansøknings om kongelig approbation.

Det er altsaa fuldstændig feilagtige oplysninger, hvorpaa Kragerø formandskaps skrivelse til Justisdepartementet er bygget.

Likesaa er det feilagtig, naar det i samme skrivelse heter, at det var en «uttrykkelig forutsætning, at selskapet skulde «virke med en fuldt indbetalt aktiekapital «saaledes at den i Kragerø i fabrikanlæg-«gene nedlagte kapital og den derav flytende indtægt i sin helhet vilde komme til «beskatning» dersteds.

Der har selvfølgelig ikke været tale om eller nogen forutsætning for handelen, hvor stor kapital der skulde beskattes i Kragerø.

Saadant kunde jo ingen kjøper indlate sig paa.

Der har aldrig været tale om en større indbetalendes aktiekapital end kr. 600 000,00, hvilket vistnok ogsaa blev nævnt under underhandlingerne i Kragerø. Men forøvrigt er jo den ting, hvad selskapet vir-

ker med som aktiekapital, og hvad som laant kapital, en Kragerø kommune og handelens avsluttelse ganske uvedkommende sak.

De er nok av ny oprindelse de besværing, som nu av Kragerø formandskap fremføres mot fuldbyrdelse av en handel, som det selv med iver og energi har tat initiativet til for at faa sat igjennem.

Imidlertid bør Kragerø formandskap erindre, at selskapet hadde sikret sig fabriktomt i Skaatø, forinden tilbudet fra Kragerø fremkom, og at man fremdeles har anledning til — i tilfælde — at vælge Skaatø.»

Departementet skal bemerke, at det efter lov nr. 4 av 9de juni 1903 maa være uforntødent for det ansøkende selskap, der er norsk og hvis bestyrelse skal ha sit sæte her i riket og bestaa udelukkende av norske statsborgere, at erholde kongelig tilladelse til erhvervelse av andre eiendomme og rettigheter end saadanne, som falder ind under lov av 12te juni 1906 om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald. Saavidt man kan se, kommer i saa henseende kun i betragtning de under I til og med VIII i andragendet opregnede vandfald.

Med hensyn til disse vandfald finder departementet at kunne anbefale den ansøkte tilladelse meddelt, efterat selskapet nu har indgaat paa betingelser, som i det foreliggende tilfælde antages at være betryggende for de almene interesser. Det av Kragerø formandskaps ordfører i forestillingen av 30te juni d. a. fremhævede beskatningshensyn antages ikke at utkræve eller burde gi anledning til nogen særskilt forføining i forbindelse med tilladelsens meddelelse. Og hvad der iøvrigt maatte være av divergenser mellem Kragerø kommune og selskapet med hensyn til forutsætningen m. v. for tømteoverdragelsen, findes ikke at burde tillægges nogen vegt ved avgjørelsen av det foreliggende andragende. Heller ikke ser departementet deri nogen hindring mot at meddele approbation i medhold av formandskapslovens § 40 paa kommunestyrets foran gjengivne beslutning av 5te mai d. a., forsavidt kommunen derved paaføres utgifter for

en længere tid end 5 aar. Da der fra hensynet til Kragerø kommunes økonomiske stilling ikke antages at kunne hentes nogen betænkelighet ved den nævnte beslutning, vil departementet derfor anbefale beslutningen approbert i henhold til formandskapslovens § 40.

I henhold til det anførte tillater departementet sig at

indstille:

- I. At det i medhold av lov av 12te juni 1906 om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald tillates «Norsk elektrokemisk Aktieselskap», Kragerø, paa de av selskapet i andragende av 4de juli 1906 i 12 poster formulerte og vedtagne betingelser at erhverve følgende vandfald i Kragerøvasdraget, beliggende i Sannikedal tinglag:
 1. Vestre Vrangfos, g.nr. 4, br.nr. 7, av skyld 18 øre.
 2. Vestre Dalsfos, g.nr. 4, br.nr. 8, av skyld 35 øre.
 3. a. Østre Vrangfos, g.nr. 2, br.nr. 3, av skyld 20 øre.
 - b. Østre Dalsfos, g.nr. 3, br.nr. 2, av skyld 35 øre.
 4. Tveitereidfos, g.nr. 10, br.nr. 4, av skyld mark 1,11.
 5. Hougholdtfos, g.nr. 9, br.nr. 7, 10 og 11, av skyld henholdsvis 2, 1 og 1 øre.
 6. Vestre Solumfos, g.nr. 25, br.nr. 3, av skyld 52 øre.
 7. Østre Solumfos, g.nr. 27, br.nr. 18, av skyld 69 øre.
 8. Solum Fos, g.nr. 25, br.nr. 2, av skyld 34 øre.
- II. At approbation i medhold av § 40 i lov av 14de januar 1837 om formandskaper i kjøpstæderne meddeles paa Kragerø kommunestyres beslutning av 5te mai 1906 om at tilby tomter til anlæg av en kalcium-karbidfabrik m. v., forsaa-vidt kommunen derved paaføres utgifter for længere tid end 5 aar.

3. A/S Fostvedt Træsliperi.

(Erhverv av Fostvedt vandfald i Holt).

Kgl. resl. av 31. august 1906.

Ved regjeringens resolution av 12te juli 1906 blev et av høiesteretsadvokat N. A. Eger indgit andragende om tilladelse for Aktieselskapet Fostvedt Træsliperi til at erhverve eiendomsret til Fostvedt vandfald i Holt tinglag avslaat.

Med hensyn til sakens nærmere omstændigheter tillater man sig at henwise til vedliggende gjenpart av departementets til grund for resolutionen liggende foredrag. Det vil derav sees, at avslaget var begrundet i, at selskapet ikke vilde indgaa paa, at der som betingelse for tilladelsen fastsattes, at mindst halvdelen av aktiekapitalen til enhver tid skulde befinde sig paa norske hænder.

I skrivelse av 9de august sidstleden har advokat Eger paa selskapets vegne erklært, at selskapet nu er villig til at indgaa paa begge de i departementets skrivelse av 19de juni d. a. angivne betingelser, nemlig:

1. at selskapets bestyrelse til enhver tid udelukkende skal bestaa av norske statsborgere og
2. at mindst halvdelen av aktiekapitalen til enhver tid skal befinde sig paa norske hænder.

For at bestyrelsen kan paase, at den under post 2 anførte betingelse blir efterkommet, har selskapet i ekstraordinær generalforsamling den 8de august sidstleden i selskapets love indtat en tillægsbestemmelse, hvorefter aktier ikke uten samtykke av bestyrelsen kan overdrages til nogen, som ikke er norsk statsborger.

I henhold hertil har advokat Eger andrat om, at saken paany maa bli foredrat til avgjørelse. Paa foranledning har han i skrivelse av 24de august sidstleden oplyst, at de eiendomme, andragendet omfatter, er følgende:

G.nr. 57,	br.nr. 2,	Fostveit,	skyld mark	0,21
» 57,	» 3,	—	» »	0,09
» 57,	» 7,	—	» »	0,46
» 57,	» 8,	—	» »	0,72

- G.nr. 57, br.nr. 12, Fostveit vandfald I, skyld mark 0,40
 » 58, » 22, Hofsnes mølletomt med vandfald, skyld mark 0,94
 » 58, » 27, Fostveit vandfald II, skyld mark 0,14
 » 58, » 28, Fostveit vandfald III, skyld mark 0,37
 » 58, » 29, Fostveit vandfald IV, skyld mark 0,14.

Departementet vil, da selskapet nu har akseptert de opstilte betingelser, anbefale andragendet indvilget. Med hensyn til kontrollen med betingelsernes overholdelse antages det hensigtsmæssig, at det overlates til departementet at træffe de nærmere bestemmelser, som i saa henseende maatte findes nødvendige, og man vil derfor foreslaa, at der i forbindelse med andragendets indvilgelse paalægges selskapet at underkaste sig de bestemmelser, som av departementet maatte bli fastsatte til sikrelse av kontrol fra det offentliges side med, at betingelserne til enhver tid opfyldes.

I henhold til det anførte tillater departementet sig at

indstille:

At det i medhold av lov av 12te juni 1906 om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald tillates Aktieselskapet Fostvedt Træsliperi at erhverve eieendommene

- G.nr. 57, br.nr. 2, Fostveit, skyld mark 0,21
 » 57, » 3, — » » 0,09
 » 57, » 7, — » » 0,46
 » 57, » 8, — » » 0,72
 » 57, » 12, Fostveit vandfald I, skyld mark 0,40
 » 58, » 22, Hofsnes mølletomt med vandfald, skyld mark 0,94
 » 58, » 27, Fostveit vandfald II, skyld mark 0,14
 » 58, » 28, Fostveit vandfald III, skyld mark 0,37
 » 58, » 29, Fostveit vandfald IV, skyld mark 0,14

i Holt tinglag paa betingelse av

1. at selskapets bestyrelse, der skal ha sit sæte her i riket, til enhver tid udelukkende bestaar av norske statsborgere,
2. at mindst halvdelen av aktiekapitalen til enhver tid befinder sig paa norske hænder og
3. at selskapet underkaster sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffne av vedkommende regjeringsdepartement.

4. Glommens Brukseierforening.

(Regulering av Mjøsen).

Kgl. resl. av 10de september 1906 og 27de november 1907.

Ved kongelig resolution av 10de septbr. 1906 blev det i henhold til §§ 25, 29 og 30 i lov om vasdragenes benyttelse m. v. av 1ste juli 1887 bestemt:

1. At det tillates Glommens Brukseierforening at foreta en regulering av Mjøsen i det væsentlige overensstemmende med den av kanaldirektøren i skrivelse av 25de mai 1903 avgivne, ved skrivelse av 3dje mars 1906 modificerte plan paa betingelse av, at dammens manøvrering skal foregaa efter et av Kongen approbert reglement, samt at der for mulig skadeserstatning i anledning av foretagendet av Glommens Brukseierforening tilveiebringes betryggende sikkerhet for et beløp av kr. 20 000,00 efter Arbeidsdepartementets nærmere bestemmelse.
2. At den vedkommende i henhold til nævnte lovs § 25 tilkommende erstatning blir at bestemme av mænd, som dertil utnævnes av Kongen.

Det til grund for resolutionen liggende foredrag, kanaldirektørens planer og de i sakens anledning indhentede uttalelser fra distrikterne m. v. er trykt som Stort. dok. nr. 12 for 1906/07.

I anledning av denne resolution blev der i Stortingets møte den 22de novbr. 1906 av repræsentanten Thallaug stillet en forespør-

sel til chefen for Arbeidsdepartementet saalydende:

«Opfatter chefen for Arbeidsdepartementet den kongelige resolution av 10de septbr. 1906 saaledes, at Glommens Brukseierforening derved har erhvervet en juridisk ret, som ikke i nogen henseende kan paavirkes av en stortingsbeslutning for det tilfælde, at Stortinget skulde ønske nogen forandring i den?»

Denne forespørsel blev nærmere begrundet i stortingsmøter den 29de november og behandlet i møter den 4de og 5te decbr. 1906 (stort. forh. side 437—531), hvorefter Stortinget under sidstnævnte dato enstemmig fattet følgende beslutning:

«Arbeidsdepartementets skrivelse av 26de novbr. 1906 med bilag angaaende Mjøsens regulering — dokument nr. 12 — oversendes en specialkomite paa 7 medlemmer, der opnævnes av valgkomiteen.»

Samtidig blev fattet følgende beslutning: «Regjeringen anmodes om at søke utvirket, at intet yderligere arbeide til iverksættelse av den i den kongelige resolution av 10de septbr. 1906 omhandlede regulering av Mjøsen sker forinden Stortinget har hat anledning til at fatte beslutning i saken.»

Saken blev derpaa behandlet av den opnævnte specialkomité, der avgav indstilling den 3jde juni 1907 gaaende ut paa en underkjendelse av ovennævnte kongelige resolution av 10de septbr. 1906 paa grund av den ved samme uten Stortingets samtykke truffne disposition over statens eiendom Sundfosdammen. (Indst. S. XXXXII, 1906/07).

Indstillingen behandledes i Stortinget den 5te—9de juli 1907 (stort. forh. side 3759—3992).

Følgende beslutning fattedes:

1. Stortinget samtykker i, at Sundfosdammen overdrages til Glommens Brukseierforening, og at reguleringen av Mjøsen og Vormen gjennomføres overensstemmende med de i brukseierforeningens skrivelse av 17de og 27de juni 1907 posterne 1—5 opstillede tilbud.
2. Regjeringen anmodes om at ta posterne

6—8 i det nævnte tilbud under nærmere overveielse og forelægge resultatet for Stortinget.

De i beslutningen paaberopte skrivelser fra Glommens Brukseierforening av 17de og 27de juni 1907 (trykt som tillæg 8 og 10 til stort. dok. nr. 12, 1906/07) er saalydende:

I.

I indstilling S. XXXXII sees komiteen for Mjøsens regulering at ha uttalt

«at den helst skulde se denne sak bragt «til en snarlig avgjørelse derved, at Glommens Brukseierforening fremkommer med «et tilbud, som Stortinget kan akseptere.»

At den kongelige resolution av 10de septbr. 1906 er fuldt lovmedholdig og — om omstændighetene skulde føre dertil — maa forutsættes at ville bli opretholdt av domstolene, derom har vi saa mange samstemmige uttalelser fra vore mest anerkjendte jurister, at vi ikke finder at kunne tvile paa, at den os hjemlede ret er uangripelig.

Er dette saa, vil det vel forstaaes, at vi finder at maatte hævde denne vor ret fuldt ut og derunder tillike forbeholde erstatningsansvar, hvis vi hindres eller opholdes i nyttiggjørelsen av vor ret paa en maate, der av domstolene maatte bli erklæret at stride mot loven og dens forutsætninger.

Saa meget desto sterkere opfordring finder vi til bestemt at fastholde dette standpunkt, som det er vor sikre tro, at den foreliggende reguleringsplan ikke bare vil virke til at fremme de allerede i og for sig betydelige industrielle interesser i Glommensvasdraget; men ogsaa tilføre store andre landsdele (Oplandene, Gudbrandsdalen og Østerdalen) gavn i ganske rikt mon. Vi mener med andre ord, at der her handles om en landssak av stor økonomisk rækkevidde.

Tillike er vi blit stadig mere bestyrket i det indtryk, at den uvilje mot reguleringen, som fra først av hadde oparbeidet sig paa enkelte hold langs Mjøsen, helt har tapt sig og snarest har vendt sig om til et ønske om at se dette foretagende fremmet. Det har nemlig under de vidtløftige skjønnsforretnin-

ger, som har paagaat, vist sig, at grundeierne hyppig har misforstaaet reguleringens forutsetninger og virkninger, og at de, ved paa stedet at bli paavist høiderne for opdæmning og uttapning samt forklaret tiderne for begges indtræden, snart har slaat sig tiltaals.

Dette vil ikke bare vor advokat, som den hele tid har fulgt taksterne, men vistnok ogsaa enhver av de fungerende skjønsmænd bekræfte.

Nogen motstand har skjønnet hittil praktisk talt ikke møtt; der er overhodet til dato ikke begjæret en eneste kjendelse av rettens administrator under disse takster.

Saken er da ogsaa den, at vi fra vor side hverken har søkt eller ønsket at undra os fra at dække nogen skade, som lovligen maatte være at erstatte.

Naar derimot komiteens flertal synes at ville kræve, at der skal betinges staten et «vederlag» — eller vel rettere: betaling — for den givne ekspropriationstilladelse, samt at denne skal være tidsbegrænset, maa vi erklære os uvillige til at gaa ind paa nogen av disse dele.

Vi kan vanskelig tilegne os den opfatning, at der overhodet kan reises krav i staten navn overfor dens borgere paa en betaling, hvortil der end ikke findes nogen antydning i loven eller dens forutsetninger. Vi skal ikke utvikle dette nærmere her, men indskrænke os til at gi vor tilslutning til komiteens medlem, herr professor Stang, naar han betegner det nævnte forlangende som likefrem «retsstridig».

Hvad det andet spørsmåal om en tidsbegrænsning angaar, forstaar vi ikke ganske, hvad der menes hermed.

En tidsbegrænsning eller en bestemmelse om overdragelse til staten efter et vist antal aars forløp kan der tales om, hvor det gjælder en fabrikk eller et produktivt industrielt anlag; men vi indser ikke, hvorledes det samme kan bringes i anvendelse paa en regulering av et vasdrag, likesom det er os helt ubekjendt, at der noget andet sted findes tidsbegrænsning for vasdragsreguleringer av denne art.

Der er da vel heller ingen, der tænker

sig, at der om f. eks. 50 eller 100 aar vil opstaa spørsmåal om at nedlægge reguleringen igjen, men tvertimot vel om yderligere at utvikle den.

Endelig har vi maattet studse ved nu at se Sundfosdammen fremstillet som et aktivum av økonomisk — endog stor — værdi for staten.

Det vil fremgaa av alle offentlige dokumenter om denne dams historie, at den, istedetfor at være et aktivum for staten har forvoldt det offentlige utgifter og skadeserstatninger, og at kanalvæsenet har hat under stadig overveielse, hvorledes staten paa bedste maate skulde bli kvit denne dam, som under de forutsatte nye forhold ikke lenger vil tjene nogetsomhelst nyttig formaal.

Talen om Sundfosdammen som repræsenterende nogen værdi for det offentlige synes alene at kunne hvile paa en forestilling om, at staten skulde kunne ha ret og adgang til at utnytte det opdæmmede basin i fiskalt øiemed: sælge vandet til bruksdriften nedenfor i vasdraget mot betaling. Men dette vilde stride mot alle forutsetninger for Sundfosdammens opførelse og hittidige bruk og derhos i sig selv savne enhver hjemmel. Spesielt kan der selvfølgelig ikke tales om hævnd eller alders tids bruk, hvor spørsmålet vilde dreie sig om en helt ny dipositionsmaate.

I samme stund, som det offentlige derfor vilde gjøre forsøk paa at forføie over Sundfosdammen eller Mjøsens vand i noget lukrativt øiemed eller paa nogen maate, der voldte bruksdriften ny gêne og ulempe, vilde vi — og sikkerlig flere med os — straks reise protest og forfølge denne med alle lovlige midler. Det beror vistnok dels paa tilfældigheter, dels paa taalmodig eftergivenhet, at der ikke ogsaa før er reist flere søksmaal mot det offentlige i anledning av denne Sundfosdam og dens manøvrering, hvis lovligheit i og for sig turde være ret tvilsom, saa meget mere som den — som bekjendt — er opført uten forutgaaende ekspropriationer.

Vi maa saaledes overhodet fastholde i alle dele den ret, der er os meddelt i den kgl. resolution av 10de septbr. 1906. Men

forutsat, at denne i sig selv lades uanfægtet, er vi fuldt villige til at gaa ind paa visse modifikationer i og tillæg til reguleringsplanen.

Hvad vi hermed sigter til, er følgende:

1. Allerede i vor skrivelse til Arbeidsdepartementet av 10de mai 1907 har vi erklæret at ville gaa med paa en forandring i planen derhen, at vandstanden hæves 1,50 meter istedetfor 0,70 og sænkes 0,70 m. istedetfor 1,50.

Efter de indtryk, man under skjønnsbefaringerne har mottat, vil en saadan ordning i almindelighet foretrækkes i de interesserte distrikter. Vi er fremdeles villige til at akseptere dette, men spørsmålet maatte være avgjort inden 1ste november d. a. Vi vil av hensyn hertil utføre arbeiderne ved Svanefos med fornøden hensyntagen til en saadan ordning. Ellers maa vi forbeholde os vor ret efter den nu foreliggende resolution ubeskaaren, om den eventuelle nye opdæmningsplan av en eller anden grund ikke maatte komme til utførelse.

2. Vi har hørt det ønske uttalt, at den nye Svanefosdam maatte bli overdrat til staten, saaledes at den kom til at remplacere Sundfosdammen. Hvis det offentlige vil erhverve eiendomsretten til Svanefosdammen og forsaa vidt skaffe sig en reel erstatning for Sundfosdammen samt overta dens vedlikehold m. v., er vi villig til uten vederlag at avstaa dammen, sluseanlægget og tilliggende eiendomsherligheter, men selvfølgelig da under den forutsætning, at der sikres os den regelmæssige tilførsel av vand i overensstemmelse med den nuværende reguleringstilladelse. I dette tilfælde skal en statsfunktionær ha adgang til at føre kontrol med byggearbeiderne.

Ogsaa i det her forutsatte tilfælde vedtar vi at være ansvarlige for de skadeserstatninger, som maatte bli en følge av reguleringen i henhold til vasdragslovens § 25 og § 70.

Det fremtidige ansvar for dammen

selv og dens manøvrering maa derimot paaligge det offentlige som eier paa samme maate, som forholdet har været overfor Sundfosdammen.

3. Der er av komiteen anket over, at den sikkerhet, der ifølge vasdragslovens § 29 skal stilles for mulig (fremtidig) skadeserstatning i anledning av foretagendet, er bestemt til et ikke høiere beløp end kr. 20 000,00. Det forekommer os, at spørsmålet i nærværende tilfælde er uten praktisk betydning; men der skal fra vor side intet være iveien for at stille betryggende bankgaranti for et yderligere beløp av kr. 100 000,00.
4. Med henblik paa de specielle anker, der er gjengit i komiteendstillingen, side 28, 1ste spalte, skal vi bemerke, at reguleringen ikke kan indrømmes at lægge vanskeligheter iveien for en tidsmessig kanalisering av Glommen helt ut til havet.

Tvertimot er den jo det første led i en saadan kanalisering, og vi er villige til senere, om paafordres, at avgi vand til de øvrige sluser, som maatte bli bygget, uten vederlag.

5. Vi er villige til at frafalde krav paa bidrag fra staten som eier av Mørkfos for de fordele, som opnaaes ved reguleringen.
6. Under henvisning til, hvad komiteen uttaler i indstillingen, side 28, 2den spalte, erklærer vi os herved villige til at frafalde ethvert erstatningskrav for Øierens regulering, selvfølgelig under forutsætning av, at der i de vandfattige maaneder av aaret ved en jevn tapping slippes like meget vand fra Øieren, som der tilføres samme.
7. Hvis der blir spørsmaal om en hensigtsmessigere regulering av Øieren, hvorved i tilfælde fordele maatte indvindes ogsaa for Brukseierforeningen, er vi villige til at yde et betraktelig bidrag til samme.
8. Da der er fremholdt ønskeligheten for Gudbrandsdalen og Mjøsdistrikterne av, at der samtidig foretages regulering av

Vinstervandene, Gjendin og Bygdin, erklærer vi os villige til at besørge utført regulering av disse sjøer i overensstemmelse med vasdragsloven og paa vor bekostning, saaledes at staten for sine vandfalds vedkommende faar den derved erholdte værdiforøkelse gratis. Denne regulering skal være gjennomført inden 5 aar, fra 1ste mai 1907, og er vi villige til at overlate de hertil hørende dambygninger paa samme maate som Svanefosdammen til statens eienomsret.

Til slutning vil vi ikke undlate uttrykkelig at præcisere, at vor forutsætning ved fremsættelsen av disse tilbud er den, at den i den kgl. resolution av 10de septbr. 1906 omhandlede regulering, om tilbudene antages, faar nyde fremme uten videre hinder eller forandringer. I andet fald maa samtlige tilbud betragtes som ikke fremsat.

Kristiania den 17de juni 1907.

II.

Paa foranledning skal vi herved tillate os at fremkomme med nogle nærmere forklaringer til vor skrivelse til Stortinget av 17de d. m. vedrørende Mjøsens regulering samt et par tillæg til vore deri indeholdte tilbud:

Ad post 1.: Vi vil forpligte os til for vor regning at gi dammen ved Svanefos saadanne dimensioner og jernforankringer, at den ved senere paabygninger kan benyttes for en reguleringshøide av indtil 3,50 meters tappehøide i Mjøsen.

Under forutsætning av, at staten overtar denne dam og senere kommer til at iverksætte den saaledes forhøiede regulering, maa dog de ved dammens senere paabygning foranledigede arbeider og omkostninger — deriblandt selvfølgelig de nye ekspropriationsutgifter — være Glommens Brukseierforening uvedkommende.

Den i vor skrivelse av 17de ds. under nærværende post nævnte frist, 1ste novbr., forlænges til 1ste decbr. d. a.

Ad post 2.: Vi indgaar paa at gjøre saadant tillæg til denne post:

«Mot at Sundfosdammen stilles til disposition uten avholdelse av formelig ekspropriationsforretning, vedtar vi at utrede en sum engang for alle av kr. 150 000,00 — et hundre og femti tusen kroner — til staten som vederlag blandt andet for utgifter ved dens overtagelse av Svanefosdammen. Den nævnte sum erlægges kontant, saasart den nye regulering trær i virksomhet.»

Ad post 6.: Ved «de vandfattige maaneder av aaret» menes tiden fra midten av decbr. til midten av april.

Ad post 7.: Vor mening med dette tilbud er saa at forstaa, at vi under den uttalte forutsætning vil yde et betragtelig bidrag til en hensigtsmæssigere regulering av Øieren utover det beløp, som vi i henhold til lov maatte kunne bli paalagt at utrede.

For gjennom et eksempel at angi dette nærmere, er vi villige til at yde et bidrag av kr. 20 000,00, — tyve tusen kroner — under forutsætning av, at der reguleres en effektiv tappehøide av 2,20 m. Bidraget erlægges i tilfælde, saasart reguleringen er traadt i virksomhet.

Ad post 8.: Vi er villige til at forandre det i denne post fremsatte tilbud til at lyde saaledes: «Under forutsætning av, at staten for sin regning lar utføre en regulering av Vinstervandene, Gjendin og Bygdin eller enkelte av disse, er vi villige til at yde tilskud til utgifterne herved stort kr. 50 000,00 — femti tusen kroner — utover det bidrag, som vi i henhold til lov maatte kunne paalægges at utrede. Som betingelse herfor maa dog oppstilles, at reguleringen utføres for en forøkelse av vintervandføringen i Glommen av mindst 20 — tyve — m³ pr. sek., og at arbeidet er utført inden 5 aar fra 1ste mai 1907. Skulde forøkelsen av vintervandføringen bli mindre end 20 m³ pr. sek., blir bidraget forholdsvis at reducere. Det nævnte bidrag erlægges i tilfælde, saasart reguleringen er traadt i virksomhet.»

Sluttelig erklærer Brukseierforeningen sig villig til i enhver henseende at underkaste sig en ny vasdragslovs bestemmelser

med hensyn til de i posterne 7 og 8 omhandlede reguleringer.

Vi vil ikke undlate at tilføie, at det selvfølgelig er vor hensigt at fremme dambygningsarbeiderne saa hurtig som mulig, hvad der ogsaa vil være i statens interesse, idet den derved saameget tidligere blir fri for ansvaret for Sundfosdammen.

Kristiania, den 27de juni 1907.

Ved kgl. resolution av 27de novbr. 1907 er det bestemt, at reguleringen blir at gjennomføre efter den i resolutionen av 10de septbr. 1906 fastsatte plan (0,7 m. hævnning og 1,5 m. sænkning av den tidligere regulerede vandstand, jfr. ovennævnte tilbuds post 1, hvor et andet alternativ var antydnet).

Ved kgl. resolution av 5te novbr. 1912 er approbert reglement for manøvrering av Svanefosdammen m. v.

De i Glommens Brukseierforenings ovennævnte skrivelser av 17de og 27de juni 1907 posterne 6—8 omhandlede spørsmål vedkommende regulering av Øieren, Vinstervandene, Gjendin og Bygdin har været undergit behandling, utenat der endnu er truffet nogen bestemmelse angaaende samme.

Reglement

for manøvrering av Svanefosdammen. Instruks for damvogteren ved Svanefos dam og sluse

§ 1. Damvogteren, der blir anvist bolig ved Svanefossen, skal stadig være tilstede og ha tilsyn med dammen og slusen overensstemmende med denne instruks og de ham av vasdragsdirektøren givne forskrifter.

§ 2. Naar vandstanden i Mjøsen efter flommen om sommeren er sunket ned til 3,84 m. efter Eidsvold Sundfos merkes generalplan stænges — eventuelt aapnes — dammen litt efter litt og i saa stor utstrækning, at vandstanden holdes i nævnte høide. Herved iagttages, at naalene stilles sammen saa tæt som mulig.

§ 3. Vandstanden holdes paa høide 3,84

m., indtil Glommens vandføring ved Aarnes synker ned under 220 m.³ pr. sek. I hensigt at holde vandføringen mest mulig jevn tappes fra dette tidspunkt det opmagasinerte vand.

Damvogteren vil hvert aar fra vasdragsdirektørens kontor faa underretning om tidspunktet for tapningens begyndelse og, hvor meget der efterhaanden maa tappes. Vandstanden i Mjøsen synker efterhaanden og kan i løpet av april, naar dammen skal være helt aapen og bukkene nedlagt, synke ned til 1,64 m.

§ 4. Dammen med tapningsløp skal fra nu av staa aapen, indtil vandstanden ovenfor samme stiger til 121,25 m. o. h., hvorefter bundlukkerne lukkes — eventuelt aapnes — efter følgende forhold:

Vandstanden ovenfor dammen m. o. h.	Antal bundlukker lukket.
121,25 — 121,40	1
121,40 — 121,60	2
121,60 — 121,90	3
121,90 — 122,20	4
122,20 — 122,60	5
122,60 — 122,95	6
122,95 — 123,30	7
123,30 — 123,70	8
123,70 — 124,10	9
124,10 — 124,50	10
over 124,50	alle luker

Det iagttages herved, at man ved lukningen begynder med de smaa luker og ved aapningen slutter med disse.

Naar vandstanden i Mjøsen efter flommen er sunket ned til 3,84 m. forholdes som i § 2 bestemt.

§ 5. Damvogteren er ansvarlig for naalene, hvorav der høist maa findes 20 stk. paa broen. Resten, som ikke brukes, skal opbevares i et dertil bestemt skur.

§ 6. Saalænge elven er farbar, skal damvogteren uten ophold la fartøier og flaafter psasere slusen fra kl. 6 morgen til kl. 10 aften samt for dampskibes og lastebaaters vedkommende efter anmeldelse eller signal ogsaa om natten.

§ 7. Damvogteren skal paase, at porter

og klødning samt mur m. v. ikke beskadiges ved fartøiernes gjennemfart, og nøklen til portlaasene maa kun benyttes av ham og hans folk.

Tømmer eller større isflak maa ikke bli liggende foran dammen, heller ikke i eller foran overkanalen til slusen, hvor det stenger trafikken.

§ 8. Mindre reparationer av dam, sluse, bygninger, inventarium, gjærder m. v. besørages straks utført av damvogteren.

Større beskadigelser rettes saavidt mulig og indmeldelse sker straks til vasdragsdirektørens kontor.

§ 9. Damvogteren fører daglig protokol over manøvreringen, vandstanden oven- og nedenfor fossen og veirforholdene samt observerer og noterer, om det forlanges, regnmængder, temperatur m. v. Av denne protokol sendes paa forlangende avskrift til vasdragsdirektøren.

§ 10. Damvogteren fører liste over og er ansvarlig for de inventariesaker, som findes ved anlægget, og sender ved hvert aarskifte vasdragsdirektøren avskrift av listen med forklaringer til mulige forandringer.

§ 11. Damvogteren er forpligtet til snarest mulig at indmelde til vasdragsdirektøren overtrædelse av gjældende reglementer saavel vedrørende selve dammen som færdsel i vasdraget.

5. A/S Stangfjordens elektrokemiske Fabriker (The British Aluminium Comp. lim.).

(Erhverv av vandrettigheter i Stangselven).

Kgl. resl. av 18de september 1906.

Til departementet er indkommet et andragende fra overretssakfører Kristen Faye, Bergen, datert 10de septbr. d. a. av følgende indhold:

«Undertegnede overretssakfører Kristen Faye, som har solgt samtlige aktier i Aktieselskapet Stangfjordens elektrokemiske Fabriker samt alle saavel dette selskap som mig selv personlig tilhørende faste eiendomme og vandrettigheter under gaardene Stang og Gjærde i Askevolds tinglag samt

Stølsfossens br.nr. 3, g.nr. 111 i Kinn og Vefring tinglag av skyld mark 0,82 med opdæmningsrettigheter i Stangsvand, tapningsret i Oslandsvand likesom dette vand selv, opdæmningsret i Botnostøls- og Svælivand samt Nøksvand i Yttre Holmedals tinglag, Svartekjøn og vandet i Porten, kortsagt samtlige de av Stangfjordens elektrokemiske Fabriker og mig tilhørende rettigheter til Stangselvens vasdrag til The British Aluminium Comp. limited of London, tillater mig herved at andra om, at det maa forundes The British Aluminium Comp. limited of London naadigst tilladelse til at eie og besidde de saaledes kjøpte eiendomme i henhold til lov nr. 9 av 12te juni 1906 og lov om adgang for andre end norske statsborgere til at erhverve fast eiendom eller bruksret over grund her i riket av 9de juni 1903 § 4—7.

Det er kjøperens hensigt at la det allerede tidligere eksisterende aktieselskap bestaa foreløbig uten nogen forandring i dets love og med bestyrelse, bestaaende av 2 medlemmer, der er norske statsborgere og 1 medlem av fremmed nationalitet. Af bestyrelsen vil undertegnede overretssakfører Kristen Faye bli medlem.

Som del av aktiekapitalen vil indgaa kjøpesummen £ 18 000 = kr. 325 600,00 samt det beløp, som videre vil utkræves til anlæggets videre utbygning og indredning for dets øiemed, fremstilling av aluminium ad elektrokemisk vei, indtil den hele sum kr. 450 000,00, hvormed selskapets aktiekapital er anmeldt, er fylt, mens det øvrige, der utkræves til fuldstændiggjørelse av anlægget vil bli reist ved laan hos The British Aluminium Comp. limited.

Naar selskapet har kjøpt samtlige aktier i Aktieselskapet Stangfjordens elektrokemiske Fabriker kunde det maaske ha undgaat at søke den i nærværende andragende omhandlede tilladelse, men da selskapet paa den ene side ønsker at gaa frem med fuld aapenhet og der paa den anden findes rettigheter, der omfattes av selskapets kjøp, som er erhvervet av mig i eget navn, har The British Aluminium Comp. limited

foretrukket herigjennem at indgaa til Norges Konge med nærværende andragende.

Som vil sees av vedlagte bilag er den ansøkte tilladelse anbefalt av Askevolds formandskap og amtmanden i Nordre Bergenhus, hvem det underhaanden er bleven meddelt, at saadant salg, under forbehold av approbation fra The British Aluminium Comp. limiteds direktion, var avsluttet. Disse autoriteter, der kjender forholdene indgaaende, har fundet at burde anbefale saken, dels i betragtning av, at hovedkontrakten paa vandføringen kun gjælder for et tidsrum av 100 aar fra 7de april 1897 at regne, dels at der findes et stort og værdifuldt bestaaende anlæg, hvis bygninger og maskineri repræsenterer en brandtakstsum av kr. 300 000,00 og som i de mere end 4 aar, hvori anlægget paa grund av manglende kapital har staat ledig, mere og mere er utsat for at forfalde, men hovedsakelig i betragtning av den økede omsætning og fortjeneste for distriktet, der vil opstaa av den projekterte nye virksomhet efter kjendte og prøvede metoder, der i England og Skotland har vist sig lønnende.

Selskapet agter ogsaa til sit anlæg at benytte norsk arbeide til anskaffelse av turbinrør, turbiner og støpninger i den utstrækning, hvori dette hensigtsmæssig lar sig gjøre, likesom de nye bygninger, som skal opføres vil bli utførte av norske haandverkere, av norsk teglsten og tømmer. Til driften vil i saa stor utstrækning som hensigtsmæssig og forsvarlig lar sig gjøre, bli anvendt norske arbeidere, dog saaledes, at de ledende mænd, ingeniører og formænd, der har erfaring fra selskapets tidligere fabrikker i de første aar vil komme til at bestaa av fremmede, fordi dette er en nødvendig betingelse for det planlagte foretagendes heldige arbeide og trivsel.

Idet jeg henviser til min skrivelse til Askevolds formandskap av 30te august 1906 med dettes paategning av 3dje og Nordre Bergenhus amts paategning av 4de septbr. sidstleden med de deri omhandlede bilage fremlægger jeg endvidere avskrift av kontrakt med samtlige opsittere paa Osland om

kjøp av dette vand med dæmnings- og uttapningsret med videre av 3dje septbr. sidstleden.

Avskrift av statuter for Aktieselskapet Stangfjordens elektrokemiske Fabrikker.

Endelig tillater jeg mig at vedlægge utkast til de betingelser, hvorpaa jeg efter foreløbig konferance formener, at The British Aluminium Comp. limited kan bevæges til at gaa ind for at opnaa den ansøkte tilladelse, og som jeg har grund til at tro, vil være i overensstemmelse med, hvad der av den norske regjering vil bli fordret. Jeg finder mig dog foranlediget til at oplyse, at jeg i øieblikket ikke har fuldmagt til at binde The British Aluminium Comp. limited ved min underskrift, men at jeg samtidig hermed har sendt selskapet avskrift av nærværende andragende og forventer enten selv fuldmagt fra selskapet eller en representant for selskapet, utstyrt med fuldmagt til at undertegne betingelserne paa dettes vegne, før saken kommer til endelig avgjørelse.

Det er derfor mit haab, at der snarest mulig og helst inden 20de septbr. førstkomende, utover hvilken tid kjøperne ikke er bunden, maa gives The British Aluminium Comp. limited eller det av samme selskap erhvervede Aktieselskap Stangfjordens elektrokemiske Fabrikker tilladelse til at erhverve

1. Br.nr. 3 og 4, Gjørde under g.nr. 12 i Askevolds tinglag, av skyld henholdsvis 31 og 28 øre, tillikemed den grund av br.nr. 1 og 2, Gjørde, som allerede er erhvervet av Stangfjordens elektrokemiske Fabrikker og som av disse er bebygget eller indgjærdet uten at være skyldsatt eller skjøtet samt endvidere de parceller av ovennævnte br.nr. 1 og 2, Gjørde og g.nr. 11, br.nr. 1., br.nr. 2 og br.nr. 3, Stang, som maatte tiltrænges til utvidelse av det nu paa disse gaards- og bruksnummere oprettede fabrikanlæg.
2. Stangselvens vandføring paa de i kontrakt av 18de mars og 7de april, tinglæst 26de april 1897 omhandlede vilkaar blandt andet for et tidsrum av 100 aar

fra 7de april 1897 at regne med opdæmningsrettigheter.

3. Br.nr. 3, g.nr. 111, Osland av skyld mark 0,82 i Kinn og Vefring tinglag ifølge skyldsætning, tingl. 13de juli 1899 og omhandlet i skjøte av 27de mai 1906 med opdæmningsrettigheter i det solgte vasdrag.
4. Oslandsvandet med dæmnings- og tapningsrettigheter.
5. Opdæmningsret til Svælivand og Svartekjøn forsaavidt disse berører gaarden Mørk, g.nr. 7, br.nr. 2 i Yttre Holmedal.
6. Nøksvand med dæmningsrettigheter under gaarden Rivedal i Yttre Holmedal.»

Askevolds formandskap har i møte den 31te august d. a. anbefalt andragendet, idet det har uttalt som sin forutsætning, at regjeringen paaser, at overdragelsen i tilfælde sker i betryggende former for kommunen.

Amtmanden i Nordre Bergenhus amt har i skrivelse av 4de septbr. d. a. med bemerkning, at han ikke har hat anledning til at se det indgivne andragende, uttalt, at han i betragtning av, at Stangselvens vandkraft ikke er særlig rik, at det gjælder et anlæg, hvis bygninger og maskininventar er brandtaksert for ca. kr. 300 000,00 og som har staat ledig i flere aar, og at salget for hovedkontraktens vedkommende kun gjælder til 1997, ingen betænkelighet finder ved at anbefale andragendet. Han forutsætter da, at selskapet selvfølgelig har sin bestyrelse her i landet.

Kanaldirektøren har paa foranledning av departementet i skrivelse av 14de septbr. sidstl. uttalt, at han for sit vedkommende ikke finder noget at erindre mot andragendets indvilgelse. Særlig maa han fremhæve, at vandkraften ikke er stor og derhos saaledes beliggende, at der neppe nogensinde kan bli spørsmål om dens anvendelse til elektrisk drift av statens jernbaner.

De i andragendet omhandlede betingelser, som selskapet har erklært sig villig til at indgaa paa for at opnaa den ansøkte tiladelse er saalydende:

§ 1.

«Av selskapets bestyrelse, som skal ha sit sæte og kontor i Norge, skal til enhver tid over halvdelen være norske statsborgere.

§ 2.

Selskapet skal ved sine anlæg og sin bedrift her i riket udelukkende anvende norske arbeidere og norske funktionærer. Vedkommende regjeringsdepartement kan dog tilstede undtagelser fra denne regel, naar hensyn til speciel fagkundskap eller øvelse gjør dette nødvendig eller ønskelig. Dog er selskapet berettiget til uten indblanding fra det offentliges side ved produktionens igangsættelse og indtil 3 aar derefter at ansætte de elektro-kemikere og arbeidsformænd, som det maatte finde nødvendig. De engang ansatte fremmede funktionærer eller arbeidere vedblir i sin stilling.

Efter utløpet av de 3 aar træder regelen i virksomhet og betaler selskapet for hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelse er i selskapets tjeneste, en daglig mulkt av 50 — femti — kroner.

§ 3.

Selskapet forpligter sig til ved utbygningen av anlæggene og driften fortrinnsvis at anvende norsk materiel.

§ 4.

Selskapet forpligter sig til ikke at eksportere elektrisk energi uten regjeringens samtykke.

§ 5.

Selskapet forpligter sig til at utbygge Stangselvens hele vandkraft (aargangsvand) paa strækningen fra Stangsvand til fabrikkbygningerne paa Gjærde inden utløpet av 1908.

Til sikkerhet for denne forpligtelse vedtar selskapet en konventionalbot av kr. 100,00 — et hundrede kroner — for hver dag fristen overskrides.

§ 6.

Staten gives ret til ved utløpet av kontrakt av 18de mars og 7de april, tinglæst

26de april 1897 at indløse Stølsfossen, br.nr. 3, g.nr. 111 i Kinn og Vefring med damme, kraftstationer og maskineri og andet tilbehør, kraftledninger samt de til utbygning og kraftanlæg benyttede tomter og servitutrettigheder.

§ 7.

Den pris, for hvilken staten skal være berettiget til at overta heromhandlede eiendomme, bestemmes til enten:

- a. kr. 150,00 — et hundrede og femti kroner — pr. utbygget elektrisk hestekraft, eller
- b. ved betaling av en sum som av uvillige mænds skjøn, optat paa statens bekostning, bestemmes som billig pris. — Efter hvilket av disse alternativer staten, der har valget, agter at indløse eiendommene, meddeles os snarest samtidig med underretning om at staten vil benytte sig af sin ret til indløsning. Denne underretning skal være selskapet ihænde senest 85 — fem og otti — aar efter bevillingens datum.

Anlægget med det installerte maskineri skal ved overdragelsen være i fuld driftsmæssig stand. Hvorvidt saa er tilfældet, avgjøres ved skjøn av uvillige mænd.

§ 8.

De panteheftelser, som ikke maatte bli dækkede av den eventuelle indløsningssum, bortfalder.

§ 9.

Forsaavidt staten skrider til indløsning, er selskapet berettiget til at faa leiet vandkraft fra Stølsfossen av staten i et tidsrum av 20 — tyve — aar fra indløsningen mot betaling av den paa den tid for lignende anlæg gjældende pris, dog ikke over kr. 50,00 — femti kroner — pr. elektrisk hestekraft.

Hvis enighet om prisen ikke opnaaes, fastsættes denne ved skjøn av uvillige mænd optat paa selskapets bekostning.

Leieavgiften erlægges ukrævnet efter-skudsvis pr. halvaar og leieretten forbyttes, hvis avgiften ikke betales i rette tid.

§ 10.

Forsaavidt staten ved koncessionstidens utløp ikke indløser vandfaldene m. v. har eieren selv eiendomsret og dispositionsret over disse, selvfølgelig dog kun under de vilkaar og betingelser, som ifølge da gjældende lovgivning utkræves.

§ 11.

Selskapet forbinder sig til at underkaste sig norske domstoles og norske myndigheters avgjørelse i alle spørmaal, som vedkommer koncessionen eller selskapets bedrift her i riket.

§ 12.

Idet vi vedtar ovenstaaende betingelser som forpligtende for os og vore heromhandlede eiendomme, indgaar vi likeledes paa, at nærværende dokument til sikring av den fornødne tinglige ret, tinglæses.»

I skrivelse til departementet av 15de septbr. sidstl. har saksfører Faye derefter meddelt, at The British Aluminium Comp. limited ifølge telegrafisk underretning til ham har vedtat foranstaaende betingelser. Samtidig har han oversendt til departementet et telegram fra mr. Julius Møller i London, der har fungert som mellemmand ved salget, hvori denne likeledes meddeler, at selskapet har undertegnet betingelserne, idet det har forstaat betingelsernes post 2 saaledes, at det ogsaa efter 3 aars forløp har adgang til at ansætte fremmed bestyrer eller «eksperter,» dersom dette skulde vise sig nødvendig eller ønskelig. Med hensyn hertil henviser saksfører Faye til sin tidligere konference med departementet, hvor han har gjort den samme opfatning gjældende, hvad der, uttaler saksføreren, heller ikke synes at ha vakt nogen betænkelighet hos departementet, saalænge dette har approbationsret. Forretningens art — fabriktivirksomhet i en speciel branche, der kun drives av 4 firmaer i den hele verden, nemlig et fransk, et østerriksk, et engelsk og et amerikansk selskap kræver nemlig, anfører han videre, saa specielle indsigter, at det er umulig at lægge arbeideres og aktionærers interesser i hvil-

kensomhelst ingeniørs hænder, likesom et selskap, der vover en kapital av mere end kr. 600 000,00 i vort land, synes at ha krav paa, at det ikke tvinges til at overdra bestyrelsen og ledelsen av den forretningsmæssige del av virksomheten i andre hænder end en mands, hvis indsigt og redelighet det kjender fra hans tidligere virksomhet og forbindelse med selskapet. Sakfører Faye tilføier, at selskapet erklærer sig villig til efter utløpet av 85 aar at rette henvendelse til departementet med forespørsel om den norske stat ønsker at indløse den i betingelsernes post 6 omhandlede del av anlægget, og vedtar, at saalænge saadan henvendelse ikke sker fra selskapets side, er statens ret i behold til efter utløpet av koncessionstiden at overta dette (post 7).

Ved at foredra nærværende sak skal departementet bemerke, at man antar, at de av sakfører Faye formulerte betingelser, der er opstilte efter konference med departementet, i sin helhet bør godtages, idet der dog overensstemmende med hr. Fayes sidste skrivelse til departementet bør gjøres saadan forandring, at selskapet, naar 85 aar er forløpne av koncessionstiden, skal være berettiget til ved henvendelse til vedkommende statsmyndighet inden et aar fra henvendelsens mottagelse at erholde avgjort, hvorvidt staten ved koncessionstidens utløp vil benytte sin ret til indløsning eller ikke. Fremkommer ikke saadan henvendelse fra selskapet, kan staten ogsaa efter koncessionstidens utløp foreta indløsning, dog saaledes at selskapet til enhver tid er berettiget til at kræve avgjørelse med et aars varsel. De betingelser, som blir at opstille for koncessionen, vil som følge herav komme til at lyde saaledes:

- «1. Av selskapets bestyrelse, som skal ha sit sæte og kontor i Norge, skal til enhver tid over halvdelen være norske statsborgere.
2. Selskapet skal ved sine anlæg og sin bedrift her i riket udelukkende anvende norske arbeidere og norske funktionærer. Vedkommende regjeringsdeparte-

ment kan dog stilstede undtagelser fra denne regel, naar hensyn til speciel fagkundskap eller øvelse gjør dette nødvendig eller ønskelig. Dog er selskapet berettiget til uten indblanding fra det offentliges side ved produktionens igangsættelse og indtil 3 aar derefter at ansætte de elektro-kemikere og arbeidsformænd, som det maatte finde nødvendig. De engang ansatte fremmede funktionærer eller arbeidere vedblir i sin stilling.

Efter utløpet av de 3 aar træder regelen i virksomhet og betaler selskapet for hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelse er i selskapets tjeneste en daglig mulkt av 50 — femti — kroner.

3. Selskapet forpligter sig til ved utbygningen av anlæggene og driften fortrinsvis at anvende norsk materiel.
4. Selskapet forpligter sig til ikke at eksportere elektrisk energi uten regjerings samtykke.
5. Selskapet forpligter sig til at utbygge Stangselvens hele vandkraft (aargangsvand) paa strækningen fra Stangsvand til fabrikkbygningerne paa Gjærde inden utløpet av 1908.

Til sikkerhet for denne forpligtelse vedtar selskapet en konventionalbot av kr. 100,00 — et hundrede kroner — for hver dag fristen overskrides.

6. Staten gives ret til ved utløpet av kontrakt av 18de mars og 7de april, tinglæst 26de april 1897 at indløse Stølsfossen, br.nr. 3, g.nr. 111 i Kinn og Vefring med damme, kraftstationer og maskineri og andet tilbehør, kraftledning samt de til utbygning og kraftanlæg benyttede tomter og servitutrettigheter.
7. Den pris, for hvilken staten skal være berettiget til at overta heromhandlede eiendomme, bestemmes til enten:
 - a. kr. 150,00 — et hundrede og femti kroner — pr. utbygget elektrisk hestekraft eller
 - b. ved betaling av en sum, som av uvillige mænds skjøn, optat paa

statens bekostning, bestemmes som billig pris.

Naar 85 aar er forløpne av koncessionstiden, skal selskapet være berettiget til ved henvendelse til vedkommende statsmyndighet inden 1 — et — aar at erholde avgjort, hvorvidt staten ved koncessionstidens utløp vil benytte sin ret til indløsning eller ikke. Fremkommer ikke saadan henvendelse fra selskapet, kan staten ogsaa efter koncessionstidens utløp foreta indløsning, dog saaledes at selskapet til enhver tid er berettiget til at kræve avgjørelse med 1 — et — aars varsel.

Anlægget med det installerte maskineri skal ved overdragelsen være i fuld driftsmæssig stand. Hvorvidt saa er tilfældet avgjøres ved skjøn av uvillige mænd.

8. De panteheftelser, som ikke maatte bli dækkede av den eventuelle indløsningssum bortfalder.
9. Forsaavidt staten skriker til indløsning er selskapet berettiget til at faa leiet vandkraft fra Stølsfossen av staten i et tidsrum av 20 — tyve — aar fra indløsningen mot betaling av den paa den tid for lignende anlæg gjældende pris, dog ikke over kr. 50,00 — femti kroner — pr. elektrisk hestekraft.

Hvis enighet om prisen ikke opnaaes, fastsættes denne ved skjøn av uvillige mænd.

Leieavgiften erlægges ukrævet efter skudsvis pr. halvaar, og leieretten forbyttes, hvis ikke avgiften betales i rette tid.

10. Forsaavidt staten ikke indløser vandfaldene m. v. har eieren selv eiendomsret og dispositionsret over disse, selvfølgelig dog kun under de vilkaar og betingelser, som ifølge da gjældende lovgivning utkræves.
11. Selskapet forbinder sig til at underkaste sig norske domstoles og norske myndigheters avgjørelse i alle spørmaal, som vedkommer koncessionen eller selskaps bedrift her i riket.

12. Selskapet vedtar foranstaaende betingelser som forpligtende for sig og sine heromhandlede eiendomme og indgaar paa, at en gjenpart av resolutionen med betingelserne til sikring av den fornødne tinglige ret, tinglæses.»

Med hensyn til det i sakfører Fayes skrivelse omhandlede spørmaal om adgang for selskapet til at anta fremmed bestyrer m. v. kan departementet henvise til de vedtagne betingelsers post 2.

Departementet vil anbefale, at den ansøkte tilladelse meddeles paa de anførte betingelser og tillater sig saaledes at

indstille:

At det i medhold av lov av 12te juni 1906 om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald, jfr. lov av 9de juni 1903 (nr. 4) tillates det britiske selskap «The British Aluminium Comp. limited» paa de foran anførte betingelser at erhverve følgende eiendomme og rettigheter i Askevolds m. fl. tinglag, Nordre Bergenhus amt:

1. Br.nr. 3 og 4, Gjærde under g.nr. 12 i Askevolds tinglag, av skyld henholdsvis 31 og 28 øre, tillikemed den grund av br.nr. 1 og 2, Gjærde, som allerede er erhvervet av Stangfjordens elektriske fabrikk, og som av disse er bebygget eller indgjærdet uten at være skyldsat eller skjøtet samt endvidere de parceller av ovennævnte br.nr. 1 og 2, Gjærde og g.nr. 11, br.nr. 1, 2 og 3, Stang, som maatte tiltrænges til utvidelse av det nu paa disse gaarde og bruksnummere opprettede fabrikanlæg.
2. Stangselvens vandføring paa de i kontrakt av 18de mars og 7de april, tinglæst 26de april 1897 omhandlede vilkaar, blandt andet for et tidsrum av 100 aar fra 7de april 1897 at regne med oppdæmningsrettigheter.
3. Br.nr. 3, g.nr. 111, Osland (Stølsfossen) i Kinn og Vefring tinglag ifølge skyldsetning tinglæst 13de juli 1899 og omhandlet i skjøte av 27de mai 1906 med

- opdæmningsrettigheter i det solgte vasdrag.
4. Oslandsvandet med dæmnings- og tapningsrettigheter.
 5. Opdæmningsret til Svælivand og Svartekjøn, forsaavidt disse berører gaarden Mørk, g.nr. 7, br.nr. 2, Yttre Holmedals tinglag.
 6. Nøksvand med dæmningsrettigheter under gaarden Rivedal i Yttre Holmedals tinglag.

6. A/S Major & Co.

(*Erhverv av vandfald ved Kongsgaard i Oddernes*).

Kgl. resl. av 28de september 1906.

Til departementet er inkommet andragende fra Aktieselskapet Major & Co. ved overretssakfører Chr. Stabel om tilladelse for selskapet til at erverve de vandfald og vandrettigheter, som tilligger g.nr. 42, Kongsgaard, br.nr. 4, Garveriet og g.nr. 42, Kongsgaard, br.nr. 10, Garverivolden i Oddernes herred, paa hvilke eiendomme selskapet har erholdt skjøte av 20de, tinglæst 21de juli d. a.

Av andragendet og de samme bilagte dokumenter fremgaar, at selskapet, hvis formaal ifølge de 14de mai 1906 vedtagne love er indkjøp og drift av Kongsgaard garveri ved Kristianssand, har kjøpt dette ved det omhandlede skjøte, og at drivkraften til anlegget skaffes ved et 16 hk. vandfald i nærheten av utløpet av den bæk, som fører fra Jægersbjergvandene og Vollevandet til Sjøen. Dette vandfald, som tilligger de foran nævnte eiendomme, er det der i andragendet anholdes om tilladelse til at erverve. Selskapets bestyrelse er norsk, likesom aktiekapitalen for den allerväsentligste dels vedkommende er norsk.

Amtmanden i Lister og Mandals amt, som anbefaler andragendet, har samtidig uttalt, at han har antat det uforholdent at forelægge saken for Oddernes herredsstyre, særlig da Oddernes kommune er interessert som aktieeier i selskapet.

Departementet vil likeledes anbefale andragendet indvilget og tillater sig saaledes at

indstille:

At det i medhold av lov av 12te juni 1906 om adgang til at erverve skog, bergverk eller vandfald tillates det norske aktieselskap Major & Co. med bestyrelse, som til enhver tid udelukkende skal bestaa av norske statsborgere, at erverve de vandfald og vandrettigheter, som tilligger g.nr. 42, Kongsgaard, br.nr. 4, Garveriet og g.nr. 42, Kongsgaard, br.nr. 10, Garverivolden i Oddernes herred i Lister og Mandals amt.

7. Engelsk undersaat Edgar A. Ashcroft, London.

Jfr. nedenfor nr. 21.

(*Erhverv av Dyrneslielven m. v. i Kirkebo, Sogn*).

Kgl. resl. av 24de oktober 1906.

Med skrivelse av 23de august d. a. har amtmanden i Nordre Bergenhus amt til departementet indsendt andragende av 16de juli næstfør fra overretssakfører Herman Krag paa vegne av britisk undersaat Edgar A. Ashcroft, London, om tilladelse for sidstnævnte til at erverve endel eiendomme, vandfald og rettigheter i Kirkebo herred i Sogn.

Av andragendet og de samme vedlagte dokumenter fremgaar, at disse eiendomme, vandfald og rettigheter er følgende:

1. Dyrneslien, matr.nr. 38, løpenr. 46 b av skyld 5 skilling eller g.nr. 35, br.nr. 2 av skyld 6 øre tillikemed vandfald, grund og bygninger.
2. Vand og damrettigheter for utnyttelse av vandfaldet ervervede av J. Jørgensen, Vadheim, vedkommende følgende eiendomme:
 - a. Ifølge kontrakter av $\frac{2}{3}$ 1894, tingl. $\frac{13}{4}$ 1894 og $\frac{5}{6}$ 1903, tingl. $\frac{18}{6}$ 1903 med Anders Fossen vedkommende Røirvik, løpenr. 44 b eller g.nr. 33, br.nr. 2.
 - b. Ifølge kontrakter av $\frac{1}{3}$ 1894, tingl.

- $^{13}/_4$ 1894 og $^4/_6$ 1903, tingl. $^{18}/_6$ 1903 med Anders A. Rørvik vedkommende Rørvik, løpenr. 44 c eller g.nr. 33, br.nr. 3.
- c. Ifølge kontrakter av $^{28}/_2$ 1894, tingl. $^{13}/_4$ 1894 og $^5/_6$ 1903, tingl. $^{18}/_6$ 1903 med Ole J. Rørvig vedkommende Rørvik, løpenr. 44 a eller g.nr. 33, br.nr. 1.
- d. Ifølge kontrakt av $^{29}/_3$ 1894, tingl. $^{13}/_1$ 1894 med Gullak E. Ullebø vedkommende Ullebøen, g.nr. 34, br.nr. 3.
- e. Ifølge kontrakt av $^7/_11$ 1899, tingl. $^{13}/_11$ 1899 med Lars Gundersen Vadheim vedkommende Vadheim, g.nr. 36, br.nr. 1.
- f. Ifølge kontrakt av $^{16}/_2$ 1894, tingl. $^{13}/_4$ 1894, med Aase I. Dyrnæsli vedkommende Dyrnæslien, løpenr. 46 a eller g.nr. 35, br.nr. 1.
- g. Ifølge kontrakt av $^{29}/_3$ 1894, tingl. $^{13}/_4$ 1894 med Johannes Ellingsen Ullebø vedkommende Ullebøen, g.nr. 34, br.nr. 1.
3. Dyrnæslien, g.nr. 35, br.nr. 1 av skyld mark 1,80.
4. Forskjellige subsidiære rettigheter til opdamning m. v. av sjøerne ovenfor faldet, erhvervede av J. Jørgensen ved kontrakter av $^{20}/_{10}$ 1900 fra Johannes E. Ullebø og Gullak Ullebø, av $^5/_6$ 1903 fra Ole Johannessen Rørvig, av $^5/_6$ 1903 fra Anders J. Fossen og av $^4/_6$ 1903 fra Anders A. Rørvik, samtlige kontrakter tinglæste $^{18}/_6$ 1903 og vedrørende de samme eiendomme som ovenfor under 2 opgit for de samme hjemmelsmænd, kontrakten av 20de oktbr. 1900 videre vedrørende g.nr. 34, br.nr. 1 Ullebøen.

Av andragendet hitsættes:

Som det vil fremgaa av ovenstaaende er de eiendomme og rettigheter m. v., som det her gjælder, i 1903 indkjøpt av Mr. Ashcroft, og overgaaede til ham allerede den 1ste januar 1901, fra hvilken tid han har betalt eiendomsskatter og andre utgifter. Mr. Ashcroft hadde ogsaa efter kjøpekontrakten adgang til med 3 maaneders

varsel at kunne forlange sig meddelt skjøte, saaledes at det er den rene tilfældighet, at saken ikke er bleven ordnet tidligere.

Det hele koster Mr. Ashcroft til dato ca. £ 10 000,00, hvorav halvdelen allerede er betalt i kontanter og halvdelen med £ 5 000,00 ansvares til sælgeren. Kontanterne paa kjøpesummen er forlængst betalt med ca. kr. 67 000,00, hvorhos Mr. Ashcroft som nævnt har betalt renter paa obligationsgjælden, skatter, utgifter m. v. samt hat en del utgifter til befaringer av eiendommen, ialt ca. kr. 28 000,00; han har saaledes til dato hat et samlet kontant utlæg av ca. kr. 95 000,00.

Det omhandlede vandfald vil efter en del arbeider kunne prestere 2 500 hk. og efter fuldført regulering og fuld utbygning av faldet ca. 5 000 hk.

Det er et isolert fald ca. 300 meter høit fra et overordentlig litet nedslagsdistrikt, hvis eneste avløp faldet er. De stedlige forhold vil befindes ikke at kunne betinge, at det offentlige eller distrikterne har nogen interesse i selv at utnytte faldet.

Mr. Ashcroft indkjøpte faldet for at kunne nyttiggjøre dette ved elektro-kemisk industri, væsentlig i den hensigt at etablere en virksomhet dersteds for anvendelse av en av hans oppfindelser.

Mr. Ashcroft er en meget vel kjendt og anseet elektro-metallurg. Han agter ogsaa nu at etablere en fabrikk for fremstilling av sodium, hvorhos han eventuelt senere vil etablere anden virksomhet.

Det vil av ovenstaaende data fremgaa, at det i nærværende tilfælde gjælder et lang tid forinden loven av april 1906 perficeret kjøp av et mindre vandfald, foretat av en fremragende engelsk oppfinner og ingeniør i øiemed senere at anvende det for eget behov, altsaa ikke for videre salg paa spekulation.

Jeg tør derfor anholde om at tilladelse til at erhverve dette vandfald med tilliggende eiendomme og rettigheter meddeles.

Som bilag følger kopi av hans kjøpekontrakt med hr. Jørgensen samt oversættelse, samt gjenparter av de omhandlede dæmningskontrakter.»

De andragendet medfulgte bilag vedlæggjes nærværende foredrag.

Overretssakfører Krag oplyste i skrivelse til amtmanden i Nordre Bergenhus amt av 16de juli d. a., hvormed andragendet fremsendtes at det er hr. Ashcrofts hensigt at bosætte sig i Vadheim, ialfald for de nærmeste antal aar.

Kirkebø herredsstyre har i møte den 11te august d. a. om saken avgitt saadan enstemmig uttalelse:

«Heradsstyret tilraader, at den handel, som er slutta millom Mr. Ashcroft og J. Jørgensen vert kongelig stadfesta paa vilkaar av:

1. At innmarki paa gardarne Ullebø og Røyrvik ikkje lid nokon skade.
2. At styret hev sin bustad og at hovudkontoret for den paatenkte fabrikk vert i Vadheim.»

Amtmanden sluttet sig i ovennævnte skrivelse av 23de august næstefter til denne herredsstyrets uttalelse.

Arbeidsdepartementet har paa foranledning av nærværende departement i skrivelse av 8de septbr. d. a. avgitt en uttalelse om saken, hvori meddeles, at forsaavidt denne berører interesser, som sorterer under Arbeidsdepartementet, haves intet at erindre mot, at den ansøkte tilladelse meddeles.

I en Arbeidsdepartementets skrivelse bilagt erklæring om saken av 3dje septbr. næstefør uttaler kanaldirektøren følgende:

«I anledning av departementets skrivelse av 1ste ds. skal jeg bemerke, at jeg for mit vedkommende ikke finder noget at erindre imot indvilgelsen av det vedliggende andragende fra britisk undersaat Edgar A. Ashcroft ved overretssakfører Herman Krag, Kristiania, om tilladelse til at erhverve endel eiendomme, vandfald og rettigheter i Kirkebø, Sogn. Jeg maa særlig bemerke, at stedet er saaledes beliggende, at der neppe nogensinde kan bli spørsmåal om anvendelse av vandkraften til elektrisk drift av statens jernbaner.»

Hr. Ashcroft har derefter i skrivelse til departementet av 12te oktober sidstleden erklært sig villig til at indgaa paa følgende

etter konferance med departementet opstillede betingelser for at erholde den ansøkte tilladelse:

1. Forsaavidt hr. Ashcroft ikke forblir bosatt her i riket, skal den fuldmægtig, han i saa fald efter § 3 i lov nr. 4 av 9de juni 1903 er forpligtet til at ha paa det sted, hvor eiendommene er beliggende, ha bemyndigelse til at repræsentere ham i alle anliggender vedrørende hans virksomhet her, derunder til uten særskilt varsel til Ashcroft at mottat søksmaal paa dennes vegne

Saadan bemyndigelse blir at tinglyse i forbindelse med den lovforeskrevne tinglysning av fuldmægtigens navn og bopæl.

2. Der skal ved anlæggene og driften her i riket anvendes udelukkende norske funktionærer og arbeidere. Vedkommende regjeringsdepartement kan dog tilstede undtagelser fra denne regel, naar hensynet til speciel fagkundskap eller øvelse gjør dette nødvendig eller særlig ønskelig.

For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i Ashcrofts tjeneste, erlægges denne en daglig mulkt til statskassen, stor 25 — fem og tyve — kroner.

3. Der skal ved anlæggene og driften fortrinsvis anvendes norsk materiel.
4. Eksport av elektrisk energi maa ikke finde sted uten regjeringens samtykke.
5. Av vandkraften skal mindst 2 500 hestekræfter være utbygget inden 10 aar og fuld utbygning være foretat inden 20 aar fra bevillingens datum.

Til sikkerhet for denne forpligtelse vedtar Ashcroft en konventionalbod av 100 — et hundrede — kroner for hver dag, de nævnte frister oversittes.

6. Alle tvistigheter i anledning av nærværende koncession henhører under norske myndigheters og norske domstoles avgjørelse.

Ved at foredrage nærværende sak skal departementet bemerke, at saavidt sees,

utgjør kjøpesummen for hvad der under posterne 1 og 2 foran er overdrat tilsammen 8 000 pund sterling eller i norsk mynt omkring kr. 145 000,00. Den under post 3 nævnte eiendom er overdragen for kr. 6 000,00 og de under post 4 nævnte rettigheter for tilsammen kr. 1150,00. Den samlede kjøpesum for de eiendomme m. v., som andragendet gjælder, skulde saaledes utgjøre omkring kr. 152 000,00.

Under henvisning til, hvad der i andragendet og de foran gjengivne uttalelser fra herredsstyre, amtmand, kanaldirektør og Arbeidsdepartement er anført, vil nærværende departement anbefale, at den ansøkte tilladelse indvilges paa de av hr. Ashcroft vedtagne foran anførte betingelser, idet man dog vil foreslaa, at der overensstemmende med en av overrettsakfører Krag i skrivelse til departementet av 20de oktbr. sidstleden skedd henstillen gives betingelsespost 2 et tillæg, saaledes at denne i sin helhet kommer til at lyde saaledes:

«2. Der skal ved anlæggene og driften her i riket anvendes udelukkende norske funktionærer og arbeidere. Vedkommende Regjeringsdepartement kan dog tilstede undtagelser fra denne regel, naar hensynet til speciel fagkundskap eller øvelse gjør dette nødvendig eller særlig ønskelig. Likeledes skal det være hr. Ashcroft tillatt uten indblanding fra det offentliges side i løpet av 1 — et — aar fra koncessionens datum at ansætte indtil 5 fremmede funktionærer eller arbeidere, hvilke han har ret til at beholde i sin tjeneste ogsaa efter utløpet av den nævnte et aars frist.

For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i Ashcrofts tjeneste, erlægges denne en daglig mulkt til statskassen, stor 25 — fem og tyve — kroner.»

Sluttelig skal departementet bemerke, at da tilladelsen meddeles en enkeltmand (ikke et uansvarlig selskap), er der intet behov for at opstille som betingelse indløsningsret for staten efter et vist antal aars forløp (jfr. indst. O. XII for 1905—1906 side 17 ad § 2), idet koncessionen har sin begræns-

ning i, at den bortfalder senest ved koncessionsmottagerens død.

Man tillater sig saaledes at

indstille:

At det i medhold av lov av 12te juni 1906 om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald, jfr. lov av 9de juni 1903 (nr. 4), tillades britisk undersaat Edgar A. Ashcroft, London, paa de foran anførte betingelser at erhverve følgende eiendomme, vandfald og rettigheter i Kirkebø herred, Nordre Bergenhus amt:

1. Dyrneslien, matr.nr. 38 løpenr. 46 b av skyld 5 skilling eller g.nr. 35, br.nr. 2 av skyld 6 øre tillikemed vandfald, grund og bygninger.
2. Vand- og damrettigheter for utnyttelse av vandfaldet erhvervede av J. Jørgensen, Vadheim, vedkommende følgende eiendomme:
 - a. Ifølge kontrakter av $\frac{2}{3}$ 1894, tingl. $\frac{13}{4}$ 1894 og $\frac{5}{6}$ 1903, tingl. $\frac{18}{6}$ 1903 med Anders Fossen vedkommende Røirvik, løpenr. 44 b eller g.nr. 33, br.nr. 2.
 - b. Ifølge kontrakter av $\frac{1}{3}$ 1894, tingl. $\frac{13}{4}$ 1894 og $\frac{1}{6}$ 1903, tingl. $\frac{18}{6}$ 1903 med Anders A. Rørvik vedkommende Røirvik, løpenr. 44 c eller g.nr. 33, br.nr. 3.
 - c. Ifølge kontrakter av $\frac{28}{2}$ 1894, tingl. $\frac{13}{4}$ 1894 og $\frac{5}{6}$ 1903, tingl. $\frac{18}{6}$ 1903 med Ole J. Rørvig vedkommende Røirvik løpenr. 44 a eller g.nr. 33, br.nr. 1.
 - d. Ifølge kontrakt av $\frac{29}{3}$ 1894, tingl. $\frac{13}{4}$ 1894 med Gullak E. Ullebø vedkommende Ullebøen, g.nr. 34, br.-nr. 3.
 - e. Ifølge kontrakt av $\frac{7}{11}$ 1899, tingl. $\frac{13}{11}$ 1899 med Lars Gundersen, Vadheim vedkommende Vadheim, g.nr. 36, br.nr. 1.
 - f. Ifølge kontrakt av $\frac{16}{2}$ 1894, tingl. $\frac{13}{4}$ 1894 med Aase I. Dyrnæsli vedkommende Dyrneslien, løpenr. 46 a eller g.nr. 35, br.nr. 1.

- g. Ifølge kontrakt av $\frac{21}{3}$ 1894, tingl. $\frac{13}{4}$ 1894 med Johannes Ellingsen Ullebø vedkommende Ullebøen, g.nr. 34, br.nr. 1.
3. Dyrneslien, g.nr. 35, br.nr. 1 av skyld mark 1,80.
4. Forskjellige subsidiære rettigheter til opdømmning m. v. av sjøerne ovenfor faldet, erhvervede av J. Jørgensen ved kontrakter av $\frac{20}{10}$ 1900 fra Johannes E. Ullebø og Gullak Ullebø, av $\frac{5}{6}$ 1903 fra Ole Johannessen Rørvig, av $\frac{5}{6}$ 1903 fra Anders J. Fossen og av $\frac{4}{6}$ 1903 fra Anders A. Rørvik, samtlige kontrakter tingl. $\frac{18}{6}$ 1903 og vedrørende de samme eiendomme som ovenfor under 2 opgit for de samme hjemmelmænd, kontrakten av 20de oktbr. 1900 videre vedrørende g.nr. 34, br.nr. 1, Ullebøen.

8. A/S Dale Fabriker.

Jfr. nedenfor nr. 31.

(*Erhverv av vandrettigheter i Daleelven, Søndre Bergenhus*).

Egl. resl. av 24de oktober 1906.

Med skrivelse fra amtmanden i Søndre Bergenhus amt av 12te oktbr. sidstl. er til departementet inkommet et andragende fra Aktieselskapet Dale Fabrikker om tilladelse til at erhverve eiendommene g.nr. 33, Dale, br.nr. 1, 2, 5 og 23 samt g.nr. 31, Stanghelle, br.nr. 2 og 6 i Bruviks tinglag med vasdrag og vandrettigheter i Daleelven.

I ansøkingen opplyses, at efterat det tidligere Aktieselskap Dale Fabrikker i aaret 1903 hadde overlevert sit bo til konkursbehandling og boet forgjæves hadde søkt eiendommene realiserte, dannedes i aaret 1905 av en flerhet av kreditorerne i konkursboet et nyt aktieselskap til overtagelse av eiendommene og fortsættelse av driften. Dette selskap traadte i virksomhet pr. 1ste mai 1905. Aktiekapitalens størrelse er kr. 300 000,00, hvorav kr. 4 200,00 befinner sig paa 7 utenlandske aktionærers hænder.

Da hjemmelen paa de til forskjellige tider indkjøpte eiendomme ikke var iorden,

idet ikke alle dokumenter lød paa det tidligere Aktieselskap Dale Fabrikker, lot man av hensigtsmæssighetshensyn samtlige eiendomme gaa til tvangsauktion for skyldige skatter og ved auktion den 7de novbr. 1905 fik det nye aktieselskap tilslaget paa samtlige eiendomme. Auktionsskjøtets utfærdigelse har været stillet i bero paa grund av, at beregningen av det stemplede papir har været forelagt Finansdepartementet til avgjørelse.

Aktieselskapets direktion bestaar av de norske statsborgere kjøbmand Lars Sundt, fabrikeier Jørg. Petersen og overretssakfører Jørgen Faye, der samtlige er bosatte i Bergen og omegn.

Andragendet er anbefalt av lensmanden i Bruvik, Bruviks formandskap, politimesteren i Søndre Bergenhus samt amtmanden sammesteds.

Departementet vil likeledes anbefale andragendet indvilget og tillater sig saaledes at

indstille:

At det i medhold av § 1 i lov av 9de juni 1903 om adgang for andre end norske statsborgere til at erhverve fast eiendom eller bruksret over grund her i riket, jfr. lov av 12te juni 1906, tillates Aktieselskapet Dale Fabrikker at erhverve eiendommene g.nr. 31, br.nr. 2 og 6, Stanghelle af skyld henholdsvis 1 øre og mark 1.01 samt g.nr. 33, br.nr. 1, 2, 5 og 23, Dale av skyld henholdsvis mk. 1,63, mk. 1,16, mk. 1,70 og 44 øre med tilhørende vasdrag og vandrettigheter i Daleelven i Bruviks tinglag, Søndre Bergenhus amt.

9. A/S Klosterfossen.

(*Erhverv av Klosterfossen i Skien*).

Den Norske Regjerings resl. av 16de november 1906.

Gjennem amtmanden i Bratsberg amt er til departementet inkommet et andragende datert 20de september 1906, fra advokat Harald Mortensen, Kristiania, saalydende:

«Firmaet N. A. Andresen & Co. hersteds har siden 1898 som panthavere været inter-

esserte i matr.nr. 1 paa Klosterøen i Skien (grundareal) med dertil hørende Vandfald og elektricitetsverk.

Pantegjælden, der pr. 31te decbr. 1905 beløp sig til kr. 626 019,80, hadde i længere tid været misligholdt, hvorfor tvangsauktion blev rekvirert, og tilsloges eiendommen den 18de juli d. a. en av firmaets indehavere pr. kommission.

Ved kjøpekontrakt av 20de august d. a. er den atter overdrat til et nydannet selskap, aktieselskapet Klosterfossen, for omforenet kjøpesum kr. 650 000,00 (heri indbefattet et skolehus matr.nr. 17 Klosterøen, der representerer en ubetydelig værdi).

Dette selskaps kapital er kr. 300 000,00, der med generalforsamlingens samtykke kan økes til kr. 600 000,00. Dets kontor er i Skien.

Dets aksjonærer er følgende:

A. Norske:

Ingeniør G. Hartmann,		
Kristiania,	med kr.	50 000,00
Bankdirektør Joh. Heftye,		
Kristiania,	»	25 000,00
Skibsreder E. Eger, Kri-		
stiania,	»	25 000,00
Godseier Herm. Wedel-		
Jarlsberg, V. Aker, ..	»	25 000,00
Direktør G. Smidth,		
Skotfos,	»	25 000,00
Hofjærgermester Th.		
Fearnley, Kristiania,	»	5 000,00
A/S. Union Co., Skotfos,	»	95 000,00

B. Utenlandske:

Kommersraad E. Füllner,
Warenbrunn, Schlesien med kr. 50 000,00
Selskapets direktion bestaar av følgende herrer:

Bankdirektør Johs. Heftye, Kristiania.
Ingeniør G. Hartmann, do.
Direktør G. Smidth, Skotfos.

Et eksemplar av selskapets love følger hermed. Det vil av disse sees, at dets formaal er at utnytte en del av Klosterøen i Skien med dertil hørende vandkraft til industrielle formaal.

Denne vandkraft representeres av det matr.nr. 1 Klosterøen tilliggende vandfald «Klosterfossen», der yder ca. 1 000 effektive hestekræfter.

Efter lovenes § 4 skal der føres protokol over aktieeierne med tilføiende av adresse og statsborgerlige stilling. Til utlændinger kan overdragelse av aktier ikke finde sted, saafremt en halvpart av selskapets aktier allerede maatte befinde sig paa utenlandske hænder. Bestemmelsen indtages i aktiebrevene og kan efter § 14 ikke forandres medmindre en fremtidig lovgivning skulde indrømme utvidet adgang dertil.

Paa aktieselskapet Klosterfossens vegne ansøkes herved i henhold til lov av 12te juni 1906 om tilladelse til at erhverve eiendomsret til matr. nr. 1 Klosterøen i Skien, hvorunder hører det omhandlede vandfald Klosterfossen.»

Amtmanden ledsagede ved oversendelsen andragendet med sin bedste anbefaling.

Den paagjældende eiendom har, efter hvad departementet har bragt i erfaring, tidligere tilhørt det norske selskap «Aktieselskapet Gjemsø kloster», hvem den i indeværende aar — som i andragendet oplyst — blev frasolgt ved tvangsauktion.

I skrivelse av 3dje oktbr. sidstleden til amtmanden bad departementet ansøkeren underrettet om, at man vilde kunne anbefale andragendet indvilget paa betingelse av:

1. at selskapets bestyrelse, der skal ha sit sæte her i riket, til enhver tid udelukkende bestaar av norske statsborgere,
2. at mindst havdelen av aktiekapitalen til enhver tid befinner sig paa norske hænder og
3. at selskapet underkaster sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli trufne av vedkommende regjeringsdepartement.

Med hensyn til betingelsernes post 3 tilføiede man, at departementet i tilfælde indtil videre vilde paabyde, at selskapet aarlig inden utgangen av mai maaned skal gjennom overøvrigheten til nærværende departe-

ment fremsende indberetning om mulig stedfundne forandringer i bestyrelsens sammensætning samt en ved den samlede bestyrelses underskrifter bekræftet fortegnelse over selskapets aktionærer med oplysning om disses statsborgerlige stilling, og hvormange aktier de hver især eier.

Som svar herpaa har departementet mottat selskapets bestyrelses skriftlige erklæring av 12te oktbr. næstefter om, at den vedtar de opstilte betingelser, dog saaledes, at direktør G. Smidth, Skotfos, der er dansk født, men norsk indvaaner uten norsk statsborgerret, forutsætes uhindret av betingelernes post 1 at tillates at være medlem av bestyrelsen. Advokat Mortensen har i tilknytning hertil oplyst, at direktør Smidth, som han ved andragendets indgivelse gik ut fra, var norsk statsborger, i en aarrække har været bosiddende her i landet som administrerende direktør for den store papirfabrik ved Skotfos (Union Co.) og forøvrig er knyttet som direktør til flere norske anlegg. Advokaten beder andragendet betragtet som utvidet til at omfatte ogsaa tilladelse til dennes indtrædelse i bestyrelsen.

Departementet finder at kunne anbefale andragendet indvilget paa de foran gjengivne betingelser med den avændring, som følger av, at en av de nu fungerende bestyrelsesmedlemmer ikke er norsk statsborger. Saalænge dette forhold vedvarer, vil det for selskapet være nødvendigt ogsaa at ha tilladelse i henhold til § 1 i lov av 9de juni 1903 til at eie den i andragendet omhandlede eiendom matr.nr. 17 Klosterøen og matr.nr. 1 utenfor det denne eiendom tilliggende vandfald.

I henhold til det anførte tillater man sig at

indstille:

- I. At det i medhold av lov av 12te juni 1906 om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald tillates Aktieselskapet Klosterfossen, Skien, at erhverve til eiendom det matr.nr. 1 paa Klosterøen i Skien tilliggende vandfald, Klosterfossen paa betingelse av:

1. at selskapets bestyrelse, der skal ha sit sæte her i riket, til enhver tid udelukkende bestaar av norske statsborgere, dog saaledes, at det for tiden fungerende bestyrelsesmedlem direktør G. Smidth, Skotfos, der ikke er norsk statsborger, uhindret herav skal kunne vedbli i sin funktion som medlem av bestyrelsen.
2. at mindst halvdelen av aktiekapitalen til enhver tid befinner sig paa norske hænder og
3. at selskapet underkaster sig de bestemmelse, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.

II. At Aktieselskapet Klosterfossen, Skien, i hvis bestyrelse er indtraadt direktør G. Smidth, Skotfos, der ikke er norsk statsborger, i henhold til § 1 i lov av 9de juni 1903 om adgang for andre end norske statsborgere til at erhverve fast eiendom eller bruksret over grund her i riket tillates at erhverve matr.nr. 1 og matr.nr. 17 (utenfor det i resolutionens post I omhandlede vandfald) paa Klosterøen i Skien med tilhørende bygninger, bruk og rettigheter.

10. Badische Anilin- und Sodafabrik.

Jfr. nedenfor nr. 13.

(Erhverv av vandret ved Fiskaabækken i Oddernes samt leie av kraft fra Kristianssands Fossefald og Elektricitetsverk).

Den Norske Regjerings resl. av 12te december 1906.

Med skrivelse fra amtmanden i Lister og Mandals amt av 23de oktbr. d. a. er til departementet indkommet to andragender fra overretssakfører Chr. Stabel av 5te og 16de s. m. om tilladelse for Badische Anilin- og Soda-Fabrik, Ludwigshafen a. Rhein til at erhverve forskjellige eiendomme i Oddernes

tinglag. I andragenderne er oplyst, at selskapet paa vedkommende eiendomme agter at anlægge en fabrik til fremstilling av kvælstof og surstofforbindelser ved hjælp av den elektriske flammebue, anvendt gjennom selskapets egne patenter og har i dette øiemed avsluttet kontrakt med Aktieselskapet Kristianssands Fossefald og Elektricitetsverk om levering av elektrisk kraft. Ifølge denne kontrakt er sidstnevnte selskap foreløbig forpligtet til at levere 2 000 hestekræfter og kan eventuelt forpligtes til at levere 20 à 30 000 hestekræfter. Kontrakten gjælder for et tidsrum av 50 aar, dog er Badische Anilin- og Soda-Fabrik berettiget til at forlænge den for 20 aar. Til anlæg av fabrikken har det tyske selskap erholdt haandgivelse til utgangen av indeværende aar fra eierne av en række eiendomme i Oddernes, hvilke i andragendet av 5te oktbr. er opført i 3 alternativer, men har efter hvad der i andragendet av 16de s. m. er oplyst endelig bestemt sig for at søke erhvervet de i det første andragende under alternativ III opførte eiendomme, nemlig:

1. G.nr. 14, br.nr. 5, Fiskaa (Fiskaa sagbruk) av skyld 44 øre med strandret ved Kjosebugten.
2. G.nr. 14, br.nr. 6, Fiskaa, av skyld 6 mark 2 øre helt eller delvis.
3. G.nr. 14, br.nr. 2, Fiskaa, av skyld 3 mark 43 øre med strandret ved Kjosebugten — helt eller delvis.
4. G.nr. 14, br.nr. 9, Fiskaa, av skyld 1 mark 94 øre og g.nr. 14, Fiskaa, br.nr. 16, Amalienborg, av skyld 19 øre.
5. G.nr. 14, Fiskaa, br.nr. 15, Utsigt, av skyld 3 øre og g.nr. 14, br.nr. 20, Fiskaa, av skyld 2 øre.

Av disse eiendomme er det selskapets hensigt foreløbig kun at erhverve nr. 1, en del av nr. 2 samt nr. 5, men da utvidelse av omraadet sandsynligvis inden kort tid antages at ville bli nødvendig, andrar det om at erholde tilladelse til at erhverve samtlige eiendomme. Til eiendommene hører ikke vandfald og kun lidt skog. Med g.nr. 14, br.nr. 5, Fiskaa, følger ret til benyttelse av Fiskaabækken, hvorfra selskapet i tilfælde

tænker at faa den fornødne forsyning av vand.

I møte den 10de oktober d. a. har Oddernes herredsstyre i anledning av andragendet av 5te s. m. avgitt enstemmig erklæring om, at det paa det bedste maa anbefale andragendets indvilgelse.

Ved sakens innsendelse til departementet har a m t m a n d e n uttalt, at han er enig med herredsstyret i at anbefale andragendet paa det bedste, idet det høilig trænges i distriktet, at dets naturlige hjulpekilder søkes utnyttet. Med hensyn til selskapets kontrakt med Kristianssands Fossefald og Elektricitetsverk, antar amtmanden, at der nu ikke kan tiltrænges nogen approbation paa denne, idet ansøkerne foreløbig formentlig kun maa ansees som indtrædende som almindelig leier av et bestemt antal hestekræfter av Aktieselskapet Kristianssands Fossefald og Elektricitetsverk.

Skulde imidlertid kontrakten senere søkes gjort gjældende i sin helhet, antar amtmanden, at av hensyn til indholdet bl. a. i dens punkt 20 kgl. approbation paa samme senere søkes erhvervet.

Amtmanden opplyser sluttelig, at han er eier av én aktie à kr. 500,00 i Aktieselskapet Kristianssands Fossefald og Elektricitetsverk.

Efter at der av departementet, der antok, at der burde knyttes de sedvanlige betingelser til det tyske selskaps erhvervelse av den elektriske energi, var ført forhandlinger herom med en repræsentant for selskapet, har dette i en skrivelse av 21de novbr. d. a. foreslaat de nedenfor anførte betingelser lagt til grund for koncessionen.

Skrivelsen er i oversættelse saalydende:

«I henhold til de av vor sakfører, herr overretssakfører Christian Stabel i Kristianssand S., indleverte ansøkninger av 5te og 16de oktober 1906 om tilladelse til kjøp av forskjellige eiendomme tillater vi os at anmode Deres Majestæt underdanigst om samtykke til den med aktieselskapet Kristianssands Fossefald og Elektricitetsverk avsluttede kontrakt angaaende kraftleverance.

Denne kontrakt forelagdes Deres Maje-

støt allerede med det ovennævnte andragende av 16de oktober d. a.

Som det derav vil sees, har vi til hensigt i nærheten av Kristianssand at indrette en prøvedrift under anvendelse av 2000 elektriske hestekræfter og i tilfælde av gunstige driftsresultater at utvide denne prøvedrift til virkelig fabriksdrift under anvendelse av den elektriske energi av ca. 2 000 h.k., som Fossefald disponerer over.

Prøvedriften skal begynde den 15de juli 1907. Efter et aars tilfredsstillende prøvedrift vil vi gjøre bruk av den os tilkommende optionsret paa leverance av yderligere energi og for utbygningen av Fossefalds vandkraft og de elektriske anlæg er beregnet et tidsrum av 3 aar. Den fulde fabriksdrift kan saaledes i heldigste tilfælde optages om circa 5 aar. I den planlagte fabriksdrift agter vi at fremstille Kvælstof-Surstof-Forbindelser formedelst elektriske flammer efter vore egne patenter og ved prøvedriften vil vi nærmest konstatere lønsomheten av vore forskjellige ovnstyper. Gjennemførelsen av disse forsøk kan foreløbig kun foretages av de med vore patenter og forhaandsforsøk kjendte ingeniører, kemikere og det tilhørende oplærte hjelpepersonale, da norske specialkræfter ikke er forhaanden.

I henhold til de personlige konferanser, som vor herr Raithel hadde med herr justisminister Bothner anmoder vi Deres Majestæt underdanigst om samtykke til kontrakten angaaende kraftleverance i den deri fastsatte utstrækning paa grundlag av følgende forslag:

1. Badische Anilin- og Soda-Fabrik forpligter sig til, inden senest 1ste april 1907 at oprette et norsk selskap til bygning og drift av fabrikanlægget ved Kristianssand under navn av Norsk elektrokemisk Aktieselskap, Kristianssand S., med sæte og kontor i Norge (antagelig i Kristianssand) og med en kapital av mindst kr. 200 000,00 og at anmelde selskapet overensstemmende med norsk lov.
2. Selskapets direktion skal efter prøve-

driftens avslutning, dog senest om 5 aar, regnet fra koncessionens datum, mindst for en tredjedel bestaa av norske statsborgere.

3. Selskapet skal ved sine anlæg og sin drift her i landet udelukkende anvende norske funktionærer og arbeidere. Vedkommende regjeringsdepartement vil imidlertid tilstede undtagelser fra denne regel, dersom hensynet til speciel fagkundskap eller færdighet gjør dette nødvendig eller ønskelig; dog er selskapet berettiget til, uten indblanding av myndighetene i indtil 5 aar, regnet fra koncessionens datum, ved de projekterte anlægs utførelse og drift at anvende utenlandske kemikere, ingeniører og oplært hjelpepersonale i den utstrækning som selskapet finder nødvendig, og saaledes at de engang ansatte utenlandske kemikere, ingeniører og det oplærte hjelpepersonale ogsaa efter femaarsfristens utløp kan forbli i selskapets tjeneste.
4. Selskapet forpligter sig til, ved byggearbeidet og driften fortrinnsvis at anvende norske materialer.
5. Selskapet forpligter sig til, uten regjeringens samtykke, ikke at eksportere elektrisk energi.
6. Selskapet forpligter sig til, i alle spørsmål vedkommende koncessionen og sine anlægs drift her i riket at underkaste sig de norske domstoles og myndigheters avgjørelse.

Hertil tillater vi os endnu at anføre følgende:

Mens der til prøvedriftens ledelse kun er tænkt ansat en eneste bestyrer, agter vi ved optagelsen av den fulde fabriksdrift at ansætte en bestyrelse av to medlemmer.

Et større antal av bestyrelsesmedlemmer er paa grund av driftens ensartethet uforment; dog er vi villige til at ansætte et tredje bestyrelsesmedlem og hertil i overensstemmelse med den norske regjeringens ønske at opta en norsk statsborger i selskapets bestyrelse.

Varetagelsen av vore interesser har vi

overdrat til vor sagfører i Kristiania, herr advokat Carl Unger.

Av hensyn til den korte byggetid, som staar til vor disposition, anmoder vi Deres Majestæt om en hurtig avgjørelse av vort andragende.»

Senere er det underhaanden ved en re-præsentant for selskapet meddelt departementet, at det nye selskaps navn til undgaaelse av forveksling med andre lignende selskaper her i landet vil bli Kristianssands elektrokemiske Aktieselskap.

Departementet skal med hensyn til de foreslaaede betingelser for koncessionen bemerke, at man antar, at der som sedvanlig bør indtages en bestemmelse om konventionalbot i post 3 om anvendelse av norske funktionærer og arbeidere.

Man antar derhos, at koncessionstiden, forsaavidt angaar leie av elektrisk energi, ikke bør utstrækkes til over 50 aar, regnet fra 15de juli 1907.

Forøvrigt vil man anbefale andragenderne indvilgede og tillater sig saaledes at

indstille:

At det i medhold av § 1 i lov av 9de juni 1903 om adgang for andre end norske statsborgere til at erhverve fast eiendom eller bruksret over grund her i riket samt lov av 12te juni 1906 om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald tillates:

- I. Det tyske selskap Badische Anilin- und Soda-Fabrik, in Ludwigshafen am Rhein, at erhverve eiendommene:
 - a. G.nr. 14, br.nr. 5, Fiskaa (Fiskaa sagbruk) av skyld 44 øre med strandret ved Kjosebugten.
 - b. G.nr. 14, br.nr. 6, Fiskaa av skyld 6 mark 2 øre — helt eller delvis.
 - c. G.nr. 14, br.nr. 2, Fiskaa, av skyld 3 mark 43 øre med strandret ved Kjosebugten — helt eller delvis.
 - d. G.nr. 14, br.nr. 9, Fiskaa, av skyld 1 mark og 94 øre og g.nr. 14, Fiskaa, br.nr. 16, Amalienborg, av skyld 19 øre.

e. G.nr. 14, Fiskaa, br.nr. 15, Utsigt, av skyld 3 øre og g.nr. 14, br.nr. 20, Fiskaa, av skyld 2 øre, samtlige i Oddernes tinglag, Lister og Mandals amt.

II. Det samme selskap at leie elektrisk energi av Aktieselskapet Kristianssands Fossefald og Elektricitetsverk for et tidsrum av indtil 50 — femti — aar, regnet fra 15de juli 1907, paa betingelse av:

1. At selskapet senest inden 1ste april 1907 opretter et norsk selskap til bygning og drift av fabrikanlæg ved Kristianssand under navn av Kristianssands elektrokemiske Aktieselskap, med sæte og kontor i Norge og med en kapital av mindst kr. 200 000,00 og anmelder selskapet overensstemmende med norsk lov.
2. At sidstnævnte selskaps direktion efter prøvedriftens avslutning, dog senest om 5 aar, regnet fra nærværende koncessions datum, skal bestaa mindst for en tredjedel av norske statsborgere.
3. At selskapet ved sine anlæg og sin drift her i landet udelukkende anvender norske funktionærer og arbeidere. Vedkommende regjeringsdepartement kan dog tilstede undtagelser fra denne regel, naar hensynet til speciel fagkundskap eller øvelse gjør dette nødvendig eller særlig ønskelig. Dog er selskapet berettiget til uten indblanding av myndighetene i indtil 5 aar, regnet fra koncessionsens datum, ved de projekterte anlægs utførelse og drift at anvende utenlandske kemikere, ingeniører og oplært hjelpepersonale i den utstrækning, som selskapet finder nødvendig og saaledes, at de engang ansatte kemikere, ingeniører og det oplærte hjelpepersonale ogsaa efter femaarsfristens utløp kan forbli i selskapets tjeneste. For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i sel-

- skapets tjeneste erlægges en daglig mulkt stor 50 — femti — kroner.
4. At selskapet ved byggearbeidet og driften fortrinsvis anvender norske materialer.
 5. At selskapet ikke eksporterer elektrisk energi uten regjeringens samtykke.
- III. At selskaperne i alle spørsmåal vedkommende koncessionen, de faste eiendomme og anlæggets drift her i riket underkaster sig de norske domstoles og myndigheters avgjørelse.

11. A/S Kinservik.

Jfr. nedenfor nr. 29, 34, 38 og 50.

(*Erhverv av vandrettigheter i Kinsovasdraget*).

Kgl. resl. av 17de januar 1907.

Under 24de november f. a. innsendte høiesteretsadvokat Harbitz, Kristiania, paa vegne av professor Mittag-Leffler, Stockholm, en opgave over en del denne haandgivne eiendomme og rettigheter, omfattende de i Kinsaaen vasdrag i Hardanger værende vandfald med tilstøtende grund m. v., til hvis indkjøb og utbygning nævnte Mittag-Leffler agtede at danne et aktieselskap med utenlandsk kapital, idet advokaten anmodede om, at spørsmålet om koncession til det eventuelle selskap maatte bli optat til behandling, forinden kjøpet effektueres, av hensyn til de store summer det her dreiet sig om. Av vasdragets 4 fosse oplystes de 2 at tilhøre ingeniør Størmers dødsbo og de 2 A/S Den norske Carbidfabrik.

Der medfulgte et utkast til vilkaar og betingelser, paa basis av hvilke det dannedes aktieselskap agtede at ansøke om koncession til indkjøpet, saalydende:

«1.

Selskapets bestyrelse skal ha sit sæte og kontor i Norge og bestaar dels av nordmænd og dels av utlændinger, saaledes at der er en nordmand mere end utlændinger. Bestyrelsens formand skal være nordmand.

2.

Selskapet skal ved sin bedrift her i riket anvende norske funktionærer og arbeidere. Dog skal driftsbestyreren eller en anden av de overordnede funktionærer i de første 20 aar efter at driften har tat sin begyndelse kunne være utlænding. Videre kan vedkommende regjeringsdepartement tilstede undtagelser fra førnævnte regel, naar hensyn til speciel fagkundskap eller øvelse gjør det nødvendigt eller særlig ønskeligt.

For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskapets tjeneste, erlægges til statskassen en daglig løpende mulkt stor kr. 5,00 — fem — kroner.

Foranstaaende bestemmelser skal ikke gjælde for de arbeider, der bestaar i utbygning av vandfaldene og opførelse av kraftstation, til hvilke arbeider selskapet skal ha ret til at benytte sig av utenlandske ingeniører, teknikere og arbeidere i den utstrækning, det selv maatte finde fornødent.

3.

Selskapet forpligter sig til ved utbygningen av anlæggene og ved driften fortrinsvis at anvende norsk materiel, forsaavidt saadant maatte kunne erholdes i samme kvalitet og for samme pris som fra utlandet.

4.

Selskapet forpligter sig til ikke uten regjeringens samtykke at eksportere elektrisk energi.

5.

Selskapet forpligter sig til at paabegynde vandfaldenes utbygning inden 10 aar fra koncessionens datum og til at ha fuldendt utbygningen av ca. $\frac{1}{4}$ av den samlede kraft inden 2 aar derefter.

Til sikkerhet for denne forpligtelse vedtager selskapet at betale til statskassen, forsaavidt staten saa forlanger, en konventionalbot av kr. 100,00 — et hundrede — kroner for hver dag, som fristen oversittes.

6.

Staten gives ret til efter 90 aar regnet

fra koncessionens datum at indløse samtlige vandfald med damme, kraftstationer med tilhørende maskineri og andet tilbehør og kraftledninger samt de til utbygning og kraftanlæg erhvervede tomter og servitutrettigheter.

7.

Den pris, for hvilken staten skal være berettiget til at overta heromhandlede eiendomme, bestemmes til enten

- a. kr. 100,00 — et hundrede kroner — pr. utbygget elektrisk hestekraft, eller
- b. det beløb, som ved skjøn av uvillige mænd optat paa statens bekostning, bestemmes som billig pris.

Efter hvilket av disse alternativer staten, der har valget, agter at indløse eiendommene, meddeles selskapet senest samtidig med underretning om, at staten vil benytte sig av sin ret til indløsning. Denne underretning skal være selskapet ihænde senest 85 aar efter koncessionens datum.

Anlægget med det installerte maskineri skal ved overdragelsen være i fuld driftsmæssig stand. Hvorvidt saa er tilfældet avgjøres ved skjøn av uvillige mænd paa statens bekostning.

8.

De pantheftelser, som ikke maatte bli dækket av den eventuelle indløsningssum, bortfalder.

9.

Forsaavidt staten skrider til indløsning, er selskapet berettiget til at faa leiet kraft av staten i et tidsrum av 20 — tyve — aar fra indløsningsdagen mot betaling av den paa den tid for lignende anlæg gjældende pris, dog ikke over kr. — pr. elektrisk hestekraft.

Hvis enighet om prisen ikke opnaaes fastsættes denne ved skjøn av uvillige mænd optat paa selskapets bekostning.

Leieavgiften erlægges ukrævet efter-skudsvis pr. halvaar, og leieretten forbyrtes, hvis avgiften ikke betales i ret tid.

Den leiede kraft gjelder, om leietageren ønsker det, kraften fra samtlige kjøpet vedkommende vandfald.

10.

Forsaavidt staten ved utløpet av ovenfor bestemte frist ikke indløser vandfaldene m. v. har eieren selv eiendomsret og dispositionsret over disse, selvfølgelig dog kun under de vilkaar og betingelser, som ifølge dagjældende lovgivning utkræves.

11.

Alle tvistigheter i anledning av nærværende koncession henhører under norske domstoles avgjørelse.

12.

Idet selskapet vedtar foranstaaende betingelser som forpligtende for sig og de heromhandlede eiendomme, indgaar det likeledes paa, at nærværende dokument til sikring av den fornødne tinglige ret, tinglæses.»

De eiendomme og rettigheter, haandgivelserne til professor Mittag-Leffler omfatter, er ifølge den nævnte opgave og senere opgaver, spesielt en av 10de januar d. a., fra advokat Harbitz følgende, beliggende i Ullensvang herred:

1. Eiendomsret til g.nr. 139, br.nr. 7, Tveitafos og Nyastølsfos og g.nr. 139, br.nr. 8, Nykkesøifos og Søtefos «med den samme fossefald naturlig tilhørende grund indtil høieste vandstand» samt med ret til at anlægge rende ved siden av fossene i en avstand fra elven i dennes høieste vandstand av indtil 50 meter, ret til av g.nr. 139, br.nr. 1—6, at ta grund til eventuelle anlæg, veie m. m., ret til over de samme eiendommers utmark at anlægge vei og anden transportindretning mot, at sælgeren faar ret til at benytte veien, og endelig ret til at foreta tapning og dæmning overalt paa g.nr. 139, br.nr. 1—6, paa fjeldet — alt hjemlet ingeniør Fr. Størmer ved skjøte av 4de febr., tinglyst 6te febr. 1896 og av denne igjen tildels (g.nr. 139, br.nr. 7, med endel rettigheter) overdrat A/S Den norske Carbidfabrik ved skjøte av 27de mars, tinglyst 11te august 1900.

2. Ret til paa g.nr. 139, br.nr. 1—6 at disponere over samtlige vandrettigheter i Kinsaa ovenfor Tveitafos og de strækninger av selve elven, som ikke omfattes av den under 1) omhandlede overdragelse til Størmer, samt ret til at foreta samtlige anlæg, som maatte findes nødvendige eller ønskelige til utnyttelse av vandkraften i Kinsaaelven — alt hjemlet A/S Den norske Carbidfabrik ved «bruksoverdragelse» av 26de januar, tinglyst 17de mars 1906.
3. Ret til byggetomter av g.nr. 141, br.nr. 4, der av Ullensvang herredsstyre er bortfæstet til A/S Den norske Carbidfabrik paa 100 aar ifølge ordførerens erklæring av 25de oktbr. 1900.
4. Ret til likeoverfor eierne «av den del av Kinsaa i Kinservik, som ligger paa nordre side av elven ved det saakaldte Veivand» : eierne av g.nr. 143, br.nr. 2 og 3 samt g.nr. 110, br.nr. 1, at foreta dæmning og sænkning m. v. — hjemlet ingeniør F. Størmer ved dokument av 15de mars 1899 fra Ola L. Røte, Ole J. Lutro Røte og Thomas L. Reisæter.
5. Ret til likeoverfor «eierne av den indre side av Osen fra Veivandet» : Ole K., Ole L. og Thorstein J. Hovland at dæmme og sænke dette og andre dem «tilhørende vande» — hjemlet den samme ved dokument av 10de august 1896.
6. Ret til likeoverfor eierne av g.nr. 148, br.nr. 1—4 og g.nr. 149, br.nr. 1—2 at dæmme og sænke Veivand forsaavidt deres andel i nævnte vand angaar — hjemlet den samme ved dokument fra Jakob H. Urheien m. fl. (ialt 7) av 15de mars 1899.
7. Ret til likeoverfor følgende «eiere av fjeldvandene i Kinsaaens vanddistrikt», nemlig Thorkild L., Halvor K., Wegetr. W., Gunder S. og Nils H. Sexe, at dæmme og tappe de disse tilhørende vande — hjemlet den samme ved dokument av 19de oktober 1895.
8. Ret til likeoverfor eierne av g.nr. 78, Nedre Børve, at dæmme og tappe Kinsekvaesvandet (Veivandet) og de ovenfor i samme vasdrag liggende vande — hjemlet den samme og fabrikeier P. Aga ved «kontrakt om dæmning og tapping av vand» av 19de novbr. 1898 fra Birger O. Børve, Peder K. Børve, Jørgen L. Børve og Peder O. Maakestad.
9. Ret til likeoverfor Joh. L. Aga som eier av gaarden Hovland at dæmme og tappe Kinsekvaesvand og de ovenfor i samme vasdrag liggende vande — hjemlet fabrikeier P. Aga ved «kontrakt om dæmning av vand» av 20de oktbr. 1898.
10. Ret til at disponere et stykke av g.nr. 140, br.nr. 1, bl. a. ved at opføre brygge derpaa og ta grus til samme — hjemlet ingeniør Størmer ved kontrakt med Thorbjørn Sandvik av 28de august 1897, tinglæst 3dje febr. 1898.
11. Eiendomsret til en tomt («raaen») med paastaaende bygninger ved foten av fossen, uttat av og tilhørende A/S Den norske Carbidfabrik i henhold til den i skjøte av 27de mars, tinglæst 11te august 1900, jfr. skjøte av 4de, tinglæst 6te febr. 1896 (se under post 1 foran) hjemlede ret.
12. Ret til at anlægge kjørebane over Sjur S. Brovolds eiendom paa Brovold m. v. — tilhjemlet A/S Den norske Carbidfabrik ved kontrakt med Sjur S. Brovold av 5te juli 1900.

De foran omhandlede eiendomme og rettigheter er av ingeniør F. Størmers bo og A/S Den norske Carbidfabrik git professor Mittag-Leffler paa haanden for henholdsvis kr. 240 000,00 og kr. 360 000,00 kontant og iøvrigt paa nærmere vilkaar.

Nærværende departement anmodede i skrivelse av 29de november næstefter Arbeidsdepartementet om til avbenyttelse ved sakens forberedelse at bli meddelt de opplysninger om den paagjældende vandkraft, hvormed nævnte departement maatte sitte inde, ledsaget av de bemerkninger, hvortil det paa sakens daværende trin maatte finde anledning. I besvarelse herav mottok man

med Arbeidsdepartementets skrivelse av 13de december f. a. en avskrift av en fra kanaldirektøren paa foranledning under 10de s. m. avgiven uttalelse saalydende:

«Kinsaaens væsentligste nedslagsdistrikt er meget høitliggende og den har i sit nederste løp en række storfosse efter hinanden. Ved opdæmning av Veivand og Grøndalsvand kan der nedenfor sidstnævnte erholdes et aargangsvand, som er beregnet til 8 m.³ pr. sek.

Grøndalsvandet ligger efter Kanalvæsenets nivellement 971 m. o. h., og herav kan antagelig mindst 940 meter med fordel utnytted. Vandkraften nedenfor Grøndalsvand skulde saaledes bli ikke mindre end 75000 effektive hestekræfter.

For at erholde denne store vandkraft, maa der bygges høie reguleringsdamme for Veivand, Grøndalsvand og muligens andre vande.

Veivand ligger imidlertid ikke mindre end 1275 m. o. h., altsaa paa høifjeldet, og saaledes formentlig paa staten tilhørende grund. Den i vedlagte «oversigt over de rettigheter, som herr professor Mittag-Leffler har erhvervet ved haandgivelsesdokumenter fra A/S Den norske Carbidfabrik og ingeniør Størmers dødsbo» nævnte ret til dæmning og sænkning av Veivand er det derfor mulig, at de nævnte gaarde ikke besidder, hvorfor jeg finder at maatte tilraade, at der forlanges bevis for, at saadan ret over Veivand virkelig tilligger gaardene, inden nogen koncession gives.

Videre finder jeg at maatte tilraade, at der ikke gives nogen koncession, forinden der foreligger planer med fornødne oplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende vandfaldenes utbygning og vandføringens regulering. Derhos bør selskapet tilpligtes at utbygge anlægget med tilhørende damme paa en solid maate, i hvilken anledning der maa forlanges, at det ikke tages i bruk inden det er godkjendt av det offentlige.

Inden de nævnte planer foreligger og spørsmålet om eiendomsretten til Veivand er bragt paa det rene, har vi antagelig faat

de nye love vedkommende vandkraftanlæg m. v., og derfor kan jeg for nærværende kun gjøre følgende foreløbige bemerkninger til de ovennævnte «vilkaar og betingelser»:

Ad § 1: Her burde maaske forlanges, at $\frac{2}{3}$ av bestyrelsen skal være nordmænd.

Ad § 2: Det maa formentlig være tilstrækkelig, at driftsbestyreren eller en anden av de overordnede funktionærer i de første 5 aar efterat driften har tat sin begyndelse kan være utlænding, idet der forutsættes, at der tilstedes undtagelser fra denne regel, naar hensyn til speciel fagkundskap eller øvelse gjør det nødvendig eller særlig ønskelig.

Der antages ikke at være nogen grund tilstede for at gi selskapet adgang til ved utbygning av vandfald og opførelse av kraftstationer at benytte utenlandske ingeniører, teknikere eller arbeidere uten efter speciel tilladelse av det offentlige. Vi har nemlig her i landet likesaa dygtige ingeniører, teknikere og arbeidere som i fremmede lande. Specielt i utbygning av vandkraftstationer staar efter mit skjøn nordmændene endog over utlændinger, som bl. a. mangler kjendskap til vore forholde og i regel ikke kan bygge uten at anvende entreprenører.

Ad § 3: Selskapet forpligtes til ved utbygning av anlæg og ved drift at anvende norsk materiel, forsaavidt det offentlige ikke tilsteder undtagelse fra denne regel.

Ad § 5: Selskapet forpligtes til at paa-begynde vandfaldets utbygning inden 5 aar fra koncessionens datum og til at ha halvparten av den hele kraft utbygget inden 5 aar derefter. Som sikkerhet herfor forpligtes selskapet til en konventionalbot av kr. 200,00 pr. dag, hvori fristen oversittes. Koncessionen fortapes, dersom ikke konventionalboten er betalt i 2 aar.

Ad § 7: Skjønnen avgives paa selskaps bekostning.

Ad § 9: Bortfalder.

Ad § 10: Denne § bør formentlig omtrent lyde saaledes:

Forsaavidt ikke staten i løpet av den i § 6 nævnte frist indløser vandfaldene, for-

længes koncessionen paa samme vilkaar med yderligere 20 aar, efter hvilken tids forløp staten har adgang til indløsning paa samme vilkaar som ovennævnte.

Ad § 12: Tinglæsningen foregaar paa selskapets bekostning.

Ved §§ 4, 6, 8 og 11 har jeg intet at bemerke.

Da den foreliggende sak er av overordentlig stor betydning for det nærmeste distrikt, tillater jeg mig at henstille til departementets overveielse, om der skulde gives vedkommende kommunestyrelse adgang til at fremkomme med sine bemerkninger i anledning av samme.»

Arbeidsdepartementet innskærkede sig til at henwise til kanaldirektørens erklæring.

Under 21de decbr. næstefter anmodede nærværende departement telegrafisk amtmanden i Søndre Bergenhus amt om at indhente vedkommende herredsstyres uttalelse og selv avgi erklæring om, hvorvidt der haddes noget at bemerke ved indvilgelse av et andragende om koncession, idet man oplyste, at der tænktes dannet et selskap med aktiekapital 5 millioner kroner til vandfaldenes utbygning og bortleie, og at koncessionstiden tænktes begrænset til 75 aar med forpligtelse for selskapet bl. a. til at anvende norske funktionærer og arbeidere samt fortrinnsvis norsk materiel. Endvidere bad man anstillet undersøkelser angaaende det av kanaldirektøren vakte spørsmål om, hvorvidt det til vasdraget hørende Veivand (Kinsaakvelvvand) ligger paa staten tilhørende grund.

Ullensvang herredsstyre behandlede saken i møte den 30te decbr. f. a., hvor da tilførtes forhandlingsprotokollen følgende:

«Der forelaa til behandling:

Skrivelse fra amtmanden i Søndre Bergenhus amt, datert 22de d. m., hvori utbedes herredsstyrets uttalelse:

- a. om hvorvidt man har noget at bemerke mot at et til regjeringen indgit andragende fra professor Mittag-Leffler paa et aktieselskaps vegne om koncession

paa kjøp av Kinsaavasdraget i Kinservik og

- b. angaaende et av kanaldirektøren reist spørsmål om, hvorvidt det til vasdraget hørende «Veivand» ligger paa statens grund.

Herom fattedes saadanne avgjørelser:

Ad a.: Med 21 mot 3 stemmer besluttedes avgit saadan uttalelse:

Man har intet at bemerke imot, at omhandlede andragende om koncession meddeles.

Mindretallet stemte for følgende uttalelse: Man har intet at bemerke imot at omhandlede andragende om koncession, som forutsettes at omfatte vasdraget i sin helhet, meddeles.

Ad b.: Enstemmig: Da omhandlede fjeldvand ligger inden den del av fjeldstrækningerne som er optat og fra umindelige tider har tilhørt gaarde i Ullensvangs herred som beitestrækninger og stølsbruk, altsaa privatmands eie, maa man gaa ut fra, at bemeldte fjeldvand ogsaa tilhører disse. At der med hensyn til eiendomsforholdet vedkommende omhandlede vand skulde dannes undtagelse fra regelen i saa henseende er litet rimelig. Og regelen her er denne, at elve og vande, som ligger inden gaardens støls- eller beitestrækninger, er disse tilhørende.

I ældre skjøter staar derfor ogsaa meget ofte anført, at «gaarden sælges med fægang og fiskevand, lutar og lunnar fra fjeld til fjære, intet undtagendis, saaledes som det fra gammel tid brugt haver været.» Hvilket klart tyder paa, at skjøtet ogsaa omfatter stølene, vandene og tilliggende strækninger.

Hele det fjeldparti, hvorigjennem Kinsaavasdraget gaar, er optat av støler og har ingensinde, det man vet, været betraktet som almenning.»

Lensmanden i Ullensvang avgav efter amtmandens anmodning erklæring i saken under 27de decbr. saalydende:

«Kinsekvelvvand¹⁾ i Hardangerviddens omgives overalt av sæterbeiter tilhørende

¹⁾ Veivand er et lokalt navn for Kinservig-Husegrønds vedkom.

gaardene Røthe, Urheim, Børve nedre, Sexe øvre og Hovland, g.nr. 143, 148, 149, 78, 82, 84 og 85 i Ullensvang tingkreds, hvad ogsaa gjælder Onkjelvandene, idet gaardene Børve nedre og Sexe øvre eier disses omgivelser, nemlig sætrene Kinsekvelv og Munkabu.

Alle disse gaardes sætre er optagne og brugte, som private eiendomme, gaardene tilliggende, generation efter generation, i saa langt tidsavsnit som sagn og minder rækker.

Ogsaa de vande, i samme vanddrag, som findes mellem Kinsaakvelvvands utfaldsøs til og med Grøndalvand, dette beliggende bakom det fjeldparti der transversalt lukker for Husedalen, er privat eiendom, tilligger flere gaarde her, naar undtages delvis Grøndals- og Stavalidsvands bredder, hvilke tilhører Ullensvang prestegaard.

I hele Kinsaadalens fjelddalføre, fra Grøndalsvands utfaldsøs til og med Onkjelvandene naar undtages prestegaardens sætre, er ikke, kan ikke være tale om stats-eiendom, og jeg mener at bære paa kjendskap til situation, grænser og forhold paa omspurte trakter som ingen anden nulevende mand i Ullensvang.

Jeg vil ikke undlate medgit, oplyst, at jeg personlig staar som medeier til bredder, i en større længde ved Kinsaakvelvvand.

Det er ganske vist saa, hvad jeg ogsaa ved en tidligere lignende anledning har utalt, at den store ansamling av blandet mandskap, som anlæg av store dimensioner altid kræver, medfører uregelmæssigheter i forskjellige former, specielt under bygning, men naar begyndelsesvanskelighetene er overvundne, naar forholdene har fæstnet sig, vil der forhaabentlig indtræde andre og mere regelbundne sæder.

Iøvrigt har jeg intet at bemerke i anledning det fremkomne andragende.»

Til yderligere oplysning om eiendomsforholdet med hensyn til Veivand lot amtmanden endvidere indhente uttalelser fra sognepresten i Ullensvang (O. Olafsen) og sorenskriveren i Hardanger og Voss sorenskriveri. Av sidstnævnte bad han specielt oplyst, om der under en mellem Eidfjord og Ullensvang kommuner høsten 1906 paadømt

sak angaaende eiendomsforholdet til visse strækninger av Hardangervidden skulde være fremkommet oplysninger, der kunde bidra til løsningen av det av kanaldirektøren reiste spørsmål. Sorenskriveren besvarte denne henvendelse i skrivelse av 24de decbr. f. a. saalydende:

«Den omskrevne proces angik ca. 4 kv.-mil av strækningen sydvest for indsjøen Normandslaagen paa Hardangervidden og under denne proces berørtes ikke direkte spørsmålet om eiendomsretten til Veivandet eller Kinsaakvelvvandet, som ligger meget længere vestlig paa Hardangervidden.

Imidlertid syntes det at være forutsætningen mellem parterne — Ullensvang og Eidfjords kommuner — at hvad der av vidden laa syd og vest for det omprocederte felt tilhørte Ullensvang kommune forsaavidt det ikke var i privatmands eie likesom at hele Hardangervidden med undtagelse av hvad der tilhørte private eiedes av de kommuner inden hvis grænser hver enkelt del av den laa.

Dette syntes ogsaa at ha været Finansdepartementets forutsætning da det i 1894 lot skyldlægge store strækninger av vidden rundt Normandslaagen og nord for denne og senere approberte denne skyldlægningsforretning, hvorved de nævnte arealer opførtes som tilhørende Eidfjords kommune, som ikke, saavidt det kunde sees, hadde anden hjemmel at paaberope sig end længere tids bruk — jfr. ogsaa Brandt: tingsretten, utgave av 1878, s. 181.

Jeg har gjennomgaat panteregistret forsaavidt angaar brukene i Hus i Ullensvang uten derav at kunne finde noget bidrag til løsningen av det her omhandlede spørsmål.

Heller ikke findes der nogen oplysning om saken i panteregistret vedkommende Ullensvang kommunes eiendomme.

Sogneprest Olafsen i Ullensvang har i anledning av amtmandens henvendelse utarbeidet en længere utredning («En historisk undersøkelse») av spørsmålet om eiendomsforholdene paa Hardangervidden, hvori ogsaa berøres spørsmålet om eiendomsretten til Veivand (Kinsaakvelvvand). Utredningen,

som vedlægges og hvortil departementet løvrigt tillater sig at henvise, konkluderer med følgende:

«Vidden har fra gammel tid i likhet med andet høifjeld været betragtet som offentlig eiendom.

De omliggende bygder nød som sedvanlig retten til jagt, fiske og sæterbruk.

Det offentlige fandt ingen interesse av at betrakte vidden som statseiendom og gjorde derfor intet for at opretholde sin eiendomsret. Ikke desto mindre var bevidstheden om, at vidden var «Kongens Almending» levende til langt ned i forrige aarhundrede.

Da staten i den senere tid rent har opgit, som det synes, at hævde sin eiendomsret og tillatt salg av støler til uvedkommende og skyldsætninger, er opfatningen av eiendomsforholdene blit meget uklar og forvirret, idet man snart gaar ut fra, at vidden er bygdealmenning, delt mellem de tilliggende herreder eller bygdelag, dels er herreløst gods, hvor privatmænd har tilegnet sig eiendomme overalt.

Den sidste betragtningsmaate er den mest almindelige og vil sikkerlig bli den seiende, dersom intet gjøres for at hævde en anden opfatning.»

Amtmanden erklærte i telegram av 2den januar sidstleden, at han med herredsstyret fandt at kunne anbefale koncession paa de av departementet antydede vilkaar, hvortil antoges at burde føies, at selskapet bør betale utgifterne ved nødvendigt ekstraordinært politi. Han oplyste, at i Odda betaler vedkommende selskap kr. 1 600,00 aarlig til løn for en politibetjent. At koncessionstiden begrænses til 75 aar maatte han anbefale bl. a. av hensyn til muligheten av, at det er et og det samme selskap eller væsentlig de samme pengemænd, som søker at erhverve flerheten av vort lands store vandfald. Angaaende eiendomsretten til Kinsaakvelvvand (Veivand) uttalte amtmanden foreløbig, at han antok, herredsstyrets opfatning var den rigtige, og avgav senere i skrivelse av 11te januar næstefter følgende erklæring angaaende spørsmålet:

«Jeg har ingen bemerkninger at gjøre

ved sogneprestens historiske utredning. Derimot kan jeg ikke tiltræde de retslige slutninger, han drar av sine undersøkelser. Selvom Hardangervidden oprindelig var statens eiendom, er der intet til hinder for, at dele av den kan være hævdet enten av de omliggende kommuner eller av private. At ialfald én av hævdsbetingelserne, nemlig god tro, har været tilstede i det til hævde fornødne tidsrum, føler jeg mig overtydet om. Baade kommuner og private har — saavidt jeg ved — ved flere leiligheter solgt eller leiet bort enkelte strækninger av den saakaldte «vidde», visselig uten at kontrahenterne har været sig bevisst, at de herved kunde krænke statens mulige eiendomsret, og uten at staten — saavidt mig bekjendt — har protestert eller søkt at sette en stopper for disse transaktioner.

I hvor lang tid hævden har været øvet og i hvilken utstrækning «vidden» er gaat over i kommunalt eller privat eie, maa vistnok bli at avgjøre for hvert enkelt tilfælde.

Forat faa disse spørmaal og grænse-spørmaalene løst tillot jeg mig i sin tid at anbefale nedsat — efter bemyndigelse i særskilt ny lov — en dømmende kommission. Dette maa jeg fremdeles anbefale. Saafremt staten paastaar nogen eiendomsret, maa det jo være i dens interesse snarest at faa sat en stopper for hævdens løp.

Hvad spesielt Kinsaakvelvvand angaar, er jeg efter de foreliggende opplysninger tilbøielig til at tro, at det er sandsynligst, at eiendomsretten til de omgivende bredder og som følge derav til vandet, er hævdet av private. Jeg skal imidlertid søke indhentet nærmere opplysninger om tidspunktet for optagelsen av de der beliggende støler, disses beliggenhet m. v., og eftersende dem til Det kgl. departement.»

I sakens anledning har departementet endvidere mottat en skrivelse av 27de decbr. f. a. fra høiesteretsadvokat Joh. Rømcke, Kristiania, saalydende:

«I anledning det av hr. professor G. Mittag-Leffler ved advokat Harbitz til departementet indgivne andragende om koncession til erhvervelse av de A/S Den norske

Carbidfabrik og ingeniør F. Størmers dødsbo tilhørende fossefald m. v. i Kinsaaen skal jeg herved som kurator i Størmers bo tillate mig at oplyse følgende:

I sit efterladte testamente har F. Størmer bl. a. truffet følgende bestemmelser:

«Efter min død blir først min gjæld at «betale ved salg av et av mine vandfald. «Resten av de nedenfor nævnte eiendomme «skal med $\frac{3}{4}$ parter tilfalde det norske samlag og $\frac{1}{4}$ part til den norske ingeniør og «arkitektforening at anvende paa nedenfor «bestemte maate.»

«De $\frac{3}{4}$ parter skal brukes til ophjælp «av norsk (landsmaal) literatur og sprog og «til at styrke norsk nationalfølelse og den «ene $\frac{1}{4}$ part til at understøtte norske opfindelser, naar saadanne av de kompetente «mænd blir anset for at fortjene fremhjælp, «heri ogsaa indbefattet hjælp til norske «videnskapsmænd i naturfagene.»

Blandt de eiendomme, hvis nettoutbringende saaledes er legert til det norske samlag og den norske ingeniør- og arkitektforening, er ogsaa de fire fossefald, til hvis kjøp hr. professor G. Mittag-Leffler nu søker koncession. De to av fossene, Tveitafos og Nya-stølsfos, tilhører vistnok ikke længere Størmer eller nu hans bo, idet Størmer før sin død solgte disse fosser til A/S Den norske Carbidfabrik. Men Størmers bo har et større antal aktier i karbidfabrikken, og den samlede interesse, boet har i det heromhandlede salg til professor Mittag-Leffler, dreier sig om ikke mindre end ca. kr. 300 000,00 — tre hundrede tusen kroner.

Efter det overblik, man nu har over Størmers bo's stilling, er der grund til at tro, at der i boet vil tilfalde det norske samlag og den norske ingeniør- og arkitektforening ganske betydelige beløb, — saafremt det heromhandlede salg gaar i orden, og da derigjennem store nationale og almene formaal vil fremmes, tør man vel haabe, at koncessionsandragendet vil bli indvilget. Jeg tillater mig paa Størmers bo's vegne at ledsage det med min bedste anbefaling.

Det fremgaar av Størmers testamente, at det var hans ønske, at man saavidt mulig

fortrinsvis skulde sælge til norske selskaper. Det har imidlertid hittil vist sig ganske umulig at faa saadant salg i stand, og jeg er ikke i tvil om, at boet handler fuldkommen i avdøde Størmers aand og mening, naar det nu forsøker salg til utlændinger. Dette er saa meget sikrere med hensyn til de heromhandlede fossefald, som disse efter sin beliggenhet og øvrige forhold maa ansees særlig egnet for den elektro-kemiske storindustri, der trænger saa store kapitaler, at man vel neppe kan paaregne dem tilveiebragt indenlands i en nogenlunde nær fremtid. Og Størmers bo er ikke saaledes stillet, at det kan vente paa dette.»

Som supplement hertil har advokat Rømcke i skrivelse av 10de januar sidstleden meddelt, at, hvis koncessionen gaar i orden, og Størmers bo videre faar heldig realiseret sine øvrige, gjenhavende vandfaldsværdier uten for mange hindringer og vanskeligheter fra statens side, anser han det for overveiende sandsynligt, at der i boet vil tilfalde det norske maalsamlag en sum av kr. 200 000,00 à kr. 300 000,00. Selvom alle tvilsomme spørmaal i boet avgjøres i dettes disfavør antages samlaget dog nogenlunde sikkert at ville faa kr. 100 000,00 à kr. 150 000,00. De svævende spørmaal antages dog at ville bli løst paa en for boet heldig maate, og regjeringen vil ved at gi koncession paa heromhandlede salg yde de av ingeniør Størmer betænkte betydningsfulde almene og nationale formaal en direkte og virksom støtte. Negtes derimot koncession, vil der vistnok være forholdsvis smaa utsigter til at faa realiseret testators smukke og patriotiske tanker.

Imidlertid var koncessionsspørmaalet gjort til gjenstand for underhaandsforhandlinger mellem advokat Harbitz og nærværende departement med det resultat, at departementet fandt foreløbig at kunne formulere følgende vilkaar og betingelser for en eventuel koncession paa de paagjældende erhvervelser, hvilke vilkaar og betingelser G. Mittag-Leffler ved sin underskrift den 23de decbr. f. a. vedtok paa vegne av det oprettendes Aktieselskap Kinservik:

«Vilkaar og betingelser.

1.

Selskapet, hvis navn er «Aktieselskapet Kinservik», har sit sæte og kontor i Norge. Av dets bestyrelse skal til enhver tid over halvdelen være norske statsborgere.

2.

Aktieselskapets kapital utgjør 5 — fem — millioner kroner. Det har til formaal indkjøp av de i Kinsaaen vasdrag værende 4 fosse: Tveitafos, Nyastøfos, Nykkesøifos og Søtefos samt øvrige vand- og grundrettigheter i Kinservik, der for tiden tilhører avdøde ingeniør F. Stormers dødsbo og A/S Den norske Carbidfabrik, samt utbygning av disse fosse i forbindelse med regulering av vasdraget.

3.

For dette aktieselskap, som blir at danne og konstituere snarest mulig, efterat koncession er git og senest inden 1ste mai 1907, utarbeides love, som forelægges Justisdepartementet til godkjendelse.

4.

Aktieselskapet skal, saavel ved utbygningen av de nævnte vandfald og opførelse av kraftstation med videre, som ved sin bedrift senere her i riket anvende norske funktionærer og arbeidere. Dog skal driftsbestyreren eller en anden overordnet funktionær saavel under utbygningen som senere under driften for et tidsrum av 5 — fem — aar, efterat denne er begyndt, kunne være utlænding.

Derhos kan vedkommende regjeringsdepartement tilstede undtagelser fra førstnævnte regel, naar hensyn til speciel fagkundskap eller øvelse gjør det nødvendig eller særlig ønskelig.

For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskapets tjeneste, erlægges til statskassen en daglig løpende mulkt, stor kr. 50,00 — femti — kroner.

5.

Aktieselskapet forpligter sig til ved utbygningen av anlæggene og senere eventuelt

ved driften at anvende norsk materiel, forsaavidt saadant her kan erholdes til like god beskaffenhet og til en pris, som ikke med mere end 10 — ti — procent overstiger den pris, hvortil materialet kan erholdes fra utlandet. I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av to av justisdepartementet opnævnte mænd. Omkostningerne hermed bæres av aktieselskapet.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra denne regel.

6.

Aktieselskapet forpligter sig til ikke uten vedkommende regjeringsdepartements samtykke at eksportere elektrisk energi.

7.

Aktieselskapet forpligter sig til at paa-begynde utbygningen av vandfaldene inden 5 — fem — aar fra koncessionens datum og til at ha halvparten av den hele kraft utbygget inden 5 — fem — aar derefter. Som sikkerhet herfor forpligter selskapet sig til en konventionalbot av kr. 200,00 pr. dag, hvori fristen oversittes. Koncessionen fortapes, dersom ikke konventionalboten er betalt i 2 aar.

8.

Aktieselskapet forpligter sig til, efterat koncession er meddelt, og forinden utbygningsarbeiderne paa-begyndes, at forelægge for vedkommende departement planer med fornødne opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende vandfaldenes utbygning og vandføringens regulering, saaledes at utbygning av vandfaldene ikke kan finde sted, forinden planerne av vedkommede departement er approbert.

Derhos forpligter aktieselskapet sig til at utbygge anlegget med tilhørende damme paa en solid maate og underkaster sig i den henseende den kontrol, som departementet maatte forlange. Anlegget kan ikke tages i bruk, forinden det er godkjendt av departementet.

9.

Naar 75 — sytti fem — aar er forløpet, regnet fra den dag da koncessionen er git, til-

falder samtlige vandfald med damme, kraftstationer med tilhørende maskineri og andet tilbehør og kraftledninger samt de til utbygningen og kraftanlægget erhvervede tomter og servitutrettigheter, der omfattes av nærværende koncession, staten uten vederlag.

Aktieselskapet er dog berettiget til isaa-fald at faa leiet kraft av staten fra anlægget i et tidsrum av yderligere 20 — tyve — aar, at regne fra den dag, da anlægget tilfalder staten, mot betaling av den paa den tid for lignende anlæg gjældende pris pr. elektrisk hestekraft.

Hvis enighet om prisen ikke opnaaes, fastsættes den ved skjøn av uvillige mænd, optat paa selskapets bekostning.

Leieavgiften erlægges ukrævet efter-skudsvis pr. halvaar, og leieretten forbrytes, hvis avgiften ikke betales i ret tid. Den leiede kraft gjælder, om leietageren ønsker det, kraften fra samtlige kjøpet vedkommende vandfald. Dog skal staten være berettiget til at holde ute fra leien indtil 5000 e. h. k., heri ikke indbefattet de i post 12 omhandlede 2000 e. h. k.

10.

Anlægget med installert maskineri skal ved overdragelsen være i fuld driftsmæssig stand. Hvorvidt saa er tilfældet, avgjøres ved skjøn av uvillige mænd paa selskapets bekostning.

Selskapet forpligter sig til paa sin bekostning at utføre, hvad skjønnet i saa henseende maatte bestemme.

11.

Alle pantheftelser, som maatte eksistere paa den tid, da anlægget tilfalder staten, bortfalder som ugyldige.

12.

Selskapet forpligter sig til eventuelt at bortleie ialt indtil 2000 — to tusen — elektriske hestekræfter til belysning eller lokal smaaindustri inden amtet til en pris, som i mangel av overenskomst med forbrukerne bestemmes av vedkommende regjeringsdepartement.

Denne kraft leveres fra aktieselskapets kraftstation.

13.

Alle tvistigheter i anledning av nærværende koncession eller selskapets bedrift her i riket henhører under norske domstoles og myndigheters avgjørelse.

14.

Idet aktieselskapet vedtar foranstaaende betingelser som forpligtende for sig og de heromhandlede eiendomme, indgaar det likeledes paa, at nærværende dokument til sikring av den fornødne tinglige ret, tinglæses paa selskapets bekostning.

Vedtagelsen gives foreløbig av professor G. Mittag-Leffler paa vegne av det oprettedes aktieselskap Kinservik og blir senere, saasnart aktieselskapet er dannet, at meddele av aktieselskapets samlede bestyrelse. Først naar dette er skedd, trær koncessionen endelig i kraft.»

I anledning av det reiste spørsmål om statens eiendomsret til Veivandet avgav sælgerne, ingeniør F. Størmers dødsbo ved advokat Joh. Rømcke og A/S Den norske Carbidefabrik ved advokat H. A. Knudtzon, til departementet en erklæring av 11te januar d. a. saalydende:

«I anledning den fra statens side fremsatte formodning eller paastand om rettigheter vedkommende Veivandet i Kinservik erklærer A/S Den norske Carbidefabrik og F. Størmers dødsbo som sælgere, at de, uagtet de bestrider saadan ret for staten, under forutsætning av at koncession paa salget nu meddeles, dog intet har at erindre mot, at kr. 50 000,00 — femti tusen kroner — av kjøpesummen for karbidefabrikkens og Størmers bo's eiendomme i Kinservik (herav kr. 30 000,00 av karbidefabrikkens tilkommende og kr. 20 000,00 av Størmers bo's tilkommende) av kjøperen deponeres hos Justisdepartementet til sikkerhet for staten av sælgerne eventuelt tilkommende godtgjørelse eller erstatning efter bestemmelse i vasdragsloven av 1ste juli 1887. Beløpet blir at gjøre rentebærende ved indsættelse i autorisert sparebank, indtil spørsmålet er endelig avgjort. Staten forutsættes snarest mulig og senest inden 1ste januar 1908 at

fatte endelig bestemmelse, om den vil fastholde sin paastand. I bekræftende fald blir spørsmålet inden nævnte frist av staten at indbringe til avgjørelse ved domstolene likeoverfor sælgerne.

Erstatningsbeløpet skal dog under ingen omstændighet kunne overstige den deponerte sum med paaløpne renter.»

Efter det saaledes passerte indgav advokat Harbitz paa vegne av professor G. Mittag-Leffler formeligt koncessionsandragende, datert 14de januar sidstleden, saalydende:

«I forbindelse med foreløbig henvendelse av 24de novbr. 1906 for hr. professor G. Mittag-Leffler tillater jeg mig herved paa vegne av nævnte professor G. Mittag-Leffler som repræsentant for et aktieselskap — der av ham dannes med udelukkende utenlandsk kapital under navn av Aktieselskapet Kinservik — at andra om, at der meddeles ham koncession til paa saadant oprettendes aktieselskaps vegne at kjøpe og erhverve de fire i Kinsaaen værende fosse: Tveitafos, Nya-stølsfos, Nykkesøifos og Søtefos samt øvrige vând- og grundrettigheter i Kinservik, der for tiden tilhører avdøde ingeniør F. Størmers dødsbo og A/S Den norske Carbidgefabrik, alt saaledes som nærmere opregnet og specificert i min skrivelse til departementet av 10de januar 1907 og de med samme oversendte 13 bilag.

Koncessionen søkes paa basis av vilkaar og betingelser, som er nærmere formulerte i vedliggende bilag, der er undertegnet og vedtatt av hr. professor G. Mittag-Leffler paa vegne av det oprettendes Aktieselskap Kinservik, kun med følgende tillæg:

Ad § 1: «Forsaa vidt der skulde vise sig «at være hindringer av en eller anden art for «at anta navnet Kinservik, kan aktieselskaps navn ændres efter koncessionshaverens «ønske.»

Ad § 2: Efter 5 millioner kroner tilføies: «Selskaps kapital kan, bortset fra «den del av kapitalen, som eies av de norske medlemmer av bestyrelsen, være utenlandsk.»

Derhos tillater jeg mig at fremhæve,

hvad der er underhaanden bekræftet av departementet, at bestemmelsen i § 3 om godkjendelse av aktieselskaps love alene tilsigter at paase, at ikke selskaps love indeholder noget, som strider imot koncessionens bestemmelser eller forutsætninger eller norsk lov eller tilsigter at eludere samme. Se endvidere tillæg *in fine*.

I anledning av kanaldirektørens skrivelse av 10de decbr. 1906 skal specielt bemerkes:

1. Det samlede antal hestekræfter, som omfattes av kjøpet, utgjør kun mellem 50 og 55 000; den nederste og nærmest sjøen beliggende del av vasdraget omfattes ikke av erhvervelsen.
2. Naar kanaldirektøren uttaler, at Veivandet «formentlig ligger paa staten tilhørende grund», er dette en formodning, som savner enhver realitet. Strækningen omkring hele Veivand har fra umindelige tider været privat eiendomsret undergit og disponeres gjennem sætre, havning, hugst og fiskeri eller paa anden maate helt av de gaarde, som desangaaende har kontrahert med sælgerne: opsidderne paa Røthe, Hovland, Urheim, Sexe og Børve. Dette vil fremgaa ved den undersøkelse, som departementet allerede har sat igang angaaende dette.

Jeg tilføier, at koncessionssøkeren har erholdt haandgivelse paa samtlige disse eiendomme, som nu søkes erhvervet, fra ingeniør Størmers dødsbo og A/S Den norske Carbidgefabrik, allerede den 23de og 26de januar 1906, altsaa længe forinden loven av 12te juni 1906.

Endvidere kan bemerkes, at disse eiendomme har været eiet av Størmer og senere hans dødsbo helt fra 1896 og av A/S Den norske Carbidgefabrik fra 1900, uten at det før nu har været mulig at opnaa bud paa samme.

Videre henvises til herredsstyrets av departementet indhentede erklæring, hvorefter koncessionsandragendet varmt anbefales. Naar denne erklæring er avgit imot 3 stemmer, er, som det vil sees, dette ikke saa at forstaa, at disse 3 ikke anbefaler koncession

overhodet. Disse 3 ønsker tvertimot, at koncession skal gives paa den hele vandkraft, altsaa ogsaa paa det, som ligger nedenfor de tvende sælgeres eiendomme. Dette er imidlertid udelukket ved denne saks behandling, al den stund det ikke eies av sælgerne og derfor heller ikke kan omfattes av denne koncession. Imidlertid er denne herredsstyrets holdning det bedste bevis paa, hvilken overordentlig betydning denne saks gennemførelse har for bygden. Der vil jo i selve vandbygningsarbeiderne nedlægges millioner, hvorav den overveiende del vil komme bygden og dens indvaanere tilgode i form av arbeidspenge eller betaling for anvendte materialer.

Men ikke nok med det. Bygden vil holde en skatyder, som paa grund av sin størrelse vil reducere de øvrige skatyders forpligtelser til et rent minimum.

Dette er imidlertid endnu ikke paa langt nær alt. Al den kraft, som utvindes ved dette anlæg, skal jo igjen utleies og utnyttes. Dette vil medføre anlæg av nye store fabrikker paa Kinservik, som atter igjen vil la tilflytte bygden store inntægter ved sin drift, skatter etc.

Utbygningens kostende vil, efter hvad der meddeles mig av søkeren, andra til ca. 9 millioner kroner, hvilken kapital i sin helhet vil komme fra utlandet.

Jeg henviser herom til bilag 2 og 3, hvorav fremgaar, at hr. professor Mittag-Leffler for tiden underhandler om utbygningen og vandfaldenes utnyttelse med Schweizerfirmaet Electricitetsgesellschaft Alioth i Basel, hvilket selskap arbeider sammen med samt støttes av en gruppe av Schweiz's fornemste banker.

Foreløbig er kapitalen sikret gjennom den svenske bank: A/S Stockholms Handelsbank, som har stillet til disposition den hele kjøpesum for et beløp av indtil kr. 625 000,00, saasnt koncessionen er endelig indrømmet, og alt er i orden med love etc.

Jeg tillater mig at henstille til departementet at paaskynde behandlingen av nærværende andragende mest mulig. Det gjælder, som det vil sees, overmaade store sun-

mer, og noget definitivt kan selvfølgelig ikke ske med hensyn til selskapsdannelsen m. v., forinden koncessionen er git. Man kan nemlig ikke paa forhaand sætte sig i de store forpligtelser og omkostninger, som en saa stor kapitaltilveiebringelse vil medføre, forinden koncessionen er sikret.

Hver dag er kostbar paa grund av pengekammetets nuværende stilling.

Forsaa vidt det av kanaldirektøren saa ganske uformodet reiste spørsmål om statens eiendomsret ved Veivand (Kinsokvelvandet) efter de nu foreliggende opplysninger desangaaende fremdeles skulde fremby nogensomhelst tvil hos departementet, maa ikke koncessionens meddelelse forsinkes eller utsættes av hensyn hertil.

Sælgerne er nemlig villige til, forsaa vidt ikke departementet finder, at dette spørsmål allerede nu er bragt fuldt paa det rene, at der av kjøpesummen avholdes kr. 50 000,00, der deponeres i departementet og eventuelt tjener til dækkelse av den erstatning, som staten maatte tilkomme hos sælgerne, hvis staten efter retslig avgjørelse likeoverfor disse befindes at ha nogen grundrettighet omkring veivand. Jeg henviser herom til vedliggende erklæring fra begge sælgere av d. d., bilag 4.

Jeg maa indtrængende henstille, at denne utvei akcepteres, og at derefter koncession meddeles uten videre utsættelse. En saadan utsættelse kan nemlig her let lede til, at den hele affære gaar overstyr. Der er opstillet en meget kort frist for haandgivelsen, nemlig 31te mars 1907. Efterat koncessionen er given, skal der videre forhandles med de fremmede pengemænd angaaende selskapsformen, lovene etc.; lovene skal derefter undergives departementets godkjendelse; selskapet skal konstitueres og organiseres, og alt dette skal ske inden 31de mars 1907. Jeg gjentar det: enhver noksaa kort utsættelse kan resultere i, at det hele gaar overstyr.

Det er derhos at bemerke, at denne statens ret, selvom den eksisterer, er av over-

maade liten realitet og i økonomisk hen-
seende kun repræsenterer en ren bagatel.

Dette vil fremgaa, hvis man gjennem-
gaar de dokumenter, som er oversendt de-

partementet med specifikationen. Man vil
derav se, hvad alle de private grundeiere
omkring Veivand har ansat sin ret til:

1. Opsidderne paa Røthe og Reisæther kr. 100,00 pr. aar, kapitalisert efter kontraktens bestemmelse 5% eller det 20 dobbelte	kr. 2 000,00	
+ engang for alle	» 400,00	
		kr. 2 400,00
2. Opsidderne paa Hovland kr. 75,00 pr. aar	kr. 1 500,00	
+ engang for alle	» 300,00	
		» 1 800,00
3. Opsidderne paa Urheim kr. 60,00 aarlig	kr. 1 200,00	
+ engang for alle	» 400,00	
		» 1 600,00
4. Opsidderne paa Sexe erholder erstatning efter skjøn; lad os sætte det samme beløb som f. eks. Røthe		» 2 400,00
5. Opsidderne paa Børve kr. 60,00 aarlig	kr. 1 200,00	
+ engang for alle	» 400,00	
		» 1 600,00
6. P. Age kr. 25,00 aarlig	kr. 500,00	
+ engang for alle	» 100,00	
		» 600,00
		<u>altsaa tilsammen kr. 10 400,00</u>

Det er at bemerke, at de her nævnte
opsiddere utgjør samtlige de, som har ret
ved Veivand, og disse har altsaa under for-
utsætning av, at de er ubestridt grundeiere
her og altsaa eier den hele ret til Veivand,
i frivillig handel og vandel avhændet denne
ret og værdsat den til ialt kr. 10 400,00; det
er det hele.

Man maa derhos erindre, at opsidderne
under enhver omstændighet har sin fulde
bruksret, og at statens paastaaede ret der-
for i det høieste kan bli en slags ideel eien-
domsret med fuld anerkjendelse av bruker-
nes ret. Brukerne vil derfor selvfølgelig
kunne forlange sin større del av erstatnin-
gen; staten faar kun en mindre del av
samme.

Naar man ser hen til, at de 2 sælgere
gaar med paa at deponere et beløp av ikke
mindre end kr. 50 000,00, maa det vel være
ganske klart, at staten derigjennem har sik-
ret sig flerdobbelt valuta for den ret, som den
maatte ha paa dette sted i henhold til den
nu bestaaende vasdragslov, og den erstat-

ning, som staten i henhold til samme even-
tuelt kan forlange sig tilkjendt.

I denne forbindelse finder jeg til sakens
videre belysning at maatte fremhæve de
ganske overordentlig store fordele, som sta-
ten opnaar av denne affære:

1. erholder jo staten det hele gratis i sin
tid. Hvad dette vil si, faar man et be-
grep om, naar man foretar en sammen-
ligning med, hvad der er bestemt i andre
lignende koncessioner f. eks. til Kragerø-
kompaniet. Der skal staten betale kr.
150,00 pr. utbygget elektrisk hestekraft.
Da det her dreier sig om ca. 55 000 elek-
triske hestekræfter, vil det si, at staten
i nærværende tilfælde erholder kr.
8 250 000,00 gratis.

Selv om man blot vilde regne med kr.
100,00 pr. elektrisk hestekraft, blir det
endnu en sum av kr. 5 500 000,00. Det
skulde dog synes at være en ganske
enorm indrømmelse. Jeg tør forsikre,
at de utenlandske kapitalister først
efter meget langvarige drøftelser og

under store betænkeligheter har kunnet strække sig saa langt som til at akceptere denne betingelse;

2. erholder jo staten et meget betydeligt skatteobjekt for den direkte statskat gennem alle disse aar saavel gennem vandkraftanlægget som siden igjennem alle de fabrikker, som senere vil bli at opføre for at leie og utnytte den ved samme frembragte kraft. Det veier vel ogsaa noget;
3. vil et helt bygdelaag tilflytte ganske overordentlig store materielle fordele. Jeg henviser derom til, hvad ovenfor er utalt i forbindelse med herredsstyrets beslutning;
4. vil landet rent økonomisk og i sin almindelighet set styrkes, derved at der hersteds nedlægges og urørlig bortbindes millioner, som skaffer arbeide for en mængde arbeidere og funktionærer og hitfører rørelse og fortjeneste paa de mange omraader, som saa store foretagender tangerer.

Naar man henser til alt dette, saa maa det være tillatt at spørre: hvad veier saa herimot den ubetydelige værdi, som staten eventuelt maatte ha i en grundret oppe ved Veivand.

Ved at meddele koncessionen straks saaledes som her foreslaat opnaar staten:

1. alle de ovenfor opregnede fordele;
2. fuld valuta for den økonomiske værdi, som dens paastaaede ret ved Veivand maatte repræsenterer.

Ved at utsætte saken risikerer den at tape alt.

Jeg henstiller derfor indtrængende, at saken nu endelig avgjøres i førstkommende statsraad.

Efter fornyede forhandlinger den 12te januar søkes koncessionen med følgende yderligere tillæg:

Ad § 1: Paragrafen gives saadant tillæg: «Dog kan det tillates, at halvdelen

av bestyrelsens medlemmer er utlændinger forsaavidt bestyrelsens formand er norsk statsborger.»

Ad § 4: I steden for ordene: «Dog skal driftsbestyreren eller en overordnet funktionær» indtages: «dog skal driftsbestyreren samt en anden funktionær.»

Ad § 5: Efter ordene: «like god beskaffenhed» og foran ordene: «og til en pris» indskytes ordene: «like saa hurtig.»

For at undgaa enhver misforstaaelse med hensyn til Veivandsspørsaålet uthæves, at den foreslaaede ordning er basert paa den uttrykkelige forutsætning, at eieendomsspørsaålet dermed er endelig avgjort i forholdet mellem koncessionshaveren og staten, saaledes at koncessionshaveren o: kjøperen erhoder en av staten ubestridt og endelig ret til rettigheterne ved Veivand og saaledes at staten for sin erstatning i den anledning alene kan holde sig til sælgerne.

Sluttelig fremhæves, hvad der underhaanden er bekræftet av Arbeidsdepartementet, at bestemmelserne i § 8 tar sigte paa foranstaltninger, som vedrører anlæggets sikkerhet og soliditet og at departementet forsaavidt ikke vil forlange mere end hvad der efter nutidens teknik er almindelig.»

Den i andragendet *in fine* nævnte opfatning av betingelsernes post 8 er ifølge en av advokat Harbitz eftersendt gjenpart av bevidnelse fra kanaldirektøren tiltraadt av denne.

Det andragendet vedlagte bilag 2 er et telegram av 4de januar d. a. fra Mittag-Leffler, hvori bekræftes, at det firma, med hvilket han underhandler om «utbyggande och öfvertagande» av vandfaldet ved Kinsaaen er det i andragendet nævnte selskap, som igjen arbeider sammen med og støttes av en gruppe av Schweiz's fornemste banker. Bilag 3 er Aktiebolaget Stockholms Handelsbanks skrivelse av 24de decbr. sidstleden til advokaterne Harbitz & Michelet, hvormed oversendes bankens garanti for kr. 625 000,00.

Departementet skal bemerke:

Under særlig hensyn til de betydelige fordele staten uten paa sin side at paata sig nogen forpligtelser opnaar gjennom de av ansøkerne vedtagne koncessionsbetingelsers posterne 9 og 10 finder departementet at maatte anbefale det foreliggende andragende indvilget. Angaaende de i andragendet nævnte tilføielser til og ændringer i de tidligere omforenede betingelser har ansøkernes advokat paa forhaand konferert med departementet, som intet finder derimot at erindre, likesom man tiltræder den hævdede opfattning av betingelsernes post 3. Med hensyn til den vakte formodning om at staten muligens er eier av Veivand bemerkes under henvisning til de angaaende dette spørsmal foran refererte uttalelser fra de lokale autoriteter, at spørsmalets stilling for tiden er saadan, at dets endelige løsning synes at ville maatte utkræve omfattende undersøkelser, og at lang tid antages at ville medgaa, inden en avgjørelse, som her sandsynligvis maa finde sted ved domstolene, kan foreligge. Spørsmålet synes efter det foreliggende at være rent paa det uvisse, og departementet har ikke trodd av hensyn til den blotte mulighet av, at staten kan bli anerkjendt som eier av vandet, at burde la avgjørelsen av det foreliggende koncessionsandragende utstaa, en utsættelse, som i saa tilfælde vilde være ensbetydende med, at kjøperne trækker sig tilbake og den hele affære gaar overstyr. Imidlertid har departementet fundet det forsigtigst at sikre statens mulige interesse i saken som eventuelt anerkjendt grundeier omkring og eier av Veivand ved den ordning, som omhandles i sælgernes foran gjengivne erklæring av 11te januar d. a. De deponerendes kr. 50 000,00 med paaløpende renter maa efter det foreliggende formentlig være fuldt tilstrækkelig til dækning av statens tilkommende, om den av domstolene anerkjendes som grundeier. Det er departementets hensigt, hvis dets indstilling i nærværende sak bifaldes, snarest mulig at tilskrive Landbruksdepartementet angaaende den heromhandlede side av saken, for at fornødne undersøkelser kan bli igangsat til be-

dømmelse av, hvorvidt staten skal gaa igang med søksmaal inden den bestemte frist 1ste januar 1908. Departementet tiltræder, hvad der i andragendet *in fine* er anført som forutsetning for den trufne ordning med hensyn til spørsmålet om eiendomsretten til Veivand. Til som av amtmanden antydnet i forbindelse med koncessionen at paabinde selskapet nogen særlig forpligtelse med hensyn til bekostning av ekstraordinært politi har departementet ikke fundet tilstrækkelig føie.

I henhold til det anførte tillater departementet sig at

indstille:

At det i medhold av lov av 12te juni 1906 om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald, jfr. § 1 i lov nr. 4 av 9de juni 1903, tillates svensk statsborger professor G. Mittag-Leffler, Stockholm, paa vegne av et oprettendes uansvarligt selskap «Aktieselskapet Kinservik» at erhverve følgende eiendomme og rettigheter i Kinservik, Ullensvang herred i Søndre Bergenhus amt:

1. Eiendomsret til g.nr. 139, br.nr. 7, Tveitafos og Nyastølsfos og g.nr. 139, br.nr. 8, Nykkesøifos og Søtefos «med den samme fossefald naturlig tilhørende grund indtil høieste vandstand» samt med ret til at anlægge rende ved siden av fossene i en avstand fra elven i dennes høieste vandstand av indtil 50 meter, ret til av g.nr. 139, br.nr. 1—6 at ta grund til eventuelle anlæg, veie m. m., ret til over de samme eiendommers utmark at anlægge vei og anden transportindretning og endelig ret til at foreta tapping og dæmning overalt paa g.nr. 139, br.nr. 1—6 paa fjeldet — alt saaledes som dette er hjemlet ingeniør F. Størmer og A/S Den norske Carbidfabrik ved skjøter henholdsvis av 4de, tinglyst 6te februar 1896 og av 27de mars, tinglyst 11te august 1900.
2. Ret til paa g.nr. 139, br.nr. 1—6 at disponere over samtlige vandrettigheter i Kinsaa ovenfor Tveitafos og de strækninger av selve elven, som ikke omfat-

- tes av den under 1) foran omhandlede overdragelse, samt ret til at foreta samtlige anlæg, som maatte findes nødvendige eller ønskelige til utnyttelse av vandkraften i Kinsaaelven — saaledes som dette er hjemlet A/S Den norske Carbidfabrik ved «bruksoverdragelse» av 26de januar, tinglyst 17de mars 1906.
3. Ret til byggetomter av g.nr. 141, br.nr. 4, saaledes som denne eiendom av Ullensvang herredsstyre er bortfæstet til A/S Den norske Carbidfabrik paa 100 aar ifølge ordfører Johs. Hellelands erklæring av 25de oktbr. 1900.
 4. Ret til likeoverfor eierne «av den del av Kinsaa i Kinservik, som ligger paa nordre side av elven ved det saakaldte Veivand» : eierne av g.nr. 143, br.nr. 2 og 3 samt g.nr. 110, br.nr. 1, at foreta dæmning og sækning m. v. — saaledes som omhandles i erklæring av 15de mars 1899 fra Ola L. Røte, Ole J. Lutro Røte og Thomas L. Reisæter til ingeniør F. Størmer.
 5. Ret til likeoverfor «eierne av den indre side av osen fra Veivandet» : Ole K., Ole L. og Thorstein J. Hovland at dæmme og sænke dette og andre dem tilhørende vande — saaledes som saadan ret er hjemlet ingeniør Størmer ved dokument av 10de august 1896.
 6. Ret til likeoverfor eierne av g.nr. 148, br.nr. 1—4 og g.nr. 149, br.nr. 1—2 at dæmme og sænke Veivand, forsaavidt deres andel i nævnte vand angaar — saaledes som saadan ret er hjemlet den samme ved dokument fra Jakob H. Urheim m. fl. (ialt 7) av 15de mars 1899.
 7. Ret til likeoverfor følgende «eiere av fjeldvandene i Kinsaaens vanddistrikt», nemlig Thorkild L., Halvor K., Wegetr. W., Gunder S. og Nils H. Sexe, at dæmme og tappe de dem tilhørende vande — saaledes som denne ret er hjemlet den samme ved dokument av 19de oktbr. 1895.
 8. Ret til likeoverfor eierne av g.nr. 78, Nedre Børve at dæmme og tappe Kinsekvaesvand (Veivandet) og de ovenfor i samme vasdrag liggende vande — saaledes som saadan ret er hjemlet den samme og fabrikeier P. Aga ved «kontrakt om dæmning og tapping av vand» av 19de novbr. 1898 fra Birger O. Børve, Peder K. Børve, Jørgen L. Børve og Peder O. Maakestad.
 9. Ret til likeoverfor Joh. L. Aga som eier av gaarden Hovland at dæmme og tappe Kinsekvaesvand og de ovenfor i samme vasdrag liggende vand — saaledes som denne ret er hjemlet fabrikeier P. Aga ved «kontrakt om dæmning av vand» av 20de oktober 1898.
 10. Ret til at disponere et stykke av g.nr. 140, br.nr. 1, bl. a. ved at opføre brygger derpaa og ta grus til samme — saaledes som denne ret er hjemlet ingeniør F. Størmer ved kontrakt med Thorbjørn Sandvik av 28de august 1897, tinglyst 3dje febr. 1898.
 11. Eiendomsret til en tomt («raaen») med paastaaende bygninger ved foten av fossen, uttat av og tilhørende A/S Den norske Carbidfabrik i henhold til den i skjøte av 27de mars, tinglyst 11te aug. 1900, jfr. skjøte av 4de, tinglyst 6te febr. 1896 (se under post 1 foran) hjemlede ret.
 12. Ret til at anlægge kjørebane over Sjur S. Brovolds eiendom paa Brovold m. v. — saaledes som denne ret er hjemlet A/S Den norske Carbidfabrik ved kontrakt med Sjur S. Brovold av 5te juli 1900 —
- alt paa følgende, av professor G. Mittag-Leffler vedtagne

Vilkaar og betingelser:

1.

«Selskapet, hvis navn er «Aktieselskapet Kinservik», har sit sæte og kontor i Norge. Av dets bestyrelse skal til enhver tid over halvdelen være norske statsborgere. Dog kan det tillates, at halvdelen av bestyrelsens medlemmer er utlændinger forsaavidt bestyrelsens formand er norsk statsborger. Forsaavidt der skulde vise sig at være hindringer av en eller anden art for at anta

navnet Kinservik, kan aktieselskapets navn ændres efter koncessionshaverens ønske.

2.

Aktieselskapets kapital utgjør 5 — fem — millioner kroner. Selskapets kapital kan, bortset fra den del av kapitalen, der eies av de norske medlemmer av bestyrelsen, være utenlandsk. Det har til formaal indkjøp av de i Kinsaaen vasdrag værende 4 fosse: Tveitafos, Nyastølfos, Nykkesøifos og Søtefos samt øvrige vand- og grundrettigheter i Kinservik, der for tiden tilhører avdøde ingeniør F. Størmers dødsbo og A/S Den norske Carbidfabrik, samt utbygning av disse fosse i forbindelse med regulering av vasdraget.

3.

For dette aktieselskap, som blir at danne og konstituere snarest mulig, efterat koncession er git og senest inden 1ste mai 1907 utarbeides love, som forelægges Justisdepartementet til godkjendelse.

4.

Aktieselskapet skal, saavel ved utbygningen av de nævnte vandfald og opførelse av kraftstation med videre, som ved sin bedrift senerehen her i riket, anvende norske funktionærer og arbeidere. Dog skal driftsbestyreren samt en anden funktionær saavel under utbygningen som senerehen under driften for et tidsrum av 5 — fem — aar, efterat denne er begyndt, kunne være utlænding.

Derhos kan vedkommende regjeringsdepartement tilstede undtagelser fra førstnævnte regel, naar hensyn til speciel fagkundskap eller øvelse gjør det nødvendig eller særlig ønskelig.

For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskapets tjeneste, erlægges til statskassen en daglig løpende mulkt, stor kr. 50,00 — femti kroner.

5.

Aktieselskapet forpligter sig til ved utbygningen av anlæggene og senere eventuelt ved driften at anvende norsk materiel, forsaavidt saadant her kan erholdes til like god

beskaffenhed, likesaa hurtigt og til en pris, som ikke med mere end 10 — ti — procent overstiger den pris, hvortil materiellet kan erholdes fra utlandet. I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av to av Justisdepartementet opnævnte mænd. Omkostningerne herved bæres av aktieselskapet.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra denne regel.

6.

Aktieselskapet forpligter sig til ikke uten vedkommende regjeringsdepartements samtykke at eksportere elektrisk energi.

7.

Aktieselskapet forpligter sig til at paa-begynde utbygningen av vandfaldene inden 5 — fem — aar fra koncessionens datum og til at ha halvparten av den hele kraft utbygget inden 5 — fem — aar derefter. Som sikkerhet herfor forpligter selskapet sig til en konventionalbot av kr. 200,00 pr. dag, hvori fristen oversittes. Koncessionen for-tapes, dersom ikke konventionalboten er be-talt i 2 aar.

8.

Aktieselskapet forpligter sig til, efterat koncession er meddelt, og forinden utbyg-ningsarbeiderne paa-begyndes, at forelægge for vedkommende departement planer med fornødne opplysninger, beregninger og om-kostningsoverslag vedkommende vandfal-denes utbygning og vandføringens regule-ring, saaledes at utbygning av vandfaldene ikke kan finde sted, forinden planerne av vedkommende departement er approberte.

Derhos forpligter aktieselskapet sig til at utbygge anlægget med tilhørende damme paa en solid maate og underkaste sig i den henseende den kontrol, som departementet maatte forlange. Anlægget kan ikke tages i bruk, forinden det er godkjendt av departe-mentet.

9.

Naar 75 — sytti fem — aar er forløpet regnet fra den dag, da koncessionen er git, tilfalder samtlige vandfald med damme,

kraftstationer med tilhørende maskineri og andet tilbehør og kraftledninger samt de til utbygningen og kraftanlægget erhvervede tomter og servitutrettigheter, der omfattes av nærværende koncession, staten uten vederlag.

Aktieselskapet er dog berettiget til isaaftald at faa leiet kraft av staten fra anlægget i et tidsrum av yderligere 20 — tyve — aar, at regne fra den dag, da anlægget tilfalder staten, mot betaling av den paa den tid for lignende anlæg gjældende pris pr. elektrisk hestekraft.

Hvis enighet om prisen ikke opnaaes, fastsættes den ved skjøn av uvillige mænd, optat paa selskapets beskostning.

Leieavgiften erlægges ukrævet efter skudsvis pr. halvaar, og leieretten forbyttes, hvis avgiften ikke betales i ret tid. Den leiede kraft gjælder, om leietageren ønsker det, kraften fra samtlige kjøpet vedkommende vandfald. Dog skal staten være berettiget til at holde ute fra leien indtil 5 000 elektriske hestekræfter, heri ikke indbefattet de i post 12 omhandlede 2 000 elektriske hestekræfter.

10.

Anlægget med installert maskineri skal ved overdragelsen være i fuld driftsmæssig stand. Hvorvidt saa er tilfældet, avgjøres ved skjøn av uvillige mænd paa selskapets beskostning.

Selskapet forpligter sig til paa sin beskostning at utføre, hvad skjønnet i saa henseende maatte bestemme.

11.

Alle panteheftelser, som maatte eksistere paa den tid, da anlægget tilfalder staten, bortfalder som ugyldige.

12.

Selskapet forpligter sig til eventuelt at bortleie ialt indtil 2 000 — to tusen — elektriske hestekræfter til belysning eller lokal småindustri inden amtet til en pris, som i mangel av overenskomst med forbrukerne

bestemmes av vedkommende regjeringsdepartement.

Denne kraft leveres fra aktieselskapets kraftstation.

13.

Alle tvistigheter i anledning av nærværende koncession eller selskapets bedrift her i riket henhører under norske domstoles og myndigheters avgjørelse.

14.

Idet aktieselskapet vedtar foranstaaende betingelser som forpligtende for sig og de heromhandlede eiendomme, indgaar det likeledes paa, at nærværende dokument til sikring av den fornødne tinglige ret, tinglyses paa selskapets beskostning.

15.

Vedtagelsen gives foreløbig av professor G. Mittag-Leffler paa vegne av det oprettedes Aktieselskap Kinservik og blir senere, saasnt aktieselskapet er dannet, at meddele av aktieselskapets samlede bestyrelse. Først naar dette er skedd, træder koncessionen endelig i kraft.»

12. Egelands Verk.

(*Erhverv av vandrettigheter i Søndeledelven*).

Kgl. resl. av 23de januar 1907.

Med skrivelse av 13de juli f. a. indsendte amtmanden i Nedenes amt til departementet et andragende av 4de s. m. fra det uansvarlige interessentskap Egelands Verk ved dets bestyrer ingeniør P. Arnold-Hansen saalydende:

«Undertegnede Egelands Verk, Gjerstad herred, Nedenes amt, bestaaende av følgende 5 interessenter:

Brukseier H. C. Hansen av Skien,
Ingeniør P. Arnold-Hansen, Egelands Verk,
Fru Serime Jeremiassen av Porsgrund,
Statsraad Gunnar Knudsen, Borgestad, og
Consul J. W. Prøbensen, Risør,
andraget herved i ærbødighet at maatte uten hinder av lov av 12te juni d. a. gives tilla-

delse til indkjøb av følgende eiendomme og rettigheter ved Søndeledelven:

1. fra Ole Olsen Søndeled — jordmark ca. 4 maal og vandrettigheter fra dette stykke med damfæste,
2. » Jens Pedersen Øren — damfæste og vandrettigheter samt grund til omlægning av postveien,
3. » Halvor Gundersen Homme — vandrettighet og grund for opdæmning og omlægning av vei,
4. » Ole Pedersen Homme — grund for opdæmning,
5. » Harald Larsen Lunden grund for opdæmning og vandrettighet,
6. » Peder Tellefsen Homme grund for opdæmning og vandrettighet,
7. » Ole Guttormsen Søndeled grund for opdæmning og vandrettighet,
8. » Ole Olsen Homme grund for opdæmning og vei,
9. » Ole O. Søndeled, Jørgen O. Søndeled, Ole G. Søndeled og Alf O. Søndeled rettigheter til det saakaldte: «Fællesstykket», hvorav Egelandts Verk før er eiere av $\frac{2}{6}$ parter.

Skulde det under arbeidet vise sig, at dette ogsaa nødvendiggjør erhvervelse av en eller flere andre rettigheter i vasdraget, som man ikke tidligere er bleven opmerksom paa, tillater man sig at anholde om at adgangen til erhvervelse av saadan rettighet ogsaa maa bli tilstaat.

Det bemerkes, at kontrakt angaaende kjøp av flere av ovennævnte eiendomme og rettigheter har været oprettet inden lovens ikrafttræden og at samtlige interessenter er norske statsborgere.

Hensigten med indkjøpet er at utbygge vandfaldet i Søndeledelven, hvorved antages opnaadd 400—500 hestekræfter, der agtes anvendt til drift av træmassefabrik.

Ovenfor i samme vasdrag eier interessentskapet tidligere Stifos og Egelandts træmassefabrikker paa 3 stene og med vandfald paa tilsammen ca. 750 hestekræfter. Interessentskapet eier tidligere ogsaa damrettigheter i det ovenforliggende vasdrag, som re-

gulerer vandføringen for de lavereliggende dele, saaledes at vasdraget ved den nedre Søndeledelv vanskelig kan nyttiggjøres ved utbygning av andre end os, der eier den største del av strandbredden langs vasdraget.

Avksrift av interessentskapets firmaanmeldelse registrert under 22de april 1891 følger.»

Ifølge firmaanmeldelsen driver interessentskapet, der har en indbetalt kapital av kr. 125 000,00, fabrikkvirksomhet med tilvirkning og eksport av træmasse paa Egelandts Verk i Gjerstad herred, hvor ogsaa dets kontor er.

Amtmanden har ikke ledsaget andragendet med nogen uttalelse.

Andragendet blev av nærværende departement oversendt Arbeidsdepartementet til erklæring. Paa dettes foranledning har kanaldirektøren i skrivelse av 20de august f. a. uttalt, at han intet har at bemerke ved, at andragendet indvilges, idet han særlig bemerkede, at de omhandlede vandrettigheter er for ubetydelige til at kunne ha nogen interesse for en elektrisk drift av vore statsbaner. Arbeidsdepartementet uttalte ved sakens tilbakesendelse i skrivelse av 22de august næstefter, at der, forsaavidt saken berører interesser, som sorterer under nævnte departement, intet havdes at erindre mot, at den omhandlede tilladelse meddeles.

I skrivelse av 30te august f. a. til amtmanden bad nærværende departement henstillet til ansøkeren at opgi vedkommende eiendommens nummer og skyld samt indsende i original eller avskrift interessentskapets kontrakter med sælgerne av vandrettighetene. Man gjorde derhos opmerksom paa, at en eventuel resolution om andragendets indvilgelse ikke vilde kunne omfatte mulige fremtidige erhvervelser i samme vasdrag, men kun spesielt oppgivne, allerede erhvervede eiendomme og rettigheter. For fremtidige erhvervelser maatte eventuel særskilt ny tilladelse søkes utvirket.

I anledning herav har man fra ansøkeren mottat følgende supplerende opplysninger om de under 1—9 i andragendet omhandlede eiendomme og rettigheter:

ad 1. Parcellen er ved skyldsætningsforretning av 14de september 1906 tillagt en skyld av 16 øre og utgaar fra gr.nr. 52 br.nr. 8 Søndeled av skyld mark 4,97. Erhvervelsen er skeet i henhold til haandgivelse fra Ole O. Søndeled av 1ste juni 1906 for kr. 250,00 pr. maal og kr. 100,00 i tillæg for damfæste; i overdragelsen medfølger ret til benyttelse av det vand, der kommer til at løpe over sælgerens grund, som drivkraft.

ad 2. Rettighetene, der kommer til at paa hvile gr.nr. 50 br.nr. 29 Øren under Homme av skyld mark 2,37 som servitut, omfatter ifølge erklæring av 17de september 1906 fra Jens Pedersen ret til at opdæmme vandet i Søndeledelven i omtrentlig høide med damsvillen i Hommefos fra dammen, og opover, saalangt eiendommen gaar, ret til damfæste og grund til postveiens omlægning og ret til benyttelse av det vand, som kommer til at løpe over eiendommen, og vandet i Brydebergvand som drivkraft. Erstatning til Jens Pedersen en gang for alle kr. 600,00.

ad 3. Rettighetene kommer til at paa hvile gr.nr. 50 br.nr. 8 Homme av skyld mark 5,69 som servitut. Om interessentskapets hjemmel til disse rettigheter er intet oplyst.

ad 4. Rettighetene kommer til at paa hvile gr.nr. 50 br.nr. 24 Homme av skyld 61 øre som servitut og omfatter ifølge Ole Pedersens erklæring av 17de september 1906 ret til at opdæmme Brydebergvand i omtrentlig høide med overkant av damsvillen i Hommefos samt ret til at benytte vandet i Brydebergvand som drivkraft. Som erstatning en gang for alle erholder Ole Pedersen kr. 30,00.

ad 5. Rettighetene kommer til at paa hvile gr.nr. 50 br.nr. 21 Homme av skyld 25 øre som servitut og omfatter ifølge Harald Larsen Lundens erklæring av 31te august 1906 ret til at opdæmme vandet i Brydebergvand i omtrentlig høide med damsvillen i Hommefos samt ret til at benytte det vand, der kommer til at løpe over eiendommen, og vandet i Brydebergvand som drivkraft. Som erstatning betales herfor en gang for alle kr. 650,00.

ad 6. Rettighetene kommer til at paa hvile gr.nr. 50 br.nr. 19 Homme av skyld 41 øre som servitut og omfatter ifølge Peder Tellefsens erklæring av 31te august 1906 tilsvarende beføielser for denne eiendoms vedkommende som under 5. for br.nr. 21 omhandlet. Erstatning herfor en gang for alle kr. 250,00.

ad 7: Ansøkeren erklærer, at andragendet for denne posts vedkommende ved nærmere eftersyn viser sig unødvendig, hvor for det forsaavidt tilbakekaldes.

ad 8: Rettighetene kommer til at paa hvile g.nr. 50, br.nr. 1 Homme av skyld mark 5,72 som servitut og omfatter ifølge Ole Olsens erklæring av 8de juni 1906 ret til at opdæmme vandet i Brydebergvand som under 4., 5. og 6. nævnt mot erstatning kr. 350,00 samt ret til omlægning av postveien mot erstatning efter senere avtale.

ad 9: «Fællesstykket», hvorav Egelands Verk før eiede $\frac{2}{6}$, er ved skjøte av 9de august 1906 fra Ole Olsen Søndeled, Ole Gutormsen, Alf O. Søndeled og Jørgen Olsen for de øvrige $\frac{4}{6}$ — fire sjettedele — overdrat verket for kr. 3333,33. Det er ved skyldsætningsforretning av 14de september 1906 git en skyld av 24 øre og utgaar fra g.nr. 52, br.nr. 1, 2, 8, 12 og 14 Søndeled, hvilke bruk det har tilligget i fællesskap sammen med g.nr. 51, br.nr. 5 av skyld mark 14,21 Egenæs, tilhørende Egelands Verk.

Departementet finder at kunne anbefale andragendet indvilget og tillater sig saaledes at

indstille:

At det i henhold til lov av 12te juni 1906 om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald tillates det uansvarlige interessentskap Egelands Verk med sæte i Norge og udelukkende norske interessenter at erhverve følgende eiendomme og rettigheter ved Søndeledelven:

1. En ved skyldsætningsforretning av 14de septbr. 1906 fra g.nr. 52, br.nr. 8 Søndeled utskilt parcel av skyld 16 øre med ret til damfæste og vand paa br.nr.

- 8 ifølge haandgivelseserklæring av 1ste juni 1906 fra Ole O. Sønedeled.
2. Ret til opdæmning, damfæste og benyttelse av vand paa g.nr. 50, br.nr. 29 Øren under Homme ifølge servituterklæring av 17de septbr. 1906 fra Jens Pedersen.
 3. Ret til opdæmning og benyttelse av vand paa g.nr. 50, br.nr. 8 Homme ifølge servituterklæring fra Halvor Gundersen.
 - 4—6. Ret til opdæmning og benyttelse av vand paa g.nr. 50, br.nr. 24, 21 og 19 Homme ifølge servituterklæringer av 17de septbr., 31te august og 31te august 1906 henholdsvis fra Ole Pedersen, Harald Larsen Lunden og Peder Tellefsen.
 7. Servitutret til opdæmning av vand paa g.nr. 50, br.nr. 1 Homme ifølge haandgivelseserklæring av 8de juni 1906 fra Ole Olsen Homme samt
 8. En ved skyldsætningsforretning av 14de septbr. 1906 fra g.nr. 52, br.nr. 1, 2, 8, 12 og 14 Sønedeled utskilt parcel, «Fællesstykket», av skyld 24 øre ifølge skjøte av 9de august 1906 fra Ole Olsen Sønedeled, Ole Guttormsen, Alf O. Sønedeled og Jørgen Olsen — alt beliggende i Sønedeled herred i Nødenes amt.

13. Badische Anilin- und Sodafabrik.

(*Erhverv av grund. Tillægskoncession til nr. 10.*)

Kgl. resl. av 11te februar 1907.

Ved den norske regjerings resolution av 12te december 1906 erholdt det tyske aktieselskap Badische Anilin- & Soda-Fabrik tilladelse til bl. a. at erverve forskjellige eiendomme under gaarden Fiskaa i Oddernes herred, Lister og Mandals amt.

Efterat de tidligere andragender herom var indgivne, har det vist sig ønskelig for selskapet ogsaa at erverve g.nr. 14, Fiskaa, br.nr. 13, Kjeholmen, av skyld 10 øre i samme herred, og det har derfor ved overretssakfører Chr. Stabel indsendt andragende om tilladelse til at erverve denne eiendom, hvilket andragende er anbefalt av amtman-

den i Lister og Mandals amt i skrivelse av 16de januar d. a.

I andragendet er oplyst, at vedkommende eiendom er en liten ø, beliggende i Kjøsebugten ret ut for Fiskaa sagbruk, g.nr. 14, br.nr. 5, som selskapet tidligere har erhvervet. Øen bestaar næsten udelukkende av bart fjeld; trær findes ikke, heller ikke dyrket jord.

Departementet vil anbefale andragendet indvilget og tillater sig saaledes at

indstille:

At det i medhold av § 1 i lov av 9de juni 1903 om adgang for andre end norske statsborgere til at erverve fast eiendom eller bruksret over grund her i riket tillates det tyske aktieselskap Badische Anilin- & Soda-Fabrik, Ludwigshafen am Rhein at erverve eiendommen g.nr. 14, Fiskaa, br.nr. 13, Kjeholmen i Oddernes.

14 A/S Knud Graah & Co.

(*Erhverv av vandfald i Akerselven.*)

Kgl. resl. av 11te februar 1907.

Med skrivelse fra stiftamtmanden i Kristiania av 1ste decbr. 1906 er til departementet indkommet et andragende fra høiesteretsadvokat Ch. C. Platou av 20de novbr. næstfør om tilladelse for Aktieselskapet Knud Graah & Co. til at erverve eiendommene Sagveien nr. 21 — Vøiens Bomuldspinderi og Væveri — og Sagveien nr. 11, Vaaghalsen, med dertil hørende vandfald ved Akerselven samt eiendommene Sagveien nr. 8 og nr. 16 og Kirkegaten nr. 14.

Andragendet er saalydende:

«Den 22de oktbr. d. a. opprettedes «Aktieselskapet Knud Graah & Co.» til overtagelse av den av grosserer Knud Graah sr. drevne forretning — Vøien Bomuldspinderi og Væveri. Selskapets statutter vedlægges.

Selskapets aktiekapital er kr. 800 000,00 fordelt paa 800 aktier à kr. 1 000,00, der er fuldt indbetalte. Selskapet er et uansvarlig

aktieselskap, hvis sæte og forum er i Kristiania.

Av vedlagte avskrift av generalforsamling den 22de oktbr. d. a. vil sees, at de 800 aktier eies av:

Grosserer Knud Graah sr. — 790 stk.
Hans 3 barn Knud Graah jr., fru Lilla Mørch og fru Asta Bolander hver 2 aktier samt hans svigersøn konsul Bolander og hans dattersøn Knud Graah Hagelbeck hver 2 aktier.

Av statuternes § 4 i. f. vil sees, at mindst halvparten av aktiekapitalen maa til enhver tid tilhøre norske statsborgere.

Paa selskapets vegne andrar jeg herved om, at det i medhold av lov av 12te juni 1906 om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald maa tillates «Aktieselskapet Knud Graah & Co.» at erhverve de grosserer Knud Graah sr. hittil tilhørende til hans og nu selskapets fabrikkdrift anvendte eiendomme Sagveien nr. 21 — Vøiens Bomuldsspindri og Væveri og Sagveien nr. 11, Vaaghalsen, begge med dertil hørende vandfald ved Akerselven, samt eiendommene Sagveien nr. 8 og nr. 16, der benyttes til arbeiderboliger, og Kirkegaten nr. 14, der benyttes til lager og kontor.»

Ifølge opplysning fra Kristiania opmaaling- og reguleringsvæsen har matr.nr. 11 Sagveien et areal av 9 650 m.², en skattetakst av kr. 269 000,00 og en brandtakst av kr. 83 800,00 og matr.nr. 21 Sagveien et areal av 3 971,60 m.² og en skattetakst av kr. 544 000,00. Andragendet er anbefalt indvilget av Kristiania magistrat og stiftamtmanden i Kristiania.

I skrivelse av 14de januar d. a. har aktieselskapet vedtat de nedenfor i nærværende foredrags konklusion anførte, av departementet opstilte betingelser for koncessionsmeddelelse.

Paa disse betingelser vil departementet likeledes anbefale andragendet indvilget og tillater sig saaledes at

indstille:

At det i medhold av lov av 12te juni 1906 om adgang til at erhverve skog, berg-

verk eller vandfald, jfr. lov av 9de juni 1903 (nr. 4), tillates Aktieselskapet Knud Graah & Co. at erhverve eiendommene Sagveien nr. 21 — Vøiens Bomuldsspindri og Væveri — og Sagveien nr. 11 — Vaaghalsen — begge med dertil hørende vandfald ved Akerselven, samt Sagveien nr. 8 og nr. 16 og Kirkegaten nr. 14, samtlige beliggende i Kristiania, paa betingelse av:

- a. at flertallet i selskapets bestyrelse, der skal ha sit sæte her i riket, til enhver tid skal bestaa av norske statsborgere;
- b. at mindst halvdel av aktiekapitalen til enhver tid befinner sig paa norske hænder og
- c. at selskapet underkaster sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffne av vedkommende regjeringsdepartement.

15. A/S Fossumfos.

(Erhverv av Fossumfaldene i Glommen).

Kgl. resl. av 2den mars 1907.

Med skrivelse av 3dje novbr. f. a. fra amtmanden i Smaalenenes amt indkom til departementet et andragende fra advokaterne Lous & Bergh, Kristiania, datert 3dje oktbr. næstf, saalydende:

«Undertegnede tillater sig underdanigst for A/S Fossumfos at ansøke om at erholde tilladelse til at erhverve Fossumfaldene i Glommen i Askim og Spydeberg herreder beliggende umiddelbart ovenfor Fossumveibro over Glommen.

For anledningen skal man tillate sig at vedlægge selskapets statuter, bilag 1. Spesifikation over de eiendomme og rettigheter, som omfattes av koncessionen indeholdes i bilag 2, se nedenfor.

Vandfaldet er, som det sees, ved skjøter hjemlet grosserer Oskar Rasmussen, som atter i aaret 1904 (altsaa førend den nye lov av 1905 var emanert) solgte samme ifølge vedlagte kopi av kjøpekontrakt, bilag 2, til brukseier G. P.

Braathen, Sundsvall, som altsaa for tiden er eier av vandfaldet.

Selskapet er dannet under navn Aktieselskapet Fossumfos til overtagelse og nyttiggjørelse av Fossumfaldene og er dannet av norske undersaatte (hvoriblandt kan nævnes hr. grosserer Oskar Rasmussen samt ingeniør Harald Boe) og hr. Rasmussens svoger, ovennævnte brukseier Braathen, Sundsvall, der er norsk av fødsel.

Vandfaldet representerer ved den nuværende minimale vintervandføring i Glommen ca. 7 000 hk.

Der ansøkes om tilladelse paa følgende vilkaar:

1. Selskapet skal ha sæte og kontor i Norge og av dets bestyrelse skal mindst halvdelen altid være norske undersaatte.
2. Selskapet skal ved sine anlæg og sin virksomhet anvende udelukkende norske funktionærer og arbeidere. Vedkommende regjeringsdepartement kan dog tilstede undtagelser herfra, naar hensyn til speciel fagkundskap eller øvelse gjør det i høi grad ønskelig.
3. Selskapet vedtar ikke at eksportere elektrisk energi uten regjeringens samtykke.
4. Staten gives ret til inden 100 aar, regnet fra tilladelsens datum, at indløse Fossumfaldene med damme, kraftstationer med maskineri og apparater samt kraftledninger.
5. Indløsningssummen bestemmes ved skjøn av uvillige mænd, optat paa statens bekostning, hvilke har at værdsætte eiendommen med tilbehør efter den tids gjængse priser.

Underretning om, at staten vil benytte sin ret til indløsning, skal meddeles selskapet senest 95 aar efter bevillingens datum.

Anlægget med tilbehør skal ved overdragelsen være i fuld driftsmæssig stand. Hvorvidt saa er tilfælde, avgjøres ved skjøn av uvillige mænd. De panteheftelser, som ikke maatte bli dækkede av den eventuelle løsningssum, bortfalder.

6. Forsaavidt staten skrider til indløsning, er selskapet berettiget til at faa leiet vandkraft av staten i et tidsrum av 50 aar fra indløsningsdagen mot betaling av den paa den tid for lignende anlæg gjældende pris, dog ikke over kr. 50,00 pr. aar pr. elektrisk hestekraft. I mangel av enighet om prisen, fastsættes denne ved skjøn av uvillige mænd optat paa selskapets bekostning. Leieavgiften erlægges ukrævet efterskudsvis pr. halvaar.
7. Koncessionen bortfalder, forsaavidt Fossumfaldenes benyttelse ikke er iverksat inden 10 aar fra bevillingens datum.
8. Alle tvistigheter i anledning av nærværende koncession henhører under norske domstoles avgjørelse.»

De eiendomme, andragendet omfatter, er efter den mellem Oskar Rasmussen og G. P. Braathen avsluttede kjøpekontrakt av 29de novbr. 1904 følgende, tilhjemlede først-9de decbr. nævnte ved efternævnte skjøter og overdrat G. P. Braathen for en sum av kr. 211 069,28:

A: I Askim herred:

1. Kjelaasstranden, matr.nr. 82, løpenr. 135 c., av skyld mark 0,12 — skjøte dat. og tingl. 23de mai 1889. Nu br.nr. 4 under g.nr. 82, Kvakestad.
2. Holmen, matr.nr. 90, løpenr. 150 b 2, av skyld 2 skilling — skjøte av 31te januar, tingl. 14de febr. 1889. Betegnes med g.nr. 90, br.nr. 11, Rud øvre, av skyld mark 0,06.
3. Tangen, matr.nr. 91, løpenr. 151 ba 1, av skyld mark 1,25 — skjøte dat. og tingl. 14de febr. 1889. Betegnes med br.nr. 3 av g.nr. 91, Rom søndre.
4. Romsstranden, g.nr. 92, br.nr. 4, av skyld mark 0,01 — skjøte av 9de, tingl. 10de april 1890.

B: I Spydeberg herred:

1. Parcel av Hamborg, matr.nr. 79, løpenr. 96 d, av skyld mark 0,01 — skjøte dat. og tingl. 14de febr. 1889. Parcellen er git br.nr. 11 under g.nr. 27 og navn Hamborgstranden.

2. Fossumstranden, matr.nr. 79, løpenr. 96 e, g.nr. 27, br.nr. 12, av skyld mark 0,01 og
3. Brostranden, matr.nr. 79, løpenr. 96 f, g.nr. 27, br.nr. 13, av skyld mark 0,01 — for begge skjøte av 15de, tingl. 23de mai 1889.
4. Sagstranden, matr.nr. 79, løpenr. 97 b, g.nr. 27, br.nr. 14, av skyld mark 0,02 — skjøte dat. og tingl. 23de mai 1889.
5. Doggetorpstranden, g.nr. 27, br.nr. 16, av skyld mark 0,01 — skjøte av 9de, tingl. 10de april 1890.
6. Strand, g.nr. 27, br.nr. 17, av skyld mark 0,01 — skjøte dat. og tingl. s. d. som under nr. 5 foran.

Ifølge selskapets statuter er aktiekapitalen kr. 500 000,00, fordelt paa 1 000 paa navn lydende aktier à kr. 500,00. Hver aktie gir paa generalforsamlinger 1 stemme. Bestyrelsen skal bestaa av mindst 3 medlemmer. For tiden bestaar den, efter hvad selskapet senere har meddelt departementet, av brukseier G. P. Braathen, grosserer Oscar Rasmussen og ingeniør Harald Boe, hvilken sidste indtil videre skal være administrerende direktør.

Andragendet hadde av amtmanden været forelagt Askim og Spydeberg herredsstyrer samt fogden i Rakkestad til erklæring. Ingen av disse hadde noget at bemerke ved indvilgelse, og amtmanden erklærte ved sakens indsendelse til departementet heller intet at ha at bemerke.

Andragendet blev av nærværende departement forelagt Arbeidsdepartementet, paa hvis foranledning kanaldirektøren under 15de novbr. f. a. uttalte, at da der ikke foreligger planer med de fornødne opplysninger om, hvorledes vandfaldet tænkes utbygget, saa han sig ikke istand til at avgi erklæring om den tekniske side av saken. Med hensyn til de av søkerne antydde koncessionsbetingelser bemerkede kanaldirektøren, at en indløsningsfrist av 100 aar forekom ham at være vel lang; likeledes burde den eventuelle indløsningssum ikke være ganske overlatt til et fremtidigt skjøn, men der burde paa for-

haand fastsættes en bestemt pris pr. elektrisk hestekraft.

Arbeidsdepartementet innskærpede sig til ved sakens tilbakesendelse til nærværende departement i skrivelse av 29de novbr. næstefter at henviser til kanaldirektørens foran refererte erklæring.

Efter stedfundne forhandlinger underhaanden mellem nærværende departement og selskapets administrerende direktør, ingeniør Harald Boe, har denne med skrivelse av 9de januar sidstleden direkte hertil indsendt et av bestyrelsens samtlige 3 medlemmer undertegnet nyt andragende, datert 24de decbr. f. a., omfattende foruten de tidligere nævnte eiendomme tillike g.nr. 27, br.nr. 4 og 5, Vestre Fossum i Spydeberg, som i decbr. sidstl. av grosserer Oscar Rasmussen er avkjøpt eieren Lauritz Løken Fossum for kr. 22 000,00. I dette nye andragende ansøker selskapets bestyrelse om koncession paa følgende vilkaar:

- «1. Selskapet skal ha sit sæte og kontor i Norge, og av dets bestyrelse skal til enhver tid mindst $\frac{2}{3}$ — to tredjedele — være norske statsborgere. Av selskapets aktiekapital skal til enhver tid mere end halvparten være paa norske hænder og hver aktie — som i selskapets nuggældende statuter bestemt — ha 1 — en — stemme.

Selskapet skal aarlig inden decbr. maanedes utgang indsende til overøvrigheten for at tilstilles vedkommende regjeringsdepartement indberetning om stedfundne forandringer i bestyrelsens sammensætning, samt en ved den samlede bestyrelses underskrifter bekræftet bevidnelse om, hvormange av aktierne i selskapet er paa andre end norske statsborgeres hænder. Vedkommende regjeringsdepartement eller den, som av dette dertil bemyndiges, skal derhos naarsomhelst kunne forlange sig forevist selskapets aktieprotokol.

2. Selskapet skal ved sine anlæg og sin virksomhet anvende udelukkende norske funktionærer og arbeidere. Ved-

kommende regjeringsdepartement kan dog tilstede undtagelser fra denne regel, naar hensynet til speciel fagkundskap eller øvelse gjør dette nødvendig eller særlig ønskelig.

For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskapets tjeneste, erlægger selskapet en daglig mulkt til statskassen av kr. 25,00 — fem og tyve kroner. —

3. Selskapet skal ved anlæggene og driften fortrinsvis anvende norsk materiel.
4. Selskapet skal ikke eksportere elektrisk energi uten regjeringens samtykke.
5. Av vandkraften skal selskapet inden 10 — ti — aar fra bevillingens datum ha utbygget mindst 3 000 — tre tusen — effektive hestekræfter.

Til sikkerhet for denne forpligtelse vedtar selskapet for hver dag, fristen overskrides, en konventionalbot av kr. 100,00 — et hundrede kroner, — hvilken bot dog ikke kan avfordres selskapet, hvis dette i tilfælde inden 10-aarsfristens utløp opgir koncessionen, som isaafald blir at betragte som helt bortfalden.

6. Staten gives ret til efter utløpet av 94 — nitti fire — aar fra bevillingens datum med 5 aars varsel — altsaa tidligst efter 99 — nitti ni — aars forløp — at indløse Fossumfaldene med damme, vandkraftstationer med tilhørende maskineri og andet tilbehør samt kraftledninger tillikemed de for utbygning, kraftanlæg og ledninger utnyttede fornødne grundarealer og grundrettigheter.

Selskapet har paa sin side ret til efter 90 — nitti — aars forløp naarsomhelst at sætte staten en frist av 4 — fire — aar, inden hvilken skridt til indløsning maa være gjort ved avgivelse av det bestemte 5 aars varsel til selskapet med den følge, at den staten her tilsagte kontraktmæssige ret til indløsning endelig bortfalder, forsaavidt staten oversitter den satte frist eller undlater at skride til indløsning inden 5 aars varslets utløp.

7. Indløsningssummen bestemmes ved skjøn av uvillige mænd, optat paa statens be-

kostning, hvilke har at værdsætte vandfaldene med det i post 6 omhandlede tilbehør efter gjængs pris paa indløsnings-tiden.

Ved skjønnet blir intet hensyn at ta til de tap eller den værdiforringelse, der ved indløsningen maatte paaføres fabrikanlæg og andre bedrifter, som drives med kraft fra Fossumfaldene, og som staten ingen forpligtelse har til at indløse. Vandkraftsanlægget med maskineri og andet tilbehør skal ved overdragelsen være i fuld driftsmæssig stand, forsaavidt ikke vandkraft paa den tid skulde være avløst av andre nye kraftkilder, der i sin almindelighet ansees for mere hensigtsmæssige og regningssvarende og selskapet som følge herav maatte ha nedlagt vandkraftsanlægget som kraftkilde. Tvist om hvorvidt vandkraftsanlægget ved overdragelsen er i fuld driftsmæssig stand eller om betingelsen for bortfalden av selskapets forpligtelse i saa henseende avgjøres ved skjøn av uvillige mænd.

8. De panteheftelser, som ikke maatte bli dækkede av den eventuelle indløsningssum, bortfalder.
9. Hvis selskapet inden 20 — tyve — aar fra bevillingens datum overfor vedkommende regjeringsdepartement dokumenterer at selskapets bestyrelse bestaar udelukkende av norske statsborgere, og at aktiekapitalen i sin helhet er paa norske hænder og samtidig indgaar paa, at dette forhold vedblivende skal være uforandret, bortfalder den staten i post 6, kfr. posterne 7 og 8 forbeholdte indløsningsret, men selskapet er fremdeles underkastet de her iøvrigt opstillede betingelser — for post 1's vedkommende med den ændring, som følger av, at aktiekapitalen i saa fald til enhver tid skal være paa udelukkende norske hænder og selskapets bestyrelse bestaa udelukkende av norske statsborgere.

Statens ekspropriationsret i henhold til eventuel lov om adgang til at ekspropriere eiendomme av heromhandlede art

- er uberørt av, at den foran omhandlede kontraktmæssige ret til indløsning er til-
sagt staten og eventuelt bortfalder efter
bestemmelserne i nærværende post.
10. Alle tvistigheder i anledning av nær-
værende koncession henhører under nor-
ske myndigheder og domstoles avgjø-
relse.
 11. Idet undertegnede selskaps direktør
vedtar foranstaaende betingelser som
forpligtende for selskapets og dets her-
omhandlede eiendomme, indgaar vi like-
ledes paa, at nærværende dokument til
sikring av den fornødne tinglige ret,
tinglyses.»

Departementet skal bemerke:

Fossumfos angives i andragendet ved
den nuværende minimale vintervandføring i
Glommen at repræsentere ca. 7 000 heste-
kræfter. Ved den planlagte regulering av
Mjøsen og derav følgende økning av vinter-
vandføringen i Glommen til 220 m.³ pr.
sekund, vil vandkraften mere end fordobles.
Ifølge oplysninger i St. medd. nr. 12 for 1906
—1907 vil kraften, naar faldhøiden regnes
til 7,3 m., med en vandføring av 200 m.³
andra til 14 600 hestekræfter — en vandfø-
ring av 220 m.³ gir efter samme beregning
16 060 hestekræfter brutto.

Vandfaldet har, som foran oplyst, siden
1904 tilhørt den norskfødte svenske stats-
borger G. P. Braathen, der ifølge kontrakten
med Oscar Rasmussen straks overtok eien-
dømmene og var berettiget til naarsomhelst
at kræve skjøte. Som svensk statsborger
kunde han efter dagjældende lovgivning uten
koncession ha erhvervet tinglyst hjemmel
paa eiendømmene, og grundlovens § 97 med-
fører, at han nu er i uforstyrret besiddelse
av disse, saalænge han nøier sig med den
hjemmel, han har, og ikke tinglyser skjøte.
Vandfaldets overførelse til et uansvarlig sel-
skap sker efter opgivende for igangsættelse
av almindelig industriel virksomhet — det
skal være tanken straks at gaa igang med
anlæg — av en træmassefabrik og i forbin-
delse dermed straks eller senere en papirfa-
brik; forøvrig er ingen bestemmelse truffet

med hensyn til den yderligere utnyttelse av
vandkraften. I det nye selskap er overvei-
ende norsk kapital interessert og bestyrelsen
overveiende norsk. Det utenlandske element
repræsenteres for tiden av vandfaldets eier
G. P. Braathen.

Departementet har under de saaledes
foreliggende omstændigheter været inde paa
den tanke, at der ved koncessionens med-
delelse alene burde opstilles betingelser til
sikrelse av, at norsk kapital og indflydelse
blir overveiende til enhver tid i selskapet. En
forutsætning herfor antages imidlertid at
burde være, at selskapet til enhver tid er
under udelukkende norsk bestyrelse, og muli-
gens at ogsaa en større brøkdelen end halvdel
av aktiekapitalen er paa norske hænder, men
da en saadan yderligere indskrænkning i ad-
gangen til at opta det utenlandske element i
selskapet ikke har kunnet akcepteres av
dette av hensyn til G. P. Braathens andel i
det paatænkte foretagende, har departemen-
tet trodd det rettest at medta ogsaa en del
andre betingelser, hvoriblandt om indlø-
sningsret for staten. Da imidlertid vandkraf-
ten allerede før er paa utenlandsk haand,
mens det selskap, i hvis eie det nu overgaar,
til enhver tid kommer til at være under over-
veiende norsk ledelse, og dets kapital for
mere end halvparten paa norske hænder, an-
tages de hensyn, som gjør sig gjældende like-
overfor utlændingers adgang til at erhverve
fast eiendom her i landet, ikke her at burde
komme i betragtning. Meget mere synes
hensynet til ønskeligheten av norsk kapital
deltagelse i foretagender av denne art at
tilsi varsomhet ved opstillen av koncessions-
vilkaar. Man har derfor ikke fundet til-
strækkelig grund til at opstille som betingelse
for denne koncession, at vandfaldet i sin tid
skal overgaa til staten enten uten vederlag
eller til reducert pris, men alene betinget en
indløsningsret, som i det væsentlige kun faar
betydning som medførende en lettere adgang
til ekspropriation, om staten skulde ønske
i sin tid at bli eier av den herpaa gjældende
vandkraft. Nogen fordel for staten i tilfælde
av indløsning flyter dog av bestemmelsen i
post 7, andet led *in initio*.

Idet departementet saaledes vil anbefale koncession meddelt paa de av selskapet tilbudte betingelser, skal man til disse yderligere bemerke, at post 9 er optat efter ansøkerens ønske av hensyn til den eventualitet, at selskapet i sin tid skulde bli helt norsk, i hvilket fald indløsningsbestemmelserne under visse betingelser bestemmes at skulle bortfalde. I post 7 *in fine* bør for klargjørelse av meningen efter «forpligtelse i saa hen-seende» indskytes ordene «er tilstede», og i post 9, sidste avsnit, om statens ekspropriationsret efter eventuel lov tilføies et «selvfølgelig» for at undgaa misforstaaelse eller mistydning av andre koncessioner, hvor indløsningsret er forbeholdt staten, uten at nogen tilsvarende uttrykkelig bestemmelse er indtat i koncessionsbetingelserne.

I henhold til det anførte tillater departementet sig at

indstille:

At det i henhold til lov av 12te juni 1906 om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald, jfr. § 1 i lov nr. 4 av 9de juni 1903 tillates Aktieselskapet Fossumfos, Kristiania, at erhverve Fossumfaldene i Glommen med grund og rettigheter, bestaaende av følgende eiendomme:

A: I Askim herred:

1. Kjelaasstranden, g.nr. 82, br.nr. 4, av skyld 12 øre.
2. Holmen (Rud øvre), g.nr. 90, br.nr. 11, av skyld 6 øre.
3. Tangen, g.nr. 91, br.nr. 3, av skyld mark 1,25.
4. Romsstranden, g.nr. 92, br.nr. 4, av skyld 1 øre.

B: I Spydeberg herred:

- 1—2. Fossum vestre, g.nr. 27, br.nr. 4 og 5, av skyld henholdsvis mark 3, 59 og 1,45.
3. Hamborgstranden, g.nr. 27, br.nr. 11, av skyld 1 øre.
4. Fossumstranden, g.nr. 27, br.nr. 12, av skyld 1 øre.

5. Brostranden, g.nr. 27, br.nr. 13, av skyld 1 øre.
6. Sagstranden, g.nr. 27, br.nr. 14, av skyld 2 øre.
7. Doggetorpstranden, g.nr. 27, br.nr. 16, av skyld 1 øre og
8. Strand, g.nr. 27, br.nr. 17, av skyld 1 øre —

paa følgende av selskapets bestyrelse vedtagne betingelser:

1. Selskapet skal ha sit sæte og kontor i Norge, og av dets bestyrelse skal til enhver tid mindst $\frac{2}{3}$ — to tredjedele — være norske statsborgere. Av selskapets aktiekapital skal til enhver tid mere end halvparten være paa norske hænder og hver aktie — som i selskapets nu-gjældende statuter bestemt — ha 1 — en — stemme.

Selskapet skal aarlig inden decbr. maanedes utgang indsende til overøvrigheten for at tilstilles vedkommende regjeringsdepartement indberetning om stedfundne forandringer i bestyrelsens sammensætning samt en ved den samlede bestyrelses underskrifter bekræftet bevidnelse om, hvormange av aktierne i selskapet er paa andre end norske statsborgeres hænder. Vedkommende regjeringsdepartement eller den, som av dette dertil bemyndiges, skal derhos naarsomhelst kunne forlange sig forevist selskapets aktieprotokol.

2. Selskapet skal ved sine anlæg og sin virksomhet anvende udelukkende norske funktionærer og arbeidere. Vedkommende regjeringsdepartement kan dog tilstede undtagelser fra denne regel, naar hensynet til speciel fagkundskap eller øvelse gjør dette nødvendig eller særlig ønskelig.

For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskapets tjeneste, erlægger selskapet en daglig mulkt til statskassen av kr. 25,00 — fem og tyve kroner. —

3. Selskapet skal ved anlæggene og driften fortrinsvis anvende norsk materiel.

4. Selskapet skal ikke eksportere elektrisk energi uten regjeringens samtykke.
5. Av vandkraften skal selskapet inden 10 — ti — aar fra bevillingens datum ha utbygget mindst 3 000 — tre tusen — effektive hestekræfter.

Til sikkerhet for denne forpligtelse vedtar selskapet for hver dag, fristen overskrides, en konventionalbot av kr. 100,00 — et hundrede kroner, — hvilken bot dog ikke kan avfordres selskapet, hvis dette i tilfælde inden 10-aarfristens utløp opgir koncessionen, som isaafald blir at betragte som helt bortfalden.

6. Staten gives ret til efter utløpet av 94 — nitti fire — aar fra bevillingens datum med 5 aars varsel — altsaa tidligst efter 99 — nitti ni — aars forløp — at indløse Fossumfaldene med damme, vandkraftstationer med tilhørende maskineri og andet tilbehør samt kraftledninger tillikemed de for utbygning, kraftanlæg og ledninger utnyttede, fornødne grundarealer og grundrettigheter.

Selskapet har paa sin side ret til efter 90 — nitti — aars forløp naarsomhelst at sætte staten en frist av 4 — fire — aar, inden hvilken skridt til indløsning maa være gjort ved avgivelse av det bestemte 5 aars varsel til selskapet med den følge, at den staten her tilsagte kontraktmæssige ret til indløsning endelig bortfalder, forsaavidt staten oversitter den satte frist eller undlater at skride til indløsning inden 5 aars varslets utløp.

7. Indløsningssummen bestemmes ved skjøn av uvillige mænd, optat paa statens bekostning, hvilke har at værdsætte vandfaldene med det i post 6 omhandlede tilbehør efter gjængs pris paa indløsnings-tiden.

Ved skjønnet blir intet hensyn at ta til de tap eller den værdiforringelse, der ved indløsningen maatte paaføres fabrikanlæg og andre bedrifter, som drives med kraft fra Fossumfaldene, og som staten ingen forpligtelse har til at indløse.

Vandkraftsanlægget med maskineri og andet tilbehør skal ved overdragelsen være i fuld driftsmæssig stand, forsaavidt ikke vandkraft paa den tid skulde være avløst av andre nye kraftkilder, der i sin almindelighet ansees for mere hensigtsmæssige og regningssvarende, og selskapet som følge herav maatte ha nedlagt vandkraftsanlægget som kraftkilde. Tvist om, hvorvidt vandkraftsanlægget ved overdragelsen er i fuld driftsmæssig stand, eller om betingelserne for bortfalden av selskapets forpligtelse i saa henseende er tilstede, avgjøres ved skjøn av uvillige mænd.

8. De panteheftelser, som ikke maatte bli dækkede av den eventuelle indløsnings-sum, bortfalder.

9. Hvis selskapet inden 20 — tyve — aar fra bevillingens datum overfor vedkommende regjeringsdepartement dokumenterer, at selskapets bestyrelse bestaar udelukkende av norske statsborgere, og at aktiekapitalen i sin helhet er paa norske hænder, og samtidig indgaar paa, at dette forhold vedblivende skal være uforandret, bortfalder den staten i post 6, jfr. posterne 7 og 8, forbeholdte indløsningsret; men selskapet er fremdeles underkastet de her iøvrig opstilte betingelser — for post 1's vedkommende med den ændring, som følger av, at aktiekapitalen i saa fald til enhver tid skal være paa udelukkende norske hænder og selskapets bestyrelse bestaa udelukkende av norske statsborgere.

Statens ekspropriationsret i henhold til eventuel lov om adgang til at ekspropriere eiendomme av heromhandlede art er selvfølgelig uberørt av, at den foran omhandlede kontraktmæssige ret til indløsning er tilsagt staten og eventuelt bortfalder efter bestemmelserne i nærværende post.

10. Alle tvistigheter i anledning av nærværende koncession henhører under norske myndigheters og domstoles avgjørelse.
11. Til sikring av den fornødne tinglige ret

blir det av selskapets bestyrelse undertegnede andragende av 24de decbr. 1906 med de indtagne, vedtagne betingelser at tinglyse og anmerke paa heromhandlede eiendommens folium i panteregistrene.

16. Chr. Salvesen & Chr. Thams's Kommunikations A/S.

(Erhverv av vandjald paa gaarden Songli i Orkedalen).

Kgl. resl. av 2den mars 1907.

Med skrivelse av 8de decbr. f. a. har amtmanden i Søndre Trondhjems amt til departementet innsendt andragende av 10de oktbr. næstfør fra Chr. Salvesen & Chr. Thams's Communications Aktieselskap om tilladelse til at erverve rettigheter i vasdrag paa gaarden Songli, g.nr. 248, br.nr. 1 i Orkedalen herred, ifølge kontrakt mellem konsul Chr. Thams og Peder Sognli av 23de april 1906 med transportpaategning til selskapet av 8de juni næstefter.

Av andragendet hitsættes:
«Hermed følger som bilag:

1. Kontrakt mellem konsul Chr. Thams og Peder Sognli av 23de april d. a. med transportpaategning av 8de juni d. a.
2. Kopi av skrivelse fra Orkedalens sorenskriver til os av 10de august 1906 med vor paategning av 11te s. m.
3. Skrivelse fra do. til os av 17de septbr. 1906.
4. Avtryk av vore vedtægter av 15de novbr. 1905.
5. Kontrakt mellem M. Thams & Co. og Peder Sognli og Nils Sognli av 4de januar, tinglyst 15de mars 1898.

Vi har anseet kongelig tilladelse i dette tilfælde unødvendig av grunde, som er fremholdte i vor paategningsskrivelse til sorenskriveren i Orkedalen av 11te august d. a., samt fordi transporten til os er skedd allerede den 8de juni d. a., mens loven er emanert 12te s. m.

Da amtet imidlertid har git os det paalæg, som bilag 3 viser, ansøke vi herved un-

derdanigst om at maatte bli meddelt tilladelse til at erverve de i kontrakten, bilag 1 hermed, omhandlede rettigheter.

Disse skulle tjene til samme formaal, som vort selskap efter erhvervet koncession allerede har sat i verk, nemlig anlæg av elektrisk jernbane fra Thamshavn til Svorkmo i Orkedalen. Bilag 5 viser derhos, at vi allerede før har erhvervet opdæmningsret i det heromhandlede vasdrag, og nærværende kontrakt er alene en fuldstændiggjørelse av denne tidligere erhvervelse.»

De med andragendet fulgte bilag nr. 1 og 5 vedlægges nærværende foredrag.

I det med andragendet fulgte bilag nr. 2 — skrivelse fra selskapet til sorenskriveren i Orkedalen av 11te auugst 1906 — uttaler selskapet, at andragendet angaar vandret i bækken mellem Vaavandet og Songsjøen. I denne bæk, uttales det, forefindes der et saakaldt sag- og møllebruk for gaardene Songlis eget behov. Selskapet har allerede tidligere erhvervet opdæmningsretten for Vaavandet, og naar det nu har indkjøpt den i kontrakten av 23de april 1906 nævnte vandret, saa er dette væsentligst for derved at kunne undgaa erstatningskrav i anledning av nævnte kværn og sagbruk.

Orkedals herredsstyre har i møte den 28de november f. a. om saken fattet saadan beslutning:

«Herredsstyret har intet at indvende mot, at de ansøkte rettigheter erhverves. Man gaar ut fra som en selvfølge, at gamle private rettigheter respekteres og ikke gaaes for nær.»

Politimesteren i Uttrøndelagen har uttalt, at der antagelig intet kan være at erindre mot, at den ansøkte tilladelse meddeles.

Amtmanden har sluttet sig til de av herredsstyre og politimester avgivne uttalelser.

Arbeidsdepartementet har paa foranledning av nærværende departement i skrivelse av 8de februar d. a. avgit en uttalelse om saken, hvori det henholder sig til en av kanaldirektøren i skrivelse av 4de s. m. avgitte uttalelse.

Av kanaldirektørens uttalelse hitsættes:

«De i andragendet omhandlede rettigheter gjælder, som sees av dokumenterne, et litet sagbruk og øvrige vandrettigheter i det lille elvestykke mellem Vaavand og Sognsjøen til komplettering av de av selskapet tidligere erhvervede rettigheter paa samme sted til drift av en elektrisk jernbane mellem Thamshavn og Svorkmo.

Mot andragendets indvilgelse finder jeg med amtmanden og herredsstyret intet at bemerke.»

Ved at foredrage nærværende sak skal departementet bemerke, at kjøpesummen for det sag- og møllebruk og de vandrettigheter m. v., som er gjenstanden for omhandlede kontrakt av 23de april 1906, ifølge denne utgjør kr. 5 000,00. Videre bemerkes, at selskapet ifølge sine statuter har sit forretningskontor i Orkedals herred, hvor selskapets bestyrelse har sit sæte.

Departementet vil anbefale andragendet indvilget og vil likeledes anbefale, at der til indvilgelsen ikke knyttes betingelser, da andragendet efter det foreliggende gjælder forholdsvis ubetydelige vandrettigheter til komplettering av de av selskapet tidligere erhvervede rettigheter paa samme sted til drift av elektrisk jernbane.

Man tillater sig saaledes at

indstille:

At det i medhold av lov av 12te juni 1906 om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald tillates Chr. Salvesen & Chr. Thams's Communications Aktieselskap at erhverve de i kontrakt mellem konsul Chr. Thams og Peder Sognli av 23de april 1906 med transportpaategning til selskapet av 8de juni næstefter omhandlede vandrettigheter vedkommende gaarden Songli, g.nr. 248 br.nr. 1 i Orkedalen herred.

17. Asdal Bruk A/S.

(Erkverv av vandfald i Asdalaen i Øiestad).

Kgl. resl. av 8de mai 1907.

Asdal Bruk, Aktieselskap, i Øiestad erholdt ved 2 skjøter av 30te april, tinglyst

8de mai 1906, henholdsvis fra Jacob Oscar Zetterstrøm og Anders K. Asdal, hjemmel til følgende eiendomme i Øiestad herred:

G.nr. 36, br.nr. 5, Asdal, av skyld mark 0,44; g.nr. 36, br.nr. 78, Asdal, av skyld mark 0,95; g.nr. 36, br.nr. 79, Asdal, av skyld mark 7,00; g.nr. 36, br.nr. 80, Asdal, av skyld mark 4,75; g.nr. 41, br.nr. 7, Aamholt lille, av skyld mark 0,37.

Skjøtet fra Anders K. Asdal omfattede en anpart (mark 3,20) av g.nr. 36 br.nr. 80 for en kjøpesum av kr. 1 500,00. Det andet skjøte omfattede de øvrige eiendomme med bygninger, herligheter og rettigheter av alle slags, saasom «stemmerettighet for Assævandet» og lød paa kjøpesum kr. 8 000,00.

Efter dokumenternes tinglysning gjorde sorenskriveren i Nedenes sorenskriveri anmerkning i henhold til lov nr. 4 av 9de juni 1903 § 5 om manglende kgl. tilladelse efter den midlertidige lov av 7de april 1906 til erhvervelserne, der omfattede vandfald og vandrettigheter, og avgav herom lovforskreven indberetning til amtmanden i Nedenes amt. Denne fastsatte i paategninger av 29de juni, tinglyste 7de juli 1906 en frist av 1 aar for at bringe forholdet i lovlig orden jfr. § 6 i lov nr. 4 av 9de juni 1903.

Asdal Bruk indgav derpaa under 9de mars d. a. andragende om kongelig tilladelse til at erhverve de eiendommene tilhørende vandfald og vandrettigheter i Asdalsaa (Lilleelv). I andragendet er opplyst, at skjøterne omfatter eiendomsret til følgende vandfald:

1. Øvre vandfald med en opdæmmed faldhøide av ca. 7 m. Her er for tiden anbragt en i drift værende mølle.
2. Nedre vandfald med en opdæmmed faldhøide av ca. 7 m. Her er for tiden anbragt et sagbruk, der yderligere skal utvides.

For fuldt aars drift er elvens vandføring ca. 5 m.³ pr. sekund, hvorfor vandfaldene kun egner sig for mindre industri.

Det er i andragendet endvidere opplyst, at selskapets aktiekapital, der utgjør kr. 10 000,00 er fordelt paa 10 paa navn lydende aktier à kr. 1 000,00, helt er paa norske hæn-

der (5 aksjonærer), og at bestyrelsen bestaar av 2 norske statsborgere gaardbruker Halvor Knudsen Asdal og kjøbmand Jochum Knudsen, Arendal. Selskapet har sit sæte og værneting i Øiestad og dets formaal er nyttiggjørelse i industrielt øiemed av de indkjøpte vandfald, specielt drift av møllebruk og sagbruk.

Amtmanden i Nedenes amt ledsaget andragendet ved dets indsendelse til departementet med sin anbefaling, idet han tilføiede, at han efter omstændighetene hadde anset det upaakrævet at indhente Øiestad herredsstyres uttalelse i sakens anledning.

Paa foranledning av departementet har selskapets bestyrelse ved skrivelse av 20de april sistleden erklært sig villig til at motta den eventuelle tilladelse paa følgende betingelser, som bestyrelsen har vedtat som forbindende for selskapet:

1. at selskapets bestyrelse, der skal ha sit sæte i Norge, til enhver tid bestaar udelukkende av norske statsborgere,
2. at mindst to tredjedele av aktiekapitalen til enhver tid befinner sig paa norske hænder og
3. at selskapet underkaster sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffne av vedkommende regjeringsdepartement.

Departementet vil anbefale andragendet indvilget paa de anførte betingelser og tillater sig saaledes at

indstille:

At det i medhold av lov om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald av 12te juni 1906 jfr. lov av 26de mars 1907 tillates Asdal Bruk, Aktieselskap, Øiestad at eie og besidde de selskapet ved skjøter av 30te april, tinglyst 8de mai 1906 fra Jacob Oscar Zetterstrøm og Anders K. Asdal hjemlede vandfald og vandrettigheter under Asdal g.nr. 36, br.nr. 5, 78, 79 og 80 av skyld mark henholdsvis 0,44, 0,95, 7,00 og 4,57 samt under Aamholt lille, g.nr. 41, br.nr. 7 av skyld mark 0,37 i Øiestad herred i Nedenes

amt paa følgende av selskapets bestyrelse vedtagne betingelser:

1. at selskapets bestyrelse, der skal ha sit sæte i Norge, til enhver tid bestaar udelukkende av norske statsborgere,
2. at mindst to tredjedele av aktiekapitalen til enhver tid befinner sig paa norske hænder, og
3. at selskapet underkaster sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffne av vedkommende regjeringsdepartement.

18. A/S Meraker elektriske Kraft- og Smelteverk.

(Leie av 1000 hk. fra A/S Meraker Grubers anlæg ved Turifossen i Meraker).

Kgl. resl. av 8de juni 1907.

Til departementet har høiesteretsadvokat H. M. Helliesen, Christiania, under 27de april d. a. indsendt et koncessionsandragende, datert s. d., saalydende:

«Aktieselskapet Meraker Gruber», der har ret til at utta i det «Aktieselskapet Meraker Bruk» tilhørende vandfald Turifossen i Meraker den for grubedriften fornødne vandkraft, agter til det øiemed at anlægge en turbinstation.

Vandføringen gir adgang til en produktion av ca. 2 000 elektriske hestekræfter pr. aar som grubeselskapet for tiden ikke har behov for i sin helhet til sin bedrift (vaskning, knusning, taugbaner m. v.).

Imidlertid har «Aktieselskapet Meraker kraft- og smelteverk», der har sit anlæg for carbidfabrikation i Meraker med kraft fra et nærliggende vandfald, anledning til at utnytte den del av vandføringen i Turifos som grubeselskapet foreløbig ikke maatte ha bruk for og har derfor med samtykke av grundeierne «Aktieselskapet Meraker Bruk» og under forbehold av koncession kontrahert med «Aktieselskapet Meraker Gruber» om utvidelse av det elektriske anlæg saaledes, at «Aktieselskapet Meraker kraft- og smelte-

verk» leier 1 000 elektriske hestekræfter aarlig. Leien er sat til 8 aar.

En kopi av kontrakten vedlægges.

For «Aktieselskapet Meraker elektriske kraft- og smelteverk» tillater jeg mig herved at andrage om tilladelse til at leie de nævnte 1 000 elektriske hestekræfter pr. aar fra novbr. 1907 til 1ste august 1915.

Angaaende «Aktieselskapet Meraker elektriske kraft- og smelteverk» skal jeg oplyse, at dette selskap er et uansvarlig aktieselskap med en indbetalt kapital av kr. 50 000,00, dets sæte er Meraker.

Det blev konstituert ved love av 30te septbr. 1904, hvorav avskrift vedlægges. Lovene er senere forandret — ved generalforsamlingens beslutning av 16de februar 1906 og 29de septbr. 1906. Avskrift av disse love følger.

Selskapets direktion bestaar for tiden av:

1. Høiesteretsadvokat H. M. Helliesen, som formand.
2. Mr. A. E. Barton, London.
3. Dr. Albert Petersson, Bergen.
4. Fhv. statsraad Thilesen, Kristiania.
5. Admiral Børresen, Kristiania.
6. Grosserer Elias C. Kiær, Fredriksstad.

Over halvdelen av aktiekapitalen er paa norske hænder.

Efterat en prøvedrift hadde fundet sted, leiet selskapet ved kontrakt av 21de novbr. og 2den decbr. 1905 den dengang administrationen for «Meraker Bruk og Carbidfabrik» tilhørende carbidfabrik ved Kopperaaen, Meraker.

Leien avsluttedes for 10 aar fra 1ste august 1905 at regne. Avskrift av kontrakten følger.

Da kontrakten avsluttedes før lov av 12te juni 1906 traadte i kraft, var nogen tilladelse til kontrakten ikke nødvendig (kfr. kongelig resolution 9de november 1889).

Det kan bemerkes, at «Aktieselskapet Meraker Carbidfabriks» rettigheter nu er gaat over paa «Aktieselskapet Meraker Bruk».

De i andragendet paaberopte avskrifter av kontrakter mellem «Aktieselskapet Mer-

aker kraft- og smelteverk» og «Aktieselskapet Meraker Gruber», datert 15de mars 1907, samt mellem «Aktieselskapet Meraker Bruk & Carbidfabrik»s administrationsbo og «Aktieselskapet Meraker kraft- og smelteverk» vedlægges.

Departementet har under de givne omstændigheter anseet det uformødent at forelægge nærværende sak for de lokale myndigheter og finder under hensyn bl. a. til, at koncessionssøkeren allerede har behørig hjemlet bruksret indtil 1ste august 1905 til carbidfabrikanlægget med vandkraft m. v., og at kontrakten med «Aktieselskapet Meraker Gruber» kun gjælder for et tidsrum av ca. 8 aar, idet leieretten ophører samtidig med bruksretten til carbidfabrikanlægget, at kunne anbefale det foreliggende andragende indvilget uten særlige betingelser. Man vil dog foreslaa, at koncessionen kun meddeles under uttrykkelig forutsætning om, at aktieselskapets bestyrelse ikke i væsentlig større utstrækning, end nu er tilfældet, overgaar paa utlændingers hænder, og at mere end halvdelen av aktiekapitalen til enhver tid forblir paa norske hænder.

I henhold til det anførte tillater departementet sig at

indstille:

At det i henhold til lov av 12te juni 1906 om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald, jfr. lov av 26de mars 1907, tillates «Aktieselskapet Meraker elektriske kraft- og smelteverk», Meraker, at leie av «Aktieselskapet Meraker Gruber» indtil 1ste august 1915 en elektrisk energimængde paa 1 000 elektriske hestekræfter fra vandkraftsanlæg ved Turifossen i Meraker herred overensstemmende med kontrakt av 15de mars 1907 paa betingelse av:

1. at av selskapets bestyrelse, der skal ha sæte i Norge, i leietiden mindst to tredjedele er norske statsborgere,
2. at mere end halvdelen av selskapets aktiekapital i samme tidsrum forblir paa norske hænder, og

3. at selskapet underkaster sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffne av vedkommende regjeringsdepartement.

19. Bentse Bruk.

(Erhverv av vandfald i Akerselven).

Kgl. resl. av 8de juni 1907.

Gjennem stiftamtmanden i Kristiania er hertil indkommet et andragende fra advokat Lauritz Hofgaard om tilladelse for de svenske statsborgere Gustav Holmberg, A. F. Anderson og K. A. Bjerke til i forening med ham at erhverve eiendommene Bentsegaten nr. 33 og 35 og Sandakerveien nr. 50 med tilhørende vandfald i Akerselven, samtlige beliggende i Kristiania.

I andragendet er anført, at de nævnte eiendomme ved kjøpekontrakt av 27de april d. a. av Embretsfos Fabriker A/S er bleven solgt til svensk statsborger, ingeniør Gustav Holmberg, Stockholm. Denne har umiddelbart efter overdrat eiendommene til A. F. Anderson, K. A. Bjerke og advokat Lauritz Hofgaard, hvorhos han selv vedblir at være medeier. A. F. Anderson er svensk statsborger, men er fastboende i Kristiania, hvor han og familie har bodd i flere aar. K. A. Bjerke er svensk statsborger og bosat i Stockholm.

I andragendet er videre oplyst, at de omhandlede eiendomme har et samlet areal av 30 941 m.², og at vandfaldet i Akerselven er paa ca. 270 hestekræfter. De paa eiendommene staaende bygninger er taksert for kr. 240 000,00 og tomten med vandfald til kr. 268 000,00, saaat den samlede skattetakst utgjør kr. 508 000,00. Eiendommenes samlede bruttoindtægter ved bortleie av verkstedlokaler, kraft og lys er for tiden ca. kr. 8 280,00. Eiendommene er kjøpt for kr. 362 000,00 hvorav kr. 342 000,00 henstaar med pant, mens kr. 20 000,00 er betalt kontant. Herav har Holmberg og Hofgaard hver

utlagt kr. 7 000,00 og Bjerke og Anderson hver kr. 3 000,00.

Det er eiernes mening at utnytte eiendommene som hittil ved utleie av verkstedlokaler med kraft og lys, og der agtes i denne anledning paakostet dem et større beløp.

Det anføres sluttelig, at Bjerke og Anderson intet har at gjøre med bestyrelsen, der helt er overlatt Holmberg og Hofgaard, der representerer eierne her paa stedet.

Kristiania magistrat har erklært, at den ikke finder, at der fra kommunens side er særlig grund til at motsætte sig, at eiendomsretten til dette bruk gaar over til fremmede statsborgere. Eiendommens erhvervelse er uten interesse for strøkets regulering eller andre kommunale formaal, og det tilhørende vandfald er for ringe til at ha nogen betydning for byens elektricitetsforsyning. Heri har ogsaa direktøren for Kristiania Elektricitetsverk erklært sig enig. Derimot kunde det ha nogen interesse for kommunen at erhverve vandfaldet for derved at skaffe sig nogen indflydelse i Akerselvens Brukseierforening. Der kan dog formentlig ikke av denne grund gjøres nogen innsigelse mot det heromhandlede salg til utlændinge.

Kristiania formandskap har i møte den 15de mai sidstleden mot 1 stemme erklært sig enig med magistraten.

Stiftamtmanden i Kristiania har erklært, at han intet har at erindre mot ansøknings indvilgelse.

Departementet finder at kunne anbefale ansøknings indvilget og tillater sig saaledes at

indstille:

At det i medhold av lov (nr. 4) av 9de juni 1903 og lov (nr. 6) av 12te juni 1906, jfr. lov av 26de mars 1907, tillates de svenske statsborgere Gustav Holmberg, A. F. Anderson og K. A. Bjerke sammen med høiesteretsadvokat Lauritz Hofgaard at erhverve eiendommene Bentsegaten nr. 33 og 35 og Sandakerveien nr. 50 med tilhørende vandfald i Akerselven, samtlige eiendomme beliggende i Kristiania.

20. Vestfos Cellulosefabrik.*(Erhverv av en halvpart av Vestfossen).*

Kgl. resol. av 8de juni 1907.

Med skrivelse fra amtmanden i Buskeruds amt av 8de mars d. a. er til departementet inkommet andragende fra høiesteretsadvokat N. A. Eger, Kristiania, paa vegne av Aktieselskapet Vestfos Cellulosefabrik, sammesteds, om tilladelse for selskapet til at erverve det under g.nr. 39, Fossesholm, br.nr. 6, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 31, 32, 35 og 41 i Øvre Eker herred liggende vandfald.

I andragendet opplyses, at dette vandfald tidligere har tilhørt avdøde brukseier D. Swensen, og at hans og avdøde hustrus fællesbo, som staar under behandling ved Kristiania skifteret, nu har solgt vandfaldet sammen med det paa de anførte bruksnummere staaende træsliperi (Eker Træsliperi) til Vestfos Cellulosefabrik, som tidligere eier den anden halvdel av vandfaldet. Kjøpesummen for sliperi, vandfald og inventar utgjør kr. 170 000,00; nogen særskilt vurdering av vandfaldet har ikke ved salget fundet sted, men det utgjør, anføres der, ca. 500 hestekræfter ved fuld vandføring, mens den gjennomsnittlige vandføring utgjør ca. 300 hestekræfter.

Selskapets aktiekapital, av hvilken mindst halvdel efter statutterne skal være paa norske hænder, er kr. 800 000,00 fordelt paa 800 aktier à kr. 1 000,00; av aksjonærene opplyses 4 med tilsammen 33 aktier at være utlændinger. Selskapets nuværende bestyrelse bestaar udelukkende av norske statsborgere.

Øvre Eker herredsstyre har i møte 4de mars 1907 anbefalt den ansøkte tilladelse med 24 mot 5 stemmer.

Politimesteren i Kongsberg og amtmanden har anbefalt andragendet indvilget.

Til departementet er angaaende saken inkommet følgende henvendelse fra Hougunds Arbeiderforening:

«Til

Den norske regjering,

Kristiania.

Herved tillater jeg mig at meddele, at

der paa et møte i Hougunds Arbeiderforening av ca. 100 mennesker søndag den 10de mars enstemmig blev vedtat følgende henvendelse til regjeringen:

Møtet protesterer mot Øvre Ekers herredsstyres anbefaling av Vestfos Cellulosefabriks kjøp av vandfald i Vestfossen.

Vedkommende vandfald ligger centralt inden kommunen i et tæt bebygget fabrikkstrøk og er en herlighet, som det burde være av den største interesse at erverve for det offentlige. Hvis vandfaldene nu overgives helt til den private spekulation, vil man da gi fra sig eiendomsretten til store fremtidsmuligheter, enten man tænker paa den store eller den lille industri, paa kraftoverføring eller andre anvendelser.

Der er ikke mange vandfald inden Øvre Eker, og de som er, eies av private da hverken kommunen eller staten har benyttet sig av anledningen til at erverve dem. I Vestfos Cellulosefabriks andragende staar anført, at omhandlede vandfald representerer 300 hestekræfter. Det blev i herredsstyret opplyst fra sakkyndig hold, at det maatte være en skrivefeil, og at det rette var 500 hestekræfter ved fuld vandføring. Da Vestfoselven danner avløp for den store innsjø Ekern med omliggende store og mindre fjeldvand, og da faldet kan betydelig forbedres, er det sikkert, at der kan og bør regnes med andre tal end i andragendet anført.

Møtet tillater sig at anmode regjeringen om før godkjendelse av kjøpet gives, at la undersøke det offentliges interesser av at erverve omhandlede vandfald, hvortil midler formentlig haves, eller det kan skaffes. Man skal tillate sig at bemerke, at om det offentlige erhverver vandfaldene og maaske ikke har bruk for dem i dag, vil man antagelig let kunne faa leiet dem bort, f. eks. til Vestfos Cellulosefabrik, der til sine tider har pleiet at leie dem av den forrige eier.

Hovedsaken er, at landets naturlige rigdomskilder ikke uten videre avhændes til den private spekulation, men at samfundet varetar sine interesser til bedste for landets barn i nutid og fremtid.

Det er vort ærbødige andragende og vor

sikre forventning, at godkjendelse av kjøpet utsættes indtil nærmere undersøkelse er anstillet.

Hougsund i Eker den 12te mars 1907.

Ærbødigst

Paa møtets vegne

Nils Hansen

f. t. formand i Hougsund arbeiderforening.

Vasdragsdirektøren har paa foranledning avgitt følgende uttalelse i saken:

«Det omskrevne vandfald er neppe mere end paa 300 eff. hestekræfter med aargangsvand, men selv om det kunde avgi 500 hestekræfter, kan jeg ikke tillægge det nogen saa stor betydning, at jeg finder at burde tilraade det offentlige at erhverve samme. I betragtning av de stadige forbedringer i den elektriske kraftoverføring maa jeg nemlig anse det sikkert, at man i sin tid til smaaindustri og elektrisk belysning kan faa billigere kraft fra andre kilder. Til elektrisk jernbanedrift er vandfaldet for litet. Jeg finder saaledes at maatte anbefale andragendet indvilget.»

Arbeidsdepartementet henholder sig til Vasdragsdirektørens erklæring.

Nærværende departement vil anbefale andragendet indvilget paa følgende av selskapets bestyrelse paa foranledning av departementet vedtagne betingelser:

- a. at selskapets bestyrelse, som skal ha sit sæte her i riket, til enhver tid udelukkende skal bestaa av norske statsborgere,
- b. at selskapets bestyrelse forelægger den første generalforsamling, som avholdes i selskapet, forslag til forandring i selskapets statuter gaaende ut paa, at mindst to tredjedele av aktiekapitalen til enhver tid skal befinde sig paa norske hænder; indtil beslutning overensstemmende hermed er fattet, skal mindst halvdelen av aktiekapitalen være paa norske hænder,
- c. at selskapet underkaster sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte

bli truffne av vedkommende regjeringsdepartement.

Man tillater sig saaledes at

indstille:

At det i henhold til lov av 12te juni 1906 om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald, jfr. lov av 26de mars 1907, tillates Aktieselskapet Vestfos Cellulosefabrik, Kristiania, at erhverve det under g.nr. 39, Fossesholm, br.nr. 6, Ekers Træsliperi, br.nr. 22, Gamlemøllen, br.nr. 23, 24, 25, Ekers Træsliperi, br.nr. 27, Sagen nr. 3, br.nr. 28, 31, Ekers Træsliperi, br.nr. 32, $\frac{1}{10}$ av Masterenden, br.nr. 35 og 41, Ekers Træsliperi i Øvre Eker herred liggende vandfald paa følgende av selskapets bestyrelse vedtagne betingelser:

- a. at selskapets bestyrelse, som skal ha sit sæte her i riket, til enhver tid udelukkende skal bestaa av norske statsborgere,
- b. at selskapets bestyrelse forelægger den første generalforsamling, som avholdes i selskapet, forslag til forandring i selskapets statuter gaaende ut paa, at mindst to tredjedele av aktiekapitalen til enhver tid skal befinde sig paa norske hænder; indtil beslutning overensstemmende hermed er fattet, skal mindst halvdelen av aktiekapitalen være paa norske hænder.
- c. at selskapet underkaster sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffne av vedkommende regjeringsdepartement.

21. A/S Vadheim elektrokemiske Fabriker.

Jfr. foran nr. 7.

(Erhverv av 2500 hk. fra Edgar A. Asherofts vandfald i Dyrneslieven).

Kgl. resol. av 1ste juli 1907.

Ved kongelig resolution av 24de oktbr. 1906 blev det bestemt: — — — —¹⁾

¹⁾ Se foran under nr. 7, side 29.

De for koncessionen opstillede betingelser, der er indtatt i departementets til grund for resolutionen liggende foredrag (Ref.nr. 198 — 1906 K. jfr. Indst. O. IV for 1906—07 side 79—82) er følgende: — — — — —¹⁾.

Under 16de mai d. a. indgav overretts-sakfører Herman Krag, Kristiania, paa vegne av «A/S Vadheim elektrokemiske fabrikker» direkte til departementet et andragende av saadant indhold:

«Ved nærværende tillater jeg mig at andra om, at der meddeles tilladelse for et under dannelse værende aktieselskap «A/S Vadheim elektrokemiske fabrikker» med sæte i Kirkebo tinglag til at erhverve følgende værdier:

1. Et av den mr. Edgar A. Ashcroft, Vadheim, Sogn, tilhørende eiendom Dyrnæslien g.nr. 35, br.nr. 1 og 2 av skyld henholdsvis mark 1,80 og 6 øre i Kirkebo ved avholdende skyldsætningsforretning utskillende areal, hvilket omtrent vil tilsvare $\frac{1}{3}$ av de av mr. Ashcroft nu disponerende fabriktomter.
2. Ret til en vandkraft av 2 500 naturlige hestekræfter fra det mr. Ashcroft paa ovennævnte eiendomme beliggende vandfald Dyrnæslien, hvilken ret vil etableres som en evigvarende servitutmæssig berettigelse for eieren av det under post 1 nævnte areal.
3. En under opførelse værende kraftstation for 312 elektriske hestekræfter.
4. Et forefindende lagerhus og laboratorium.
5. En under opførelse værende fabrikkbygning for fremstilling av natrium.

Det er mulig, at den under post 3 nævnte kraftstation blir beliggende noget utenfor det selskapet overdragende areal. Imidlertid vil denne kraftstation formentlig blot bli bestaaende nogle faa aar og senere fjernet, naar nemlig vandfaldet blir utbygget.

Nærværende kraftstation ligger nemlig blot i 100 fots høide, mens utbygning av

vandfaldet maa ske fra dettes fulde høide 330 meter.

Nærværende aktieselskap dannes til overtagelse av den av mr. Ashcroft paaabegyndte, allerede i mit for mr. Ashcroft under 16de juli 1906 indgivne koncessionsandragende antydede bedrift for fremstilling av natrium (metallisk sodium).

Det dannes efter initiativ av hr. ingeniør Ivar Juel Moltke-Hansen, der er ansat hos mr. Ashcroft som dennes kemiker og fremtidige tekniske bestyrer.

Mr. Ashcroft har meget formaaende venner og forbindelser i England og Amerika, der visselig vilde ha indgaat med ham i nærværende bedrift, men har han indgaat paa hr. Moltke-Hansens forslag om at søke selskap dannet paa væsentlig norsk kapital.

Det synes nu ogsaa virkelig at skulle lykkes her at faa etablert en elektrokemisk industri ved kombination av engelsk-norsk initiativ og engelsk-amerikansk-norsk kapital, og saaledes at den større del av kapitalen tegnes av nordmænd.

Det har kostet og vil koste store anstrengelser at faa etablert virksomheten paa den angivne maate, og har mr. Ashcroft maattet stille yderst favorable betingelser i forhold til kapitalinskuddet.

Forretningens ledelse og drift vil bli helt norsk.

Direktionen blir saaledes, naar bortsees fra mr. Ashcroft, bestaaende udelukkende av nordmænd, og vil man anta en norsk forretningsmand som kommersiel leder.

Jeg tillater mig nu at andra om, at koncession meddeles aktieselskapet til en stedsevarende erhvervelse av nævnte værdier, idet selskapet er beredt til i sine love at indta bestemmelser om:

1. At over halvdelen av aktierne til enhver tid skal være paa norske hænder.
2. At selskapets bestyrelse til enhver tid skal bestaa av norske statsborgere, dog saaledes, at mr. Ashcroft saalænge han lever har sæte i bestyrelsen.

Det er en forutsætning fra mr. Ashcrofts side, at han erholder sæte i selskapets bestyrelse.

¹⁾ Se foran under nr. 7, side 28—29.

Selskapets kapital er kr. 350 000,00, men kan utvides ved generalforsamlingsbeslutning.

Jeg antar, at der vil befindes fuld grund til at anta bestemmelsen om at «over halvdelen» av kapitalen skal være paa norske hænder, og at der ikke forlanges en større del.

Jeg tillater mig i den forbindelse at fremhæve, som ovenfor berørt, hvor yderst vanskelig det er at faa norsk kapital interessert for saadan bedrift, som det her gjælder, og at der bør være fuld grund til at meddele rummelige betingelser for at underlette bestræbelser for at tilveiebringe norsk kapitaldeltagelse i denne sort affærer.

Samtidig tillater jeg mig at paapeke, at det i dette nærværende tilfælde gjælder en overdragelse av vandkraft og tomter fra en utlændings haand til et norsk selskap med væsentlig norsk kapital, altsaa det motsatte av de vanlig forekommende tilfælde.

Det synes mig derfor at maatte være den sterkeste opfordring til her at gi koncession paa de rummeligst mulige betingelser.

Angaaende de nærmere stedlige forhold ved Dyrnæslien tillater jeg mig at henvise til de opplysninger, der er avgivne i anledning av det for mr. Ashcroft i juli ifjor indkomne koncessionsandragende.

En gjenpart av den mellem mr. Ashcroft og aktieselskapet indgaaende kontrakt angaaende dettes ret til de 2500 hk. vil bli det ærede Justisdepartement tilstillet umiddelbart efter den i selskapet avholdende konstituerende generalforsamling. Den vil imidlertid i sine hovedtræk gaa ut paa, at selskapet tilstaaes en uhindret adgang til at benytte 2500 naturlige hk. og til at foreta de utbygningsarbeider paa mr. Ashcrofts grund, som utkræves for nyttiggjørelse av den tilstaaede vandkraft.

Saken kan formentlig avgjøres og behandles forinden den nærmere lydelse av kontrakten foreligger.

Det er nemlig av stor betydning, at koncessionen avgives snarest mulig, hvorfor jeg tør uttale haabet om, at saken hurtigst kan

avgjøres, for at vore bestræbelser for at danne selskapet kan lykkes.»

I tilslutning til dette andragende indsendte saksfører Krag med skrivelse av 27de mai næstefter utkast til love for selskapet og til protokol i den konstituerende generalforsamling, hvori bl. a. det nærmere forhold med hensyn til vandkraften er omhandlet. Hr. Krag fremholdt i sin skrivelse, at det vil være av den mest avgjørende betydning for forretningens fremme, at der haves adgang til at indta utenlandsk kapital for halvdelen, særlig med eventuelle utvidelser av bedriften for øie. Aktiemajoriteten forutsættes imidlertid stedse at skulle være paa norske hænder. Endelig androg hr. Krag paa Ashcrofts og selskapets vegne om, «at den ham fiølge hans koncessionsbetingelser § 5 paahvilende forpligtelse til at utbygge vandkraft inden en viss tid ikke maa gjøres gjældende, forsaavidt angaar de av nærværende selskap overtagende 2500 hestekræfter, idet paahefte av en saadan forpligtelse vil umuliggjøre nærværende saks gjennomførelse.»

Efter lovutkastet og øvrige indsendte dokumenter skal selskapet, hvis sæte blir Vadheim, ha til formaal fremstilling av natrium og superoksyd samt eventuelt andre elektrokemiske eller kemiske produkter. Dets aktiekapital kr. 350 000,00 fordeles paa 140 aktier à kr. 2500,00, og dets bestyrelse skal bestaa av 5 medlemmer, hvorav de 3 skal danne en engere bestyrelse. Ashcroft skal som vederlag for i selskapet indbragte grundarealer og vandkraft erholde kr. 80 000,00 i aktier og forutsættes yderligere selv eller ved sine utenlandske forbindelser at ville tegne kr. 50 000,00. De øvrige kr. 220 000,00 eller iallefald mere end halvdelen av aktiekapitalen forutsættes tegnet av nordmænd. I Selskapets bestyrelse skal fra først av foruten Ashcroft d'hr. overretts-saksfører C. Bang, Bergen, overretts-saksfører Herman Krag, grosserer S. C. Juel samt yderligere en norsk forretningsmand ha sæte. Som selskapets kommersielle leder er utset hr. Francis Konow, Bergen, som dets tekniske leder hr. ingeniør I. Juel Moltke-Hansen, hvorhos hr. Ashcroft skal være fast ansat

som konsultativ ingeniør. For indbringelsen av sin natriums-superoxydforretning m. v. skal Ashcroft ha $\frac{1}{8}$ av selskapets nettoutbytte, efterat aktionærene har erholdt et aarsutbytte av 10 % og efterat avsætning av indtil kr. 50 000,00 til driftskapital og aarlig indtil 5 % av anlæggenes kostende til amortisationsfond har fundet sted. De øvrige $\frac{7}{10}$ tilfalder aktionærene. Den fastsatte aktiekapital skal fuldt indbetales og forutsættes anvendt saaledes: Ashcroft erholder kr. 80 000,00 i aktier som vederlag for indbragte værdier, kr. 220 000,00 anvendes til overtagelse og fuldførelse av kraftstationen paa 350 hk. samt natriumsfabrikken og en superoxydfabrik m. v., medens resten, kr. 50 000,00, skal være driftskapital. Produktionen tænkes at skulle bli aarlig 130 000 kg. natrium og 180 000 kg. superoxyd av bruttoværdi efter nuværende priser henholdsvis kr. 1,75 og kr. 2,50 pr. kg.

Foruten de i andragendet av 16de mai omhandlede arealer har overretssakfører Krag i skrivelse av 4de juni sidstleden andrat om tilladelse for selskapet til yderligere at erhverve tomter, der blir at fraskille Andreas I. Værpes eiendom g.nr. 35, br.nr. 3 av skyld 42 øre og Lars Vadheims eiendom g.nr. 36, br.nr. 1 av skyld 5 mark, hvilke eiendomme støter umiddelbart til hr. Ashcrofts eiendomme. Det er nemlig mulig, at man vil finde det ønskelig at erhverve nogle tomter av de nævnte eiendomme for at arrondere et passende areal for bedriften. I skrivelse av 21de juni næstefter meddeler sakfører Krag yderligere, at hr. Ashcroft ved kjøpekontrakt med de nævnte eiere har sikret sig at kunne disponere tomter for selskapet. For Værpes eiendom skal betales kr. 200,00 aarlig i 25 aar, for Lars Vadheims kr. 4 000,00, hvilke priser efter opplysninger fra kompetent hold langt overstiger værdien av eiendommene som jordbruk. Det areal av Lars Vadheims eiendom, Ashcroft har kontrakt paa, gjælder blot en husmandsplads. Hr. Krag opplyser videre, at selskapet av de samtlige 4 eiendomme g.nr. 35, br.nr. 1, 2 og 3 samt g.nr. 36, br.nr. 1 neppe vil ha behov for at erhverve tilsammen mere end

30 à 40 maal. Det fornødne areal av eiendommene vil bli utskilt ved skyldsætningsforretning, saasnart koncession er opnaadd og selskapet konstituert, og da det for nærværende er vanskelig sikkert at beregne, hvormeget selskapet ved denne forretning finder at maatte utpeke til erhvervelse som tomter, andrar han om, at de erhvervendes arealer i denne eventuelle koncession fastsettes til et rummeligere antal maal nemlig et maksimum av 50 maal tilsammen av g.nr. 35, br.nr. 1 og 2 samt 20 maal av g.nr. 35, br.nr. 3 og likeledes 20 maal av g.nr. 36, br.nr. 1.

Av utkastet til protokol for den konstituerende generalforsamling hitsættes følgende angaaende den vordende overenskomst om de 2 500 hestekræfter av vandkraften:

«Den vandrettighet, hvortil en stedsevarende servitut er meddelt bestaaende av 2 500 naturlige hestekræfter skal defineres som følger; idet man forutsætter, at faldets høide er 330 m., blir den vandmængde, hvortil selskapet er berettiget at fastsætte til 0,56 kubikmeter pr. sekund.

Den eksisterende kraftstations indtak er imidlertid kun anbragt paa 100 fots høide, hvorfor en større mængde vand for nærværende benyttes for nuværende 312 elektriske hestekræfters station, end der endelig vil tiltrænges for de fulde 2 500 naturlige hk. der er solgt til selskapet, altsaa mer end 0,56 pr. kubikmeter. Selskapet skal ha ret til saadan overskytende vandmængde, saalænge som den nuværende kraftstation arbeider med den nuværende faldhøide paa 100 fot.

Man er derfor videre kommen overens om, at mr. Ashcroft, om han vil utbygge sit fald, til enhver tid har ret til at stoppe vandtilførselen fra den 100 fots faldhøide til den nuværende kraftstation med 3 maaneders varsel til selskapet. I dette tilfælde skal mr. Ashcroft paa sin egen bekostning forsyne selskapet med en ny turbin, motor eller andet nødvendigt maskineri til at fortsætte med forsyningen av 312 elektriske hestekræfter til den nuværende fabrik fra det høiere indtak eller fra en eventuel kraftstation, som

drives derfra, og han skal træffe alle nødvendige forholdsregler til en fortsættelse av forsyningen til selskapet, hvilket skal utføres hurtigst mulig, idet en passende tid tilstaaes til indskiftning av nyt maskineri. — Hvad der i denne forbindelse skal forstaaes med «passende» blir i tilfælde av uenighet at avgjøre ved voldgift.

Enhver yderligere kraft som vil uttages av selskapet utover de nuværende 312 hestekræfter, skal tages fra det projekterte indtak ved 330 meters høide og den vandmængde, som til enhver tid tages av selskapet, skal tilsammen ikke overgaa det ovenfor definerede kvantum, der utkræves for 2 500 naturlige hestekræfter (inclusive det som tages av den nuværende kraftstation og for den nuværende kraftstation undtat det for tiden værende overskud utover 0,56 kubikmeter, som ovenfor er omtalt).

Ifald selskapet ønsker at utvide sin krafttilførsel til den nuværende fabrikk, har det ret til at gjøre dette til enhver tid paa egen bekostning, men utvidelsen av kraftstationen maa ikke ske saaledes, at mr. Ashcroft generes i hans nyttiggjørelse av den øvrige del av kraften.

Ifald en saadan overenskomst opnaaes for fælles utvikling av vandkraften fra 330 meters høide, skal der i enhver saadan overenskomst stipuleres, at omkostningerne ved arbeiderne saalangt som til indtaket (og om ønskes saa langt som til turbinen) samt omkostninger til reguleringsdammene, skadeserstatning til bønderne og alle omkostninger skal betales i fællesskap av mr. Ashcroft og selskapet pro rata for den del av kraften, som er utviklet, men ingen av parterne er forpligtet til at ta del i nogen saadan overenskomst, medmindre de begge maatte ønske at utnytte vandkraften for eget bruk og vil godkjende de fælles planer, som er opstillet.

I tilfælde mr. Ashcroft (eller hans rettsuccessorer) har utbygget vandkraften paa en saadan maate, at vandet nyttiggjøres fra en større høide til en tidligere tid end den, da selskapet kræver forøket kraft, skal selskapet, naar det ønsker at gjøre bruk av nævnte kraft (op til 2 500 naturlige heste-

kræfter) betale mr. Ashcroft en forholdsvis del av, hvad en saadan utbygning har kostet ham. Hvis der mellem parterne ikke kan opnaaes enighet angaaende det forholdsvis beløp, som selskapet skal betale, skal det henvises til avgjørelse ved voldgift. Principperne for denne voldgift skal være:

1. Der skal av selskapet kræves betaling kun for utbygningen av den kraft, som det selv disponerer.
2. Mr. Ashcroft skal tilbakebetales alle de egentlige omkostninger, han har hat ved utbygningen av selskapets andel av vandkraften under hensyntagen til den værdsættelse, den har ved overtagelsen.

Paa samme maate hvis selskapet har utbygget sin kraft først, og mr. Ashcroft senere maatte ønske at gjøre bruk av nogen av selskapets utbygningsanlæg for at gjøre billigere eller lette utbygningen av sin egen kraft, da skal han dertil være berettiget mot betaling av en passende forholdsvis del av disse anlægs kostende, og denne forholdsvis andel skal avgjøres paa den maate som ovenfor er bestemt.»

Amtmanden i Nordre Bergenhus amt, der fra søkeren har faat sig tilstillet gjenpart av koncessionsandragendet av 16de mai d. a., har i skrivelse til departementet av 14de juni sidstleden erklært, at han intet vet at erindre mot andragendets indvilgelse.

Ved at gjøre denne sak til gjenstand for foredrag skal departementet bemerke:

Det ved kongelig resolution av 24de oktbr. f. a. indvilgede koncessionsandragende fra britisk undersaat Edgar A. Ashcroft var anbefalt av Kirkebø herredsstyre, likesom kanaldirektøren og Arbeidsdepartementet hadde erklært intet at ha at indvende mot indvilgelse. Da det foreliggende andragende i alt væsentlig kun omfatter dele av de til Ashcroft koncederte eiendomme og rettigheter, har departementet anset det overflødig at forelægge saken til fornyet uttalelse av de nævnte autoriteter. Efter den almindelige koncessionspraksis ved lignende vandkraftserhvervelse som her har koncession til uansvarlige selskaper uten særlige betin-

gelsler regelmæssig kun været git under forutsætning av, at selskapet til enhver tid staar under hel norsk bestyrelse, og at mindst to tredjedele av aktiekapitalen forblir paa norske hænder. Det her koncessionssøkende selskap opfylder, som det vil ses, ikke disse vilkaar, forsaavidt som utlænderen Ashcroft for sin levetid skal ha sæte i bestyrelsen og kun «mere end halvdelen av aktiekapitalen» er norsk. Imidlertid finder departementet under de foreliggende omstændigheter og særlig da det gjælder overførelse av vandkraft fra en utlænder til et selskap under overveiende norsk indflydelse og ledelse, at burde anbefale koncession ogsaa her meddelt alene paa betingelser til sikrelse av, at selskapets oprindelige karakter av overveiende norsk selskap ikke senere forandres. Det gjælder her en her i landet ny industri, og bestræbelserne for at faa norsk kapital og foretagsomhet interessert deri fortjener efter departementets mening al mulig støtte. For saavidt der særskilt og uttrykkelig er andrat om, at den Ashcroft ifølge hans koncessionsbetingelser post 5 paahvilende forpligtelse til at utbygge vandkraft inden en viss tid ikke maa bli gjort gjældende med hensyn til de av selskapet overtagende 2500 hestekræfter, skal departementet bemerke, at der hermed, efter hvad man ved underhaandshenvendelse til ansøkeren har bragt i erfaring, tilsigtes at sikre selskapet en varig nydelse av sine rettigheter efter overenskomsten med hr. Ashcroft om en del av vandkraften, uforstyrret av de eventuelle følger, en mulig misligholdelse av forpligtelsen efter betingelsespost 5 i koncessionen av 24de oktbr. 1906 til at ha utbygget 2500 hk. inden 10 aar og den hele vandkraft inden 20 aar vil kunne faa for Ashcroft selv som eier av vandkraften. Derimot er der ikke, som andragendets form forsaavidt kunde gi grund til at tro, tat sigte paa nogen ændring med hensyn til hr. Ashcrofts forpligtelse efter den nævnte post 5, hvilket departementet forøvrig heller ikke vilde fundet tilstrækkelig grund til at anbefale. Paa den anden side har departementet intet at indvende mot, at der ikke paabindes selska-

pet nogen tilsvarende forpligtelse til utbygning av de dets raadighet undergivne 2500 hk., idet det maa ansees tilstrækkelig, at Ashcrofts pligt til utbygning av vandkraften fremdeles forblir gjældende ogsaa for de nævnte 2500 hestekræfter. Naar departementet i overensstemmelse hermed ingen bestemmelse foreslaar optat i nedenstaaende konklusion angaaende pligt for selskapet til inden en viss frist at utbygge de 2500 hestekræfter, lægger departementet deri, at selskapet i saa henseende for sit vedkommende staar frit, og at mulig ansvar til staten, som hr. Ashcroft maatte paadra sig ved misligholdelse for sit vedkommende av sine forpligtelser til utbygning, ikke skal kunne gjøres gjældende til fortrængsel for selskapets nydelse av sin ret til de 2500 hestekræfter efter nærværende koncession.

I henhold til det anførte tillater departementet sig at

indstille:

At det i henhold til § 1 i lov nr. 4 av 9de juni 1903 og lov nr. 6 av 12te juni 1906 jfr. lov av 26de mai 1907 tillates «Aktieselskapet Vadheims elektrokemiske fabriker», Vadheim, at erhverve:

- A. indtil 50 maal grund av eiendommene Dyrnæslien g.nr. 35, br.nr. 1 og 2 tilsammen, indtil 20 maal grund av Dyrnæslien (Verpet) g.nr. 35, br.nr. 3 og indtil 20 maal grund av eiendommen Vadheim g.nr. 36, br.nr. 1, alt i Kirkebo herred, Nordre Bergenhus amt, med paastaaende bygninger, hvoriblandt et lagerhus og laboratorium samt en under opførelse værende fabrikkbygning for fremstilling av natrium.
- B. Ret til en vandkraft av 2500 naturlige hestekræfter fra det Edgar A. Ashcroft tilhørende vandfald under Dyrnæslien g.nr. 35, br.nr. 1 og 2, hvilken ret skal etableres som en stødsevarende servitutmæssig berettigelse for eieren av det under A. omhandlede, ved skyldsætningsforretning utskillendes areal av g.nr. 35, br.nr. 1 og 2 samt eventuelt av g.nr. 35, br.nr. 3 og g.nr. 36, br.nr.

1, og være forbundet med adgang til at træffe forføininger til vandkraftens utnyttelse paa det gjenværende av g.nr. 35, br.nr. 1 og 2 efter nærmere overenskomst med eieren, Edgar A. Ashcroft, i hvilken overenskomst ogsaa retten til de 2500 hestekræfter vil bli nærmere definert og bestemt.

C. En Edgar A. Ashcroft tilhørende, under opførelse værende kraftstation for 312 elektriske hestekræfter, beliggende paa Ashcrofts eiendomme Dyrnæslien g.nr. 35 i Kirkebø herred dog saaledes, at den ved kraftstationen benyttede vandkraft indgaar i det antal hestekræfter, selskapet efter post B. i det hele gives ret til at benytte — alt paa betingelse av:

1. at selskapets bestyrelse, der skal ha sit sæte i Norge, til enhver tid bestaar udelukkende av norske statsborgere, dog saaledes, at britisk undersaat Edgar A. Ashcroft tillates uhindret herav for sin levetid at ha sæte i bestyrelsen,
2. at mere end halvdelen av selskapets aktiekapital til enhver tid befinder sig paa norske hænder,
3. at selskapet underkaster sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.

22. A/S Ilens smelteverk.

(Leie av 1000 hk. av Trondhjems kommune).

Kgl. resl. av 7de august 1907 jfr. resl. av 11te mai 1909.

Med skrivelse fra amtmanden i Søndre Trondhjems amt av 17de juli d. a. er til departementet inkommet et andragende fra Aktieselskapet Ilens Smelteverk, Trondhjem, om tilladelse til at leie elektisk energi av Trondhjems kommune ifølge kontrakt, avsluttet i henhold til kommunestyrets beslutning av 26de juli f. a.

Andragendet er saalydende:

«Trondhjems magistrat meddeler os, at den under 6te mai d. a. underrettedes om, at der ved kongelig resolution av 23de januar d. a. var gitt kommunen tilladelse til at bortleie tomt og energi til vort selskap for 20 aar, idet magistraten samtidig bedes «gjøre os opmerksom paa lov av 12te juni 1906 «om adgang til at erhverve skog, bergverk «eller vandfald hvorefter selskapet antages «at tiltrænge kongelig tilladelse for at indtræde i leieforholdet, som under de foreliggende omstændigheter antages at indgaa «under lovens uttryk «bruksret til vandfald.»

Vor opfatning er ikke overensstemmende med den, som departementet foran har uttalt, og det er os bekjendt, at heller ikke kommunen er enig i departementets forstaaelse. Imidlertid er det jo nu kommet ny lov om emnet og uagtet denne formentlig ikke kan gives anvendelse paa den rettighet, som vi har erhvervet før den nye lovs emanation, ønsker vi dog ikke ved denne leilighet at sætte saken paa spidsen, men tillater os her ved ærbødigst at andra om kongelig tilladelse for os til at indtræde i leieforholdet.

Vi tillater os at oplyse, at vor aktiekapital er kr. 150 000,00 fuldt indbetalt, at selskapet er trøndersk med direktion paa 4 medlemmer, som samtlige er bosiddende i Trondhjem, og at vor bedrift allerede, i tillid til at intet formelt var iveien, er i fuld gang.

Leieforholdet traadte i kraft 1ste oktbr. 1906 og vedlægges en gjenpart av leiekontrakten.»

Politimesteren i Trondhjem har i skrivelse av 18de juni d. a. bl. a. uttalt, at der fra politikammerets side intet vites at bemerke mot ansøkningsens indvilgelse.

Efterat smelteverket den 27de april d. a. blev sat igang, er der imidlertid fremkommet klagemaal fra naboerne over ulemper ved den larm og røk, driften av verket forvolder. Tar man i betragtning, anfører politimesteren, at fabrikken er placert netop i det strøk, der av byen i sin tid er indkjøpt med tanke paa industriel drift, et strøk, der ved sin isolerte beliggenhet langs byens vestlige havneterritorium ogsaa i særlig grad indbyr

dertil, tror han, at ulempene ved dette anlæg ikke er større end, at nabogrundens eiere med rimelighet maa finde sig deri; disse maatte til enhver tid være forberedt paa, at de landlige idylliske forholde derute blev avbrutt ved fabrikkens røk og larm.

Hvorvidt ulempene spesielt ved «Smelteverket» — karbidfabrikken — er saa væsentlige, at naboloven her av de tilstøtende grundeiere kan gjøres gjældende maa imidlertid i tilfælde formentlig bli domstolens sak at avgjøre.

Amtmanden i Søndre Trondhjems amt har henholdt sig til politimesterens erklæring.

Nærværende departement skal med hensyn til kontraktens indhold tillate sig at henvise til vedlagte avskrift av samme samt til likeledes vedlagte gjenpart av departementets foredrag, der ligger til grund for kgl. resol. av 23de januar 1907, hvorved Trondhjems bystyres beslutning av 26de juli f. a. om bortleie av en tomt og salg av elektrisk energi til aktieselskapet blev approbert.

Idet derhos bemerkes, at Arbeidsdepartementet forut for avgivelsen av resolutionen av 23de januar d. a. har hat anledning til at gjøre sig bekjendt med kontrakten og at det da uttalte, at der fra dets side intet haddes at erindre mot kommunestyrets beslutning, vil departementet anbefale, at den ansøkte tilladelse meddeles.

I henhold til det anførte tillater man sig saaledes at

indstille:

At det i medhold av lov av 12te juni 1906 om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald, jfr. lov av 28de mai 1907, tillates Aktieselskapet Iens Smelteverk, saalænge det staaer under udelukkende norsk bestyrelse, at leie elektrisk energi av Trondhjems kommune ifølge kontrakt, avsluttet i henhold til kommunestyrets beslutning av 26de juli 1906.

I ovennævnte betingelse er gjort for-

andring ved efterfølgende kgl. resol. av 11te mai 1909:

— — — — —

I henhold til det anførte tillater man sig at

indstille:

- I. At det tillates grosserer Hans Dessen, London, der ikke er norsk statsborger, indtil videre at være medlem av direktionen for Aktieselskapet Iens Smelteverk, Trondhjem, uanseet bestemmelsen i kgl. resol. av 7de august 1907 om, at selskapet skal staa under udelukkende norsk bestyrelse.
- II. At det i medhold av § 1, jfr. § 8 i lov av 9de juni 1903, om adgang for andre end norske statsborgere til at erhverve fast eiendom eller bruksret over grund her i riket tillates nævnte aktieselskap at fortsætte den med Trondhjems kommune ved kontrakt i henhold til kommunestyrets beslutning av 26de juli 1906 avsluttede leie angaaende en kommunen tilhørende tomt.

23. A/S Ranheims Papirfabrik.

(Erhverv av Nylandsfossen i Vikelven, Strinden).

Kgl. resol. av 7de august 1907.

Med skrivelse fra amtmanden i Søndre Trondhjems amt av 16de mai sidstleden er til departementet inkommet et andragende fra Aktieselskapet Ranheims Papirfabrik om tilladelse til at erhverve eiendomsret til de Ranheim Papirfabrik tilliggende vandrettigheter under g.nr. 23, br.nr. 1, 2 og 4, av skyld resp. mark 63,25, 4,96 og 4,87 i Strinden tinglag.

Andragendet er saalydende:

«Aktieselskapet Ranheims Papirfabrik har kjøpt den hr. brukseier G. O. Ørn tidligere tilhørende Ranheim Papirfabrik med dertil liggende jordbruk og vandrettigheter under g.nr. 23, br.nr. 1, 2 og 4, av skyld resp. mark 63,25, 4,96 og 4,87 i Strinden tinglag for en kjøpesum, stor kr. 1 200 000,00.

De Ranheim Papirfabrik tilliggende vandrettigheter bestaar i vandfaldet «Nylandsfossen» i Vikelven.

Den samlede vandkraft utgjør ca. 1 600 effektive hestekræfter, hvorav er tat i bruk ca. 1 100 effektive hestekræfter.

Aktieselskapet Ranheims Papirfabrik har en aktiekapital stor kr. 250 000,00 fordelt paa 50 paa navn lydende aktier à kr. 5 000,00. Selskapets kontor er i Strinden.

Dets aktionærer er følgende:

Hofjærgermester Ths. Fearnley, Kristiania	kr. 30 000,00
N. A. Andresen & Co., Kri- stiania	» 30 000,00
Kammerherre Haaken Mathie- sen, Eidsvold	» 25 000,00
Grosserer J. C. Juel, Vestre Aker	» 20 000,00
Grosserer Elias C. Kiær, Fre- driksstad	» 20 000,00
Grosserer P. C. Solberg, Fre- driksstad	» 20 000,00
Grosserer Hans Kiær, Fre- driksstad	» 20 000,00
Generalkonsul Oluf E. Kiær, Kristiania	» 20 000,00
Disponent N. O. Young Fearn- ley, Meraker	» 20 000,00
Grosserer E. Eger, Kristiania	» 10 000,00
Grosserer Arthur Mathiesen, Fredriksstad	» 10 000,00
Ingeniør G. Hartmann, Kri- stiania	» 5 000,00
Konsul Emil Mørck, Fredriks- stad	» 5 000,00
Grosserer Cæsar Bang, Kristi- ania	» 5 000,00
A/S Meraker Bruk	» 10 000,00

tils. kr. 250 000,00

Samtlige aktionærer er norske statsbor-
gere, idet ogsaa A/S Meraker Bruk bestaar
udelukkende av norske statsborgere.

Selskapets direktion bestaar av følgende
herrer: Grosserer Elias C. Kiær, Fredriks-
stad, grosserer J. C. Juel, Vestre Aker, gros-
serer P. C. Solberg, Fredriksstad, disponent
N. O. Young Fearnley, Meraker.

Det vil av selskapets love sees, at der
etter § 3 skal føres protokol over aktionæ-

erne, hvor ogsaa skal tilføies deres adresse
og statsborgerlige stilling.

Til utlændinge kan overdragelse av
aktie ikke finde sted, hvis $\frac{1}{2}$ part av sel-
skapets aktier allerede maatte befinde sig paa
utenlandske hænder. Bestemmelsen herom
blir at indta i aktiebrevene, og kan disse be-
stemmelser efter § 10 ikke forandres, med-
mindre en fremtidig lovgivning skulde ind-
rømme utvidet adgang til saadan over-
dragelse.

Paa Aktieselskapet Ranheims Papirfa-
briks vegne tillater jeg mig herved i henhold
til lov av 12te juni 1906 at ansøke om be-
villing for selskapet til at erhverve eiendoms-
ret til de Ranheims Papirfabrik tilliggende
vandrettigheter i Vikelven under g.nr. 23,
br.nr. 1, 2 og 4 i Strinden tinglag.

Selskapet er forberedt paa at opfylde de
fordringer, som vedkommende departement
maatte stille til kontrol med, at den i § 3 i
lovene indtagne bestemmelse om overdra-
gelse av aktier til utlændinge til enhver tid
sker fyldest.»

Strinden herredsstyre har i møte den
30te april d. a. i anledning av andragendet
fattet saadan enstemmig beslutning:

«Fra herredsstyrets side er intet til hin-
der for, at den ansøkte bevilling meddeles.»

Andragendet er derhos anbefalt av poli-
timesteren i Utrøndelagen og amtmanden i
Søndre Trondhjems amt.

Paa foranledning av departementet har
selskapets direktion under 18de juni d. a.
vedtat som forbindende for selskapet, for-
saavidt dette meddeles den ansøkte konces-
sion, følgende betingelser:

1. At selskapets bestyrelse, der skal ha sit
sæte i Norge, til enhver tid udelukkende
skal bestaa av norske statsborgere;
2. at mindst to tredjedele av aktiekapita-
len til enhver tid skal befinde sig paa
norske hænder og
3. at selskapet underkaster sig de bestem-
melser, som til kontrol med foranstaa-
ende betingelsers overholdelse maatte
bli truffne av vedkommende regjerings-
departement.

Departementet vil anbefale andragendet indvilget paa de anførte betingelser og tillater sig saaledes at

indstille:

At det i medhold av lov av 12te juni 1906 om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald, jfr. lov av 26de mars 1907, tillates Aktieselskapet Ranheims Papirfabrik at erhverve eiendomsret til de Ranheims Papirfabrik tilliggende vandrettigheter i Vikelven under g.nr. 23, br.nr. 1, 2 og 4 i Strinden tinglag paa betingelse av:

1. At selskapets bestyrelse, der skal ha sit sæte i Norge, til enhver tid udelukkende skal bestaa av norske statsborgere;
2. at mindst to tredjedele av aktiekapitalen til enhver tid skal befinde sig paa norske hænder og
3. at selskapet underkaster sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffe av vedkommende regjeringsdepartement.

24. A/S Mo Elektricitetsverk.

Jfr. nedenfor nr. 47.

(Leie av vandkraft fra Revelfossen i Mo).

Kgl. resol. av 12te september 1907.

Gjennem Arbeidsdepartementet er til nærværende departement indkommet et andragende, datert 1ste juni, fra Aktieselskapet Mo Elektricitetsverk ved dets direktion om tilladelse i medhold av lov av 12te juni 1906, jfr. lov av 26de mars 1907, til at erhverve bruksret til statens vandfald Revelfossen i Mo herred, Nordlands amt, forsaavidt angaar den vandkraft, der ikke tiltrænges til drift av statens sagbruk «Revelen Sagbruk og Høvleri.»

Av andragendet vedlagte bilag fremgaar, at Aktieselskapet Mo Elektricitetsverk, hvis formaal er i stedet Mo og omegns almeninteresse at producere og avhænde billig elektrisk lys samt motorkraft, er konstituert med en aktiekapital stor kr. 30 000,00, fordelt paa 1 200 aktier à kr. 25,00 og lydende paa navn, og en bestyrelse bestaaende av 5

medlemmer, alle norske. Selskapet erholdt gjennem Helgelands skogforvaltning den 1ste juni d. a. meddelelse om, at Landbruksdepartementet hadde samtykket i, at selskapet erholder fæste paa den for det offentlige overflødige vandkraft i Revelfossen for et tidsrum av 20 aar fra 1ste mai 1907 mot en aarlig avgift av kr. 300,00 og iøvrig paa nærmere vilkaar, hvoriblandt ret til fornyelse av fæstekontrakten for yderligere indtil 10 aar mot avgift efter overenskomst av indtil kr. 600,00. Endelig kontrakt med Landbruksdepartementet var endnu ikke opprettet.

I andragendet anføres, at vandkraften efter av selskapet foretagen opmaaling minimalt fører 130 hestekræfter, og at Revelen Sagbruk og Høvleris turbin er paa 60 hestekræfter, samt at den væsentlige belastning paa det av Mo Elektricitetsverk paatænkte anlæg vil finde sted paa den tid av aaret, da nævnte sagbruk staar stille. Der henvises derhos til, at foretagendet er tænkt at skulle ha en væsentlig almennyttig karakter.

Mo formandskap har i møte den 9de juni d. a. enstemmig avgitt følgende uttalelse: «Idet formandskapet uttaler, at anlæg av elektricitetsverk for stedet Mo og omegn efter foreliggende plan vil være almennyttig, anbefaler man andragendet paa det bedste.»

Arbeidsdepartementet henviste ved sakens oversendelse til nærværende departement til en av Vasdragsdirektøren under 21de juni d. a. avgiven uttalelse om, at han intet hadde at bemerke ved andragendets indvilgelse. Vasdragsdirektøren uttaler endvidere følgende:

«Angaaende vandkraften i Revelfossen ser jeg mig ikke istand til at uttale mig, men da staten har sagbruk og høvleri ved fossen, maa vedkommende funktionærer ha let for at opgjøre sig en formening om, hvorvidt Revelfossen ved minimal vandføring kun har 130 hestekræfter, hvorav sagbruket og høvleriet bruker halvdelen, saaledes som oppgit i andragendet fra Aktieselskapet Mo Elektricitetsverk. I andragendet opplyses vistnok, at den væsentligste belastning paa det

av elektricitetsverket paatænkte anlæg vil finde sted paa den tid av aaret, da sagbruket staar stille. Imidlertid maa det ansees paakrævet at gjøre et forbehold om, at sagbruket og høvleriet skal være fortrinsberettiget til det vand, som de behøver.»

Nærværende departement forela saken for Landbruksdepartementet, der i skrivelse av 8de juli sidstleden har uttalt følgende:

«I anledning av det ærede departements skrivelse av 29de juni sidstleden meddeles, at nærværende departement vil anbefale, at Aktieselskapet Mo Elektricitetsverk erholder tilladelse til at erhverve bruksret til det statens skogvæsen tilhørende vandfald Revelfossen i Mo herred, Nordlands amt, under forutsætning av, at selskapet vedtar de betingelser, som nærværende departement, senest under 14de juni d. a., har opstilt for selskapets leie av vandkraft i Revelfossen.

Disse betingelser er følgende:

1. Fæstet gjælder for en tid av 30 — tretti — aar, regnet fra 1ste mai 1907.
2. Den aarlige avgift, kr. 300,00, indbetales til skogforvalteren ukrævet inden hvert aars 31te december, første gang 31te december 1907.
3. Forpagteren anlægger selv turbin samt bekoster anlæg av nødvendig indtaksdam, der indrettes efter en av skogforvalteren i Helgeland godkjendt plan og saaledes, at den først og fremst sikrer nødvendig driftsvand for Revelen Sagbruk og Høvleri; dog skal der, saalænge vasdragets vandføring forøvrigt ikke er regulert, ikke kunne fordres mer driftsvand til bruket, end brukets nuværende turbin kan føre. Saafremt vandføringen forekes ved en av nogen dertil berettiget foretagen regulering, skal det offentlige ha ret til at forføie over den derved indvundne større vandkraft; regulering av vasdragets vandføring forøvrigt skal alene kunne finde sted med det offentliges samtykke. Forpagterne skal videre ha ret til at anbringe stolper og føre kraftledning over sagbakkens grund samt til at ta gangvei til landeveien — alt forsaavidt

det kan ske uten væsentlig ulempe for Revelen Planteskole. Endvidere skal de efter nærmere overenskomst og efter nærmere anvisning av skogforvalteren faa tomt paa eller ved elvens vestlige bred for et 1½ etages hus med maskinhus i 1ste og beboelsesrum i 2den etage og til et vedskur — ialt et areal av ikke over 75 kvadratmeter.

4. I tilfælde av, at anlægget skulde forarsake skade for andre grundeiere, svarer forpagterne erstatning herfor.
5. Revelen Sagbruk og Høvleri skal kunne kræve lysledning til bruket for det til brukets drift fornødne antal glødelamper mot den for andre forbrukere gjældende avgift samt fri maaler, forsaavidt lys leveres efter maaler.
6. Forpagterne skal, forsaavidt staten ved utløpet av fæstetiden ikke selv vil disponere til egen bedrift ogsaa den del av vandkraften, som ikke medgaar til driften av Revelen sagbruk og høvleri, ha ret til at fornye fæstekontrakten for et tidsrum av indtil 10 — ti — aar efter nærmere overenskomst om avgiftens størrelse.
7. Forpagterne utreder utgifterne ved kontraktens stemping og tinglæsning.
8. Forsaavidt ovennævnte betingelser ikke nøiagtig opfyldes, skal forpagtningen ansees ophørt.»

I skrivelse av 19de juli næstefter meddelte Landbruksdepartementet, at det hadde samtykket i, at det i betingelsernes post 3 omhandlede tomteareal fastsættes til 100 kvadratmeter istedetfor som oprindelig forutsat 75 m.²

Nærværende departement vil likeledes anbefale, at det i medhold av lov av 12te juni 1906 tillates selskapet for et tidsrum av indtil 40 aar fra 1ste mai 1907 at erhverve bruksret til det statens skogvæsen tilhørende vandfald Revelfossen i saadan utstrækning og paa saadanne nærmere vilkaar, som i kontrakt med Landbruksdepartementet blir fastsat. Man antar, at koncessionen bør som vanlig gjøres betinget av, at selskapets bestyrelse til enhver tid bestaar nodelukkende

av norske statsborgere og dets aktiekapital for mindst to tredjedele er paa norske hænder, samt at selskapet skal være underkastet den fornødne kontrol med overholdelsen av disse betingelser. Under de foreliggende omstændigheter anser departementet det upaakrævet at erhverve selskapets vedtagelse paa forhaand av disse betingelser.

I henhold til det anførte tillater departementet sig at

indstille:

At det i henhold til lov av 12te juni 1906 om adgang til at erhverve skog, bergverk og vandfald, jfr. lov av 26de mars 1907, tillates Aktieselskapet Mo Elektricitetsverk for et tidsrum av indtil 40 — firti — aar fra 1ste mai 1907 at regne at erhverve bruksret til det statens skogvæsen tilhørende vandfald Revelfossen i Mo herred, Nordlands amt, i saadan utstrækning og paa saadanne nærmere vilkaar, som i kontrakt med Landbruksdepartementet bestemmes, paa betingelse av:

1. at selskapets bestyrelse til enhver tid bestaar udelukkende av norske statsborgere,
2. at mindst to tredjedele av aktiekapitalen til enhver tid er paa norske hænder og
3. at selskapet underkaster sig de bestemmelser, som til kontrol med disse betingelsers overholdelse maatte bli fastsat av vedkommende regjeringsdepartement.

25. Almindelig elektrometallurgisk Aktieselskap, Kristiania.

(Leie av indtil 16 000 hk. fra A/S Barbus kraftstation ved Evenstad i Froland).

Den Norske Regjering's resl. av 9de december 1907.

Til dette departements behandling, overensstemmende med en ved kongelig resolution av 5te novbr. 1907 truffet bestemmelse, har Justisdepartementet oversendt bl. a. to skrivelser fra generalagent Olaf R. Olsen, Kristiania, av 21de septbr. og 1ste oktbr. 1907, hvori han ansøker om tilladelse for et opprettendes aktieselskap «Almindelig elek-

trometallurgisk Aktieselskap», Kristiania, til at leie elektrisk energi fra Aktieselskapet Barbu's (Arendal) kraftstation paa Evenstad i Froland herred for drift av elektrisk smelteri paa Salterød i Stokken sogn i Østre Moland herred.

Avskrift av forslag til kontrakt mellem A/S Barbu og Almindelig elektrometallurgisk A/S om kraftleie vedlægges.

Ansøkeren opplyser, at kontraktforslaget er vedtat av A/S Barbu og av dettes hovedkreditor A/S Den norske Industri- og Vekselbank ved Norges Bank, som vil gi kontrakten følgende paategning: «Som panthaver i A/S Barbu's eiendomme samtykker man i nærværende kontrakts opprettelse og vedtar, at den skal ha prioritet foran bankens vedkommende pantedokumenter. Om det maatte ønskes, vil pantedokumenterne bli forsynt med fornøden paategning herom». Ansøkeren opplyser videre, at det maksimale kraftkvantum, koncessionen kan komme til at gjælde, blir 16 000 hestekræfter.

Med hensyn til «Almindelig elektrometallurgisk A/S», der skal konstitueres saasnt den ansøkte koncession maatte være meddelt, henviser ansøkeren til et utarbeidet forslag til love for selskapet, hvorav en avskrift vedlægges nærværende foredrag. Ifølge dette lovutkast er selskapets formaal fremstilling av produkter av mineraler og metaller ad elektrisk vei samt eventuelt anden teknisk bedrift (§ 1). Dets forum skal være Kristiania (§ 1), dets aktiekapital utgjøre kr. 300 000,00, (fuldt indbetalt) fordelt paa 80 preferenceaktier og 40 almindelige aktier à kr. 2 500,00 og saaledes, at mindst halvdelen av aktiekapitalen til enhver tid maa befinde sig paa norske hænder (§ 2, jfr. § 3), og dets bestyrelse, der skal bestaa av 3 medlemmer med 2 suppleanter, skal ha sit sæte her i riket og til enhver tid bestaa udelukkende av norske statsborgere (§ 4). Hver preferenceaktie berettiger til 2 stemmer, mens hver almindelig aktie kun har 1 stemme, dog kan ingen for sig eller som fuldmægtig for andre avgi mere end 20 stemmer (§ 8). Selskapet underkaster sig de bestemmelser, som av vedkommende regjeringsdepartement

maatte bli truffet til kontrol med, at mindst halvdelen av aktiekapitalen til enhver tid befinder sig paa norske hænder og at selskapets bestyrelse skal ha sit sæte her i riket og bestaa av norske statsborgere (§ 12).

Efter det foranomhandlede kontraktforslag skal strømleverancen ta sin begyndelse 4 maaneder efter opnaaelsen av de fornødne koncessioner, dog ikke tidligere end 1ste mars 1908; kan arbeidet med fjernledningen ikke paabegyndes før 1ste oktbr. d. a., kan den nævnte 4 maaneders frist utstrækkes til 6 maaneder (§ 4). Kontraktens varighet er 50 aar (§ 1) med ret for kjøperen til at fortsætte forholdet i yderligere 25 aar paa nærmere bestemte vilkaar (§ 25). Strømleverancen skal utgjøre mindst 800 kilowatt, og kan paa nærmere vilkaar (§§ 9 ff.) økes indtil 16 000 hk.

Østre Moland herredsstyre har i møte den 11te oktbr. 1907 enstemmig anbefalt andragendet paa det bedste. Samtidig har det anbefalt et andragende fra A/S Barbu om tilladelse til at ekspropriere grund til kraftoverføring gjennom Moland og Stokken til Salterød — en strækning av 10—15 km. efter kartet. Sidstnævnte andragende vil i tilfælde senere bli gjort til gjenstand for foredrag.

Amtmanden i Nedenes amt har likeledes anbefalt det foreliggende andragende, idet han bemerker, at han anser det overmaade ønskelig for distriktet, at en industriell virksomhet som den planlagte kan komme istand.

Efter konferanse med departementet har generalagent Olsen i skrivelse av 19de novbr. 1907 paa aktieselskapets vegne indgaat paa en forandring av § 2 i det foreliggende utkast til love for selskapet, saaledes at paragrafens andet punktum kommer til at lyde:

«Mindst to tredjedele av aktiekapitalen maa til enhver tid befinde sig paa norske hænder», og at der gjøres tilsvarende forandringer i §§ 3 og 12.

Departementet finder efter det foreliggende at kunne anbefale andragendet indvilget paa følgende betingelser:

1. Selskapets bestyrelse, der skal ha sit

sæte her i riket, skal til enhver tid udelukkende bestaa av norske statsborgere.

2. Mindst to tredjedele av aktiekapitalen skal til enhver tid befinde sig paa norske hænder.

3. Selskapet underkaster sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av Arbeidsdepartementet.

Disse betingelser forutsættes foreløbig at skulle vedtages av generalagent Olsen paa selskapets vegne og senere, saasnart aktieselskapet er dannet, av dettes samlede bestyrelse.

Man tillater sig saaledes at

indstille:

At det i medhold av lov av 28de mai 1907 indeholdende tillæg til lov om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald av 12te juni 1906, jfr. lov av 26de mars 1907, tillates generalagent Olaf R. Olsen, Kristiania, paa vegne av et oprettendes uansvarlig selskap, «Almindelig elektrometallurgisk aktieselskap», til drift av et elektrisk smelteri paa Salterød i Stokken sogn, Østre Moland herred, at leie optil 16 000 hestekræfter elektrisk energi fra aktieselskapet Barbu's kraftstation ved Evenstad i Frolands herred for et tidsrum av indtil 75 aar fra det i vedliggende kontrakt med dette selskap, dens § 4 bestemte tidspunkt for strømleverancens begyndelse paa følgende betingelser:

1. At selskapets bestyrelse, der skal ha sit sæte her i riket, til enhver tid udelukkende bestaar av norske statsborgere.

2. At mindst to tredjedele av aktiekapitalen til enhver tid befinder sig paa norske hænder, og

3. At selskapet underkaster sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av Arbeidsdepartementet.

Vedttagelsen av nævnte betingelser gives foreløbig av generalagent Olaf R. Olsen paa vegne av det oprettendes «Almindelig elektrometallurgisk aktieselskap» og blir senere, saasnart aktieselskapet er dannet, at meddele av selskapets samlede bestyrelse

26. A/S Rjukanfos.

Jfr. nedenfor nr. 37.

(Erhverv av vandrettigheter i Rjukanfos).

Kgl. resol. av 10de januar 1908.

Til Justisdepartementet, fra hvem saken i henhold til kgl. resol. av 5te novbr. 1907 er oversendt nærværende departement til videre behandling, indsendte amtmanden i Bratsberg amt under 9de juni 1906 med anbefaling et andragende av 8de s. m. fra advokaterne Seip, Lundh og Rygh, Kristiania, saalydende:

«Undertegnede, advokaterne Seip, Lundh og Rygh, tillater sig herved paa vegne av Aktieselskapet Rjukanfos i ærbødighet at andra om tilladelse i medhold av den midlertidige lov av 7de april 1906 om vandfalds erhvervelse til at erhverve de vandrettigheter i Maaneelven, der tilligger nedenævnte eiendomme i Tinn: G.nr. 125, br.nr. 12, g.nr. 126, br.nr. 1 og 5, g.nr. 129, br.nr. 1, 3, 4 og 7.

Man skal i anledningen tillate sig at bemerke:

Selskapet har allerede i 1904 erhvervet ret til at kjøpe samtlige de eiendomme, der har vandret paa begge sider av Maaneelven fra Lille Vemark og ned gjennom den saakaldte Saaemsgrænd, deriblandt ogsaa de ovenfor nævnte eiendomme, der ligger spredt nedover paa begge sider av denne strækning av elven.

En stor del av eiendommene paa denne elvestræknings begge sider er allerede indkjøpt i januar 1906, dels fordi retten til at kjøpe dem da utløp, dels fordi der paa eiendommene hvilte odel, som man ikke kunde faa fjernet, saa det av den grund var ønskelig at faa skjote utstedt og tinglæst.

Naar ikke kjøpet da ogsaa fuldbyrdedes for de ovennævnte eiendomme gjennom utstedelse av skjote, kom det av, at retten til at kjøpe disse løp helt til 1ste august 1906 og at man fandt det fornødent først at faa fuldendt arbeidet med at rense disse eiendomme for odel og heftelser, før man tok skjote. Under hele tiden har imidlertid selskapet betalt renter av kjøpesummerne for

disse eiendomme og saaledes allerede nedlagt mangfoldige tusen paa deres erhvervelse.

Men det virkelige forhold er altsaa, at selskapets ret til at kjøpe disse eiendomme er langt ældre end den midlertidige lov, saaledes at det i virkeligheten vilde være at gi denne virkning overfor ældre rettigheter, om selskapet paa grund av den skulde negtes at fuldbyrde disse eiendomservhverv. Desuten vilde de allerede fuldbyrdede kjøp paa denne elvestrækning, der tilsammen har kostet selskapet store summer, isaafald gjøres værdiløse, da disse eiendomme kun har værdi, forsaavidt de repræsenterer en ret til at benytte vandkraften paa den hele paagjældende strækning.

Vi bemerker, at disse indkjøp ikke er skedd paa spekulation, men for virkelig at utnytte kraften i industrielle anlæg, specielt til fremstilling av kvælstofprodukter efter Birkeland-Eydes metode.

Vi tilføier, at selskapet er norsk, med sæte i Tinn og med udelukkende norske statsborgere (ingeniør S. Eyde, admiral J. Børresen og ingeniør Scott-Hansen) i sin bestyrelse.»

Et andragendet medfulgt kart vedlægges.

Fra de samme advokater var angaaende en del andre av selskapet gjorte eiendomservhvervelser i samme herred allerede indløpet direkte til Justisdepartementet en skrivelse av 7de juni s. a., hvori bl. a. anførtes:

«Sorenskriveren i Øvre Telemarkens Østfjeldske sorenskriveri har meddelt os, at han under tvil om, hvorvidt et av os til tinglæsning indsendt skjote paa g.nr. 129, br.nr. 8 samt g.nr. 132, br.nr. 1 og 2 i Tinn til Aktieselskapet Rjukanfos, rammedes av den midlertidige lov av 7de april d. a., indsendte skjøtet til Det kgl. departement til uttalelse og at departementet uttalte, at skjøtet burde tinglæses, men gives anmerkning efter § 10 i lov av 9de juni 1903. Sorenskriveren meddeler, at han agter at forholde overensstemmende hermed baade overfor det omhandlede skjote og overfor et av os under 5te april d. a. til ham til tinglæsning sendt skjote paa

g.nr. 127, br.nr. 7 og g.nr. 130, br.nr. 2 i Tinn.

Paa vegne av Aktieselskapet Rjukanfos tillater vi os i denne anledning at opplyse følgende om de erhvervelser, de paagjældende skjøter angaar:

Vore mandanter, Aktieselskapet Rjukanfos, hadde helt fra 1904 haandgivelser paa samtlige de omhandlede eiendomme med undtagelse av g.nr. 129, br.nr. 8, Bakkene, hvor haandgivelsen først skriver sig fra høsten 1905. Haandgivelserne blev (med undtagelse av haandgivelsen paa Bakkene) samtlige tinglæste i decbr. 1904.

Haandgivelserne paa g.nr. 132, br.nr. 1 og 2 samt g.nr. 129, br.nr. 8 utløp 1ste januar d. a., haandgivelsen paa g.nr. 127, br.nr. 7 og g.nr. 130, br.nr. 2 løp til 1ste august 1906.

Allerede pr. 31te decbr. 1905 avgav imidlertid vore mandanter erklæring om, at de kjøpte efter haandgivelserne. Dermed — altsaa længe før den midlertidige lov — var saaledes i virkeligheten kjøpet av alle disse eiendomme avsluttet. Naar ikke skjøter straks blev utstedte, kom dette kun av, at der paa begge sælgeres eiendomme hvilte odel, som de efter kontrakten pligtede at rydde bort gjennom at erhverve fraskrivelser. Dette var da ikke endnu skedd og forskjellige hermed sammenhengende omstændigheter gjorde, at ikke skjøterne straks utstedtes og tinglæstes.

Imidlertid var dog paa alle de nævnte eiendomme skjøter utstedt adskillig tid før den midlertidige lov og før man drømte om, at nogen saadan var paatænkt.

Saaledes er skjøtet paa g.nr. 129, br.nr. 8 samt g.nr. 132, br.nr. 1 og 2 datert 31te januar 1906, skjøtet paa g.nr. 127, br.nr. 7 og g.nr. 130, br.nr. 2 datert 29de mars 1906. Det sidstnævnte av disse skjøter var endog av os sendt til tinglæsning 5te april, altsaa før den midlertidige lov og før man vidste om nogen saadan. Det førstnævnte av de to skjøter sendtes til tinglæsning 23de april.

Hertil kommer yderligere for det førstnævnte skjøtes vedkommende, at to av de derved overdragne parceller (g.nr. 129, br.nr.

8 og g.nr. 132, br.nr. 2) støter, saavidt vi vet, overhodet ikke til nogen elv og har saaledes overhodet ingen vandret, mens den g.nr. 132, br.nr. 1 tilliggende vandret i Maaneelven ved servituterklæring av 29de januar, tinglæst 3dje mars 1906 var fraskilt eiendommen og tillagt eiendommen g.nr. 138, br.nr. 9 i Tinn. Da g.nr. 132, br.nr. 1 skjøtedes, tillaa der saaledes ikke engang eiendommen nogen vandret.

Vore mandanter mener, at under disse omstændigheter kan ingen av de omhandlede eiendomserhverv, der i de to nævnte skjøter omhandles, indgaa under den midlertidige lov, og denne opfatning deler ogsaa vi.

Det siger imidlertid sig selv, at det er generende at ha paa sine hjemmelsdokumenter en anmerkning efter lov av 9de juni 1903. Vi tør derfor anmode om, at Det kgl. departement, om det — som vi haaber — er enig i, at disse eiendomserhverv efter de her opplyste omstændigheter ikke rammes av den midlertidige lov, velvillig vil tilskrive sorensskriveren i denne retning, saa at vore mandanter kan faa de omhandlede anmerkninger slettede.»

Angaaende de i denne forestilling omhandlede 2 skjøter, der tinglystes henholdsvis 21de april og 22de juni 1906, uttalte Justisdepartementet efter yderligere korrespondance med vedkommende sorenskriver om forholdet i skrivelse av 28de septbr. s. a. gjennom amtmanden i Bratsberg amt som sin opfatning, at «da tinglysning av de omhandlede skjøter først har fundet sted efter ikrafttrædelsen av loven av 7de april og 12te juni d. a., vil bevilling til de omhandlede erhvervelser være fornøden, forsaavidt de omfatter vandfald eller for det skjøtes vedkommende, der er tinglyst 22de juni d. a., tillike skog eller bergverk, jfr. den av sorenskriveren citerte skrivelse fra Indredepartementet til amtmanden i Bratsberg amt av 28de juli 1888, der findes indtagen i Lovtidendens 2den avdeling for 1893 under «rettelser og tillæg» vedkommende aargangen 1888.» Selskapets advokater, som tilstilledes gjenpart av denne uttalelse, meddelte derpaa i skri-

velse av 1ste oktbr. næstefter, at de fremdeles maatte fastholde sin opfatning, at de 2 skjøter falder utenfor de midlertidige love av 7de april og 12te juni 1906, men at selskapet for at hæve enhver tvil vilde søke om koncession ogsaa for disse skjøters vedkommende uten deri dog at lægge nogen erkjendelse eller vedtagelse av Justisdepartementets opfatning som den rigtige, idet selskapet tvertimot vilde forbeholde sig sin ret med hensyn til de to skjøter i enhver henseende, hvis den ansøkte koncession mot formodning skulde bli negtet.

Tilfølg herav og foranlediget ved henstilling fra Justisdepartementet i skrivelse av 30te juli 1906 om at meddele supplerende opplysninger til andragendet av 8de juni, indsendte selskapets advokater til Justisdepartementet en skrivelse (med bilag) av 13de oktbr. 1906 av følgende indhold:

«Vi tillater os hoslagt at fremsende:

1. Ekstrakt-avskrift av haandgivelse av 27de juli, tingl. 8de decbr. 1904 fra Ole G. Bøhagen til ingeniør S. Eyde paa g.nr. 125, br.nr. 12, Bøhagen østre.
2. Ekstrakt-avskrift av kjøpekontrakt av 18de august, tingl. 8de decbr. 1904 fra Hellek T. Bøen til ingeniør S. Eyde paa g.nr. 126, br.nr. 1.
3. Ekstrakt-avskrift av haandgivelse av 27de juli, tingl. 8de decbr. 1904 fra Gunnuf J. Hagen til ingeniør S. Eyde paa g.nr. 126, br.nr. 5, Bøhagen.
4. Ekstrakt-avskrift av haandgivelse av 21de juli 1904, tingl. 4de mars 1905 fra Ole Jakobsen Søm til ingeniør S. Eyde paa g.nr. 129, br.nr. 1.
- 5—6. Ekstrakt-avskrift av haandgivelser av resp. 21de januar og 24de juli 1904, begge tingl. 8de decbr. 1904 fra Knut Østensen Søm til ingeniør S. Eyde tillsammans omfattende hele g.nr. 129, br.nr. 3, Søm, og g.nr. 129, br.nr. 13, Søumsaasstykket.
7. Ekstrakt-avskrift av haandgivelse av 22de novbr., tingl. 10de decbr. 1903 fra Torger Ø. Søm til direktør F. Hiorth paa andel av sæterhavnen Søumsaasen.
8. Ekstrakt-avskrift av 25de juli 1904, tingl. 4de mars 1905 fra samme til ingeniør S. Eyde paa resten av sælgerens eiendom Saaem, hvilket ifølge
9. Erklæring av 9de decbr. 1904, tingl. 7de januar 1905 fra Torger Søm omfatter g.nr. 129, br.nr. 4 samt g.nr. 129, br.nr. 15.
10. Haandgivelse av 18de januar, tingl. 7de mars 1903 fra John K. Sømsmogen til direktør F. Hiorth paa 2 jordstykker med paaværende skog og tilliggende vand- og strandret under g.nr. 129, br.nr. 7, Mogen.
11. Haandgivelse av 23de august, tingl. 10de decbr. 1903 fra samme til samme paa sælgerens andel i sæterhavnen Søumsaasen under g.nr. 129, br.nr. 7.
12. Haandgivelse av 24de juli 1904, tingl. 8de april 1905 fra samme til ingeniør S. Eyde paa resten av g.nr. 129, br.nr. 7.
13. Haandgivelse av 5te august, tingl. 10de decbr. 1903 fra Sigurd Haakanæs til ingeniør S. Eyde paa g.nr. 129, br.nr. 14, andel i sæterhavnen Søumsaasen med undtagelse av et skogstykke, der imidlertid ved
14. Kjøpekontrakt av 20de septbr. 1904, tingl. 4de febr. 1905 av samme sælger er haandgit til ingeniør S. Eyde.

Som det vil sees, lyder de ældste haandgivelser paa direktør F. Hiorth og de senere paa ingeniør S. Eyde. Samtlige haandgivelser er imidlertid — skjønt tagne i disse 2 herrers navne, i virkeligheten erhvervede for regning av Aktieselskapet Rjukanfos, idet de 2 herrers navne kun er anvendt, fordi de har været resp. direktionens formand og adm. direktør i selskapet. Om Det kgl. departement skulde ønske specielt legitimert, at saa er tilfældet, vil dette kunne ske gjennom erklæring fra de nævnte herrer, og vi tør i tilfælde be os meddelt, hvorvidt saadan erklæring ansees fornøden. Samtlige haandgivelser indeholder — som det vil sees — en uttrykkelig klausul om, at Hiorth, resp. Eyde, skal være berettiget til at stille hvilket som helst selskap eller hvilkensomhelst

anden person i sit sted som kjøper. Dette forbehold er innsatt netop for at forebygge enhver mulighet av tvist mellom sælgerne om adgangen til at kræve skjøte utstedt til Aktieselskapet Rjukanfos. Til dette selskap er ogsaa samtlige dets nu eiende eiendomme skjøtede likeledes i henhold til haandgivelser, der paa samme maate har lydt paa resp. F. Hiorth eller S. Eyde.

Som det vil sees av vort paa vegne av selskapet indgivne andragende av 8de juni d. a., søkte vi i dette kun koncession paa de vandrettigheter i Maaneelven, der tilligger de i andragendet omhandlede eiendomme. Det viser sig imidlertid, at der til forskjellige av disse eiendomme ogsaa ligger noget, om end som regel ubetydelig, skog. Da resten av eiendommene — utenfor vandrettighetene alene — kjøpes for at skaffe de til vandkraftens utnyttelse og den dertil knyttede fabrikkdrift fornødne terranger og raadighetssfare, men ikke for skogens egen skyld, antok man, at nogen særskilt koncession til at erverve resten av eiendommene skulde være ufornøden, spesielt da — som nævnt — «skogen» for mange eiendommers vedkommende er av den art, at den knapt kan betegnes med dette navn. For imidlertid at undgaa tvil for fremtiden tillater vi os herved paa selskapets vegne at be vort nævnte andragende av 8de juni d. a. betragtet som utvidet derhen, at det gjælder retten til at erverve de nævnte eiendomme i deres helhet, altsaa ikke alene vandrettigheten. Som følge derav kommer andragendet ogsaa til at gjælde forskjellige matrikelnumre, der, fordi de overhodet ikke støter til Maaneelven, ikke var nævnt i vort andragende av 8de juni d. a. Dette gjælder saaledes g.nr. 129, br.nr. 15, Søumsaasstyket, der følger med i kjøpet av br.nr. 3, Søum, og g.nr. 129, br.nr. 15, Mogaasen, der følger med i kjøpet av br.nr. 4, Søum. Likeledes g.nr. 129, br.nr. 14, Saaemsaasen, der omhandles i de som bilag 14 og 15 følgende haandgivelser. Samtlige disse 3 matrikelnumre er dele av en større sameiebeitestrækning, Harehovda, liggende oppe paa fjeldet med litt skog hist og her. Ingen av matrikelnumrene støter til Maaneelven,

men behøves til vandets ledning og fordelingsbasin efter planen for kraftens utnyttelse.

Under henvisning til vor skrivelse til Det kgl. departement av 1ste ds. angaaende skjøterne til Aktieselskapet Rjukanfos paa:

- a. G.nr. 129, br.nr. 8, Bakkene, samt g.nr. 132, br.nr. 1 og 2, Gryte,
- b. G.nr. 127, br.nr. 7, Hovdehavnen, g.nr. 130, br.nr. 2, Saaem,

og disse skjøters forhold til de midlertidige love, tillater vi os videre — dog under forbehold av selskapets ret i enhver henseende — at ansøke om tilladelse til, at disse 2 eiendomme erhverves av Aktieselskapet Rjukanfos. Idet vi om de paagjældende eiendomme tillater os at henvise til vor skrivelse til Det kgl. departement av 7de juni d. a. skal vi yderligere bemerke, at foruten de i samme skrivelse nævnte eiendomme støter hele Hovdehavnen, g.nr. 127, br.nr. 1, ikke til Maaneelven og har ingen vandret dersteds, men er kun et fjeldbeite, hvor der maaske ogsaa vokser nogen trær, dog visselig ikke saa mange, at det fortjener at kaldes skog. Da formentlig Det kgl. departement ogsaa for disse eiendomme ønsker legitimeret gjennom gjenparter av haandgivelserne, at selskapet i virkeligheten hadde erhvervet ret til disse eiendomme før nogen av de midlertidige love, tillater vi os videre at vedlægge:

15. Gjenpart av haandgivelse av 22de januar, tingl. 8de decbr. 1904 fra Torsten H. Søum til ingeniør S. Eyde paa en del av g.nr. 130, br.nr. 2, Søum.
16. Gjenpart av 26de juli, tingl. 8de decbr. 1904 fra samme til samme paa resten av g.nr. 130, br.nr. 2 samt paa g.nr. 127, br.nr. 7.
17. Gjenpart av skjøte av 29de mars 1906 fra Torsten Søum til Aktieselskapet Rjukanfos paa g.nr. 127, br.nr. 7, og g.nr. 130, br.nr. 2.
18. Gjenpart av haandgivelse av 27de januar, tingl. 8de decbr. 1904 fra Halvor Olsen Gryte (Søum) til ingeniør S. Eyde paa hans eiendom Gryte, hvilken senere

- er opplyst at omfatte g.nr. 132, br.nr. 1 og 2.
19. Gjenpart av 19de august, tingl. 16de decbr. 1905 fra samme til samme paa g.nr. 129, br.nr. 8, Bakkene.
 20. Gjenpart av servituterklæring av 29de januar, tingl. 3dje mars 1906 angaaende ret for g.nr. 138, br.nr. 9 til at disponere Maaneelvns vandføring uten hinder av vand- eller strandret, tilhørende g.nr. 132, br.nr. 1, m. v.
 21. Gjenpart av skjøte av 31te januar 1906 fra Halvor O. Søm til Aktieselskapet Rjukanfos paa g.nr. 132, br.nr. 1 samt g.nr. 129, br.nr. 8.

De omhandlede eiendommers matrikel-skyld vil sees av

22. Et eksemplar av Tinns matrikel, som vi tillater os at vedlægge.

Som nævnt i vort andragende av 8de juni d. a., ligger samtlige de ovenomhandlede eiendomme, — forsaavidt de da overhodet støter til eller har nogen vandret i Maaneelven — i den nedre del av Rjukanfaldkomplekset fra Lille Vemork av og ned igjen den saakaldte Saaemsgrænd. Eiendommene ligger spredt paa begge sider av elven, idet største delen av eiendommene paa denne strækning allerede før de midlertidige love var tilskjøtede Aktieselskapet Rjukanfos, der har erhvervet disse med store ofre, som vilde være helt frugtesløse, om ikke selskapet erholder tilladelse til at erhverve ogsaa de ovenomhandlede eiendomme, idet komplekset kun faar sin værdi som et samlet hele. Samtlige de ovenomhandlede vandrettigheter er av dem, der indgaar under overenskomsten med staten, og altsaa saa sandt denne overenskomst i Stortinget vedtages, i sin tid vil tilfalde denne.

Det kgl. departement uttaler i skrivelse av 30te juli d. a. ønsket om at erholde en fortegnelse over de eiendomme, hvorpaa Aktieselskapet Rjukanfos allerede har tinglæst hjemmel i Tinn. Vi tillater os at vedlægge en saadan fortegnelse, omfattende 55 matrikelnumre, der omfatter al vandret i Tinnelven fra ca. Cote 850 og ned til og med

Lille Vemork, samt desuten en del av den nedenfor liggende del av komplekset, der ikke indgaar blandt de eiendomme, for hvilke tilladelse nu søkes. Sluttelig omfatter eiendommene ogsaa en del vandret og arealer i Maaneelven ovenfor Cote 850. Enkelte av eiendommene, f. eks. nr. 6, 28, 36, 37, 39, 43 og 44 støter overhodet ikke til Maaneelven, men er indkjøpte, dels fordi de er fulgt med i handelen om andre eiendomme, dels for at undgaa mulige kollisioner med fløtningsret o. l., dels av andre grunde.

Som det vil sees av anmerkningen paa fortegnelsens nr. 24, g.nr. 131, br.nr. 1, Smitebæk, mangler selskapet tinglæst hjemmel paa $\frac{1}{4}$ del av denne eiendom. Kjøpet av denne fjerdedel er i virkeligheten avsluttet for over 2 aar siden, men sælgerne har endnu ikke kunnet bringe sin egen hjemmel i formel orden og har derfor endnu ikke utstedt skjøte til selskapet. Eiendommen, der er en sæterstrækning, støter til Maaneelven, der imidlertid paa sit løp langs hele eiendommen har saa litet fald — kun nogen ganske faa meter — at man ikke med rette vil kunne tale om, at eiendommen omfatter noget virkeligt «vandfald.» For imidlertid at forebygge tvil for fremtiden tillater vi os ogsaa her at reservere for selskapet ret til at erholde skjøte uten kongelig tilladelse, at andra om at tilladelse til erhvervelse av denne fjerdedel maa bli git.»

De i skrivelsen paaberaabte bilag tillater man sig at vedlægge.

Andragendet av 8de juni 1906 sees i sin tid at ha været forelagt Vasdragsdirektøren (G. Sætren), der i skrivelse til Justisdepartementet av 16de juni s. a. uttalte, at han ikke vidste noget til hinder for at indvilge andragendet. Han tilføiede, at han som forhenværende medeier i hotel Rjukan var aktionær i Aktieselskapet Rjukanfos, der har kjøpt det nævnte hotel med tilhørende vandrettigheter i Maaneelven.

Med skrivelse av 14de mars 1907 forelagde Justisdepartementet saken for nærværende departement til uttalelse. Departementet henholdt sig i skrivelse av 23de s. m. til en av Vasdragsdirektøren (G. Sætren)

under 22de næstfØr avgiven fornyet erklæring, hvori bl. a. uttales følgende: «De eiendomme, hvorom her handles, er indkjØpt til supplering av de tidligere indkjØpte, og de repræsenterer alene et forholdsvis mindre betydelig tillæg til den vandkraft, som selskapet tidligere eier i vasdraget. Jeg finder derfor intet at erindre imot, at andragendet indvilges.»

Nærmere opplysninger om de vandrettigheter, koncessionsandragendet omfatter, sees Aktieselskapet Rjukanfos at ha meddelt i en skrivelse til Justisdepartementet av 15de april 1907 av følgende indhold:

«Paa foranledning tillater vi os herved at meddele, at de i vort koncessionsandragende av 8de juni 1906 omhandlede vandrettigheter ligger spredt langs Maaneelven og omfatter for de enkelte parcellers vedkommende følgende omtrentlige faldhøider:

G.nr. 125,	br.nr. 12,	2 meter.
» 126,	» 1, 5	»
» 126,	» 5, 2	»
» 129,	» 1, 8	»
» 129,	» 3, 2,5 og 10	meter.
» 129,	» 4, 1	meter.
» 129,	» 7, 1,5 m., 7 m. og 8 m.	

Den største samlede faldhøide, som kan oppnaes, er ca. 25 meter, men kun paa elvens ene side, hvilket med en lavvandføring av ca. 6 kubikmeter representerer ca. 750 naturhesterkæfter.

De naturlige forhold er dog saadanne, at en isolert utbygning av denne kraft praktisk talt er udelukket.»

Med skrivelse fra Justisdepartementet av 13de juni 1907 blev saken med de nye opplysninger atter forelagt for nærværende departement med anmodning om at tilveiebringe detaljerte opplysninger om den vandkraft, de av koncessionsandragenderne omfattede vandrettigheter representerer saavel ved den nuværende vandføring som efter fuld regulering av vasdraget, ledsaget av uttalelse bl. a. om, av hvilken betydning for selskapet disse erhvervelser er for dets utnyttelse av den tidligere erhvervede vandkraft i samme vasdrag, og hvorvidt en isolert utnyttelse av

de ansØkte vandrettigheter med fordel kan iverksættes.

Under 12te august næstefter blev saken herfra tilbakesendt Justisdepartementet under henvisning til en paa foranledning avgit fornyet erklæring av 10de s. m. med bilag fra Vasdragsdirektøren. Efter dennes anmodning hadde Aktieselskapet Rjukanfos meddelt yderligere opplysninger om vandkraften i en skrivelse til ham av 23de juli 1907 saalydende:

«Efter hr. Vasdragsdirektørens anmodning tillater vi os herved at meddele Dem følgende nærmere oppgaver over de stedlige forhold ved de eiendomme i Vestfjorddalen, til hvis erhvervelse vi har søkt koncession, efterat de nødvendige nivellements og maalingen er foretagne. Vi tillater os herunder at henvise til vedlagte skisse, hvor elvens fald er opgit for de enkelte parceller og disses bredde langs elven angit. De forskjellige bruks- og gaardsnummere findes angit paa det kart, som er medsendt andragendet. Paa skissen er de eiendomme, for hvilke der søkes koncession, skrafferte.

De nederste avdelinger A. og C. er beliggende paa flaterne ved gaardene Saaheim straks nedenfor det punkt, hvor opstigningen til Rjukan begynner. Elven løper her i svak heldning mellom lave grusmæler, og en isolert utbygning av den strækning, hvor de omhandlede parceller er beliggende, er paa grund herav utelukket.

De nævnte nærmere undersøkelser har godtgjort, at den vandret i Maaneelven, der tilligger de paa Saaheimssletten liggende dele av de forskjellige eiendomme, ikke er vandfald og følgelig ikke gaar ind under de om erhvervelse av vandfald gjældende særregler.

Da Aktieselskapet Rjukanfos har en bestyrelse av udelukkende norske statsborgere, vil derfor i intet tilfælde nogen koncession for erhvervelse av disse dele av eiendommene være nødvendig.

Avdelingen B. er beliggende ved de dype juv, som elven danner noget længere oppe.»

Den i skrivelsen paaberaabte kartskisse vedlægges tillikemed den i Vasdragsdirek-

tørens nedenfor indtagne erklæring omhandlede «grafiske fremstilling av faldhøiderne ved Rjukan.»

Vasdragsdirektøren uttalte i sin forannevnte skrivelse av 10de august 1907 følgende:

«Efter anmodning skal jeg tillate mig at opplyse, at de omhandlede vandrettigheter ligger nede i den dype kløft nedenfor Rjukan, hvilken kun er tilgjengelig paa enkelte steder. Derhos er de ikke samlet, men er adskilt ved mellemliggende rettigheter, som allerede er erhvervet av Aktieselskapet Rjukan, saaledes at ingen enkelt rettighet blir av større omfang.

Til bedre oversikt over vandrettighetene har jeg paa henvendelse til selskapet mottat vedlagte skrivelse av 23de f. m. med bilag, hvortil jeg tillater mig at henvise.

Efter anmodning har jeg derpaa fra selskapet mottat vedlagte «grafiske fremstilling av faldhøiderne ved Rjukan.» Som sees av denne, har de 4 vandrettigheter, som selskapet nu søker om tilladelse til at erhverve, forholdsvis litet fald. Paa høire elvebred haves 3 vandrettigheter av 19,8, 22,5 og 10,2 m. høide og paa venstre side er der kun et fald av 6,9 m. høide. Disse fald representerer tilsammen 59,4 m. høide og ligger der til samme vasdragets halve vandføring, hvilken med den nuværende regulering kan regnes til 20 m.³ pr. sek. som aargangsvand.

Den samlede vandkraft blir saaledes 11 900 hestekræfter, mens vandkraften i de fald, som er erhvervet av selskapet, utgjør 214 000 hestekræfter (effektive).

Ved fuld regulering av vandføringen vil der antagelig kunne paaregnes, at vandføringen forøkes fra 40 til 50 m.³ pr. sek. som aargangsvand. Halvt aargangsvand blir saaledes 25 m.³ pr. sek. og vandkraften vil derved forøkes til henholdsvis 15 000 og 267 000 hestekræfter.

Praktisk vil en isolert utbygning av de vandfald, som Aktieselskapet Rjukan nu søker erhvervet, sikkert stille sig ulønsom. Disse vandfald vil imidlertid med fordel kunne utnyttes av Aktieselskapet Rjukan i

forbindelse med dets før erhvervede vandfald.

Derved vil vandkraften ved den nuværende regulering forøkes fra 214 000 til 226 000 hestekræfter og ved fuld regulering av vandføringen fra 267 000 til 282 000 hestekræfter.

Den største betydning for aktieselskapet har imidlertid erhvervelsen av de nu ansøkte rettigheter derved, at de i væsentlig grad gjør utbygningen av de allerede erhvervede fald lettere og billigere.

Jeg tillater mig at opplyse, at efter min formening kan de to øverste fald paa høire bred — paa henholdsvis 19,8 og 22,5 m. høide — uten videre utbygges av Aktieselskapet Rjukan i analogi med vasdragslovens § 15.»

Under 19de august 1907 eftersendtes til Justisdepartementet skrivelser fra selskapet og Vasdragsdirektøren henholdsvis av 13de og 14de s. m. angaaende en indløpen feil i den grafiske fremstilling av faldhøiden ved Rjukan. Selskapet opplyser, at faldhøiderne paa de skrafferte parceller er resp. 19,8, 22,5, 5,0 og 5,0 meter, tilsammen 52,30 m. istedetfor som før opgit 19,8, 22,5, 10,2 og 6,9 meter eller tilsammen 59,4 m. Vasdragsdirektøren bemerker i den anledning, at forskjellen saaledes utgjør 7,1 m., hvilket ved den nuværende halve vandføring gir 1 420 hestekræfter og ved fuld regulering av vandføringen 1 810 hestekræfter. Med disse tal blir — bemerker han — den i hans erklæring nævnte vandkraft saaledes at reducere.

Efterat saken, som ovenfor nævnt, i henhold til kgl. resol. av 5te novbr. 1907 var overført til nærværende departements videre behandling, har man fra Aktieselskapet Rjukanfos mottat en skrivelse, datert 22 s. m., indeholdende en samlet fremstilling av saken og derhos forskjellige modifikationer i de foran refererte andragender foranlediget ved i mellemtiden stedfundne transaksjoner. Av den nævnte skrivelse tillater man sig at hitsætte følgende:

«I. Aktieselskapet Rjukanfos dannedes i begyndelsen av 1903 og indkjøpte i løpet

av dette aar samtlige de eiendomme i Vestfjorddalen, der omfattede Maaneelven fra ca. Cote 855 ned til ca. Cote 385, samt desuten forskjellige eiendomme høiere oppe i elven, der her ingen interesse har. Alle eiendomme i dette øvre Rjukankompleks, der bl. a. omfatter den egentlige Rjukanfos, er før den midlertidige lov tilskjøtede Aktieselskapet Rjukanfos.

I Aktieselskapet Rjukanfos var allerede fra begyndelsen av svensk kapital interessert for en betydelig del, hvad der efter de da gjældende lovregler i enhver henseende var fuldt hjemlet.

- II. Undersøkelser viste imidlertid, at der av den nedenfor liggende strækning av Maaneelven gjennom samling kunde skapes en betydelig vandkraft og Aktieselskapet Rjukanfos erhvervede derfor fra begyndelsen av 1904 av haandgivelser paa eiendommene paa begge sider av elven nedenfor, altsaa fra ca. Cote 385 og ned til ca. Cote 300 samt delvis endnu længere ned, saaledes at selskapet ved utgangen av sommeren 1904 hadde sikret sig ret til at erhverve samtlige til Maaneelven støtende eiendomme paa denne strækning. Samtlige haandgivelser tinglæstes; de fleste i december 1904 og enkelte i begyndelsen av 1905¹⁾. Av forskjellige grunde, bl. a. for bekvemmelighets skyld ved erhvervelse av underskrifter fra kjøperens side m. v. gjordes haandgivelserne ikke lydende paa Aktieselskapet Rjukanfos, men delvis paa direktør F. Hiorth, som formand i selskapets direktion og forresten paa ingeniør S. Eyde, som selskapets administrerende direktør. Det er imidlertid paa det rene og vil, om departementet fordrer, kunne bekræftes av de to herrer selv, at de her kun har staat som representanter for Aktieselskapet Rjukanfos. Haandgivelserne indeholder og-

saa samtlige bestemmelse om, at Eyde (resp. Hiorth) kan sette hvilket som helst selskap i sit sted som kjøper.

Allerede høsten 1904 akseptertes den første haandgivelse i dette nedre kompleks og skjøtet utstedtes til Aktieselskapet Rjukanfos. Det var overhodet paa det rene, at samtlige eiendomme skulde indkjøpes i henhold til haandgivelserne. Imidlertid løp disse, saagodtsom samtlige, dels til 1ste januar 1906 og dels til 1ste august 1906. Skjønt selskapet for samtlige haandgivelser i haandgivelsestiden maatte betale 5 % rente av kjøpesummerne, hadde derfor selskapet interesse i, ikke at erhverve eiendommene før netop ved haandgivelsesfristens utløp, dels fordi i mange tilfælde de i haandgivelsestiden betalte renter skulde fra drages i kjøpesummen og dels fordi selskapet — selv hvor saa ikke var — ikke kunde reise kontante penge til indkjøpet til en saa billig rente som 5 %.

At haandgivelsernes skulde benyttes, var imidlertid paa det rene og allerede i haandgivelsestiden paagik med fuld kraft det store arbeide med at faa ordnet hjemmel og heftelser samt gjennom fraskrivelser at faa fjernet odel.

I slutningen av 1905 indkjøptes samtlige de eiendomme, hvor haandgivelserne utløp 1ste januar 1906 og desuten de av de pr. 1ste august 1906 forfaldne eiendomme, hvor man ikke hadde faat al odel bort og hvor det derfor var ønskeligt at faa skjøte utstedt, for at odelspræskriptionen kunde begynde at løpe. Samtlige disse da indkjøpte eiendomme tilskjøtedes Aktieselskapet Rjukanfos og disse skjøter er alle tinglæste før den midlertidige lov med undtagelse av to (fra Torsten Saaem og Halvor Gryte) hvorom nedenfor. Skjøtet fra Torsten Saaem til Aktieselskapet Rjukanfos (paa g.nr. 130, br.nr. 2, Saaem og g.nr. 127, br.nr. 7, Hovdehavnen) var utstedt og sendt til tinglæsning før den midlertidige lov av 7de april 1906, men kunde

¹⁾ En enkelt eiendom, Rydningsjuvet, g.nr. 135, br.nr. 6, erhvervedes noget senere fra staten selv gjennom Kongeskjøte.

ikke bli tinglæst før denne dag, fordi der ikke var noget ting.

Skjøtet fra Halvor Gryte (eller Saaem) til Aktieselskapet Rjukanfos gjaldt eiendommene g.nr. 129, br.nr. 8, Bakkene, samt g.nr. 132, br.nr. 1 og 2, Gryte. Dette skjøte var ogsaa utstedt før den midlertidige lov av 7de april 1906, men sendtes først til tinglæsning efter den. Da sorenskriveren indsendte skjøtet til Justisdepartementet, hvor det blev liggende nogen tid, kom det først saa sent tilbake, at første tinglæsningsting var i juni, efter at ogsaa den midlertidige lov av 12te juni 1906 var traadt i kraft, hvorfor sorenskriveren ansaa sig nødt til ogsaa at anmerke spørsmålet om erhvervens strid med denne sidste lov. Den eneste av disse eiendomme, der overhodet hadde vandret i Maaneelven, nemlig g.nr. 132, br.nr. 1, hadde ved en servituterklæring, der var tinglæst før loven av april 1906, git Aktieselskapet Rjukanfos uindskrænket dispositionsret over denne vandret, saaledes at g.nr. 132, br.nr. 1, da den skjøtedes, realiter ikke dengang hadde nogen vandret i Maaneelven. Sorenskriveren har meddelt, at han personlig ansaa disse to skjøter, som ikke gaaende ind under den midlertidige lov av april 1906 (og endnu mindre under loven av 12te juni 1906), og at han derfor vilde tinglæse dem uten at gjøre nogen anmerkning om formentlig koncessionsmangel. Justisdepartementet beordrede ham imidlertid til vistnok at tinglæse dem, men at gjøre anmerkninger om at koncession manglede og ansaaes fornøden.

Da Aktieselskapet Rjukanfos før 1ste august 1906 skulde akseptere de resterende haandgivelser i komplekset, vidste det, at Justisdepartementet indtok det standpunkt, at der maatte koncession til erhvervsen og at man følgelig maatte være forberedt paa at sorenskriveren, efter paabud fra departementet, vilde negte at tinglæse skjøter, lydende paa Aktieselskapet Rjukanfos. I saa fald

kunde man ha risikert, at en eller flere av sælgerne vilde søke at benytte leiligheten til at negte at vedstaa handelen som angivelig lovstridig og derfor kunde for selskapet i flere henseender reise sig vanskeligheter (bl. a. fordi man da ikke fik odelspræskriptionen til at løpe). Skjønt man ansaa Justisdepartementets opfatning for aldeles uriktig, kunde man derfor ikke under de da foreliggende omstændigheter risikere at la skjøterne utstede til Aktieselskapet Rjukanfos, saa meget mere, som det koncessionsandragende selskapet *ex tuto* hadde oversendt den 8de juni 1906 ikke var avgjort. Man maatte derfor la eiendommene tilskjøte ingeniør Eyde, idet — om mot al formodning selskapets erhvervelse ikke skulde kunne gjennomføres — han var den, der skulde overta dem. Samtlige disse eiendomme (g.nr. 125, br.nr. 12, g.nr. 126, br.nr. 1 og 5, g.nr. 129, br.nr. 1, 3, 4 og 7) tilskjøtedes derfor ingeniør Eyde i paavente av, at man, saasnart koncessionsandragendet var avgjort — uten videre vanskeligheter skulde kunne tilskjøte dem til Aktieselskapet Rjukanfos.

- III. Ved skrivelse av 13de oktbr. 1906 utvidedes andragendet av juni 1906 fremdeles til at gjælde nogen smaa parceller, der ingen vandret hadde, men som dels var fulgt med ved kjøpet av hovedeiendommene og dels av andre grunde var indkjøpt og hvorpaa der paa enkelte strækninger fandtes trær, der maaske kunde kaldes skog. Likeledes utvidedes andragendet saaledes, at man *ex tuto* søkte om koncession ogsaa paa de fra Torsten Saaem og Halvor Gryte skjøtede eiendomme (kfr. ovenfor) samt paa $\frac{1}{4}$ av Smitebæk, der ligger til elven ovenfor det øvre kompleks og hvor kjøpet var sluttet allerede i 1904, men hvor hjemmelsmangler hadde sinket utstedelsen av skjøte.
- IV. I skrivelse av 13de oktbr. 1906 anmodede vi om den hurtigst mulige behandling av andragendet, der imidler-

tid blev liggende i Justisdepartementet, uten at noget blev gjort, indtil vi den 31te januar sendte en meget indtrængende purringsskrivelse. Ogsaa senere er der fra selskapets side gjentagne gange mundtlig og skriftlig anmodet om, at andragendet maatte bli avgjort, men det var ikke mulig at erholde nogen avgjørelse.

- V. Den største del av de eiendomme med vandret til Maaneelven, for hvilke koncession var søkt, laa nede paa den flate Saaemsslette, nemlig i sin helhet eiendommene g.nr. 125, br.nr. 12, g.nr. 126, br.nr. 1 og 5 samt g.nr. 129, br.nr. 4, samt desuten dele av g.nr. 129, br.nr. 1, 3 og 7, der var helt utskilte fra de øvrige dele av disse eiendomme, der laa i Teige opigjennem Saaemsjuvet. Nærmere undersøkelser og nivelleringer av de nede paa Saaemssletten liggende ovennævnte eiendomme og dele av eiendommene viste, at der ikke til nogen enkelt av disse laa nogen vandret, der rettelig kunde betegnes som «vandfald», idet elven her alene løp i svak hældning (kfr. vor skrivelse av 23de juli 1907 til Vasdragsdirektør Sætren med bilag). Man kunde saaledes — da Aktieselskapet Rjukanfos alene har norske statsborgere i sin bestyrelse — uten koncession tilskjøte selskapet disse eiendomme, forsaavidt angik de til Maaneelven støtende dele av samme og ogsaa resten, forsaavidt der ikke paa samme fandtes skog. Under 26de juli 1907 lot man derfor over samtlige de ovennævnte eiendomme avholde skylddelinger, hvorved de dele av eiendommene, der laa paa sletten med tilhørende vandret, men med undtagelse av al dem tilhørende skog, utskiltes som særegne matrikelnumre. Paa samme maate lot man utskille som særegne matrikelnumre endel eiendomme paa elvens nordside, der av vort selskap var erhvervede efter koncessionsandragendets indgivelse og om hvilke det samme gjaldt.

Likeledes lot man holde tilsvarende

skylddelinger over nogen parceller paa elvens sydside, der ikke støtde til vandret, men som ogsaa vilde komme i betragtning for anlæggene. For samtlige de saaledes fraskilte parcellers vedkommende avgav skylddelingsmændene erklæring, at der ikke til dem laa vandfald eller skog, hvorefter under 27de juli 1907 samtlige de saaledes utskilte parceller av ingeniør Eyde tilskjøtedes Aktieselskapet Rjukanfos.

De Aktieselskapet Rjukanfos saaledes nu tilskjøtede eiendomme er:

- A. Eiendomme med vandret, hvorpaa Aktieselskapet Rjukanfos hadde erhvervet haandgivelserne allerede før den midlertidige lov: Saaemstomten IV, g.nr. 129, br.nr. 23, utskilt fra g.nr. 129, br.nr. 4. (Det gjenværende br.nr. 4 kommer ikke til anvendelse ved anlæggene; dette matrikelnr. har nemlig ingen oppe i Gjuvene beliggende parcel). Saaemstomten III, g.nr. 129, br.nr. 21, utskilt fra g.nr. 129, br.nr. 7. Saaemstomten I, g.nr. 129, br.nr. 18, utskilt fra g.nr. 129, br.nr. 1. Saaemstomten II, g.nr. 129, br.nr. 19, utskilt fra g.nr. 129, br.nr. 3. Bøhagsletten I, g.nr. 126, br.nr. 11, utskilt fra g.nr. 126, br.nr. 5. Bøhagsletten II, g.nr. 125, br.nr. 15, utskilt fra g.nr. 125, br.nr. 12. Bøensletten, g.nr. 126, br.nr. 12, utskilt fra g.nr. 126, br.nr. 1.
- B. Eiendomme paa elvens nordside, erhvervede av Aktieselskapet Rjukanfos efter indgivelse av koncessionsandragendet av juni 1906: Bøhagsletten III, g.nr. 125, br.nr. 17, utskilt fra g.nr. 125, br.nr. 14. Østre Sølvvolden, g.nr. 125, br.nr. 16, utskilt fra g.nr. 125, br.nr. 2, samt det dertil hørende g.nr. 125, br.nr. 8, Braavoldstykket.
- C. Parceller paa elvens sydside, der ingen vandret har i Maaneelven: G.nr. 129, br.nr. 22, Kvasshaugen, utskilt fra g.nr. 129, br.nr. 15. G.nr.

129, br.nr. 20, Kværnhusstykket, utskilt fra g.nr. 129, br.nr. 13.

Paa samtlige de ovennævnte eiendomme tinglæstes 27de juli skjøte til Aktieselskapet Rjukanfos, uten at der paa disse skjøter har været gjort nogen anmerkning om, at koncession skulde ansees fornøden. Samtlige disse eiendomme er saaledes fuldt behørig tilskjøtede Aktieselskapet Rjukanfos, saaledes at for deres vedkommende koncessionsandragendet i grunden kunde bortfalde, men siden de alle under A og C nævnte har været indbefattede i de tidligere koncessionsandragender som dele av andre eiendomme, er det maaske formelt heldigst, at koncessionsandragendet ogsaa for deres vedkommende ikke tages tilbake, tiltrods for at koncession her i ethvertfald er uødvendig.

VI. Paa den anden side er det endel eiendomme, der har været nævnte i de tidligere koncessionsandragender, men som ikke støter til Maaneelven og som ikke kommer til at benyttes ved anlæggene, hvorfor Aktieselskapet Rjukanfos ikke faar nogen anvendelse for dem og kommer til at overdra dem til ingeniør Eyde. Dette gjælder eiendommene g.nr. 127, br.nr. 7, Hovdehavnen og g.nr. 129, Br.nr. 14 Sømssaasen. Disse eiendomme udgaar derfor af koncessionsandragendet.

VII. De eiendomme, for hvilke *ex tuto* erhvervstilladelse søkes, er derfor ialt følgende:

1. G.nr. 125, br.nr. 12, Bøhagen (forsaavidt angaar den derfra utskilte parcel g.nr. 125, br.nr. 15, Bøhagsletten II.)
2. G.nr. 126, br.nr. 1, Bøen, forsaavidt angaar den derfra utskilte parcel g.nr. 126, br.nr. 12, Bøensletten.
3. G.nr. 126, br.nr. 5, Hagen, forsaavidt angaar den derfra utskilte parcel G.nr. 126, Br.nr. 11, Bøhagsletten I.

De øvrige dele av de under 1—3 nævnte eiendomme kommer nemlig

ikke i betragtning ved anlæggene og vil derfor av Aktieselskapet Rjukanfos bli avhændet saaledes, at nogen koncession til selskapet for disse resterende deles vedkommende ikke er fornøden.

4. G.nr. 129, br.nr. 1, Saaem søndre (inkl. den derfra utskilte parcel g.nr. 129, br.nr. 18, Saaemstomten I).
5. G.nr. 129, br.nr. 3, forsaavidt angaar de derfra utskilte parceller g.nr. 129, br.nr. 19, Saaemstomten II og g.nr. 129, br.nr. 29, Saaemshagen II.¹⁾
6. G.nr. 129, br.nr. 4, Saaem søndre, forsaavidt angaar den derfra utskilte parcel g.nr. 129, br.nr. 23, Saaemstomten IV.
7. G.nr. 129, br.nr. 7, Mogen, forsaavidt angaar de fra samme utskilte parceller g.nr. 129, br.nr. 21, Saaemstomten III, samt g.nr. 129, br.nr. 28, Saaemshagen I.¹⁾
8. G.nr. 129, br.nr. 8, Bakkene.
9. G.nr. 129, br.nr. 13, Saaemsaas-Stykket, forsaavidt angaar den derfra utskilte parcel g.nr. 129, br.nr. 20, Kværnhusstykket.
10. G.nr. 129, br.nr. 15, Mogaasen, forsaavidt angaar den derfra utskilte parcel g.nr. 129, br.nr. 22, Kvasshaugen.
11. G.nr. 130, br.nr. 2, Saaem.
12. $\frac{1}{4}$ av g.nr. 131, br.nr. 1, Smitebæk.
13. G.nr. 132, br.nr. 1, Gryte.
14. G.nr. 132, br.nr. 2, Gryte.

Det bemerkes, at de gjenværende dele av g.nr. 129, br.nr. 3, 4, 7, 13 og 15 ikke direkte kommer til anvendelse ved anlæggene og derfor av Aktieselskapet Rjukanfos vil bli avhændet.

VIII. Av de ovengivne opplysninger vil det sees, at vort selskap mener, at rettelig set skulde koncession ikke være fornøden til nogen av de ovennævnte eiendommers erhvervelse. Dette er ogsaa paapekt i de tidligere indgivne andra-

¹⁾ Eiendommens vandret oppe i Saaemsgjuvet med tilstøtende grund.

gender. Naar man ikke desto mindre søker koncession, er det — som ogsaa tidligere fremholdt — i ønsket om, at selskapets forhold til disse eiendomme maatte bli regulert paa en maate, der ogsaa efter Justisdepartementets opfatning var formelt riktig, idet Justisdepartementet som ovenfor nævnt har git tilkjende at det — om end efter vor mening med urette — mente, at selskapets erhvervelse av de ovenomhandlede eiendomme falder ind under de midlertidige love, saaledes at selskapet til erhvervelsen behøver koncession.

Da vi haaber, at Det kgl. Arbeidsdepartement deler vor opfatning av forholdene i denne sak, skal vi ikke i detaljer redegjøre for, hvorfor vi anser koncession overflødig; vi skal kun i korthet paapeke de viktigste punkter:

- a. For eiendommene g.nr. 129, br.nr. 8 og g.nr. 132, br.nr. 1 og 2 var som nævnt skjøte ikke alene utstedt, men ogsaa sendt til tinglæsning før den midlertidige lov av 7de april 1906. Her var saaledes baade fra sælgers og kjøpers side gjort alt til kjøpets fuldbyrdelse. At skjøtets tinglæsning, fordi der paa landet kun er forholdsmæssig sjelden adgang til tinglæsning, ikke kunde ske før efter den midlertidige lovs ikrafttræden, kan da umulig gjøre erhvervelsen avhengig av denne lov og saa meget mere gjælder det, som den eneste av disse eiendomme, der overhodet har vandret (g.nr. 132, br.nr. 1) ved en allerede i januar 1906 tinglæst servituterklæring hadde fraskrevet sig enhver dispositionsret over Maaneelven til fordel for Aktieselskapet Rjukanfos.
- b. Forsaavidt angaar g.nr. 130, br.nr. 2, var som nævnt skjøte utstedt før den midlertidige lov og ogsaa her var saaledes handelen helt fuldbyrdet og det vilde utvilsomt være at gi loven av 7de april 1906 tilbakevirkende

kraft, om man gjorde den anvendelig paa denne erhvervelse.

- c. Forsaavidt angaar samtlige de øvrige ovennævnte eiendomme, var forholdet som nævnt det, at Aktieselskapet Rjukanfos gjennom haandgivelser helt fra 1904 hadde erhvervet ret til at kjøpe dem. En haandgivelser forskj. fra en kjøpekontrakt bestaar som bekjendt alene deri, at den fritar kjøperen fra pligten til at kjøpe, mens den derimot gir ham nøiagtig den samme ret til at avslutte kjøp, som en kjøpekontrakt. Ved spørsmålet om kjøperens retserhverv staaer derfor en haandgivelse nøiagtig som en kjøpekontrakt, og aldenstund det vil være at gi den midlertidige lov tilbakevirkende kraft, om man vilde gjøre den anvendelig paa fuldbyrdelse gjennom skjøtning av ældre, allerede tinglæste kjøpekontrakter, saaledes vilde det ogsaa være at gi den tilbakevirkende kraft, om man vilde gjøre den anvendelig paa ældre tinglæste haandgivelser, idet man ogsaa her vilde berøve kjøperen en allerede før loven erhvervet ret. Dette vilde gjælde, selv om det ved den nye lovs ikrafttræden ikke hadde været paa det rene, at haandgivelseretten agtedes benyttet; saa meget mere maa det da gjælde her, hvor det, da loven av 7de april 1906 traadte i kraft, baade var aldeles paa det rene, at haandgivelserne skulde benyttes og hvor man allerede hadde lagt et meget betydeligt og kostbart arbeide paa de til fuldbyrdelsen fornødne ordninger (ordning av hjemmel og heftelser, fraskrivelser av odel o. s. v.). Som ovenfor nævnt var desuten tildels allerede indbetalinger skedd paa kjøpesummerne for disse eiendomme, nemlig gjennom erlægelse av renter, der efter kontrakten skulde komme til fradrag ved kjøpesummernes opgjør. Vi mener saaledes, at selv om man vil se forholdet

det strikte juridisk, har Aktieselskapet Rjukanfos retskrav paa at kunne fuldbyrde de kjøp, hvortil det allerede før den første midlertidige lov hadde sikret sig ret.

Men selv om man helt vilde bortse fra spørsmålet juridiske side, vil det være indlysende, at selskapet har et uavviseligt retfærdighetskrav paa at statsmagterne ikke hindrer dets erhvervelse av de omhandlede eiendomme. Længe før noget menneske i landet drømte om lovbud og koncessioner for selskaper med hel norsk bestyrelse, hadde Aktieselskapet Rjukanfos med fuld hjemmel i den da gjældende lovgivning erhvervet rettigheter over samtlige eiendomme paa den paagjældende strækning av Maaneelven, der jo kun hadde værdi og kunde utnyttes som en helhet. Før loven hadde selskapet ogsaa kjøpt og betalt de allerfleste av eiendommene paa denne strækning og til disse erhvervelser nedlagt betydelige pengesummer, der praktisk talt vilde være bortkastede, om selskapet ikke kunde erhverve ogsaa de resterende eiendomme.

- IX. For at forebygge tvil i fremtiden tillater selskapet sig — ihvorvel det mener at koncession her er helt overflødig — at andra om tilladelse til ogsaa at erhverve de ovennævnte eiendomme g.nr. 125, br.nr. 8, 16 og 17, der av selskapet er erhvervede efter det første koncessionsandragendes indgivelse.»

Departementet skal, idet man vedlægger en med ansøkernes sidste skrivelse mottagen karts-kisse over eiendomsforholdene paa vedkommende strækning av Maaneelven, bemerke følgende:

Efter en mottagen utskrift av Øvre Tele-markens Østfjeldske sorenskriveris firmaregister blev Aktieselskapet Rjukanfos firma-registrert den 23de juli 1903 med verneting og kontor i Tinn og en fuldt indbetalt aktiekapital av kr. 600 000,00 fordelt paa 2 250

preferanceaktier og 3 750 ordinære aktier à kr. 100,00 og lydende paa ihænde-haveren. I selskapets bestyrelse, som dengang bestod av direktør F. Hiorth, Kristiania (formand), ingeniør S. Eyde, Kristiania og vicehæradshøfding Tillberg, Stockholm, er der senere foretat forandringer. Ifølge en under 3dje januar 1908 registrert ny anmeldelse for aktieselskapet av 17de decbr. 1907 utgjør aktiekapitalen kr. 12 000 000,00 fordelt paa 10 000 aktier à kr. 100,00 og 11 000 aktier à kr. 1 000,00. Av aktierne, der er utstedt til ihænde-haveren, er ovennævnte 10 000 aktier à kr. 100,00 fuldt indbetalt, av de nævnte 11 000 aktier er indbetalt kr. 1 450 000,00, mens resten blir at indbetale efter indkaldelse fra bestyrelsen. Selskapets bestyrelse bestaar for tiden av ingeniør S. Eyde, ingeniør S. Kloumann og høiesteretsadvokat Per Rygh.

Det er paa det rene, at aktieselskapet allerede har fuldt behørig hjemmel for en række eiendomme i Vestfjorddalen (55 forskjellige bruksnumre), hvorved det disponerer over vandrettigheter i Maaneelven, der efter Vasdragsdirektørens opgave repræsenterer 214 000 hestekræfter ved nuværende og 267 000 ved fuld regulert vandføring.

Som det vil sees, søkes der nu om koncession paa erhvervelse av ialt 20 forskjellige eiendomme, idet selskapet dog hævder, at saadan koncession ikke skulde være nødvendig, men søkes for at faa forholdet til de omhandlede eiendomme formelt bragt i orden.

Eiendommene kan efter sin art og efter de forskjellige foreliggende omstændigheter ved erhvervelsen inddeles i følgende grupper:

A. Forskjellige eiendomme nede paa Saaheimssletten, nemlig:

G.nr. 125,	br.nr. 15
» 126,	» 12
» 126,	» 11
» 129,	» 18
» 129,	» 19
» 129,	» 21
» 129,	» 23
» 125,	» 8
» 125,	» 16
» 125,	» 17

samt $\frac{1}{4}$ av eiendommen Smitebæk, g.nr. 131, br.nr. 1, liggende ovenfor det egentlige Rjukanfald.

Med hensyn til ovennævnte paa Saaheimssletten liggende eiendomme bemerkes, at disse ved skjøter av 27de juli 1907, tinglæst s. d., av ingeniør Eyde er overdrat til Aktieselskapet Rjukanfos. De 7 førstnævnte eiendomme var haandgit selskapet (eller representanter for dette) i 1903 og 1904, mens de 3 sidste oplyses at være erhvervet efter indgivelsen av koncessionsandragendet av 8de juni 1906. De paa elvens sydlige (høire) bred liggende eiendomme g.nr. 129, br.nr. 18, 19, 21 og 23 (kfr. det sidst paaberaabte kart) opgives at ha en samlet faldhøide (med halv vandføring) av 5 m. paa en strækning av ca. 500 m., mens de paa nordre bred liggende, g.nr. 125, br.nr. 8, 15, 16 og 17 samt g.nr. 126, br.nr. 11 og 12 efter foreliggende oplysninger sammenholdt med den grafiske skisse synes at skulle ha en samlet faldhøide av 14,4 m. paa en strækning av ca. 1300 m.

For samtlige disse eiendomme er der, oplyser ansøkerne, under skylddelingsforretningerne av mændene avgit erklæring om, at der til samme ikke ligger vandfald eller skog. Det oplyses videre, at der ved skjøtternes tinglæsning ikke er gjort nogen anmerkning av panteboksføreren om, at koncession skulde ansees fornøden.

Vedkommende eiendommen Smitebæk, g.nr. 131, br.nr. 1, er av selskapets advokat underhaanden oplyst, at de $\frac{1}{4}$ tidligere er tilskjøtet Aktieselskapet Rjukanfos. Det eiendommen tilliggende fald oplyses at være antagelig 7,5 m. (med halv vandføring) paa en strækning av ca. 1,9 km. Herav falder $\frac{1}{4}$ paa den i koncessionsandragendet omhandlede fjerdedel av eiendommen, til hvilken der angivelig ikke hører skog.

Departementet finder det efter det foreliggende tvilsomt, om der utkræves nogen tilladelse for selskapet til erhvervelse av de nævnte eiendomme, men finder dog at de i henhold til det foreliggende andragende bør medtages i en eventuel koncession.

B. Eiendomme, hvorpaa Aktieselskapet Rjukanfos har skjøter, der er utstedt, men

ikke tinglæst før den midlertidige lov av 7de april 1906 — nemlig:

G.nr. 129,	br.nr. 8
» 132,	» 1
» 132,	» 2
» 130,	» 2

De tre førstnævnte eiendomme, der i 1904 og 1905 var haandgit til ingeniør S. Eyde, er overdrat aktieselskapet av H. Gryte ved skjøte av 31te januar, indsendt til tinglæsning 25de april og tinglæst 22de juni 1906. Forøvrigt er oplyst, at der kun til g.nr. 132, br.nr. 1, hører vandret, og denne er ved servituterklæring av 29de januar, tinglæst 3dje mars 1906 overdrat aktieselskapet til disposition. Eiendommen g.nr. 130, br.nr. 2, var haandgit ingeniør Eyde ved erklæringer av 22de januar og 26de juli, tinglæst 8de decbr. 1904 og er senere overdrat Aktieselskapet Rjukanfos ved skjøte fra Torsten Saaem av 29de mars 1906, indsendt til tinglæsning 5te april og tinglæst 21de april s. a. Til eiendommen hører vandret med 20,7 m. faldhøide (halv vandføring) paa en strækning av 1234 m.

Ogsaa til erhvervelse av disse eiendomme, hvortil hører skog, er det efter departementets mening tvilsomt om koncession er nødvendig, ialfald taler dog billighetshensyn for, at disse erhvervelser ikke i nogen væsentlig grad gives indflydelse paa de betingelser, der skulde bli at opstille i en eventuel koncession. Som nævnt er nemlig skjøter utfærdiget forinden de midlertidige love av 7de april og 12te juni 1906.

C. Eiendomme, der er tilskjøtet ingeniør S. Eyde og er beliggende i de saakaldte Saaheimsjuv — nemlig:

G.nr. 129,	br.nr. 1
» 129,	» 28
» 129,	» 29

Førstnævnte eiendom, hvortil hører skog, der dog av selskapets advokat underhaanden er opgit at være uten økonomisk betydning, har vandret med 4,3 m. faldhøide (halv vandføring) paa en strækning av 75 m. Eiendommen er haandgit ingeniør Eyde

ved erklæring av 21de juli 1904, tinglæst 4de mars 1905 og er tilskjøtet Eyde under 1ste august 1906. — De to sidstnevnte eiendomme, der utgjør vandrettigheter med tilstøtende grund, er fraskilte eiendomme, der var haandgit d'herrer Hiorth og Eyde ved erklæring av 1903 og 1904, tinglæst før 1906. De nævnte vandrettigheter har en sammenlagt (men ikke samlet) faldhøide av 38 m. (halv vandføring) paa en strækning av 1 450 m. De under denne gruppe opførte 3 eiendomme vil ikke kunne erhverves av aktieselskapet uten koncession.

D. Eiendomme, hvortil, efter de foreliggende oplysninger, hverken hører skog eller vandret, nemlig:

G.nr. 129, br.nr. 20
 » 129, » 22

Koncession efter de midlertidige love er her ufornöden, men da eiendommene er indbefattede i andragendet, finder departementet, at de bør medtages i den eventuelle koncession.

Det fremgaar av det foran anførte, at de under grupperne A, B og D omhandlede erhvervelser efter departementets opfatning ikke bør foranledige særlige betingelser i den eventuelle koncession, hvorimot der av hensyn til de i gruppe C nævnte antages at burde tilknyttes denne forskjellige nærmere vilkaar.

Ved utformningen av disse vilkaar har departementet fundet at burde ta hensyn til, at de erhvervelser, hvorom der i det hele her er spørsmal, efter Vasdragsdirektørens uttalelser alene kan betragtes som et supplement til selskapets tidligere erhvervede betydelige vandkraft m. v., samt at de dels ikke, dels kun med vanskelighet vil kunne utnyttes særskilt. For ansøkerne har de, uttaler Vasdragsdirektøren, sin væsentligste betydning derved, at de gjør utbygningen av de allerede erhvervede fald lettere og billigere.

Man antar, at der ved betingelsernes fastsættelse i det væsentlige bør befølges de principper som er bragt i forslag i den ind-

stilling til ny lov om adgang til erhvervelse av skog, bergverk og vandfald, der er avgit av den av Justisdepartementet under 15de septbr. 1906 nedsatte komite.

Av de deri foreslaaede betingelser er der imidlertid forskjellige som paa grund av, at det, som nævnt, her dreier sig om endel supplerende erhvervelser til tidligere med fuld retsgyldighet erhvervede eiendomme, ikke med rimelighet vil kunne finde anvendelse, saaledes om ret for staten til overtagelse eller indløsning av de samlede vandfald med anlæg, maskiner m. v. efter et visst antal aar. Man vil derfor anbefale, at der istedetfor et saadant vilkaar i nærværende tilfælde betinges en aarlig avgift til staten pr. hestekraft, nogenlunde svarende til en saadan overtagesrets værdi for staten, saaledes som nærmere angit i ovennævnte komiteindstilling (jfr. indstillingen, side 35 flg.)

Avgiften, som man vil anbefale sat til kr. 0,50 pr. hk. og aar, antages at burde bli at beregne av et kraftkvantum som skjønsmæssig ansættes til 12 000 hk. og saaledes at erlægge med kr. 6 000,00 aarlig fra og med indeværende aar at regne. Imidlertid antages der at burde forbeholdes selskapet adgang til at avløse avgiften med dens kapitalværdi, beregnet efter 5 pct.

Man vil videre foreslaa, at forsaavidt anlæggets vandkraft anvendes til produktion av elektrisk energi, maa koncessionæren ikke uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement indgaa i nogen forening til kunstig forhøielse av priserne paa energi her i riket. Heller ikke maa energi for nogen del avgives til utlandet uten departementets tilladelse.

Selskapet forpligtes til av den ved vedkommende anlæg producerte elektriske energi at avgi indtil 5 % av den til ovennævnte kraftkvantum svarende energimængde til den kommune, hvor anlægget er beliggende, efter en av departementet fastsat maksimalpris, beregnet paa at dække produktionsomkostningerne med tillæg av 10 % fortjeneste, likesom staten forbeholdes ret til at erholde en lignende energimængde til samme pris. Yderligere vil man foreslaa,

at der ved aktieselskapets utbygning av de i denne koncession omhandlede og dermed sammenhengende vandrettigheter og ved anlæggets drift saavidt mulig kun benyttes norske arbeidere og funktionærer, likesom norsk materiel fortrinnsvis blir at anvende. Til sikkerhet for overholdelsen av denne betingelse har selskapet at underkaste sig saadanne bestemmelser, som av vedkommende departement fastsættes.

Koncessionen forutsættes forøvrig betinget av, at selskapet har sit sæte her i riket, og at dets bestyrelse udelukkende bestaar av norske statsborgere.

Departementet skal sluttelig bemerke, at der ved meddelelsen av nærværende koncession intet vil være avgjort med hensyn til spørsmålet om, hvorvidt der til reguleringsarbeider til forøkelse av vasdragets nuværende vandføring utkræves tilladelse i henhold til lov om vasdragenes benyttelse m. v. av 1ste juli 1887 med tillægslov av 19de juli 1907, kfr. kgl. resol. av 12te septbr. s. a.

I henhold til det anførte tillater man sig at

indstille:

At det i henhold til lov av 12te juni 1906 om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald, kfr. lov av 26de mars 1907 og lov av 9de juni 1903 om adgang for andre end norske statsborgere til at erhverve fast eiendom eller bruksret over grund her i riket, tillates Aktieselskapet Rjukanfos, saalænge selskapets bestyrelse har sit sæte her i riket og bestaar udelukkende av norske statsborgere og forøvrig paa følgende betingelser at erhverve de paa vedlagte fortegnelse angivne eiendomme i Tinn herred, Bratsberg amt:

1. Aktieselskapet erlægger en aarlig avgift til den norske stat av kr. 6 000,00 (beregnet av 12 000 hestekræfter av den i koncessionen indbefattede vandkraft med kr. 0,50 pr. hk.) fra og med indeværende aar at regne, idet der forbeholdes selskapet adgang til at avløse avgiften med dens kapitalværdi beregnet

etter 5 %. Avgiften erlægges inden hvert aars 31te decbr.

2. Anvendes anlæggets vandkraft til produktion av elektrisk energi, maa koncessionæren ikke uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement indgaa i nogen forening til kunstig forhøielse av priserne paa energi her i riket. Heller ikke maa energi for nogen del avgives til utlandet uten departementets tilladelse.

Selskapet forpligtes til av den ved vedkommende anlæg producerte elektriske energi at avgi indtil 5 % av den til det i post 1 nævnte kraftkvantum svarende energimængde til den kommune, hvor anlægget er beliggende efter en av departementet fastsat maksimalpris, beregnet paa at dække produktionsomkostningerne med tillæg av 10 % fortjeneste, likesom staten forbeholdes ret til at erholde en lignende energimængde til samme pris.

3. Ved aktieselskapets utbygning av de i denne koncession omhandlede og dermed sammenhengende vandrettigheter og ved anlæggets drift skal saavidt mulig kun benyttes norske arbeidere og funktionærer, likesom norsk materiel fortrinnsvis blir at anvende. Til sikkerhet for overholdelsen av denne betingelse har selskapet at underkaste sig saadanne bestemmelser, som av vedkommende departement fastsættes.

Fortegnelse over eiendomme:

1.	G.nr. 125, br.nr. 15, Bøhagsletten II.
2.	» 126, » 12, Bøensletten.
3.	» 126, » 11, Bøhagsletten I.
4.	» 129, » 18, Saaemstomten I.
5.	» 129, » 19, Saaemstomten II.
6.	» 129, » 21, Saaemstomten III.
7.	» 129, » 23, Saaemstomten IV.
8.	» 125, » 8, Braavoldstykket.
9.	» 125, » 16, Østre Sølvvolden.
10.	» 125, » 17, Bøhagsletten III.
11.	$\frac{1}{4}$ av 131, » 1, Smitebæk.
12.	G.nr. 129, » 8, Bakkene.
13.	» 132, » 1, Gryte.

14. G.nr. 132, br.nr. 2, Gryte.
15. » 130, » 2, Saaem.
16. » 129, » 1, Saaem søndre.
17. » 129, » 28, Saaemshagen I.
18. » 129, » 29, Saaemshagen II.
19. » 129, » 20, Kværnhusstykket.
20. » 129, » 22, Kvasshaugen.

27. A/S Myrens Verksted.

(*Erhverv av vandfald i Akerselven*).

Kgl. resl. av 25de januar 1908.

Fra aktieselskapet Myrens verksted, Kristiania, er til departementet indkommet et andragende, dat. 18de decbr. 1907, om tilladelse for selskapet til at erhverve eiendommen Sandakerveien nr. 48 sammesteds med tilhørende vandfald i Akerselven. I andragendet anføres, at aktieselskapet har overtat det av d'hr. J. & A. Jensen og Dahl tidligere drevne Myrens mek. verksted i Kristiania og dermed bl. a. ovennævnte eiendom Sandakerveien 48 med vandfald, hvilket vand, opplyses der, yder ca. 200 hestekræfter. Aktionærene i aktieselskapet opplyses at være J. & A. Jensen og Dahl (for den aller væsentligste del), ingeniør Harald Jensen samt ingeniør Chr. Stang. Et med andragendet medfulgt eksemplar av aktieselskapets love vedlægges.

Departementet finder at kunne anbefale, at der i medhold av lov av 12te juni 1906 om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald, jfr. lov av 26de mars 1907, meddeles koncession paa den ansøkte erhvervelse. Man finder derhos, at der ikke i nærværende tilfælde, hvor det gjælder et helt norsk selskap med udelukkende norsk kapital, og hvor derhos vedkommende vandfalds effektivitet alene utgjør ca. 200 hestekræfter, bør oppstilles særskilte koncessionsbetingelser, idet man dog forutsætter, at koncessionen alene skal gjælde saalænge aktieselskapets bestyrelse udelukkende bestaar av norske statsborgere.

Man skal i denne forbindelse gjøre oppmerksom paa, at efter det utkast til ny lov om erhvervelse av eiendomsret eller bruks-

ret til vandfald m. v. her i riket, der er avgitt av den av Justisdepartementet i september 1906 nedsatte komite, vil der ikke utkræves nogen koncession paa erhvervelse av et saadant vandfald som det heromhandlede, idet de i utkastet for erhvervelse av vandfald foreslaaede bestemmelser alene vil komme til anvendelse paa vandfald, der vil kunne utbringes til mere end 500 hestekræfter.

I henhold til det anførte tillater man sig at

indstille:

At det i medhold av lov av 12te juni 1906 om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald, kfr. lov av 26de mars 1907, tillates aktieselskapet Myrens verksted, Kristiania, saalænge selskapets bestyrelse udelukkende bestaar av norske statsborgere, at erhverve eiendommen Sandakerveien nr. 48 sammesteds med tilhørende vandfald i Akerselven.

28. North Western Cyanamid Cd.

Jfr. foran nr. 1 b.

(*Leie av 4000 hk. fra Alby United Carbide Factories Ltd. i Ullensvang*).

Kgl. resl. av 25de januar 1908.

Ved kgl. resol. av 10de mai 1906 blev det engelske selskap «The Sun Gas Company limited, London, meddelt tilladelse til for et tidsrum av 30 aar fra 1ste april 1908 at regne av aktieselskapet «Tyssefaldene» at leie vandkraft og grund til anlag av fabriker for carbid og cyanamid enten av g.nr. 34, br.nr. 1, 2, 3 og 5, Eitrheim eller av g.nr. 27, br.nr. 1; Rogde, g.nr. 28, br.nr. 1, Freim, den fra g.nr. 28 utskilte parcel Sjoarhaugen, g.nr. 29, br.nr. 1, Prestegaard, g.nr. 30, br.nr. 2, 4 og 5, Opheim, g.nr. 31, br.nr. 4, 5 og 8, Bustetun og g.nr. 32, br.nr. 1, Bakke, samtlige i Ullensvang herred, Søndre Bergenhus amt.

Ifølge en mellem de nævnte selskaper under 13de mars 1906 opprettet kontrakt gjælder den i resolutionen omhandlede kraft-

leie et minimumskvantum av 18 000 hestekræfter elektrisk energi, der skal betales med kr. 35,00 pr. hestekraft eller kr. 630 000,00 aarlig, hvorhos det engelske selskap har ret til leie av yderligere indtil den hele kraftmængde fra Tyssefaldene, som er anslaat til 37 200 elektriske hestekræfter.

Fra advokat H. M. Helliesen indkom til justisdepartementet en skrivelse, dat. 18de januar 1907, saalydende:

«Ved kongelig resolution av 10de mai 1906 erholdt det i London bestaaende aktieselskap «The Sun Gas Company Lmtd.» tilladelse til for et tidsrum av 30 aar fra 1ste april 1908 at regne av «Aktieselskapet Tyssefaldene» at leie vandkraft og grund ved Odda i Ullensvang herred for dersteds at drive fabrikmæssig fremstilling av carbid og cyanamid.

The Sun Gas Company Limited har senere forandret sit firmanavn til «Alby United Carbide Factories Limited».

Da fabrikationen av cyanamid ved patenter i forskjellig lande (deriblandt Norge) tilhører forskjellige engelske, tyske og italienske selskaper er der til disse patenters utnyttelse for Norge dannet et engelsk aktieselskap «The North Western Cyanamide Company Limited». Og er der av «Sun Gas» eller nu «Alby Factories» avsluttet kontrakt med «North Western Company» om at fabrikationen av cyanamid ved fabrikkene i Odda skal foregaa for «North Western Companys» regning, idet dette selskap erholder overlatt den fornødne byggegrund og elektriske kraft av den grund og kraft Alby Factories har leiet av A/S Tyssefaldene i henhold til den ovennævnte tilladelse.

Efter den oprettede kontrakt, hvorav oversættelse vedlægges, skal carbiden fabrikeres av Alby Factories og sælges til North Western Company, der derav fabrikerer cyanamid.

Kontrakten omfatter 10 000 tons carbid, der kan stige til 15 000 tons og eventuelt 45 000 tons, alt pr. aar.

Kontrakten er bindende i 15 aar og kan av North Western Company kræves yderligere forlænget i 10 aar.

Av elektrisk kraft tiltrænger North Western Company 250 hestekræfter pr. aar pr. levert 10 000 tons carbid. Den største kraft, der kan bli tale om er saaledes 1 125 hestekræfter pr. aar.

North Western Company er et uansvarligt aktieselskap registrert og med sæte i London med en fuldt indbetalt aktiekapital av £ 120 000, hvorav Alby Factories har overtat £ 38 000. Det bestyræs av en direktion paa 7 medlemmer, nemlig:

1. Mr. A. E. Barton, London.
2. Sir Vincent Caillard, London.
3. Sir Richard Andry, London.
4. Mr. Albert Vickers, London.
5. Herr F. A. Spiecker, Berlin.
6. Mr. Alfred Angeli, Milano.
7. Mr. Mario Michela, Milano.

Herav er nr. 1, 2 og 4 tillike medlemmer av Alby Factories direktion.

Mr. A. E. Barton er formand i begge selskapers direktioner og dr. Alfred Petersen vil bli den tekniske leder av begge fabrikker.

Det vil saaledes sees at det i realiteten er Alby Factories, der driver begge fabrikker med tilkaldelse av fremmed kapital forsaa vidt angaar cyanamidfabrikationen.

Den kraft, der er leiet av Alby Factories fra A/S Tyssefaldene, kan efter overenskomsten mellem disse selskaper bringes op til ca. 36 000 hestekræfter pr. aar, hvorav altsaa eventuelt blot 1 125 vil bli overlatt North Western Company.

North Western Company antar, at der her ikke foreligger forhold, der rammes av lov av 12te juni 1906 og tillater jeg mig paa selskapets vegne at forespørge, om ikke det ærede departement deler den samme opfatning.

Der er her ikke spørsmal om nogen bruksret over vandfald, men kun tale om overladelse av en forholdsvis ubetydelig del av den av A/S Tyssefaldene producerte og til Alby Factories leverte elektriske kraft.»

Den paaberopte kontrakt (i oversættelse) mellem «Alby United Carbide Factories Limited» og «The North Western Cyanamide Company Limited» vedlægges.

I skrivelse til advokat Helliesen av 24de april 1907 meddelte Justisdepartementet, at den i hans ovennævnte skrivelse av 18de januar s. a. omhandlede bortleie av en del av den elektriske kraft, som det engelske selskap «The Sun Gas Company Limited» ved kgl. resol. av 10de mai 1906 tillotes at leie av Aktieselskapet «Tyssefaldene», faldt ind under bestemmelseerne i lov av 12te juni 1906 (jfr. lov av 26de mars 1907 om dens forlængede gyldighet) om adgang til at erhverve bl. a. bruksret over vandfald. For overhodet at kunne erholde kgl. tilladelse til at indtræde som leietager, maatte, anførte Justisdepartementet, efter den nævnte lov selskapet ha sit sæte i Norge og det maatte derhos paaregnes, at der som betingelse for eventuel indvilgelse av koncession til et saadant selskap vilde bli krævet, at mere end halvdelen av bestyrelsens medlemmer til enhver tid er norske statsborgere. Paa hvilke betingelser iøvrig Justisdepartementet eventuelt vilde kunne anbefale koncession paa saadan kraftleie, fandt departementet, saalænge noget koncessionsandragende ikke forelaa, ufor nødent at uttale sig om.

I anledning av, at der i advokat Helliesens skrivelse var oplyst, at det koncessionshavende selskap «The Sun Gas Company Limited» hadde forandret sit firmanavn til «Alby United Carbide Factories Limited» bad Justisdepartementet indsendt behørig legitimation for, at denne forandring kun var en navneforandring og ikke nogen overførelse av rettigheter m. v. til et helt nyt retssubjekt, som i tilfælde, anførte Justisdepartementet, tiltrængte ny koncession for at indtræde i det tidligere selskaps rettigheter efter resolutionen av 10de mai 1906.

Fra advokat Helliesen, der tidligere hadde indsendt legitimation for at «Alby United Carbide Factories Limited» var identisk med «The Sun Gas Company Limited» indkom derefter til Justisdepartementet et andragende, datert 18de septbr. 1907, om koncession for et norsk uansvarlig selskap «A/S North Western Cyanamide Company» paa leie av grund og elektrisk energi av ovennævnte selskap «Alby United Carbide Fac-

ories Limited» for anlæg og drift av en calcium-cyanamidfabrik i Ullensvang herred, Søndre Bergenhus amt.

Av andragendet hitsættes følgende:

«Under henvisning til min ærbødige skrivelse til det ærede departement av 18de januar d. a. og dermed følgende bilag samt departementets svar av 24de april d. a. tillater jeg mig at meddele, at der nu er dannet et norsk aktieselskap med sæte her i riket for at drive den i ovennævnte skrivelser omhandlede forretning her i Norge.

Aktieselskapet, hvis navn er «Aktieselskapet North Western Cyanamide Company», er konstituert i generalforsamling den 29de august d. a. Jeg vedlægger et eksemplar av de vedtagne love. Dets kapital er kr. 600 000,00 fuldt tegnet. Direktionen bestaar av:

1. Advokat H. M. Helliesen, Kristiania, formand.
2. Overretssakfører Jørgen Faye, Bergen.
3. Sir Richard D. Awdry, London.

Dets sæte er Ullensvang i Hardanger.

Til dette selskap er ved overenskomst overdrat det engelske selskap North Western Cyanamide Company Limited's ret og forpligtelser efter kontrakt med Alby United Carbide Factories Limited, av hvilken kontrakt avskrift oversendtes det ærede departement med min skrivelse av 18de januar d. a.

Jeg tillater mig at vedlægge avskrift av kontrakten mellem «Aktieselskapet North Western Cyanamide Company», North Western Cyanamide Company Limited og Alby United Carbide Factories Limited.

Jeg tillater mig nu for Aktieselskapet North Western Cyanamide Company at andra om, at dette selskap maa erholde tilladelse til

1. overensstemmende med de avsluttede kontrakter for et tidsrum av indtil 25 aar av Alby United Carbide Factories Limited at leie endel av den grund som sidstnævnte selskap ved kgl. resol. av 10de mai 1906 har erholdt tilladelse til at leie av Aktieselskapet Tyssefaldene samt

2. at leie den fornødne elektriske kraft til drift av en calcium-cyanamidfabrik av den likeledes av Alby United Carbide Factories Limited av Aktieselskapet Tyssefaldene leiede kraft.

Der tiltrænges, som av mig tidligere underhaanden oplyst, en kraft av ca. 680 hk. pr. levert 10 000 tons carbid. Da kontrakten mellem Aktieselskapet North Western Cyanamide Company og Alby United Carbide Factories Limited kan utstrækkes til 45 000 tons, skulde der i tilfælde tiltrænges en kraft av ca. 3 100 hk. pr. aar.

Den nu planlagte utbygning er beregnet paa 15 000 tons carbid.»

Man vedlægger den i andragendet paa-beraabte avskrift av kontrakten mellem «A/S North Western Cyanamide Company», «North Western Cyanamide Company Limited» og «Alby United Carbide Factories Limited» samt det likeledes paaberaabte eksemplar av det førstnævnte selskaps love.

Fra advokat Helliesen er senere til Justisdepartementet indkommet en skrivelse av 2den novbr. 1907 saalydende:

«I forbindelse med min ærbødige ansøking om koncession for «Aktieselskapet North Western Cyanamide Company» tillater jeg mig at oplyse at Alby United Carbide Factories Limited (tidligere benævnt The Sun Gas Company Limited) av de i kongelig resolution av 10de mai 1906 nævnte alternativer til grund har benyttet sig av det i resolutionen sidst nævnte, nemlig: G.nr. 27, br.nr. 1, Rogde, g.nr. 28, br.nr. 1, Freim, den fra g.nr. 28 utskilte parcel Sjoarhaugen, g.nr. 29, br.nr. 1, Prestegaard, g.nr. 30, br.nr. 2, 4 og 5, Opheim, g.nr. 31, br.nr. 4, 5 og 8, Bustetun og g.nr. 32, br.nr. 1, Bakke, samtlige i Ullensvang herréd, søndre Bergenhus amt.

Av disse eiendomme er det paa en del av g.nr. 29, br.nr. 1, Prestegaard og g.nr. 31, br.nr. 5, Bustetun, at «Aktieselskapet North Western Cyanamide Company» skal opføre sine fabrikker. Det samlede areal utgjør 286 ar.

Maksimum av den elektriske kraft, der trænges under forutsætning av fuld utbygning bør sættes til 4 000 elektriske hestekræfter.»

Nærværende departement, til hvem sakens behandling er overgaaet, har gjennom amtmanden i Søndre Bergenhus amt forelagt andragendet for Ullensvang herredsstyre, der i møte den 10de december 1907 enstemmig har uttalt, at det intet har at erindre i sakens anledning. Amtmanden i Søndre Bergenhus amt har i skrivelse av 19de s. md. meddelt, at han intet andet har at bemerke end, at der for en koncession som ansøkt formentlig bør sættes som betingelse, at der ved anlæg og drift fortrinsvis skal anvendes norsk materiel og norske funktionærer og arbeidere, samt at forandringer i selskapets love maa forelægges Justisdepartementet til vedtagelse.

Departementet finder efter det foreliggende at kunne anbefale andragendet indvilget paa følgende betingelser:

1. at selskapets bestyrelse skal ha sit sæte her i riket i leietiden og at mindst $\frac{2}{3}$ dele av bestyrelsens medlemmer skal være norske statsborgere;
2. at selskapet ved sine anlæg og sin drift her i landet udelukkende skal anvende norske funktionærer og arbeidere. Vedkommende regjeringsdepartement kan dog tilstede undtagelser fra denne regel, naar hensynet til speciel fagkundskap eller øvelse gjør dette nødvendig eller særlig ønskelig. For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelse er i selskapets tjeneste, erlægges en mulkt stor kr. 50,00 — femti kroner;
3. at selskapet ved byggearbeidet og driften fortrinsvis skal anvende norsk materiel.

Man tillater sig saaledes at

indstille:

At det i medhold av § 1 i lov om adgang for andre end norske statsborgere til at erhverve fast eiendom eller bruksret over grund her i riket av 9de juni 1903 samt lov av 28de mai 1907 indeholdende tillæg til lov om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald av 12te juni 1906, jfr. lov av 26de mars 1907 tillates aktieselskapet «North

Western Cyanamide Company» av «Alby United Carbide Factories Limited» for et tidsrum av 25 aar overensstemmende med indgaaede kontrakter at leie grund indtil 286 ar av g.nr. 29, br.nr. 1, Prestegaard og g.nr. 31, br.nr. 5, Bustetuen i Ullensvang herred, Søndre Bergenhus amt, samt elektrisk energi indtil 4 000 hestekræfter pr. aar for anlæg og drift av en calcium-cyanamidfabrik sammesteds paa betingelse av:

1. at selskapets bestyrelse skal ha sit sæte her i riket i leietiden og for mindst $\frac{2}{3}$ dele bestaa av norske statsborgere;
2. at selskapet ved sine anlæg og sin drift her i landet udelukkende skal anvende norske funktionærer og arbeidere. Ved kommende regjeringsdepartement kan dog tilstede undtagelser fra denne regel, naar hensynet til speciel fagkundskap eller øvelse gjør dette nødvendig eller særlig ønskelig. For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelse er i selskapets tjeneste, erlægges en mulkt stor kr. 50,00 — femti kroner;
3. at selskapet ved byggearbeidet og driften fortrinnsvis skal anvende norsk materiel.

29. A/S Kinservik.

Jfr. nr. 11, 34, 38 og 50.

(Erhverv av rettigheter i Kinsovasdraget og Gryttingselven samt regulering av vandføringen).

Kgl. resol. av 13de mai 1908.

Ved kgl. resol. av 17de januar 1907 blev det i medhold av lov av 12te juni 1906 om adgang til at erverve skog, bergverk eller vandfald, jfr. § 1 i lov nr. 4 av 9de juni 1903, tillatt svensk statsborger, professor G. Mittag-Leffler, Stockholm, paa vegne av et opprettendes uansvarlig selskap «Aktieselskapet Kinservik» at erverve forskjellige eiendomme og rettigheter i Kinservik, Ullensvang herred i Søndre Bergenhus amt paa endel nærmere betingelser, jfr. vedlagte avskrift av den nævnte kgl. resolution.

Ifølge meddelelser fra Justisdepartementet i skrivelse av 4de mai 1907 er selskapet anmeldt til firmaregistret i Kristiania og registrert den 12te mars s. a., hvorhos der av selskapets bestyrelse er avgitt behørig vedtagelse av koncessionsbetingelserne overensstemmende med disses post 15. Vedtagelsen er tinglyst inden vedkommende jurisdiktion den 23de mars 1907 (betingelsernes post 14).

Man vedlægger et eksemplar av Aktieselskapet Kinserviks love, der i henhold til betingelsernes post 3 er godkjendt av Justisdepartementet ved skrivelse av 23de febr. 1907.

Efterat saker angaaende erhvervelse av vandfald ved kgl. resol. av 5te novbr. 1907 var overført til behandling av nærværende departement, inkom der fra Aktieselskapet Kinservik et andragende av 18de novbr. s. a. om koncession paa at erverve endel nye vandrettigheter i Kinsovasdraget og i Gryttingselven m. v. paa nærmere betingelser i forbindelse med visse angivne ændringer i de ved ovennævnte resolution fastsatte vilkaar.

Efter endel med selskapets vedkommende førte underhaandsforhandlinger er dette andragende imidlertid tilbakekaldt og erstattet med et nyt, datert 28de febr. 1908, der foruten de nævnte nyerhvervelser bl. a. omfatter tilladelse efter vasdragsloven til at foreta forskjellige reguleringsarbeider i Kinsovasdraget, mens de først ansøkte ændringer i koncessionen av 17de januar 1907 med en enkelt undtagelse er frafalt.

Det sidstnævnte andragende er saalydende:

«Vi tillater os herved at andra følgende:

A. At der meddeles os koncession til at erverve de i vedliggende kjøpekontrakt, bilag 1, omhandlede vandrettigheter, nemlig:

1. Kinsovasdraget paa strækningen fra foten av Tveitafos og nedover saaledes som dette er beskrevet og specificert i kontraktens § 1.
2. Den nævnte vasdrag naturlig tilliggende grund, her indbefattet ret for kjøperen til at anlægge rende ved siderne av selve vandføringen i en avstand fra elven i

- dennes høieste vandfald av indtil 50 meter.
3. Gryttingselven saaledes som nærmere beskrevet i kontraktens punkt 2 med den samme elv naturlig tilliggende grund samt ret til regulering av denne og ret til i det hele at disponere over vandet saaledes som kjøperen maatte finde for godt paa sælgernes eiendomme.
 4. Ret til overalt i sælgernes utmark og utslaatter at kræve avstaat grund til eventuelle anlæg, husebygninger med de nødvendige tun, dambygninger m. v., render eller tunneller i en større afstand fra høieste vandstand i elven end 50 meter, imot betaling som i kontrakten stipulert.
 5. Ret til i sælgernes utmark og utslaatter at anlægge vei og transportindretning paa de i post 4 nævnte vilkaar.
 6. Ret til at nyttiggjøre og bortlede vandet fra det oprindelige elveleie som omhandlet i post 8.

Koncessionen søkes paa følgende vilkaar og betingelser:

1.

Aktieselskapet Kinservik skal, saavel ved utbygningen av de nævnte vandfald og opførelsen av kraftstation med videre, som ved sin bedrift senerehen her i riket, anvende norske funktionærer og arbeidere. Dog skal driftsbestyreren samt en anden funktionær saavel under utbygningen som senerehen under driften for et tidsrum av 5 — fem — aar, efterat denne er begyndt, kunne være utlænding.

Derhos kan vedkommende regjeringsdepartement tilstede undtagelser fra førstnævnte regel, naar hensyn til speciel fagkundskap eller øvelse gjør det nødvendig eller særlig ønskelig.

For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskapets tjeneste, erlægges til statskassen en daglig løpende mulkt stor kr. 50,00 — femti kroner.

2.

Aktieselskapet forpligter sig til ved utbygningen av anlæggene og senere eventuelt

ved driften at anvende norsk materiel, forsaavidt saadant her kan erholdes til like god beskaffenhet, likesaa hurtig og til en pris, som ikke med mere end 10 — ti — procent overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet. I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av to av vedkommende departement opnævnte mænd. Omkostningerne bæres av aktieselskapet.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra denne regel.

3.

Aktieselskapet forpligter sig til ikke uten vedkommende regjeringsdepartements samtykke at eksportere elektrisk energi.

4.

Aktieselskapet forpligter sig til at paa-begynde utbygningen av vandfaldene inden 5 aar fra den tid at regne, da den ved kongelig resolution av 17de januar 1907 koncederte vandkraft i Kinsovasdraget er helt utbygget, og at ha 50 % av de nu koncederte vandfald utbygget inden 5 aar derefter. Dog skal de nu koncederte vandfald til mindst 50 % være utbygget senest 30 aar at regne fra den dag, da denne nye koncession er git. Som sikkerhet herfor forpligter selskapet sig til en konventionalbot av kr. 50,00 pr. dag, hvori fristen oversiddes. Koncessionen for de ved denne nye koncession koncederte vandfald fortapes, dersom konventionalboten ikke er betalt i 2 aar.

5.

Aktieselskapet forpligter sig til, efterat koncessionen er meddelt og forinden utbygningsarbeiderne paabegyndes, at forelægge for vedkommende departement planer med fornødne opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende vandfaldenes utbygning og vandføringens regulering, saaledes at utbygning av vandfaldene ikke kan finde sted, forinden planerne av vedkommende departement er approberte.

Derhos forpligter aktieselskapet sig til at utbygge anlægget med tilhørende damme paa en solid maate og underkaster sig i den

henseende den kontrol, som departementet maatte forlange. Anlægget kan ikke tages i bruk, forinden det er godkjendt av departementet.

6.

Naar 75 — sytti fem — aar er forløpet regnet fra 17de januar 1907 tilfalder samtlige ovenfor omhandlede vandfald i Kinsovasdraget med alle de indretninger hvorigjennem vandet med hensyn til løp og leie forandres, saasom damanlæg, kanaler, tunneller, basiner, rørledninger m. m. samt de til utbygningen og kraftanlægget erhvervede grundstykker og rettigheter staten uten vederlag, derimot ikke tomter som selskapet erhverver til anlæg av fabrikker med tilbehør, der tar sin kraft fra Aktieselskapet Kinservik.

Naar 60 — seksti — aar er forløpet regnet fra den dag, da nærværende koncession er git, tilfalder samtlige ovenfor omhandlede vandfald i Gryttingselven med alle de indretninger, hvorigjennem vandet med hensyn til løp og leie forandres, saasom damanlæg, kanaler, tunneller, basiner, rørledninger m. m. samt de til utbygningen og kraftanlægget erhvervede grundstykker og rettigheter, staten uten vederlag, derimot ikke tomter som selskapet erhverver til anlæg av fabrikker med tilbehør, der tar sin kraft fra Aktieselskapet Kinservik.

Aktieselskapet er dog berettiget til i begge ovennævnte tilfælde at faa leiet kraft av staten fra anlæggene saavel i Kinsovasdraget som i Gryttingselven i et tidsrum av yderligere 20 — tyve — aar at regne fra den dag, da anlægget tilfalder staten mot betaling av den paa den tid for lignende anlæg gjældende pris pr. elektrisk hestekraft.

Hvis enighet om prisen ikke oppnaaes, fastsættes den ved skjøn av uvillige mænd, optat paa selskapets bekostning.

Leieavgiften erlægges ukrævet efterskudsviis pr. halvaar og leieretten forbrytes, hvis avgiften ikke betales i rette tid. Den leiede kraft gjælder, om leietageren ønsker det, kraften fra samtlige kjøpet vedkommende vandfald.

7.

Anlægget skal ved overdragelsen være i fuld driftsmæssig stand. Hvorvidt saa er tilfældet, avgjøres ved skjøn av uvillige mænd paa selskapets bekostning.

Selskapet forpligter sig til paa sin bekostning at utføre hvad skjønnet i saa henseende maatte bestemme.

8.

Alle pantehaftelser, som maatte eksistere paa den tid, da anlægget tilfalder staten, bortfalder som ugyldige.

9.

Alle tvistigheter i anledning av nærværende koncession eller selskapets bedrift her i riket henhører under norske domstoles og myndigheters avgjørelse.

10.

Av den kraft, som selskapet efter den ældre koncessions § 12 har forpligtet sig til at bortleie til belysning eller lokal smaaindustri, skal indtil 500 elektriske hestekræfter eventuelt stilles til disposition for bortleie paa kraftstationen, naar første utbygning er færdig. Resten skal eventuelt stilles til disposition i portioner paa indtil 500 elektriske hestekræfter, hver gang med 10 aars mellemrum, første gang 10 aar efterat de første 500 elektriske hestekræfter er bortleiede.

11.

Idet aktieselskapet vedtar foranstaaende betingelser som forpligtende for sig og de her omhandlede eiendomme, indgaar det likeledes paa, at nærværende dokument til sikring av den fornødne tinglige ret, tinglæses paa selskapets bekostning.

B. At vi erholder en ubetinget anerkjendelse av vort selskaps allerede ved koncessionen av 17de januar 1907 erhvervede ret til at regulere, opdæmme og sænke Vei vand, Stavalivand, Grøndalsvand og Rjuve vand overensstemmende med de av Vattenbyggnadsbyråen under 31te decbr. 1907 utarbeidede planer (bilag 7 og 8).

Vi tillater os i saa henseende at hen- vise til Justisdepartementets erklæring til Arbeidsdepartementet av 15de januar 1908, hvorav fremgaar at saadan reguleringstil- ladelse i realiteten allerede maa ansees indrømmet gjennom fastsettelsen av de vil- kaar, hvorpaa erhvervestilladelsen ved- rørende de i kongelig resolution av 17de ja- nuar 1907 omhandlede rettigheter er med- delt. Se herom særlig hvad der i hin kon- cession under punkt 2, 4, 5, 6, 7, 8 og 9 opregnes som gjenstand for erhvervelse, sam- menholdt med koncessionsbetingelserne, sær- lig §§ 2, 4, 5, 7, 8 og 9.

Se ogsaa Kanaldirektørens skrivelse til Arbeidsdepartementet av 10de decbr. 1906 som forutsætter det samme.

C. At der meddeles os tilladelse til at regulere, opdømme og sænke Fodnastølvand og Kinsevand saaledes som forebragt i de av Vattenbyggnadsbyrån utarbeidede planer (bilag 7 og 8).

I saa henseende bemerkes følgende un- der henvisning til bilag 9 og 10. Som det fremgaar herav hadde den av den ældre kon- cession omhandlede strækning av Kinsovas- draget Rjuvevand—Tveitafos efter kanalkon- torets profil en høide av $968,5 \div 166,2$ meter = 802,3 meter. Efter de maalinger som nævnte byraa senere har anstillet gjennom Nerdrums opmaaling utgjør faldhøiden imid- lertid alene $891,15 \div 156 = 735,15$, alt- saa 67 meter mindre.

Dette representerer et tap av 4700 hestekræfter hvilket jo er en meget alvorlig affære for os, al den stund vort kjøp og kjøpesummens størrelse var basert paa den fra kanalkontoret opgivne faldhøide.

For det første har man kjøpt og betalt for ca. 10 procent mindre antal hestekræfter end forutsat. Og for det andet paaføres man ved denne nye regulering en øket utgift av kr. 200 000,00, som man vilde ha undgaat, om man hadde erholdt den kraftmængde, som var forutset ved kjøpet av de konces- sionerte vandfald og den for samme tilsig- tede regulering.

Det synes da at være et billigt krav, at selskapet saavidt mulig settes istand til paa

denne maate at erholde en viss ækvivalent for den tapte vandkraft.

Denne regulering er jo ikke betydelig. Den maa betragtes som et supplerende til- læg til den under B. omhandlede hovedregu- lering. Den skader ingen andres interesser. Se herom erklæring av 27de januar 1908 fra 2 av sorenskriveren opnævnte mænd, bilag 11, som ansætter de ved reguleringen av Fodnastølvand og Kinsevand opdømmede strækninger til respektive 50 à 60 og 20 à 30 maal mark til en værdi av henholdsvis 70 og 50 øre pr. maal. Det er jo praktisk talt = 0.

D. At der meddeles os ret til i for- nøden utstrækning at foreta ekspropriation efter vasdragslovens § 25 for at gjennom- føre de under B. og C. omhandlede regu- leringer.

I saa henseende bemerkes, idet henvises til bilag 12, at vi i henhold til den ældre kon- cession har erhvervet alle fornødne rettig- heter omkring Rjuvevand og halvdelen av Grøndalsvand. Endvidere mener vi at ha erhvervet de fornødne rettigheter omkring Veivand. Vi henviser forsaavidt til de med den tidligere koncession oversendte bilag.

Derimot maa vi ekspropriere os frem likeoverfor rettighetshavere omkring den anden halvdel av Grøndalsvand, Stavalivand, Fodnastølvand og Kinsevand samt eventuelt elven mellem de forskjellige vande.

Likeoverfor de av os erhvervede rettig- heter maa videre bemerkes, at der er mange opsiddere om hver rettighets part. Se kartet (bilag 12) hvor avsat med blyant parterne Hovland, Røthe, Urheim, Børve og Sexe. Det kan derfor tænkes, at der kan melde sig andre eiere med paastand om andel i retten, end de med hvem vore kontrakter er avslut- tet. Vi ønsker derfor, at ekspropriations- tilladelsen *ex tuto* gives i den av os ansøkte form, forat vi kan møte eventuelle krav og paastande med ekspropriation, saaledes at vi ikke skal risikere at bli stansede i vore ar- beider ved processer eller vanskeligheter i saa henseende.

Angaaende størrelsen av de grundstræk- ninger, hvorom der her kan bli tale henvises

til bilag 8. Angaaende værdien derav henvises for Fodnastølvand og Kinsevand til det under C. anførte og for de øvriges vedkommende til bilag 14 og 15. Det vil sees, at det her dreier sig om rent diminutive værdier.

E. At der meddeles os ret i fornødent omfang til i henhold til lov at foreta ekspropriation av grund til en jernbane eller sporvei eller taugbane fra Kinsebugten og op til Hølen for at besørge transport til og fra kraftstationen eller de til samme knyttede fabrikker.

Idet vi henviser til bilag 13, kart over Kinsedalen, skal vi bemerke, at Husegaardenes utmark strækker sig helt ned til et paa kartet med x merket punkt.

I denne utmark har vi efter de med den ældre koncession allerede erhvervede rettigheter ret til at erholde saadan grund utlagt. Det dreier sig altsaa her i virkeligheten kun om et ganske kort stykke nedenfor utmarken fra denne og ned til vore tomter ved sjøen.

Det er os av stor vigtighet straks at kunne erholde ovennævnte forhold i orden av hensyn til de kontrakt slutninger, som selskapet fortiden holder paa med angaaende vandfaldenes utbygning og bortleie av kraft.

Forsaavidt vi derfor uten ophold erholder samtlige de under A. til og med E. omhandlede uttalelser, rettigheter og koncessioner endelig fastslaaede ved kongelig resolution erklærer vi herved:

1. at vi forpligter os til av den vandkraft som erholdes ved de under A. og C. omhandlede erhvervelser og foranstaltninger at erlægge en avgift av 20 — tyve — øre pr. hestekraft, efterhvert som utbygning eller regulering av samme sker og kraften bortleies;
2. at alle eiendomme eller rettigheter, som erhverves av os i henhold til den under D. omhandlede ekspropriationstilladelse tilknytted de samme betingelser som i koncessionen fastsat, saaledes at de tilfalder staten uten vederlag til samme

tid og paa samme vilkaar som i koncessionen bestemt for de av samme omfattede vandfald og rettigheter.

Sluttelig vil vi pointere, at nærværende andragende fremmes uten præjudice for vor ret og adgang til senerehen at søke betingelserne i vor ældre koncession ændret i enkelte punkter, forsaavidt dette skulde vise sig nødvendig for at financiere foretagendet.

Vi sigter her særlig til bestemmelsen om 75 aar. Det har hittil vist sig umuligt at financiere foretagendet paa en tilfredsstillende maate, medmindre vi erholder en hel periode av 75 aar netto for at nyttiggjøre faldet.

Forsaavidt det ved fortsatte underhandlinger med bankerne fremdeles skulde vise sig ugjærlig at komme utenom dette punkt, maa vi forbeholde os adgang til at komme tilbake til dette i et nyt andragende senerehen.

Vi forstaar § 36 i den nys for Stortinget fremlagte proposition, Ot. prp. nr. 11 — 1908 derhen, at den netop tar sigte paa den slags ændringer som her antyd det og at §'en er ment at skulle gjælde alle koncessioner, likegyldig om de er yngre eller ældre end denne lov, naar de er givne overensstemmende med lovens principper. Dette tør siges at være særlig tilfælde med vor koncession, som i mere end en henseende har tjent som forbillede for lovforslaget.»

Man tillater sig at vedlægge endel av de med andragendet fulgte bilag, nemlig:

1. Avskrift av kjøpekontrakt mellem professor G. Mittag-Leffler og opsidderne av Huse, datert 15de juni 1907.
2. Situationsrids over de av kjøpekontrakten omfattede vandrettigheter, avmerkede med rød skrafering.
3. Skrivelser fra Aktiebolaget Vattenbyggnadsbyrån, Stockholm, av 26de april og 12te november 1907.
4. Skrivelse fra Vasdragsdirektøren til Justisdepartementet av 27de april 1907.
5. Beskrivelse av reguleringsplan og byg-

- ningsplan fra Aktiebolaget Vattenbyggnadsbyrå av 31te decbr. 1907 med tilhørende oversigtskart, profiler, diagrammer, tegninger m. v.
6. Skrivelse fra Aktiebolaget Vattenbyggnadsbyrå til advokat Harbitz av 19de januar 1907.
 7. Profil over Kinsovasdraget.
 8. Kart over Kinsodalen av oberst E. Lund (original).
 9. Erklæringer (4 stk.) fra d'herrer Jaarstad og Reisæter med takst over grund ved Veivand, Grøndalsvand m. v.
 10. Opgave fra Nerdrums opmaaling over oversvømmede arealer ved regulering av vandene i Kinso.

Vasdragsdirektøren har i en over det først indgivne andragende avgit erklæring av 9de decbr. 1907 anbefalt koncession meddelt paa den væsentligste del av de ansøkte nye erhvervelser i Kinsovasdraget, nemlig strækningen mellem Tveitafos og «Hølen», paa samme betingelser som i kgl. resol. av 17de januar 1907 for de øvre fald bestemt — om fornødent ved optagelse av bestemmelserne i § 2, punkt 2 og 5 i den foreliggende indstilling fra den av Justisdepartementet under 15de septbr. 1906 nedsatte komite (jfr. Ot. prp. nr. 11, 1908). Disse fald kan, uttaler han, meget fordelagtig utbygges og vil av selskapet antagelig straks bli utbygget i forbindelse med de allerede koncederte fald. Likeledes anbefaler han andragendet forsaavidt angaar vandkraften i Gryttingselven, dog kun paa de i nysnævnte komiteindstilling foreslaaede vilkaar.

Paa de i andragendet omhandlede, nedenfor «Hølen» liggende vandrettigheter i Kinso finder Vasdragsdirektøren derimot ikke tilstrækkelig grund til at anbefale koncession meddelt.

Foranlediget ved en henvendelse fra høiesteretsadvokat Harbitz paa Aktieselskapet Kinserviks vegne utbad departementet sig i skrivelse av 11te decbr. 1907 en uttalelse fra Justisdepartementet angaaende utstrækningen av den av aktieselskapet ved ovennævnte kgl. resol. av 17de januar 1907

erhvervede ret og specielt koncessionens forhold til den gjældende vasdragslovgivning.

Justisdepartementet bemerkede i anledning herav i skrivelse av 15de januar 1908 bl. a. følgende:

«Man skal meddele, at den nævnte resolution vistnok kun refererer sig til bestemmelserne i lov nr. 6 av 12te juni 1906 og lov nr. 4 av 9de juni 1903, og saaledes i formen kun hjemler selskapet som uansvarlig og under delvis utenlandsk bestyrelse adgang til med fuld retsvirkning at indtræde i dets hjemmelsmænds rettigheter ifølge de under nr. 1—12 i resolutionen nævnte dokumenter. Disse rettigheter gaar imidlertid direkte ut paa regulering av vasdraget og vandfaldets utbygning. De fleste av dem har i det hele tat ikke andet indhold end, at erhververen skal være berettiget til at «dæmme og sænke», «dæmme og tappe» o. s. v. de hjemmelsmændene tilhørende vande. Og for at selskapet skal gives anledning til disse erhvervelser, har staten stillet sine betingelser og beregnet sig sit vederlag, et vederlag, der gaar ut paa, at vandfaldet i utbygget og regulert stand efter 75 aars forløp skal overgaa til staten. — Naar der da videre reises det spørsmål, om det skal være nødvendig for selskapet for at utøve de dem saaledes hjemlede rettigheter at erhverve den yderligere tilladelse, som omhandles i den senere givne lov av 19de juli 1907, jfr. kgl. resol. av 12te septbr. næstefter, skal departementet som sin opfatning uttale, at vegtige grunde taler for, at saadan tilladelse allerede maa ansees git. Naar staten har stillet økonomiske betingelser for bestemte rettigheters erhvervelse, synes den ikke ved senere lov at kunne kræve yderligere økonomisk vederlag for de selvsamme rettigheters utøvelse. Og forsaavidt tilladelse efter den nævnte lov av 19de juli 1907 skulde tilsigte at indføre en teknisk kontrol med arbeidets soliditet eller lignende, maa det bemerkes, at ogsaa dette hensyn allerede er skedd fyldest ved resolutionens post 5.

Ikke desto mindre tør det dog — paa grund av den almindelige avfatning, som vasdragslovens § 25, sidste passus, har faat,

og da det som almindelig regel maa hævdes, at en utenlandsk koncessionshaver er undergit de nyere love, som ellers gjælder eiere av privat vasdrag, — trods det anførte anbefale sig, at der formelt meddeles koncession efter vasdragslovens § 25, sidste passus, og at da ogsaa saken forelægges for Stortinget.

I en noget anden stilling staar spørsmålet, forsaavidt selskapet til utnyttelse av de koncederte eiendomme m. v. ogsaa skulle tiltrænge ekspropriationstilladelse efter vasdragslovens § 25, 1ste passus. En saadan tilladelse omfattes nemlig i hvert fald ikke av den tidligere resolution av 17de januar f. a. Men paa den anden side bør denne faa avgjørende indflydelse paa spørsmålet om, paa hvilke betingelser saadan tilladelse skal meddeles. Til koncessionen av 17de januar f. a. er nemlig — som oven nævnt — allerede knyttet en række betingelser til fremme av statens og almenhetens tarv. Saavel bilighetshensyn som hensynet til statens økonomiske interesse i saken som vordende eier av vandfaldene m. v. i utbygget stand synes at maatte tilsi, at statsmyndighetene ikke til en mulig fornøden yderligere tilladelse knytter betingelser, som indeholder væsentlige forandringer i eller tillæg til de tidligere opstilte koncessionsvilkaar. Det bør imidlertid i saa tilfælde haves for øie, at der i tilknytning til betingelsespost 9 i resolutionen av 17de januar forbeholdes, at ogsaa de av selskapet gjennom ekspropriation erhvervede yderligere rettigheter uten vederlag skal tilfalde staten paa samme maate som det øvrige ved det i resolutionen bestemte tidspunkt.»

I en paa foranledning avgit fornyet erklæring av 4de mars 1908 bemerker Vasdragsdirektøren følgende:

«Den fremlagte plan for damarbeider, vandleidningsrør m. v. frembyr med hensyn til konstruksjonernes hovedanordning den sikkerhet, som man maa stille til saadanne byggerk.

Planen gaar ut fra, at reguleringen utføres saaledes, at vandføringen ved utløpet av Rjuvevand blir saa jevn som mulig, her ved vil faldene nedenfor Veivand bli ubrukbare for kontinuerlig drift, det øverste av

disse fald er ca. 130 m. høit og vil i regulert stand kunne avgi ca. 5 000 hk. Det er antagelig paa grund av den ved reguleringen forarsagede ujevne vandføring, at dette med flere mellem magasinerne liggende fald agtes ekspropriert. Hvorvidt disse fald med fordel lar sig utnytte, og hvilke værdier de i tilfælde repræsenterer, lar sig ikke med det foreliggende materiale bedømme.

Den paaregnelige vandkraft efter reguleringen vil ved den planlagte utbygning bli ca. 63 000 effektive hestekræfter paa turbinakselen, herav falder som forøkelse ved regulering av Fodnastøl- og Kinsevand ca. 4 700 hk. Som tillæg til den tidligere koncession kommer desuten faldet nedenfor Cote 156, der ovenfor Hølen er ca. 2 800 hk. og nedenfor ca. 2 700 hk. Nogen plan for utnyttelsen av denne nederste del foreligger ikke.

For utnyttelsen av Gryttingelven er der ikke fremlagt nogen plan hverken med hensyn til regulering eller utbygning av faldene. Ansøkningsens post A 3 er formentlig for reguleringens vedkommende kun at forstaa som en ansøknings om koncession paa erhvervelse av rettigheter efter den medfølgende kontrakt likeoverfor de tidligere grundeiere og rettighetshavere, men ikke som en ansøknings om adgang til at utføre nogen regulering.

Kraften i denne elv kan uregulert ansettes til 500—700 hk. Ved regulering vil disse kunne bringes op i 4 000—4 700 hk.

Med hensyn til de fremtidige overdragelsesvilkaar vil jeg fremholde ønskeligheten av, at disse er ens for det hele utnyttede fald, saaledes at punkt 6 i ansøkningsen blir i overensstemmelse med punkt 9 i den tidligere koncession.

Punkt 10 i ansøkningsen synes mindre tilfredsstillende formet for lokalindustriens tarv end det tilsvarende punkt 12 i den ældre koncession.

Uagtet der er flere faktorer, som ikke nøiagtig lar sig bestemme, antar jeg dog, at de fordeler, anlægget skjønnes at ville medføre i betydelig grad overstiger erstatningsbeløpet for den derved bevirkede skade, like-

som anlægget maa antages at ville fremme interesser av almen betydning.»

Departementet skal tillate sig at bemerke følgende:

De av selskapet for de ansøkte nye erhvervelser foreslaaede betingelser avviker fra de i kgl. resol. av 17de januar 1907 fastsatte i følgende punkter:

- a. I post 4 i det nye andragendes betingelser forpligter selskapet sig til at paa-begynde utbygningen av vedkommende vandfald inden 5 aar fra den tid at regne, da den ved kgl. resol. av 17de januar 1907 koncederte vandkraft i Kinsovasdraget er helt utbygget samt at ha 50 % utbygget inden 5 aar derefter og senest 30 aar fra den eventuelle nye koncessions datum — alt under en konventionalbot av kr. 50.00 pr. dag, hvori fristen oversittes.

Ifølge betingelserne ved koncessionen av 17de januar 1907, post 7, skal selskapet under en konventionalbot av kr. 200,00 pr. dag paa-begynde utbygningen av vandfaldene inden 5 aar fra koncessionens datum og ha halvparten av den hele kraft utbygget inden 5 aar derefter.

- b. Mens der for de nye erhvervelser av vandkraft i Kinsovasdraget er foreslaat samme koncessionstid som for de tidligere koncederte vandrettigheter (75 aar regnet fra 17de januar 1907), er der for rettighetene til Gryttingselven sat en tid av 60 aar regnet fra den eventuelle nye koncessions datum.

Ifølge andragendet skal ved koncessionstidernes utløp de nye vandrettigheter saavel i Kinso- som i Gryttingselven med alle de indretninger, hvorigjennem vandet med hensyn til løp og leie forandres, saasom damanlæg, kanaler, tunneller, basiner, rørledninger m. m. samt de til utbygningen og kraftanlægget erhvervede grundstykker og rettigheter, tilfalde staten uten vederlag, derimot ikke tomter, som selskapet erhverver til anlæg av fabrikker med tilbehør, der tar sin kraft fra Aktieselskapet Kinso-servik.

I betingelserne for den tidligere meddelte koncession heter det derimot, at samtlige vandfald med damme, kraftstationer med tilhørende maskineri og andet tilbehør og kraftledninger samt de til utbygningen og kraftanlægget erhvervede tomter og servitutrettigheter, der omfattes av koncessionen, tilfalder staten uten vederlag.

- c. Andragendet indeholder ingen bestemmelse tilsvarende post 9 i f. og post 12 i betingelserne for den meddelte koncession, hvorved er reservert en viss kraftmængde henholdsvis for staten under en eventuel leietid efter koncessionstidens utløp og for vedkommende distrikt under koncessionstiden.

Forøvrig sees der i andragendets betingelser (post 10) foreslaat en tillægsbestemmelse til det nævnte forbehold i koncessionen av 17de januar 1907 om en viss kraftmængde for distriktet — hvorefter omhandlede kraftkvantum (2 000 elektriske hestekræfter) alene skal kunne kræves stillet til disposition i portioner paa indtil 500 hk. med 10 aars mellemrum.

Man skal videre fremholde, at selskapet, som det fremgaar av andragendet, forsaavidt dette straks og i sin helhet endelig indvilges. har erklært sig villig til

1. at erlægge en avgift av 20 øre pr. hk. av den ved de nye erhvervelser i Kinso- og Gryttingselven samt ved regulering av Fodnastølvand og Kinsevand opnaadde vandkraft efterhvert som utbygning eller regulering sker og kraften bortleies;
2. at overlate staten uten vederlag til samme tid og paa samme vilkaar som i koncessionen bestemt alle de eiendomme eller rettigheter, som erhverves i henhold til de i andragendets litr. D omhandlede ekspropriationstilladelser.

Efter de foreliggende uttalelser fra Aktiebolaget Vattenbygnadsbyrån, Stockholm, og Vasdragsdirektøren skal de vandrettigheter, hvorpaa der nu søkes koncession, efter foretat regulering repræsentere i Kinso-

vasdraget mellem 5 000 og 6 000 og i Gryttingselven 4 000 à 5 000 effektive hk., altsaa i det hele ca. 10 000 effektive hk. Til sammenligning kan anføres, at ifølge skrivelse fra Vasdragsdirektøren av 10de decbr. 1906 (indtat i det til grund for kgl. resol. av 17de januar 1907 liggende foredrag) skulde den hele kraft i Kinso nedenfor Grøndalsvand utgjøre 75 000 effektive hk. Av denne kraft er 50 000 à 55 000 hk. omfattet av den meddelte koncession efter hvad ansøkerne har oplyst i en skrivelse til Justisdepartementet av 14de januar 1907 (likeledes indtat i nysnævnte foredrag), jfr. Vasdragsdirektørens skrivelse av 4de mars 1908.

Departementet finder at kunne anbefale, at der meddeles Aktieselskapet Kinservik tilladelse til at foreta de ansøkte yderligere erhvervelser i Kinsovasdraget og Gryttingselven. Da staten i sin tid vil bli eier av de tidligere koncederte vandrettigheter m. v. antages der at være grund til at stille sig imøtekommende med hensyn til de nye erhvervelser, der delvis danner et naturlig supplement til de ældre. De ansøkte nyerhvervelser er forøvrig, som foran paapekt, av forholdsviis ringe omfang.

Man finder derhos at kunne tilraade, at vilkaarene for den eventuelle nye koncession fastsættes i det væsentlige overensstemmende med, hvad der er foreslaat i selskapets oven indtagne andragende.

Imidlertid antar man med Vasdragsdirektøren, at bestemmelsen om, hvad der vederlagsfrit skal tilfalde staten ved koncessionstidens utløp (betingelsernes post 6), forsaavidt angaar de nye erhvervelser i Kinso, bør avfattes overensstemmende med den tilsvarende bestemmelse i de ældre koncessionsbetingelser (kfr. disses post 9), idet — som av Vasdragsdirektøren fremholdt — en væsentlig del av de nævnte vandrettigheter meget fordelagtig kan utbygges og ifølge planen vil bli utbygget i forbindelse med de allerede koncederte fald, og saaledes hensigtsmæssig underkastes samme vilkaar som disse. Derimot finder departementet med hensyn til erhvervelserne i Gryttingselven, der forsaavidt staar i en noget anden stilling,

at kunne gaa med paa bestemmelser i heromhandlede punkt som av ansøkerne foreslaat.

Departementet antar videre, at der istedenfor den i andragendets slutning betingelsesvis tilbudte avgift av 20 øre pr. hk. av den ved de nye erhvervelser samt ved regulering av Fodnastølvand og Kinsovand opnaadde vandkraft — at erlægge efterhvert som utbygning eller regulering sker og kraften bortleies — bør ved koncessionens meddelelse betinges en fast aarlig avgift særskilt for de nye erhvervelser i Kinsovasdraget (heri indbefattet retten til regulering av de to nævnte vande) og i Gryttingselven. Avgiften vil man for hver av disse elves vedkommende foreslaa fastsat til kr. 1 000,00 at svare fra den dag, da kraftstationen tages i bruk for de resp. anlæg. Departementet vil derhos anbefale at koncessionen, forsaavidt angaar den av selskapet erhvervede ret til at anlægge veie betinges av, at veiene skal være til fri avbenyttelse for distriktets indvaanere.

I forbindelse med omhandlede nye erhvervelser finder departementet at kunne anbefale, at der indrømmes saadan forandring som ansøkt i de ældre koncessionsbetingelsers punkt 12.

I andragendet anholdes om ubetinget anerkjendelse av selskapets allerede ved koncessionen av 17de januar 1907 erhvervede ret til at regulere, opdømme og sænke Veivand, Stavalivand, Grøndalsvand og Rjuvevand overensstemmende med de av Vattenbyggnadsbyråen under 31te decbr. 1907 utarbejdede planer. Samtidig ansøkes imidlertid om ekspropriationsret for de nævnte regulerings fremme.

Departementet finder med hensyn til dette punkt at kunne henholde sig til den foran indtagne skrivelse fra Justisdepartementet av 15de januar 1908, forsaavidt det heri gjøres gjældende, at en reguleringstilladelse vedkommende de nævnte vande i realiteten maa ansees indrømmet gjennom fastsættelsen av de vilkaar, hvorpaa erhvervstilladelsen av 17de januar 1907 er meddelt.

Man skal i saa henseende, foruten de staten tilsikrede økonomiske fordele, nævne koncessionens betingelser om paabegyndelse av vandfaldenes utbygning og teknisk kontrol hermed samt fremlæggelse av reguleringsplaner, jfr. koncessionsvilkaarenes punkt 7 og 8, ifølge hvilke betingelser selskapet likeoverfor det offentlige er forpligtet til under en konventionalbot av kr. 200,00 pr. dag, hvori fristen oversittes og eventuelt under koncessionens fortapelse at paabegynde utbygningen av vandfaldene inden 5 aar fra koncessionens datum og at ha halvparten av den hele kraft utbygget inden 5 aar derefter.

Formelt maa imidlertid — som av Justisdepartementet antat og som ogsaa av aktieselskapet ved ansøkingen indrømmet — tilladelse i henhold til vasdragsloven antages fornøden, uanseet om det vil være nødvendig for ansøkerne til reguleringsverken fremme at foreta ekspropriationer eller ei, jfr. lov av 19de juli 1907 angaaende forandring i vasdragslovens § 25 og kgl. resol. av 12te septbr. s. a.

Efter de foreliggende opplysninger og uttalelser, navnlig fra Vasdragsdirektøren, angaaende reguleringsplanerne samt om fordelene ved de projekterte foretagender sammenlignet med den derved forvoldte skade vil departementet anbefale tilladelse meddelt efter vasdragslovens § 25 til regulering av Veivand, Stavalivand, Grøndalsvand og Rjuvevand.

Der ansøkes videre om tilladelse til at regulere, opdømme og sænke Fodnastølvand og Kinsevand overensstemmende med fremlagte planer med ret til at foreta de hertil fornødne ekspropriationer efter vasdragslovens § 25.

Denne regulering maa, som i andragendet anført, betragtes som et supplerende tilleg til de ovenfor omhandlede hovedreguleringer.

Idet departementet legger vekt paa, at den ved heromhandlede regulering opnaadde kraftforøkelse, der opplyses at dreie sig om 4700 hk., kun ækvivalerer hvad selskapet ved den ældre koncession angivelig opnaar

mindre end beregnet efter vasdragskontorets høideangivelser, finder man at kunne anbefale, at der meddeles tilladelse ogsaa til heromhandlede reguleringsarbeider.

Reguleringstilladelsene antages at burde tilknyttes forbehold om, at de av selskapet for reguleringsverken gjennomførelse erhvervede yderligere rettigheter tillikemed de oppførendes reguleringsdamme med tunneller o. l. uten vederlag skal tilfalde staten paa samme maate som det øvrige ved koncessionstidens utløp (jfr. andragendet i f.).

Likeledes bør det betinges, at reguleringsdammene blir at manøvrere overensstemmende med et av Kongen approbert reglement.

Overensstemmende med vasdragslovens § 29 vil det derhos maatte kræves, at der av ansøkerne stilles sikkerhet for uforutseelig skade som følge av foretagenderne. Sikkerheten vil man efter konferanse med Vasdragsdirektøren foreslaa fastsat til et beløp av kr. 10 000,00. Nærmere bestemmelse med hensyn til ordningen av sikkerhetsstillelsen forutsættes som sedvanlig overlatt til nærværende departement.

Forsaavidt der er ansøkt om ret til eventuelt at ekspropriere «elven mellom de forskjellige vande», skal departementet bemerke, at andragendet herom ikke for nærværende kan indvilges.

Under behandlingen av den tidligere koncession blev der reist spørsmaal om statens eiendomsret til Veivand, hvilket spørsmaal senere i henhold til forbehold ved koncessionens meddelelse er indbragt for domstolene. Da staten maa ansees eiendomsberettiget ogsaa til andre dele av vasdraget, er det departementets forutsætning, at det offentlige ved de eventuelle ekspr. takster gives fornødent varsel og saaledes faar anledning til at vareta sine interesser. Herpaa vil man ved kommunikationen av den even-

tuelle resolution henlede koncessionshavernes opmerksomhet.

Justisdepartementet har i den foran refererte skrivelse av 15de januar 1908 uttalt den anskuelse, at de heromhandlede reguleringssspørsmål skulde bli at forelægge Stortinget i henhold til dettes beslutning av 15de juli 1907, hvorved regjeringen anmodedes om indtil videre ikke at meddele tilladelse efter vasdragslovens §§ 25 og 26 til reguleringer av større omfang forinden Stortinget har hat anledning til at uttale sig.

Nærværende departement finder ikke at kunne slutte sig til denne opfatning. Idet man med Justisdepartementet i henhold til hvad ovenfor er anført maa anse regulerings-tilladelse vedkommende Veivand, Stavali-vand, Grøndalsvand og Rjuvevand som i realiteten allerede indrømmet gjennom fastsettelsen av de vilkaar, hvorpaa erhvervs-tilladelsen er meddelt, er der efter dette departements mening ikke tilstrækkelig grund til nu at indbringe saken for Stortinget. Ved dettes ovennævnte beslutning maa derhos nærmest antages at være hat for øie reguleringer, der foruten at bringe betydelige kraftforøkelse desuten som knyttede til betydeligere sjøer og vasdrag vil medføre skadelige virkninger i større distrikter hvad der ikke kan siges at være tilfældet ved nogen av heromhandlede reguleringer og specielt ikke forsaavidt angaar reguleringen av Fodnastølvand og Kinsevand der iøvrigt som oven nævnt kun er at anse som en supplerig av hovedreguleringen av forholdsvis mindre betydning og som saaledes ikke antages at kunne betegnes som nogen regulering av større omfang.

I andragendet er der under litr. E. an-søkt om at selskapet maa bli meddelt ret til i fornødent omfang at foreta ekspropria-tion av grund til en jernbane eller sporvei eller taugbane fra Kinsebugten og op til Hølen for at besørge transport til og fra kraft-stationen eller de til samme knyttede fabriker. Det opplyses i forbindelse hermed, at sel-skapet har erhvervet ret til at erholde saadan grund utlagt i Husegaardens utmark og at det kun dreier sig om et ganske kort stykke

nedenfor utmarken fra denne og ned til sel-skapets tomter ved sjøen.

I anledning herav skal departementet bemerke, at den gjældende lovgivning ikke antages at hjemle nogen adgang til at meddele tilladelse til ekspropriation av fremmed grund for anlæg av taugbaner.

Det samme gjælder anlæg av jernbaner eller sporveie, medmindre anlægget enten kan henføres under lov av 12te august 1848 indeholdende særskilte bestemmelser angaaende anlæg av jernveie til almindelig benyt-telse, jfr. lov av 7de septbr. 1854, eller er fornødent til førsel av malm fra en grube til hytteverk eller utskibningssted, kfr. lov av 22de mai 1902, nr. 8, indeholdende tillæg til §§ 18, 19 og 20 i lov angaaende bergverks-driften av 14de juli 1842 m. v.

Det i andragendet omhandlede anlæg kan, saavidt sees, ikke henregnes til saadanne anlæg som omhandlede i sidstnævnte lov av 22de mai 1902. Tilladelse til at erverve fremmed grund i henhold til lov av 12te august 1848 kan ifølge lovens § 1 meddeles dem, der agter at anlægge jernveie til almin-delig benyttelse, naar den for verket lagte plan findes antagelig, saavel med hensyn til anlæggets gavnlighet og utførelsesmaate, som i henseende til rimelig sikkerhet for, at planen vil bli iverksat. Der foreligger imid-lertid ingen opplysning om, hvorvidt det paa-tænkte jernbane- eller sporveisanlæg fra Kinsebugten og op til Hølen er av saadan art, at anlægget kan henføres til eller stilles i klasse med jernveie til almindelig benyttelse. Heller ikke foreligger der nogen opplysning om den plan, hvorefter anlægget tænkes utført.

Idet man saaledes efter det foreliggende ikke vil kunne anbefale, at selskapet blir meddelt den ansøkte tilladelse til ekspropria-tion av fremmed grund, forsaavidt angaar anlæg av jernbane eller sporvei, gaar man ut fra, at der vil være anledning til senere at opta dette spørsmål til behandling og av-gjørelse, saafremt andragende ledsaget av fornødne nærmere opplysninger maatte ind-komme fra selskapet.

I henhold til det anførte tillater man sig at

indstille:

I.

At det i medhold av lov av 12te juni 1906 om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald (jfr. lov av 28de mars 1908) og § 1 i lov nr. 4 av 9de juni 1903 tillates Aktieselskapet Kinservik at erhverve følgende eiendomme og rettigheter i Kinservik, Ullensvang herred i Søndre Bergenhus amt:

1. Den eiendommene g.nr. 139, br.nr. 1—6, Huse i Ullensvang tilliggende del av Kinsovasdraget paa strækningen fra foten av Tveitafos og nedover — saaledes som nærmere beskrevet i § 1 i kjøpekontrakt av 15de juni 1907 mellem professor G. Mittag-Leffler og oppsiderne av Huse — med den vasdraget naturlig tilliggende grund, heri indbefattet ret overensstemmende med kontrakten til at anlægge rende ved siden av selve vandføringen i vasdraget i en avstand fra elven i dennes høieste vandstand av indtil 50 meter samt at bortlede vandet fra det naturlige elveleie (kontraktens § 8).
2. Den nævnte eiendomme tilliggende del av Gryttingselven fra sammenløpet med Kinso og opover med den samme elv naturlig tilliggende grund samt derhos ret til regulering av denne og ret til i det hele at disponere over vandet paa sælgernes eiendomme, saaledes som kjøperen maatte finde for godt, alt i henhold til ovennævnte kjøpekontrakt (§ 2, jfr. § 8).
3. Ret til overalt i sælgernes utmark og utslaatter, forsaavidt det tiltrænges, at kræve avstaat grund til eventuelle anlæg, husebygninger med de nødvendige tun, dambygninger m. v., render og tunneller i en større avstand fra høieste vandstand i elven end 50 meter samt ret til at bortta de paa saadan uttat grund staaende trær, naar saadan

borttagning sker uten ophold (kontraktens § 3).

4. Ret til i sælgernes utmark og utslaatter at anlægge vei og anden transportindretning efter kjøperens «egen bekvemmelighet» (kontraktens § 4), dog saaledes, at de veie, som selskapet anlægger, skal være til fri avbenyttelse for distriktets indvaanere — alt paa følgende vilkaar og betingelser:

1.

Aktieselskapet Kinservik skal, saavel ved utbygningen av de nævnte vandfald og opførelsen av kraftstation med videre, som ved sin bedrift senere her i riket, anvende norske funktionærer og arbeidere. Dog skal driftsbestyreren samt en anden funktionær saavel under utbygningen som senere under driften for et tidsrum av 5 — fem — aar, efterat denne er begyndt, kunne være utlænding.

Derhos kan vedkommende regjeringsdepartement tilstede undtagelser fra førstnævnte regel, naar hensyn til speciel fagkundskap eller øvelse gjør det nødvendig eller særlig ønskelig.

For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskapets tjeneste, erlægges til statskassen en daglig løpende mulkt stor kr. 50,00 — femti kroner. —

2.

Aktieselskapet forpligter sig til ved utbygningen av anlæggene og senere eventuelt ved driften at anvende norsk materiel, forsaavidt saadant her kan erholdes til like god beskaffenhed, likesaa hurtig og til en pris, som ikke med mere end 10 — ti — procent overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet. I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av to av Arbeidsdepartementet opnævnte mænd. Omkostningerne bæres av aktieselskapet.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra denne regel.

3.

Aktieselskapet forpligter sig til ikke uten vedkommende regjeringsdepartements samtykke at eksportere elektrisk energi.

4.

Aktieselskapet forpligter sig til at paabegynde utbygningen av vandfaldene inden 5 aar fra den tid at regne, da den ved kongelig resolution av 17de januar 1907 koncederte vandkraft i Kinsovasdraget er helt utbygget og at ha 50 % av de nu koncederte vandfald utbygget inden 5 aar derefter. Dog skal de nu koncederte vandfald til mindst 50 % være utbyggede senest 30 aar at regne fra den dag, da denne nye koncession er git. Som sikkerhet herfor forpligter selskapet sig til en konventionalbot av kr. 50,00 pr. dag, hvori fristen oversiddes. Koncessionen for de ved denne nye koncession koncederte vandfald fortapes, dersom konventionalboten ikke er betalt i 2 aar.

5.

Aktieselskapet forpligter sig til, efter at koncessionen er meddelt og forinden utbygningsarbeiderne paabegyndes, at forelægge for vedkommende departement planer med fornødne opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende vandfaldenes utbygning og vandføringens regulering, saaledes at utbygning av vandfaldene ikke kan finde sted, forinden planerne av vedkommende departement er approbert.

Derhos forpligter aktieselskapet sig til at utbygge anlægget med tilhørende damme paa en solid maate og underkaster sig i den henseende den kontrol, som departementet maatte forlange. Anlægget kan ikke tages i bruk, forinden det er godkjendt av departementet.

6.

Naar 75 — sytti fem — aar er forløpet regnet fra 17de januar 1907 til-

falder samtlige ovenfor omhandlede vandfald i Kinsovasdraget med damme, kraftstationer med tilhørende maskineri og andet tilbehør og kraftledninger samt de til utbygningen og kraftanlægget erhvervede tomter og servitutrettigheter, der omfattes av nærværende koncession, staten uten vederlag.

Naar 60 — seksti — aar er forløpet regnet fra den dag, da nærværende koncession er git, tilfalder samtlige ovenfor omhandlede vandfald i Gryttingselven med alle de indretninger, hvorigjennem vandet med hensyn til løp og leie forandres, saasom damanlæg, kanaler, tunneller, bassænger, rørledninger m. m. samt de til utbygningen og kraftanlægget erhvervede grundstykker og rettigheter, staten uten vederlag, derimot ikke tomter som selskapet erhverver til anlæg av fabrikker med tilbehør, der tar sin kraft fra Aktieselskapet Kinservik.

Aktieselskapet er dog berettiget til i begge ovennævnte tilfælde at faa leiet kraft av staten fra anleggene saavel i Kinsovasdraget som i Gryttingselven i et tidsrum av yderligere 20 — tyve — aar, at regne fra den dag, da anlægget tilfalder staten, mot betaling av den paa den tid for lignende anlæg gjældende pris pr. elektrisk hestekraft.

Hvis enighet om prisen ikke opnaaes, fastsættes den ved skjøn av uvillige mænd, optat paa selskapets bekostning.

Leieavgiften erlægges ukrævet efter-skudsvis pr. halvaar og leieretten forbrytes, hvis avgiften ikke betales i rette tid. Den leiede kraft gjælder, om leietageren ønsker det, kraften fra samtlige kjøpet vedkommende vandfald.

7.

Anlægget skal ved overdragelsen være i fuld driftsmæssig stand. Hvorvidt saa er tilfældet, avgjøres ved skjøn av uvillige mænd paa selskapets bekostning.

Selskapet forpligter sig til paa sin

bekostning at utføre, hvad skjønnet i saa henseende maatte bestemme.

8.

Alle pantheftelser, som maatte eksistere paa den tid, da anlægget tilfalder staten, bortfalder som ugyldige.

9.

Alle tvistigheter i anledning av nærværende koncession eller selskapets bedrift her i riket henhører under norske domstoles og myndigheters avgjørelse.

10.

Av den vandkraft, som erholdes ved de nu koncederte erhvervelser

1. i Kinsovasdraget (regulering av Fodnastølvand og Kinsevand)
2. samt i Gryttingselven erlægges en aarlig avgift av respektive kr. 1 000,00 og kr. 1 000,00. Avgiften svares fra den dag, da kraftstationen tages i bruk for de resp. anlæg.

II.

At der foretages saadan modifikation i post 12 i betingelserne for den aktieselskapet ved kgl. resol. av 17de januar 1907 meddelte koncession, at av den kraft, som selskapet er forpligtet til at bortleie til belysning eller lokal smaaindustri skal indtil 500 elektriske hestekræfter eventuelt stilles til disposition for bortleie paa kraftstationen, naar første utbygning er færdig. Resten skal eventuelt stilles til disposition i portioner paa indtil 500 elektriske hestekræfter, hver gang med 10 aars mellemrum, første gang 10 aar efterat de første 500 elektriske hestekræfter er bortleiet.

III.

At det i henhold til § 25, jfr. § 29, i lov om vasdragenes benyttelse m. v. av 1ste juli 1887, kfr. tillægslov av 19de juli 1907 og kgl. resol. av 12te septbr. s. a., tillates Aktieselskapet Kinservik at opføre reguleringsdamme for Veivand, Grøndalsvand, Stavalivand, Rjuvevand, Fodnastølvand og

Kinsevand i det væsentlige overensstemmende med de av Aktiebolaget Vattenbyggnadsbyrå under 31te decbr. 1907 avgivne planer, dog saaledes, at herved ikke gives ekspropriationsret overfor grundeiere eller rettighetshavere til elven mellem de forskjellige vande — paa følgende betingelser:

1. At dammenes benyttelse skal foregaa overensstemmende med et av Kongen approbert reglement.
2. At de rettigheter, som ansøkerne for de omhandlede regulerings fremme yderligere maatte erhverve tillikemed de opførendes reguleringsdamme med tunneller o. l., skal uten vederlag tilfalde staten paa samme maate som bestemt for de koncederte erhvervelser i Kinsovasdraget.
3. At der for uforutset skadeserstatning som følge av omhandlede reguleringsforetagender tilveiebringes av ansøkerne sikkerhet for et beløp av kr. 10 000,00 efter Arbeidsdepartementets nærmere bestemmelse.

IV.

Idet aktieselskapet vedtar foranstaaende betingelser for koncession og reguleringsstilladelse som forpligtende for sig og vedkommende eiendomme indgaar det paa, at nærværende resolution til sikring av den fornødne tinglige ret tinglases paa selskaps bekostning.

30. A/S Skollenborg.

(*Erhverv av Øvre og Nedre Gravenfos i Numedalslaagen*).

Kgl. resol. av 5te juni 1908.

Fra kaptein Hj. Johansen, Vestre Aker, er til departementet indkommet et andragende, datert 28de januar 1908, om tilladelse for interessentskapet «Gravenfos» til at overdra sine eiendomme Øvre og Nedre Gravenfos i Numedalslaagen til et for vandkraftens utnyttelse opprettendes aktieselskap «Aktieselskapet Skollenborg» samt om tilladelse til

at foreta reguleringsarbeider i nevnte vasdrag overensstemmende med 2 nærmere angivne alternativer. Av andragendet hitsættes følgende:

«Paa vegne av interessentskapet «Gravenfos» tillater jeg mig at ansøke det kgl. departement om adgang til at overdra dettes eiendomme Øvre og Nedre Gravenfos i Numedalslaagen beliggende ca. 1,5 km. fra Skollenborg jernbanestation til et aktieselskap som agtes dannet til vandkraftens utnyttelse væsentlig ved kraftoverføring til trakten Mjøndalen—Drammens bygrænse, om hvilken sidste del av anlægget særskilt andragende vil bli indsendt.

Eiendommene søkes overdragne med de rettigheter og forpligtelser, som er os hjemlet henholdsvis paahviler os ifølge de i original vedlagte 5 skjøter og skylddelingsforretninger for:

1.	g.nr. 119	br.nr. 2	av skyld	mark	1,33
2.	» 110	» 28	»	»	1,13
3.	» 119	» 3	»	»	1,24
4.	» 110	» 30	»	»	0,80
5.	» 111	» 3	»	»	0,26
—————					
					mark 4,81

Flere av parterne har senere været overdragne, men representeres alle parter fremdeles ved ansøkeren.

Som det vil sees, er de for anlæggets utførelse nødvendige tomter endnu ikke erhvervet, hvilket har sin grund i, at det vordende aktieselskap som bygherre antages at burde ha frie hænder i valg av tomter efter eget behov, hvilket — foruten til kraftstation og kanal m. v. — vil omfatte areal:

1. til anlæg av beboelseshuse for verkets funktionærer og arbeidere, samt
2. til fabrikanlæg paa stedet og oplagsplads for tømmer eller andre varer, idet selskapet, om kraftleveransen av en eller anden grund skulde stoppe — maa holde sig adgang aapen til at nyttiggjøre kraften paa stedet ved træforædlingsanlæg eller andet.

Av de utførte undersøkelser fremgaar

at faldhøiden er ca. 17 m. brutto. Anlægget tænkes foreløbig utbygget for 15 cbm. vandføring, idet dette er den mindste vandføring, som kan forrente det store og nødvendige kapitalutlæg særlig til overvandskanalen, som senere ikke kan utvides og derfor straks maa anlægges for den maksimale regulerede vandføring av henimot 60 cbm. pr. sekund.

Anlæggets omfang vil saaledes — alt efter graden av vasdragets regulering ligge mellem ca. 2400 og 10000 hk. paa turbinaksel.

Den nuværende normale minimumsvandføring er imidlertid kun henimot 12 cbm. pr. sekund (undtagelsesvis endog blot 8 cbm.) hvorfor der herved samtidig andrages om det kgl. departements samtykke til at utføre en liten foreløbig regulering i hensigt at skaffe disse manglende 3 cbm. vand i 3 å 4 maaneder med andre ord et reservoir paa $120 \times 60 \times 60 \times 3 =$ ca. 30 millioner cbm. vand eller for at dække behovet i meget vandfattige aar antagelig ca. 40 millioner cbm. Dette magasin kan skaffes — enten ved:

1. benyttelse av den vel 2 m. høie fløtningsdam, som allerede eksisterer ved utløpet av Tunhøvd fjorden, saafremt det tillates at sænke den øvre og større del av Tunhøvd fjorden ca. 1,5 m., som denne del ligger høiere end utløpet. Denne utsprængning av Bustømmen er forutsat at indgaa i det av ingeniør Sætersmoen for vasdragets brukseierforening utarbeidede reguleringsprosjekt og maa naturligt nødvendig indgaa i enhver reguleringsplan for vasdraget eller ved
2. opdæmning av Rødungen.

Ved de ansøkte arrangements foregripes intet med hensyn til den mere omfattende reguleringsplan for vasdraget i sin helhet som fortiden utarbeides, samtidig som der muliggjøres et anlæg for hvilket der foreligger sterkt behov, idet brukene langs Drammenselven utenfor Drammens by efter hvad der er oplyst vil miste sin elektriske drivkraft, saasomt

Drammens kommunale verk trenger al sin energi indenfor byens grænse. Man tillater sig desuten at vedlægge en uttalelse av 12te decbr. 1907 fra Krogstad cellulosefabrik, som blandt andre har tegnet sig som abonnent paa kraft.

Det tilføies at det ved nærværende reguleringsansøking er forutsat, at de til nævnte regulerings iverksættelse fornødne utgifter i sin tid vil bli medregnet som dækning for det reguleringsbidrag som maatte bli utlignet paa Øvre og Nedre Gravenfos eller andre vandfald, som maatte ville delta i dette arbeides utførelse.

Som det vil sees av vedlagte utkast til love, er selskapets aktiekapital sat til kr. 1 000 000,00 hvorav ca. kr. 300 000,00 er stillet i utsigt fra utlandet. Resten er der efter anstillede undersøkelser godt haab om at faa tegnet i anlæggets eget distrikt, i og omkring Drammen, likesom en derværende bank har stillet et større fast laan i anlægget i utsigt.

Anlæggets anordning i store træk vil fremgaa av vedlagte kart 1:1 000 — og oversigtskart i 1:25 000.

Til belysning av den her ansøkte regulerings beskedne omfang vedlægges endvidere avløpskurven for Numedalslaagen ved Labro (Skollenborg) for et minimumsaar (1903) og for et maksimumsaar (1898). Av den her indlagte horizontal for 15 cbm. benyttet vandføring fremgaaer, at der ved reguleringen vindes 3 cbm. pr. sekund i ca. 3 maaneder, hvilket for en faldhøide av 16 m. netto svarer til 480 effektive hk. paa turbinaksel i ca. 3 maaneder.»

De i andragendet paaberaabte skjøter med utskrifter av vedkommende skylddelingsforretninger vedlægges tillikemed det likeledes paaberaabte utkast til love for det oprettendes aktieselskap.

I en paa foranledning avgit uttalelse av 12te februar 1908 har vasdragsdirektøren bl. a. anført følgende:

«Kraften i de omhandlede fald vil efter reguleringsgraden — som i ansøkingen anført — kunne ansættes til 2 400 op til 10 000

hestekræfter. I Gravenfossens nærhet har staten vaabenfabrikkens og sølvverkets fald ved Kongsberg, men da den del av kraften, som disse anlæg eier, maa antages at burde forbeholdes disse, vil staten til jernbanedrift eller i andet øiemed ikke disponere over nogen kraft i de trakter uten at Norefaldene blir utnyttet og kraften ledet ned Numedal til havn eller jernbane. Da imidlertid denne krafttilførsel til distriktet kan være usikker, særlig med hensyn til tid, forekommer det mig, at meget taler for, at der til en eventuel tilladelse til den omhandlede overdragelse knyttes betingelser i overensstemmelse med det foreliggende utkast til lov om adgang til erhvervelse av skog, bergverk eller vandfald.

De eventuelle betingelser bør specielt ta sigte paa at sikre staten en del av den omhandlede kraft. Dette antages paa den for det vordende anlæg mindst følelige maate at kunne ske saaledes, at dette, naar reguleringen har bragt kraften op i 3 000 hestekræfter eller derover, tilpligtes at avstaa — mot produktionsomkostninger — 20 % av den utnytbare kraft.

Likeledes bør der antagelig fastsættes en tid, hvorefter anlægget tilfalder staten. Under hensyntagen til de med anlægget forbundne utgifter samt dets almengavnlig natur antages tiden at burde ansættes til 75 à 80 aar.

Den med ansøkingen følgende situasjonsplan avgir ikke tilstrækkelig materiale til bedømmelse av regulerings- og indtaksdammens stabilitetsforhold, hvorfor man bør betinge, at en fuldt utarbeidet plan fremlægges til approbation før arbeidet paabegyndes. Denne mangel paa en uttømmende behandling av planen gjør det ogsaa vanskelig at bedømme risikoen for dambrud eller andre uheld, som kan bevirke skadeserstatning.

Hvor høit et garantibeløp skal ansættes blir av denne grund ikke mulig at bestemme.

Da der allerede foreligger ansøking fra Numedalslaagens brukseierforening om tilladelse til at regulere Numedalslaagens vandføring, vil det formentlig være rigtigst at avvente resultatet av denne ansøking, før

man foretar noget med hensyn til interessentskapet «Gravenfos»s ansøgning om udførelse af den mindre regulering. Dette saa meget mere, som denne ikke kan siges at tilfredsstille de fordringer, som stilles i vasdragslovens § 29 med hensyn til plan, tegninger, overslag m. m.»

I skrivelse til kaptein Johansen av 28de februar 1908 meddelte departementet, at man antagelig vilde kunne anbefale den ansøkte tilladelse for det oprettendes aktieselskap til at erhverve de omhandlede vandfald indvilget paa følgende betingelser:

1. At aktieselskapets bestyrelse, der skal ha sit sæte her i riket, til enhver tid udelukkende skal bestaa av norske statsborgere.
2. At mindst to tredjedele av aktiekapitalen til enhver tid skal befinde sig paa norske hænder, og
3. at aktieselskapet underkaster sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.

Med hensyn til den ansøkte tilladelse til at foreta reguleringsarbeider i vedkommende vasdrag bemerkede departementet, at man, i henhold til hvad der herom var anført av vasdragsdirektøren, antok, at avgjørelsen av reguleringssspørsmålet burde utstaa indtil videre av hensyn til den foreliggende ansøgning fra Numedalslaagens bruks-eierforening om tilladelse til regulering av nævnte vasdrags vandføring.

Fra kaptein Johansen mottok man deretter en skrivelse av 3dje mars 1908, hvori meddeltes, at de av departementet foran angivne betingelser akseptertes av sælgerne og at fornødent forbehold i saa henseende vilde bli tat ved det oprettendes aktieselskaps kjøp av omhandlede eiendomme. Vedtagelse av betingelserne fra selskapets side vilde — anførte kaptein Johansen — bli indsendt saasnart selskapet var konstituert og lovlig bestyrelse valgt.

Efterat der angaaende det heromhandlede koncessionsandragende var konferert

inden regjeringen, tilskrev departementet under 16de mai 1908 kaptein Johansen, at man fandt at kunne anbefale den ansøkte koncession indvilget paa følgende betingelser:

1.

Aktieselskapets bestyrelse, der maa ha sit sæte her i riket, skal til enhver tid udelukkende bestaa av norske statsborgere.

2.

Mindst to tredjedele av aktiekapitalen skal til enhver tid befinde sig paa norske hænder.

3.

Laan for aktieselskapets regning, hvortil der knyttes betingelser om indflydelse paa selskapets bestyrelse eller andel i dets utbytte, maa ikke i nogen form optages.

4.

Aktieselskapet skal saavel ved utbygningen av vandfaldene som ved anlæggets drift kun anvende norske funktionærer og arbeidere

Vedkommende regjeringsdepartement kan dog tilstede undtagelser fra denne regel, naar speciel fagkundskap eller øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig.

For hver dag som en person i strid med foranstaaende bestemmeser er i vedkommende selskaps tjeneste erlægges til statskassen en konventionalbod, stor kr. 50,00 — femti kroner —.

5.

Aktieselskapet forpligter sig til ved utbygningen av vandfaldene og anlæggets drift at anvende norsk materiel, forsaavidt saadant her kan erholdes av like god beskaffenhet, likesaa hurtig og til en pris, som ikke med mere end 10 — ti — procent overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet. I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av to av Arbeidsdepartementet opnævnte mænd. Omkostningerne herved bæres av aktieselskapet.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra denne regel, naar særegne omstændigheter gjør det paakrævet.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlægger selskapet for hver gang en konventionalbot av indtil kr. 500,00 efter vedkommende departements nærmere avgjørelse.

6.

Selskapet er uberettiget til at eksportere elektrisk energi uten samtykke av vedkommende departement.

Forser selskapet sig herimot, pligter det at tilsvare statskassen det uten behørig samtykke eksportertes værdi, der i mangel av enighet fastsættes ved skjøn av uvillige mænd paa selskapets bekostning.

7.

Aktieselskapet har at underkaste sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.

8.

Koncessionen blir at tinglyse ved selskapets værneting og inden de jurisdiktioner, hvor de koncederte eiendommer m. v. er beliggende.

9.

Undergaar selskapet saadan forandring, at foranførte betingelser med hensyn til bestyrelsen eller aktiekapitalen (jfr. post 1, 2 og 3) ikke længer opfyldes, er følgelig den ved nærværende resolution meddelte tilladelse bortfaldt og selskapet underkastet bestemmelserne i lov om adgang for andre end norske statsborgere til at erhverve fast eiendom eller bruksret over grund her i riket av 9de juni 1903 §§ 6 og 7, jfr. lov nr. 6 av 12te juni 1906 (love av 27de mars 1907 og 28de mars 1908) eller de tilsvarende bestemmelser, som i en eventuel ny lov maatte avløse disse lovparagrafer.

Fra kaptein Johansen har man derefter med skrivelse av 21de mai 1908 mottat en

erklæring om, at han paa aktieselskapet Skollenborgs vegne vedtar de nu opstillede betingelser for koncessionens indvilgelse. Samtidig henstiller han dog til overveielse, hvorvidt der ikke kunde foretages en saadan ændring i betingelsernes post 5, at denne fra og med 2det punktum gives følgende lydelse:

«I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet ved skjøn, der — i tilfælde dette punkt (5) findes at være overtraadt — samtidig fastsætter en mulkt av størrelse indtil kr. 500,00. Skjønnen bestemmer tillike, hvem som skal betale de med samme forbundne omkostninger efter den grundregel, at omkostningerne bæres av den part, som kjendelsen gaar imot. Ved skjønnets sammensætning gives hver part like mange repræsentanter, som i tilfælde selv tilkalder en opmand. Opnaaes ikke enighet herom, tilkalder departementet en opmand av dommerstanden.»

Fra overretssakfører Herman Krag har man mottat en skrivelse av 4de juni 1908, hvori denne paa vegne av kaptein Johansen andrar om, at der under den eventuelle koncession ogsaa maa indbefattes ret til at erhverve en ved kontrakt av 25de mai 1898 av Paul T. Myre haandgit vand- og strandret tilliggende eiendommen Myre i Sandsvær g.nr. 110, br.nr. 1.

Departementet skal bemerke, at der under ovennævnte konferanse inden regjeringen var paa tale at opstille strengere betingelser for koncessionens meddelelse end de foran angivne, men at man fandt at burde bli staaende herved av hensyn til, at der tidligere i departementets ovennævnte skrivelse av 28de februar 1908 var stillet ansøkerne i utsigt koncession paa mindre omfattende vilkaar.

Da selskapets vedkommende har akseptert de senest opstillede betingelser, vil departementet — med bemerkning om, at man ikke finder at kunne tiltræde den av kaptein Johansen i ovennævnte skrivelse av 21de mai 1908 foreslaaede ændring i betingelsernes post 5 — anbefale, at andragendet indvilges, forsaavidt angaar den ansøkte tilladelse.

delse for det oprettendes aktieselskap til at erhverve vedkommende vandfald i Numedalslaagen.

Men hensyn til den ansøkte regulerings-tilladelse vedkommende nævnte vasdrag antar departementet — overensstemmende med, hvad man har anført i den foran nævnte skrivelse til kaptein Johansen av 28de februar 1908 — at avgjørelsen av dette spørsmåal bør utstaa indtil videre.

Da aktieselskapet endnu ikke er dannet, vil man anbefale, at koncessionen meddeles kaptein Johansen paa selskapets vegne idet der samtidig forbeholdes, at vedtagelse av koncessionsbetingelserne blir at meddele av selskapets samlede bestyrelse, saasnart dette er dannet.

Man skal sluttelig bemerke, at da aktieselskapet vil bli dannet med helt norsk bestyrelse med sæte i Norge, vil der ikke utkræves nogen særskilt tilladelse for dette til at erhverve de i andragendet omhandlede grundstykker og tomter til selskapets kraftstation, kanal- og fabrikanlæg m. v., kfr. § 1 i lov om adgang for andre end norske statsborgere til at erhverve fast eiendom eller bruksret over grund her i riket av 9de juni 1903.

I henhold til det anførte tillater man sig saaledes at

indstille:

At det i medhold av lov av 12te juni 1906 om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald, kfr. lov av 28de mars 1908 angaaende forlænget gyldighet av loven av 1906 med tillægslove, tillates kaptein Hj. Johansen, Vestre Aker, paa vegne av et oprettendes aktieselskap «Aktieselskapet Skollenborg» at erhverve de interessentskapet «Gravenfos» tilhørende vandfald Øvre og Nedre Gravenfos i Numedalslaagen, utgjørende følgende eiendomme i Sandsvær, Buskeruds amt:

1.	g.nr. 119	br.nr. 2	av	skyld	mark	1,38
2.	» 110	» 28	»	»	»	1,13
3.	» 119	» 3	»	»	»	1,24
4.	» 110	» 30	»	»	»	0,80
5.	» 111	» 3	»	»	»	0,28

samt en eiendommen g.nr. 110, br.nr. 1, Myre i Sandsvær, tilliggende vand- og strandret, haandgit ved kontrakt av 25de mai 1898 fra Paul T. Myre paa følgende betingelser:

1.

Aktieselskapets bestyrelse, der maa ha sit sæte her i riket, skal til enhver tid udelukkende bestaa av norske statsborgere.

2.

Mindst to tredjedele av aktiekapitalen skal til enhver tid befinde sig paa norske hænder.

3.

Laan for aktieselskapets regning, hvortil der knyttes betingelser om indflydelse paa selskapets bestyrelse eller andel i dets utbytte, maa ikke i nogen form optages.

4.

Aktieselskapet skal saavel ved utbygningen av vandfaldene som ved anlæggets drift kun anvende norske funktionærer og arbeidere.

Vedkommende regjeringsdepartement kan dog tilstede undtagelser fra denne regel, naar speciel fagkundskap eller øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig.

For hver dag som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i vedkommende selskaps tjeneste erlægges til statskassen en konventionalbot, stor kr. 50,00 — femti kroner —.

5.

Aktieselskapet forpligter sig til ved utbygningen av vandfaldene og anlæggets drift at anvende norsk materiel, forsaavidt saadant her kan erholdes av like god beskaffenhet, likesaa hurtig og til en pris, som ikke med mere end 10 — ti — procent overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet. I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av to av Arbeidsdepartementet opnævnte mænd. Omkostningerne herved bæres av aktieselskapet.

Vedkommende regjeringsdepartement

kan tilstede undtagelser fra denne regel, naar særegne omstændigheder gjør det paakrævet.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlægges selskapet for hver gang en konventionalbot av indtil kr. 500,00 efter vedkommende departements nærmere avgjørelse.

6.

Selskapet er uberettiget til at eksportere elektrisk energi uten samtykke av vedkommende departement.

Forser selskapet sig herimot, pligter det at tilsvare statskassen det uten behørig samtykke eksportertes værdi, der i mangel av enighet fastsættes ved skjøn av uvillige mænd paa selskapets bekostning.

7.

Aktieselskapet har at underkaste sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.

8.

Koncessionen blir at tinglyse ved selskapets værneting og inden de jurisdiktioner, hvor de koncederte eiendommer m. v. er beliggende.

9.

Undergaar selskapet saadan forandring, at foranførte betingelser med hensyn til bestyrelsen eller aktiekapitalen (jfr. post 1, 2 og 3) ikke lenger opfyldes, er følgelig den ved nærværende resolution meddelte tilladelse bortfaldt og selskapet underkastet bestemmelserne i lov om adgang for andre end norske statsborgere til at erhverve fast eiendom eller bruksret over grund her i riket av 9de juni 1903 §§ 6 og 7, jfr. lov nr. 6 av 12te juni 1906 (love av 27de mars 1907 og 28de mars 1908) eller de tilsvarende bestemmelser, som i en eventuel ny lov maatte avløse disse lovparagrafer.

10.

Vedtagelsen av ovennævnte betingelser blir saasnt aktieselskapet er dannet at meddele av selskapets samlede bestyrelse.

31. A/S Dale Fabriker.

Jfr. foran nr. 8.

(*Erhverv av vandrettigheter i Bergsdalselven*).

Kgl. resl. av 5te juni 1908.

Med skrivelse fra amtmanden i Søndre Bergenhus amt av 29de januar 1908 er til departementet indkommet et andragende fra Aktieselskapet Dale Fabriker ved overrettsakfører Jørgen Faye, Bergen, om tilladelse til at erhverve brukseier W. Konows vandrettigheter i Bergdalselven.

Av andragendet hitsættes følgende:

«Paa vegne av Aktieselskapet Dale Fabriker tillater jeg mig herved i ærbødighet at andra om tilladelse for selskapet til at erhverve de hr. brukseier W. Konows tidligere tilhørende vandrettigheter i Bergsdalsvasdraget fra Aktieselskapet Dale Fabrikkers nuværende grænse og til Hamlegrøvandet.

Rettighetene er utskilt av gaardene: Fosse, Øiene, Brække, Li, Solberg, Berge, Hatlestad, Kaldestad, Smaabrække og Rødland i Evanger, Seim i Voss og Mo indre, Vik øvre, Vik nedre, samt Berge i Vikør tinglag, Hardanger.

De omhandlede rettigheters indhold og utstrækning vil fremgaa av dokumenterne og medfølgende karter.

Aktieselskapet Dale Fabriker har allerede i længere tid hat behov for regulering av vasdraget for at sikre de store fabriker regelmæssig driftsvand.

I den anledning anlagde fabrikerne i 1895 en sluseindretning ved Hamlegrøvandets utløp.

Ved høiesteretsdom av 5te april 1905 blev de imidlertid kjendt uberettiget til denne paa foranledning av hr. brukseier W. Konow, som hadde indkjøpt vandrettighetene i den øvre del av vasdraget, idet fabrikerne ikke hadde sørget for at erholde tilstrækkelig hjemmel til anbringelse av sluseindretningen.

Dale fabriker har siden 1897 gjentagne gange indgit andragende til Kongen om bevilling av ret til ved ekspropriation at sænke Hamlegrøvandets utløp, saaledes at fabrik-

kerne fik adgang til at regulere vandtilførselen til fabrikkene.

Disse andragender er imidlertid blit avslaat av hensyn til hr. brukseier W. Konows interesser, idet departementet har fremholdt, at Dale Fabrikker burde komme til mindelig overenskomst med hr. Konow.

Nogen saadan overenskomst angaaende vasdragets regulering har det ikke lykkedes at istandbringe og fabrikkene har derfor været i den uheldige stilling, at de under ugunstige omstændigheter kunde bli nødsaget til at innskranke eller indstille driften i kortere eller længere tid.

Da nu bomuldsfabrikken efter branden i februar maaned 1907 er blit gjenopført i utvidet skikkelse og der i det hele anlæg er nedlagt en særdeles stor kapital, fandt selskapet med dets direktion, at det vilde være uforvarligt i længden ikke at sikre fabrikkene tilstrækkelig driftsvand for kontinuerlig drift.

Selskapet besluttete derfor at søke erhvervet hr. Konows rettigheter og har hr. Konow solgt disse til selskapet for kr. 125 000,00.

I dette aars høst og vinter har vandføringen i vasdraget paa grund av den indtrufne barfrost været knap, saaledes at man i december maaned har været utsat for at maatte indstille eller innskranke driften.

Det er derfor en velfærdssak for det hele anlæg og den til stedet knyttede befolkning, at selskapet snarest mulig erholder tilladelse til at erhverve de omhandlede rettigheter.

Selskapets aktiekapital er kr. 300 000,00, hvorav kr. 2 200,00 er paa utlændingers hender, fordelt paa 22 aktier. Jfr. medfølgende fortegnelse.

Det tidligere aktieselskap Dale fabrikker maatte nemlig i 1903 overlevere sit bo til konkurs og boet sluttet først i april maaned 1905, idet bobestyrelsen opnaadde et arrangement, hvorefter kreditorerne for en bestemt procent av deres fordring indgik som aktionærer i det nye selskap.

Da der var en del utenlandske kreditorer, blev disse paa denne maate aktionærer.

Direktionens medlemmer er for tiden: hr. Jørg Petersen, Lars Sundt og undertegnede.»

Man vedlægger de i andragendet paaberopte dokumenter og karter. Likeledes vedlægges en fra ansøkerne senere indsendt fortegnelse over de av brukseier Konow kjøpte eiendomme, saaledes som disse er betegnede ved de avholdte skylddelingsforretninger, samt over vedkommende rettigheter i Bergdalselven, som i henhold til andragendet ønskes erhvervet av aktieselskapet Dale fabrikker.

Andragendet har av amtmanden været forelagt Evanger herrcdsstyre, der i møte den 25de januar 1908 enstemmig har uttalt, at der fra komunens side intet er til hinder for, at aktieselskapet Dale fabrikker meddeles tilladelse til at erhverve omhandlede vandrettigheter.

Amtmanden har ved sakens indsendelse til departementet anbefalt andragendet til indvilgelse.

I en paa foranledning avgit uttalelse av 13de febr. 1908 har Vasdragsdirektøren bl. a. anført følgende:

«Andragendet omfatter samtlige vandrettigheter i vasdraget ovenfor Dale Fabrikker, saaledes at aktieselskapet ved erhvervelse av de omhandlede rettigheter formentlig vil bli eneeier av al nytbar vandkraft i Bergsdalselven. Nogen skade for almene interesser formenes dog herved ikke at opstaa.

De i andragendet omhandlede rettigheter omfatter for det første retten likeoverfor grundeierne til at regulere Hamlegrøvandet og dermed vasdragets vandføring. Det er denne ret, som er angit at være av væsentlig betydning for selskapet, da den er en betingelse for kontinuerlig drift av selskapets fabrikker. Desuten omfatter rettighetene al vandkraft fra Hamlegrøvandet og til Dale Fabrikkers grænse. Denne vandkraft er paa det saken medfølgende kart angit at utgjøre ialt 13 000 hk. (5 000 + 8 000). Hermed menes formentlig den nytbare vandkraft efter regulering. Til denne ansættelse har jeg intet væsentlig at bemerke. Jeg kan dog ikke av det foreliggende materiale med

sikkerhet bedømme, hvormeget man kan utnytte av faldet.

Jeg skal tillate mig at anbefale, at andragendet indvilges, idet jeg dog finder, at der for tilladelsen bør forlanges at selskapet underkaster sig de bestemmelser, som er forutsat for saadan tilladelse i § 4 i utkast til lov om erhvervelse av eiendomsret til skog, bergverk eller vandfald.»

I skrivelse til overretssakfører Jørgen Faye av 27de febr. 1908 uttalte departementet, at man antagelig vilde kunne anbefale den ansøkte koncession meddelt paa følgende betingelser:

1. At aktieselskapets bestyrelse, der skal ha sit sæte her i riket, til enhver tid udelukkende skal bestaa av norske statsborgere.
2. At mindst to tredjedele av aktiekapitalen til enhver tid skal befinde sig paa norske hænder og
3. At aktieselskapet underkaster sig de bestemmelser som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.

Departementet tilføiede derhos, at der ved en eventuel koncession intet vilde være avgjort med hensyn til spørsmålet om tilladelse til at regulere vedkommende vasdrag, jfr. lov av 19de juli 1907 angaaende forandring i vasdragsloven og kgl. resol. av 12te septbr. s. a.

Med skrivelse fra overretssakfører Faye, Bergen, av 6te mars 1908 mottok man deretter en erklæring fra bestyrelsen for Aktieselskapet Dale Fabrikker av 3dje s. m. om, at den vedtok de av departementet foran angivne betingelser for en eventuel koncession som forbindende for selskapet, ifald den ansøkte tilladelse meddeltes.

Efterat der angaaende nærværende koncessionsandragende var konferert inden regjeringen, tilskrev departementet under 16de mai 1908 overretssakfører Faye, at man fandt at kunne anbefale den ansøkte koncession indvilget paa følgende betingelser:

1.

Aktieselskapets bestyrelse, der maa ha sit sæte her i riket, skal til enhver tid udelukkende bestaa av norske statsborgere.

2.

Mindst to tredjedele av aktiekapitalen skal til enhver tid befinde sig paa norske hænder.

3.

Laan for aktieselskapets regning, hvortil der knyttes betingelser om indflydelse paa selskapets bestyrelse eller andel i dets utbytte, maa ikke i nogen form optages.

4.

Aktieselskapet skal saavel ved utbygningen av vandfaldene som ved anlæggets drift kun anvende norske funktionærer og arbeidere.

Vedkommende regjeringsdepartement kan dog tilstede undtagelser fra denne regel, naar speciel fagkundskap eller øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig.

For hver dag som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i vedkommende selskaps tjeneste, erlægges til statskassen en konventionalbot, stor kr. 50,00 — femti kroner. —

5.

Aktieselskapet forpligter sig til ved utbygningen av vandfaldene og anlæggets drift at anvende norsk materiel, forsaavidt saadant her kan erholdes av like god beskaffenhet, likesaa hurtig og til en pris, som ikke med mere end 10 — ti — procent overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet. I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av to av Arbeidsdepartementet opnævnte mænd. Omkostningerne herved bæres av aktieselskapet.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra denne regel, naar særegne omstændigheter gjør det paa krævet.

For overtrædelse av den i nærværende

post omhandlede bestemmelse erlægger selskapet for hver gang en konventionalbot av indtil kr. 500,00 efter vedkommende departements nærmere avgjørelse.

6.

Selskapet er uberettiget til at eksportere elektrisk energi uten samtykke av vedkommende departement.

Forser selskapet sig herimot, pligter det at tilsvare statskassen det uten behørig samtykke eksportertes værdi, der i mangel av enighet fastsættes ved skjøn av uvillige mænd paa selskapets bekostning.

7.

Aktieselskapet har at underkaste sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.

8.

Koncessionen blir at tinglyse ved selskapets verneting og inden de jurisdiktioner, hvor de koncederte eiendommer m. v. er beliggende.

9.

Undergaar selskapet saadan forandring, at foranførte betingelser med hensyn til bestyrelsen eller aktiekapitalen (jfr. post 1, 2 og 3) ikke længer opfyldes, er følgelig den ved nærværende resolution meddelte tilladelse bortfaldt og selskapet underkastet bestemmelserne i lov om adgang for andre end norske statsborgere til at ehverve fast eiendom eller bruksret over grund her i riket av 9de juni 1903, §§ 6 og 7, jfr. lov nr. 6 av 12te juni 1906 (love av 27de mars 1907 og 28de mars 1908) eller de tilsvarende bestemmelser, som i en eventuel ny lov maatte avløse disse lovparagrafer.

Med skrivelse fra overretssakfører Faye av 23de mai 1908 har man derefter mottat en erklæring fra bestyrelsen for Aktieselskapet Dale Fabrikker av 20de s. m. om, at den vedtar de av departementet senest opstillede betingelser som forbindende for selskapet.

Overretssakfører Faye anfører forøvrigt i ovennævnte skrivelse, at man forutsætter, at utkastets betingelser i § 4 angaaende anvendelse av norske funktionærer og arbeidere kun refererer sig til utbygningsarbeidet og kraftanlægget.

Departementet skal bemerke, at der under ovennævnte konferanse inden regjeringen var paa tale at opstille strengere betingelser for koncessionens meddelelse end de foran angivne; men at man fandt at burde bli staaende herved av hensyn til, at der tidligere i departementets ovennævnte skrivelse av 27de febr. 1908 var stillet ansøkerne i utsigt koncession paa mindre omfattende vilkaar.

Idet departementet i henhold hertil vil anbefale aktieselskapets andragende indvilget paa de selskapet senest i skrivelse av 16de mai sidstl. meddelte vilkaar, skal man med hensyn til betingelsernes post 4 bemerke, at bestemmelsen om anvendelse av norske funktionærer og arbeidere er at forstaa saaledes, at den gjælder aktieselskapets hele bedrift, hvis trivsel, efter hvad der frømgaaer av andragendet er betinget av de omhandlede vandfaldserhvervelser, og ikke som av overretssakfører Faye antat, alene refererer sig til utbygningsarbeidet og kraftanlægget, jfr. den analoge bestemmelse i betingelsernes post 5. Da det her gjælder et ældre allerede igangværende industrielt anlæg kan imidlertid billighet tale for, at kravet paa anvendelse av norsk arbeidskraft forsaavidt lempes, at det tillates selskapet indtil videre at bibeholde fremmede funktionærer og arbeidere, som maatte være ansat forinden nærværende koncessions meddelelse. Men fornødne tilladelse i saa henseende forutsætter man, at departementet i henhold til koncessionsvilkaarenes post 4, 2den passus, i tilfælde vil ha bemyndigelse til at meddele. Med den her angivne forstaaelse av koncessionsvilkaarene vil departementet ved kommunikationen av den eventuelle resol. gjøre aktieselskapets vedkommende bekjendt.

Man tillater sig saaledes at

indstille:

At det i medhold av lov av 12te juni 1906 om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald, kfr. lov av 28de mars 1908 angaaende forlænget gyldighet av loven av 1906 med tillægslove, tillates Aktieselskapet Dale Fabrikker at erhverve de paa vedlagte fortegnelse opførte av brukseier W. Konow kjøpte eiendommer og vandrettigheter vedkommende Bergsdalsvasdraget i Evanger, Voss og Vikør herreder, Søndre Bergenhushus amt, paa følgende betingelser:

1.

Aktieselskapets bestyrelse, der maa ha sit sæte her i riket, skal til enhver tid udelukkende bestaa av norske statsborgere.

2.

Mindst to tredjedele av aktiekapitalen skal til enhver tid befinde sig paa norske hænder.

3.

Laan for aktieselskapets regning, hvortil der knyttes betingelser om indflydelse paa selskapets bestyrelse eller andel i dets utbytte, maa ikke i nogen form optages.

4.

Aktieselskapet skal saavel ved utbygningen av vandfaldene som ved anlæggets drift kun anvende norske funktionærer og arbeidere.

Vedkommende regjeringsdepartement kan dog tilstede undtagelser fra denne regel, naar speciel fagkundskap eller øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig.

For hver dag som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i vedkommende selskaps tjeneste erlægges til statskassen en konventionalbot, stor kr. 50,00 — femti kroner —.

5.

Aktieselskapet forpligter sig til ved utbygningen av vandfaldene og anlæggets

drift at anvende norsk materiel, forsaavidt saadant her kan erholdes av like god beskaffenhet, likesaa hurtig og til en pris, som ikke med mere end 10 — ti — procent overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet. I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av to av Arbeidsdepartementet opnævnte mænd. Omkostningerne herved bæres av aktieselskapet.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra denne regel, naar særegne omstændigheter gjør det paakrævet.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlægger selskapet for hver gang en konventionalbot av indtil kr. 500,00 efter vedkommende departements nærmere avgjørelse.

6.

Selskapet er uberettiget til at eksportere elektrisk energi uten samtykke av vedkommende departement.

Forser selskapet sig herimot, pligter det at tilsvare statskassen det uten behørig samtykke eksportertes værdi, der i mangel av enighet fastsættes ved skjøn av uvillige mænd paa selskapets bekostning.

7.

Aktieselskapet har at underkaste sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.

8.

Koncessionen blir at tinglyse ved selskapets verneting og inden de jurisdiktioner, hvor de koncederte eiendommer m. v. er beliggende.

9.

Undergaar selskapet saadan forandring, at foranførte betingelser med hensyn til bestyrelsen eller aktiekapitalen (jfr. post 1, 2 og 3) ikke lenger opfyldes, er følgende den ved nærværende resolution meddelte tilladelse bortfaldt og selskapet underkastet be-

stemmelserne i lov om adgang for andre end norske statsborgere til at erhverve fast eiendom eller bruksret over grund her i riket av 9de juni 1903 §§ 6 og 7, jfr. lov nr. 6 av 12te

juni 1906 (love av 27de mars 1907 og 28de mars 1908) eller de tilsvarende bestemmelser, som i en eventuel ny lov maatte avløse disse lovparagraffer.

Fortegnelse

over herr brukseier W. Konows eiendomme og rettigheter i Bergsdalsvasdraget.

G.nr. 69, br.nr. 3	Rødland	av skyld 15 øre
» » » 4	do.	» 15 »
» 70, » 2	Smaabrækkene	» 16 »
» 71, » 4	Kaldestad	» 10 »
» » » 5	do.	» 6 »
» 72, » 6	Hatlestad	» 5 »
» » » 7	do.	» 2 »
» » » 8	do.	» 5 »
» 73, » 3	Berge	» 25 »
» » » 4	do.	» 25 »
» 74, » 2	Solbjørg	» 7 »
» 75, » 3	Li	» 9 »
» » » 4	do.	» 9 »
» 76, » 4	do.	» 9 »
» » » 5	do.	» 5 »
» » » 6	do.	» 5 »
» 77, » 4	Brække	» 10 »
» » » 5	do.	» 5 »
» » » 6	do.	» 5 »
» 78, » 3	Øiene	» 8 »
» » » 4	do.	» 8 »
» 79, » 3	Fosse	» 54 »
» » » 4	do.	» 54 »
» » » 5	do.	» 10 »
» » » 6	do.	» 10 »

samt rettigheter ifølge leiekontrakter med opsidderne paa Berge i Vikør og Seim i Voss henholdsvis dat. 2den febr. 1897 og 26de jan. 1897, thl. 4de febr. 1897 og 8de febr. 1897.

32. Saugbrugsforeningen, Fredrikshald.

(Erhverv av 14 % av vandføringen i Tistedalselven fra Haldens Bomuldsspinderi og Væveri).

Den Norske Regjerings resol. av 8de juli 1908.

Med skrivelse fra amtmanden i Smaaleenes amt av 8de april 1908 inkom til departementet et andragende fra Saugbrugsforeningen i Fredrikshald ved overretssakfører A. I. Krosby, sammesteds om tilladelse til at erhverve eiendomsret til 14 % vand fra Haldens Bomuldsspinderi & Væveris paa den

ene side beliggende vandfald i Tistedalselven som tillæg til Saugbrugsforeningens paa den anden side beliggende fald.

Det nævnte andragende er saalydende:

«Haldens Bomuldsspinderi & Væveri, Fredrikshald, som eier av matr.nr. 771 a & b, 736 a & b, 737 a & b, 738 a & b, 743, 744 og 745 b inden Fredrikshalds by i Tistedalen paa nordsiden av Tistedalsfossen og Saugbrugsforeningen i Fredrikshald som eier av matr.nr. 718 paa sydsiden av Tistedalsfossen har tidligere hver eiet 50 % av vandet i det mellem og til ovennævnte eiendomme lig-

gende fald av Tistedalsfossen. Som det av vedlagte avskrifter av skrivelse fra Haldens Bomuldspindri & Væveri til Saugbrugsforeningen av 8de april 1905 og fra sidstnævnte til førstnævnte av 9de mai 1905 vil fremgaa, har Haldens Bomuldspindri & Væveri til Saugbrugsforeningen av sin andel av vandet i 1905 solgt 14 %, saaledes at Saugbrugsforeningen skal være eier av ialt 64 % og Haldens Bomuldspindri & Væveri av 36 %.

Den nævnte i 1905 avtalte vanddeling ønsker nu Saugbrugsforeningen at faa ordnet ved tinglysning av skjøde til sig paa de overdragne 14 %, og da Saugbrugsforeningen er et aktieselskap, tillater jeg mig paa dens vegne efter lov av 12te juni 1906 om adgang til at erhverve vandfald m. v. at andra om tilladelse for Saugbrugsforeningen til at erhverve eiendomsret til de ovenanførte 14 % av vandet.»

Den i andragendet paaberaabte korrespondanse (i avskrift) tillater man sig at vedlægge.

I møte den 3dje april 1908 har Fredrikshalds formandskap enstemmig anbefalt andragendets indvilgelse.

Amtmanden i Smaalenenes amt har i ovennævnte skrivelse av 8de april 1908 henholdt sig til formandskapets uttalelse. Han tilføier, at Saugbrugsforeningens bestyrelse har sit sæte i Norge.

Vasdragsdirektøren har i en paa foranledning avgitt uttalelse av 27de april 1908 bemerket følgende:

«Høiden av det omhandlede fald kan ansættes til 14 m. og elvens samlede regulerede vandføring er 15 m.³ pr. sek. Dette avløp vil i vandfattige tider synke ned til 10 m.³. Fossens hele kraft blir saaledes 2100 hk., der i vandfattige tider synker ned til 1400 hk.

Denne kraft har indtil 1905 været delt likt mellem de to paa hver side av fossen liggende eiere. Siden den tid har av Haldens Bomuldspindri 14 % eller 294 (i vandfattige tider 196) hk. været overdradd Saugbrugsforeningen. Naar nu denne ønsker at erhverve eiendomsret paa overdragelsen, staar saken for mig nærmest som en praktisk

ordning av kraftens utnyttelse i en fos, der allerede forlængst er fuldt utnyttet. De maskiner, som lønner sig bedst forfleres mens de mindre lønsomme inndrages, samtlige drives for norsk regning.

Under disse forhold vil jeg anbefale, at den ansøkte tilladelse indvilges uten at der til indvilgelsen knyttes nogen betingelse.»

Departementet vil anbefale, at der i medhold av lov av 12te juni 1906 om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald, jfr. lov av 28de mars 1908, meddeles koncession paa den ansøkte erhvervelse.

I betragtning av, at den vandkraft, hvorom det dreier sig, kun utgjør ca. 294 hk. (i vandfattige tider ca. 196 hk.) og i virkeligheten maa antages at være overtat av Saugbrugsforeningen allerede i 1905 samt under hensyn til forholdets natur i det hele, (jfr. det av Vasdragsdirektøren anførte), finder departementet, at der ikke bør oppstilles særskilte koncessionsbetingelser.

Man tillater sig saaledes at

indstille:

At det i medhold av lov av 12te juni 1906 om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald, kfr. lov av 28de mars 1908, tillates Saugbrugsforeningen i Fredrikshald at erhverve 14 % vand fra Haldens Bomuldspindri & Væveris under eiendommene matr.nr. 771 a & b, 736 a & b, 737 a & b, 738 a & b, 743, 744 og 745 b inden Fredrikshalds by liggende vandfald i Tistedalselven.

33. Tronstad Bruk Ltd.

Jfr. nedenfor nr. 41.

(Erhverv av Grytefoss i Sylling).

Kgl. resl. av 17de juli 1908.

Gjennem Handelsdepartementet er til nærværende departement indkommet et andragende datert 10de april 1908 fra W. Stibolt, Drammen, om tilladelse for A/S Tronstad Bruk Ltd. til at erhverve vandfaldet Grytefoss i Sylling i Lier med tilliggende

tomt — br.nr. 19, g.nr. 164 av skyld mark 0,06.

Av andragendet hitsættes følgende:

«Jeg tillater mig herved andra om koncession til at sælge til A/S Tronstad Bruk Ltd. vandfaldet «Grytefos» i Sylling i Lier med den tomt der er tillagt vandfaldet og hvorpaa av aktieselskapet er opført et elektrisk kraftoverføringsanlæg hvorfra overføres vandkraften, 4—500 hk., til aktieselskapets træsliperi «Tronstad Bruk», beliggende ved Solbergfos i Solbergelven i Lier.

Eiendomsforholdet er som følger:

1. I henhold til vedlagte brev av 4de oktbr. 1904 tilbød jeg, som eier av de i brevet nævnte eiendoms-herligheter, disse tilsalgs til A/S Tronstad Bruk Ltd.
2. Ifølge vedlagte utskrift av generalforsamlingens protokol vedtokes det av direktionen i møte av 22de oktbr. 1904 anbefalte tilbud paa ekstraordinær generalforsamling 14de novbr. 1904. Der vedtokes ikke skjøte paa de solgte herligheter, ikke heller tinglæstes nogen kjøpekontrakt. Undertegnede vedblev saaledes som eiendommens juridiske eier.

I 1906 besluttede aktieselskapet at utvide sit træsliperi ved overførelse av «Grytefos» ad elektrisk vei til bruket hvorved opnaaes en kraftforøkelse av 4—500 hk. gjennemsnitlig. Dette arbeide paabegyndtes i 1907 om vinteren og blev tat i bruk i januar—februar 1908.

Efter de nye midlertidige love finder aktieselskapet det uhensigtsmæssig at søke koncession paa at faa sig samtlige eiendoms-herligheter tilskjøtet, og er der saaledes bestemt paa generalforsamling av 9de april 1908 at la hele handelen gaa tilbake med undtagelse av nævnte vandfald «Grytefos» med tomt, der imidlertid er bleven særskilt skyldsatt og git br.nr. 19, g.nr. 164, skyld 0,06. Jeg andrar da i henhold til ovenstaaende om departementets samtykke til at skjøte nævnte

vandfald og tomt (hvori ikke indgaar skog) til A/S Tronstad Bruk Ltd., hvis aktionærer samtlige er norske med undtagelse av aktier for kr. 25 000,00 (aktiekapitalen er kr. 200 000,00) som tilhører en engelskmand, men hvilke aktier imidlertid er kjøpt av undertegnede til indløsning i 7 aar, eller efter min option naarsomhelst.»

De i andragendet paaberaabte bilag vedlægges.

Fra W. Stibolt er derhos til departementet indkommet en skrivelse av 15de april 1908, hvorav hitsættes følgende:

«I tilslutning til mit koncessionsandragende re: «Grytefos», tillater jeg mig at fremkomme med følgende oplysninger til orientering av forholdene i Lier elv.

Lier elv dannes ved sammenløp av Glitre elv og Solberg elv. Solberg elv, hvorom der her er tale, utspringer paa høidedraget mellem Holtsfjorden og Drammenselven og har sine kilder i Modum. Ved Solberg i Sylling (Lier) og ved Grytefos danner elven to vandfald, fjernet fra hinanden ca. 3 kilometer. Da Lierbanen blev besluttet, paabegyndte jeg straks reguleringen av vasdraget i den hensigt, at opnaa en konstantere vandføring for derved at sættes istand til at bygge et træsliperi à 5.000 tons ved Solberg fos, ved Lierbanens sidespor. Som vandføringen var, var den ubrukelig til større industrielt øiemed. Dambygningen, der foregik over 2 aar, kostede ca. kr. 150 000,00. Under dennes utførelse dannede jeg A/S Tronstad Bruk, hvori jeg eier $\frac{1}{6}$ av aktiekapitalen kr. 200 000,00, som altsaa byggede sliperiet færdig til 4de decbr. 1904. Da det viste sig at sliperiet var noget litet til at gi synderlig overskud samt at man i vintermaanederne fik vandet til dels bortfrosset i de høie kaskadeartede fald der danner Grytefos, besluttede aktieselskapet at overføre kraften fra Grytefos pr. elektricitet til sliperiet og utførte dette arbeide i 1907. Som det vil sees hadde aktieselskapet allerede tidligere erhvervet fossen, men ikke uttat skjøte paa samme (se koncessionsandragendet).

Kraftstationen blev utbygget paa at overføre fossens fulde kraft = 720 effektive hk. paa slipestensakslen i bruket. Denne kraft har fossen i almindelige vandaar i ca. 4 maaneder aarligt, mens den i aarets øvrige maaneder blot kan præstere ca. 4—500 hk. Ved denne foranstaltning er brukets produktion øket til ca. 9 000 tons træmasse aarlig til fordel ogsaa for Lierbanen. Der findes i Solberg elv ikke flere fald der kan utnyttes. Av ovenstaaende fremgaar, at vandfaldene i denne elv har faat sin værdi foruten ved Lierbanen ved de av mig i forhold til den indvundne vandkraft overordentlige utgifter, der blot søker sin berettigelse i relation til den værdistigning mine betydelige skoge i distriktet derved blir tildel. Regulerings- og kraftoverføringsarbeider andrager til ca. kr. 270 000,00 foruten vandfaldenes værdi.»

Vasdragsdirektøren har i en paa foranledning avgit uttalelse av 28de april 1908 bl. a. anført følgende:

«I andragendet er kraften angit til 4—500 hk. og i skrivelse fra ansøkeren til det ærede departement av 15de april 1908 for en kortere tid av aaret til 720 hk., og i den øvrige tid til 4—500 hk. Nogen maalinger, hvormed disse tal kan kontrolleres, haves ikke her ved kontoret, men man antar dog, at en mulig feil ved de smaa forhold, som det her handler om, maa være av underordnet natur. Kraften overføres til A/S Tronstad Bruk Ltd., hvor den anvendes i dettes træsliperi. Den i foretagendet interesserte kapital er saagodtsom udelukkende norsk.

Under disse forhold vil jeg anbefale, at den ansøkte erhvervelse meddeles.

Ved avgjørelsen av, hvorvidt der bør knyttes spesielle betingelser til tilladelsen, bør der tages hensyn til, at det er en liten kraft, det dreier sig om, og at den maa antages at være eller iethvert fald bli fuldt optat av den nuværende bedrift.

Det synes derhos at maatte lægges vekt paa, at faldet i virkeligheten allerede i 1904 kjøptes av A/S Tronstad Bruk.

Jeg skulde efter det anførte anta, at der ikke bør bli spørsmål om særegne betingelser utover de i § 5 i det foreliggende komite-

utkast av 4de mai 1907 angaaende erhvervelse av vandfald m. m. opstillede.»

Gjennem amtmanden i Buskeruds amt har man indhentet en uttalelse angaaende andragendet fra Lier herredsstyre, indkommet hertil med amtmandens skrivelse av 9de juni 1908.

Herredsstyrets uttalelse, der er avgit i møte den 4de juni 1908, er saalydende:

«Da det av dokumenterne fremgaar, at fossen allerede i 1904 er avhændet til bruket, samt at den allerede er utbygget og tat i benyttelse av dette, finder herredsstyret efter omstændighetene intet at indvende mot overdragelsen.»

Amtmanden anbefaler i ovennævnte skrivelse, at andragendet indvilges.

Departementet vil anbefale, at der i medhold av lov av 12te juni 1906 om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald, jfr. lov av 28de mars 1908, meddeles koncession paa den ansøkte erhvervelse.

I betragtning av, at det vandfald, hvorom det her dreier sig, er forholdsvis litet og i virkeligheten allerede i 1904 blev overtat av A/S Tronstad Bruk samt under hensyn til, at vandfaldet allerede er utbygget, og at kraften maa antages at være eller iethvert fald at ville bli fuldt optat av den nuværende bedrift, finder departementet, at der til koncessionens indvilgelse alene bør knyttes følgende betingelser:

1.

At aktieselskapets bestyrelse, der skal ha sit sæte her i riket, til enhver tid udelukkende skal bestaa av norske statsborgere.

2.

At mindst to tredjedele av aktiekapitalen til enhver tid skal befinde sig paa norske hænder.

3.

At aktieselskapet underkaster sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.

4.

Undergaar aktieselskapet saadan forandring, at foranførte betingelser med hensyn til bestyrelsen eller aktiekapitalen (jfr. post 1 og 2) ikke længer opfyldes, er følgende den meddelte tilladelse bortfaldt og selskapet underkastet bestemmelserne i lov om adgang for andre end norske statsborgere til at erhverve fast eiendom eller bruksret over grund her i riket av 9de juni 1903, §§ 6 & 7, jfr. lov nr. 6 av 12te juni 1906 (love av 27de mars 1907 og 28de mars 1908) eller de tilsvarende bestemmelser, som i en eventuel ny lov maatte avløse disse lovparagrafer.

I henhold til det anførte tillater man sig at

indstille:

At det i medhold av lov av 12te juni 1906 om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald, kfr. lov av 28de mars 1908, tillates A/S Tronstad Bruk Ltd. at erhverve vandfaldet Grytefos i Sylling i Lier med tilliggende tomt — br.nr. 19, g.nr. 164, av skyld mark 0,06 — paa følgende betingelser:

1.

At aktieselskapets bestyrelse, der skal ha sit sæte her i riket, til enhver tid udelukkende skal bestaa av norske statsborgere.

2.

At mindst to tredjedele av aktiekapitalen til enhver tid skal befinde sig paa norske hænder.

3.

At aktieselskapet underkaster sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.

4.

Undergaar aktieselskapet saadan forandring, at foranførte betingelser med hensyn til bestyrelsen eller aktiekapitalen (jfr. post 1 og 2) ikke længer opfyldes, er følge-

lig den meddelte tilladelse bortfaldt og selskapet underkastet bestemmelserne i lov om adgang for andre end norske statsborgere til at erhverve fast eiendom eller bruksret over grund her i riket av 9de juni 1903, §§ 6 & 7, jfr. lov nr. 6 av 12te juni 1906 (love av 27de mars 1907 og 28de mars 1908) eller de tilsvarende bestemmelser, som i en eventuel ny lov maatte avløse disse lovparagrafer.

34. A/S Kinservik.

Jfr. nr. 11, 29, 38 og 50.

(Tillægskoncession paa erhverv av grund).

Kgl. resol. av 31te juli 1908.

Ved kgl. resol. av 17de januar 1907 blev det i medhold av lov av 12te juni 1906 om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald, jfr. lov nr. 4 av 9de juni 1903, tillatt svensk statsborger, professor G. Mittag-Leffler, Stockholm, paa vegne av et oprettendes uansvarlig selskap «Aktieselskapet Kinservik» at erhverve forskjellige eiendomme og rettigheter i Kinservik, Ullensvang herred i Søndre Bergenhus amt.

Endvidere blev der ved kgl. resol. av 13de mai 1908 i henhold til ovennævnte love, (kfr. lov av 28de mars 1908), tillatt Aktieselskapet Kinservik at erhverve endel yderligere eiendomme og rettigheter i Kinservik, samt tillatt aktieselskapet i medhold av § 25 i lov om vasdragenes benyttelse m. v. av 1ste juli 1887, kfr. tillægslov av 19de juli 1907 og kgl. resol. av 12te septbr. s. a., at foreta forskjellige reguleringsarbejder i Kinsovasdraget.

Man vedlægger avskrifter av de til grund for ovennævnte kgl. resol. liggende departementsforedrag.

Med skrivelse fra høiesteretsadvokat Harbitz av 15de juli 1908 har man mottat et andragende om tilladelse for Aktieselskapet Kinservik til at erhverve g.nr. 138, br.nr. 7, parcel av Brovold, g.nr. 139, br.nr. 15, parcel av Huse samt en uskyldsats parcel av g.nr. 138, br.nr. 1, Brovold, samtlige beliggende i Ullensvang herred, Søndre Bergenhus amt.

Av andragendet hitsættes følgende:

«Til utnyttelse av de av Aktieselskapet Kinservik med kongelig tilladelse erhvervede vandrettigheter i Kinsovasdraget i Ullensvang tinglag er det nødvendig at anlægge forbindelse mellem selskapets eiendomme og sjøen. Denne forbindelse agtes etablert enten som almindelig vei eller som taugbane, hvorom endelig bestemmelse endnu ikke er fattet. Denne forbindelse vil i sin største utstrækning kunne lægges paa selskapets grund. Kun paa en kortere sammenhengende strækning vil den berøre eiendomme, som ikke tilhører selskapet, nemlig g.nr. 138, br.nr. 1, Brovold, g.nr. 138, br.nr. 3, Brovold og g.nr. 139, br.nr. 5, Huse, alle av Ullensvang, saaledes som er avlagt paa medfølgende kart over grund til tertiærbane i Kinservik. Selskapet har derfor ordnet sig med eierne av disse eiendomme som vedlagte kjøpekontrakter av 10de og 13de april d. a. fra Jacob S. Huse og Sjur S. Brovold og salgstilbud av 11te april d. a. fra Bernt D. Hesthammer utviser. For g.nr. 138, br.nr. 3, Sjur Brovolds og g.nr. 139, br.nr. 5, Jacob S. Huses vedkommende er skyldsætningsforretninger avholdt, hvorved den grund, selskapet behøver, er utskilt fra de nævnte eiendomme og git nye numre, henholdsvis g.nr. 138, br.nr. 7 og g.nr. 139, br.nr. 15, med en skyld av henholdsvis 2 og 1 øre. Paa disse eiendomme har selskapet erholdt behørig skjøter. Bernt D. Hesthammer, eier av g.nr. 138, br.nr. 1, har foreløbig vægret sig ved at la den nødvendige grund skyldsætte og tilskjøte selskapet samme, idet han forlanger en yderligere godtgjørelse end den i hans salgstilbud nævnte av kr. 150,00. Endelig ordning med ham har derfor maattet utstaa, til undertegnede i slutningen av denne maaned reiser til Ullensvang.»

De i andragendet paaberaabte bilag vedlægges.

Departementet vil anbefale andragendet indvilget og tillater sig saaledes at

indstille:

At der i medhold av § 1 i lov om adgang for andre end norske statsborgere til at er-

hverve fast eiendom og bruksret over grund her i riket av 9de juni 1903 tillates Aktieselskapet Kinservik at erhverve følgende eiendomme i Ullensvang herred, Søndre Bergenhushus amt.

1. G.nr. 138, br.nr. 7, parcel av Brovold, av skyld 2 øre.
2. G.nr. 139, br.nr. 15, parcel av Huse, av skyld 1 øre, samt
3. En parcel av g.nr. 138, br.nr. 1, Brovold, av utstrækning og beliggenhet som angit i vedliggende avskrift av salgstilbud fra Bernt D. Hesthammer av 11te april 1908, kfr. det likeledes vedlagte kart, datert 24de juni s. a.

35. Moss Aktiemøller.

(Erhverv av vandrettigheter i Mosseelven).

Kgl. resol. av 15de august 1908.

Med skrivelse fra amtmanden i Smaalenenes amt av 1ste juni 1908 indkom hertil et andragende fra A/S Moss Aktiemøller ved overretssakførerene Berg og Komnæs, Moss, om tilladelse til at erhverve endel vandfaldsrettigheter i Mosseelven.

Av andragendet hitsættes følgende:

«Ved skrivelse av 13de febr. avvigte, tilbød A/S Moss Aktiemøller sig, efter endel forutgaaede forhandlinger, at kjøpe av A/S Lerke Nymølle endel i Moss beliggende eiendomme med paastaaende huse og herligheter og rettigheter av enhver art, samt alslags løst inventarium — alt for en sum av kr. 235 000,00 — to hundre og tretti fem tusen — hvilket bud er akseptert ved Lerke Nymølles skrivelse av 21de s. m.

Det er tanken, at de kjøpte eiendomme skal anvendes til utvidelse av Moss Aktiemøllers virksomhet, idet flere grunde taler for, at begge de nævnte firmaers eiendomme bør være paa en haand for at kunne utnyttes paa fuldt tilfredsstillende maate.

Blandt de saaledes kjøpte eiendomme har fossen matr.nr. 3, smedbygningen (opr. Refsnæs Sagbruk) matr.nr. 5, 7 og 9, 10, 11, 16 og 18 fra gammel tid vandfaldsrettighet,

der forøvrig forlængst er slået sammen, saaledes at der nu for disse eiendommers vedkommende i grunden kun er et aargjængelig vandfald — Lerke kaldet — som utnyttes til frembringelse av elektrisk energi samt tre flombruk. Disse vandfalds samlede vandkraft regnes ifølge den av Nysom under 6te mai 1882 avgivne og av kanaldirektøren bifaldte fordelingstabel for utgifterne til Vandsjøs regulering til 187 $\frac{1}{2}$ hestekraft.

Under henvisning til lov av 12te juni 1906 om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald tillater man sig herved paa A/S Moss Aktiemøllers vegne at andrage om kongelig tilladelse til at erhverve det foran omhandlede vandfald med de tre nævnte flombruk.

Det bemerkes, at Moss Aktiemøller er et norsk selskap, og har bestyrelsen sit sæte i Moss.

De med andragendet fulgte bilag, hvori blandt et eksemplar av «Statuter for aktieselskapet Moss Aktiemøller», vedlægges.

Andragendet har av amtmanden i Smaalenes amt været forelagt Moss formandskap, der i møte den 26de mai 1908 har uttalt, at saken ikke foranlediger nogen bemerkning fra formandskapets side.

I en paa foranledning mottat skrivelse av 20de juni 1908 har vasdragsdirektøren anbefalt, at andragendet indvilges, idet han bl. a. har bemerket følgende:

«Da den vandkraft, hvorom det her dreier sig, er forholdsvis ubetydelig, og det gjælder et høit norsk selskap, antar jeg, at der ikke er grund til at opstille særlige betingelser for koncesjonen. Det bør dog formentlig være forutsætningen for koncesjonens meddelelse og fremtidige gyldighet, at selskapets bestyrelse udelukkende skal bestaa av norske statsborgere og mindst $\frac{2}{3}$ av selskapets kapital skal være norsk.»

I skrivelse til amtmanden i Smaalenes amt av 3dje juli 1908 meddelte departementet, at man antagelig vilde kunne anbefale den ansøkte koncesjon indvilget paa følgende betingelser:

1.

Aktieselskapets bestyrelse, der maa ha sit sæte her i riket skal til enhver tid udelukkende bestaa av norske statsborgere.

2.

Mindst to tredjedele av aktiekapitalen skal til enhver tid tilhøre norske statsborgere, som derhos maa utgjøre mindst $\frac{2}{3}$ av de stemmeberettigede.

3.

Aktieselskapet har at underkaste sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.

4.

Undergaar aktieselskapet saadan forandring, at foranførte betingelser med hensyn til bestyrelsen eller aktiekapitalen ikke lenger opfyldes, er selvfølgelig den ved nærværende resolution meddelte tilladelse bortfaldt og selskapet underkastet bestemmelserne i lov om adgang for andre end norske statsborgere til at erhverve fast eiendom eller bruksret over grund her i riket av 9de juni 1908, §§ 6 og 7, jfr. lov nr. 6 av 12te juni 1908 (love av 27de mars 1907 og 28de mars 1908) eller de tilsvarende bestemmelser, som i en eventuel ny lov maatte avløse disse lovparagraffer.

Med skrivelse fra amtmanden av 13de juli 1908 har man derefter mottat en erklæring fra bestyrelsen for Moss Aktiemøller av 9de s. md. om, at den vedtar de av departementet opstillede betingelser.

Departementet finder efter det foreliggende at kunne anbefale, at andragendet indvilges paa de foran angivne vilkaar og tillater sig saaledes at

indstille:

At det i medhold av lov av 12te juni 1906 om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald, kfr. lov av 28de mars 1908, tillates aktieselskapet Moss Aktiemøl-

ler at erhverve de til matr.nr. 3, 5, 7 og 9, 10, 11, 16 og 18 i Moss tilliggende vandfaldsrettigheter i Mosse-Elven paa følgende betingelser:

1.

Aktieselskapets bestyrelse, der maa ha sit sæte her i riket skal til enhver tid udelukkende bestaa av norske statsborgere.

2.

Mindst to tredjedele av aktiekapitalen skal til enhver tid tilhøre norske statsborgere, som derhos maa utgjøre mindst $\frac{2}{3}$ av de stemmeberettigede.

3.

Aktieselskapet har at underkaste sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.

4.

Undergaar aktieselskapet saadan forandring, at foranførte betingelser med hensyn til bestyrelsen eller aktiekapitalen ikke lenger opfyldes, er selvfølgelig den ved nærværende resolution meddelte tilladelse bortfaldt og selskapet underkastet bestemmelse i lov om adgang for andre end norske statsborgere til at erhverve fast eiendom eller bruksret over grund her i riket av 9de juni 1903, §§ 6 og 7, jfr. lov nr. 6 av 12te juni 1908 (love av 27de mars 1907 og 28de mars 1908) eller de tilsvarende bestemmelser, som i en eventuel ny lov maatte avløse disse lovparagraffer.

36. Nitedals Krudtverk.

(Regulering av Ørfiskebækken i Nordmarken).

Kgl. resol. av 29de august 1908.

Fra Nitedals Krudtverk indkom direkte til departementet et andragende av 11te oktober 1907 om tilladelse i medhold av vasdragslovens § 25 til regulering av den del av Ørfiskebækkens distrikt, det ikke er indbefattet i den Kristiania kommune ved kgl.

resol. av 26de januar 1901 meddelte tilladelse til overføring av vand fra nævnte distrikt.

Det nævnte andragende er saalydende:

«Som det ærede departement bekjendt har Kristiania kommune ved kgl. resol. av 26de januar 1901 erholdt tilladelse til at overføre vandet fra den væsentligste del av Ørfiskebækkens nedslagsfelt til Maridalen til forøkelse av byens vandforsyning. Her ved blev endel grundeiere til sine tider berøvet sit drikkevand og de ved dette vasdrag liggende industrielle bedrifter blev uten driftsvand.

Av denne grund maatte de sidstnævnte indløses efter takst.

Senere er det betydeligste av disse anlæg, Nitedals Krudtverk, overtat fra Kristiania kommune av et interessentskap ved verkets tidligere disponent, Georg Frølich, i den hensigt at fortsætte denne landsvigtige bedrift, der hittil har vist sig som et levedygtig foretagende.

En grundbetingelse for at foretagendet skal kunne fortsættes, er imidlertid, at vasdraget, ved hvilket krudtverket ligger, ikke helt uttørres; denne eventualitet vil dog kunne indtræffe, da Kristiania kommune er meddelt tilladelse til helt at tørlægge vasdraget ved utløpet av nedre Ørfiskevand, og kommunen agter straks at realisere overføringsplanen.

For en industriel bedrift, der befatter sig med fabrikation av eksplosive stoffe, er det en absolut nødvendighet for fabrikationen at ha rigelig tilgang paa rindende vand. For det første, fordi det trænges under selve fabrikationen, og for det andet av hensyn til at luften i og omkring fabrikken — særlig i de tørre sommermaaneder — maa holdes fugtig; dette opnaaes — foruten ved at der rinder vand i bækken, som her gaar med sterkt fald — ved sprøitning og overrisling av fabrikken og tomterne.

Av disse grunde vil det være nødvendig for os, hvis driften overhodet skal kunne fortsættes, at faa adgang til at regulere vandføringen i den gjenværende del av nedslagsdistriktet.

Vi tillater os at henvise til vedlagte

erklæring fra professor Guttman (bilag 1) pag. 460—62, samt til de i Kristiania kommunes ekspropriationssak, pag. 58, trykte aktstykker (bilag 2), hvorav vi anfører:

«Enhver der har noget kjendskap til «krudtfabrikationen ved, at denne stiller «ganske store krav til terrænget, baade med «hensyn til arrondering overfor naboer — «hvorom der i loven endog er git en række «forskrifter — og med hensyn til selve be- «skaffenheden av terrænget; det bør saaledes «helst være noget kupert, saaledes at der blir «anledning til at placere de forskjellige av- «delinger mellem naturlige skillevegge og «bolverker til begrænsning av mulige eksplo- «sioner, saaledes at disse ikke forplanter sig «over det hele anlæg. Og tilsidst, men ikke «mindst, er det av vigtighet, at ikke atmo- «sfæren er utsat eller kan utsættes for at bli «for tør, hvorved materialer og redskaper «— hvilke sidste ved krudtfabrikker bestaar «væsentlig av træ — har lettere for at gaa «varme og eksplosion opstaa. Faren for «selvantændelse ved for tør luft er man da «ogsaa overalt i verden paa det rene med. «Hertil kommer, at det ved fabrikationen av «det moderne røkfrie krudt er absolut nød- «vendig at ha større mængder av rindende «vand; saaledes maa et av de vigtigste raa- «produkter, nitrert bomuld, ligge i 6 uker i «rindende vand. Av denne grund har Nitro- «glycerin-Kompagniet, hersteds, der i stor «utstrækning benytter nitrert bomuld, med «store omkostninger maattet skaffe sig rin- «dende vand ved svære dæmninger. Ogsaa «til selve fremstillingen av det røkfrie krudt «trænges store kvanta rindende vand.

«Som det ogsaa uttales i vedlagte under «17de juli 1901 avholdte takstforretning, bi- «lag 2 a, pag. 67—69, av fhv. statsraad Ja- «cobsen og direktøren for statens krudtver- «ker, oberstløjtnant Lunder, opfylder krudt- «verkets beliggenhet i ganske fortrinlig grad «alle de ovenfor nævnte hensyn. Ved belig- «gheten ved en stadig rindende liten elv «møllom ganske usedvanlig høie og trange «bredder er den omgivende luft altid sikret «den fornødne fugtighet, og betydningen «herav har ogsaa for dette verk vist sig paa

«enestaaende maate. En avdeling av salpe- «terkrudtverket var nemlig i sin tid belig- «gende paa en høide av 50 m. over det øvrige «verk, hvor fugtigheten fra elven og dens «stryk ikke længere var merkbar virkende. «Denne avdeling sprang 3 gange i luften, «hvorved ogsaa menneskeliv gik tapt. Man «maatte da flytte denne avdeling ned til det «nedre verk ved elven, og her har lignende «maskiner siden den tid arbeidet i 17 aar¹⁾ «uten ringeste uheld.»

Den del av Ørfiskebækkens nedslags- distrikt, som vi i ærbødighet andrar om at maate faa regulere, er den del, der ligger nedenfor nedre Ørfiskevand. Det utgjør ca. 11 km.². Terrænget er her sterkt skraa- nende; paa en strækning av ca. 6 km. er høidedifferancen ca. 330 m., idet det høieste punkt ligger ca. 510 meter over havet, det laveste 180 meter over havet. Av denne grund er der her sparsomt med naturlige be- holdere — der er kun 3 mindre tjern foruten krudtverkets egen indtaksdam. Denne del av nedslagsdistriktet er saaledes av naturen daarlig regulert, og forholdene for en kunstig regulering er heller ikke gunstige. En fuldstændig regulering av vasdraget kan der- for ikke tænkes opnaadd — men dette til- sigtes heller ikke. Vi ønsker kun en nogen- lunde jevn vandføring til dagdrift aaret rundt og at forhindre, at vasdraget gaar over til at bli en ren flombæk, der kun foraar- saker skade og liten nytte.

Distriktet vil derved sikres drikkevand og vand til husbruk. Efter de fremkomne vidneprov i ekspropriationssaken er det nem- lig bragt paa det rene, at der til sine tider efter overføringen, eller nu, naar avløpet fra Ørfiskevandet avstænges, opstaa vandman- gel (kfr. de trykte akter, bilag 2 b, pag. 237).

Av det vedlagte oversigtskart i maale- stok 1 : 25 000 (bilag 3), fremgaar, hvilken del av nedslagsdistriktet der blir igjen, samt paa hvilke steder der tænkes anlagt maga- siner. Disse skal tjene til opsamling av vand i de tider av aaret, da der er rikelig med av- løp, og tappes i de vandfattige tider —

¹⁾ Nu 22 aar.

sommer og vinter —. Magasinerne er delvis naturlige, hvilke tænkes forøkede, dels myrer, der sættes under vand. Der er ialt 9 steder, hvor saadanne damme tænkes anlagt, nemlig ved Huldipla, Abortjern, i Ørfiskebækken ca. 200 m. ovenfor «Waage Dam» (værkets indtaksdam), Slaatemyrerbækken, Ormtjern samt Jønsrudbækken — en liten bæk paa sydsiden av «Waage Dam»; endvidere tænkes en gammel dam for «Skaaltjern» ombygget og forhøiet, og «Waage Dam» forhøiet ca. 1 m. Endelig en dam opsat længer nede i vasdraget ved vor eiendom «Kværnstuen» paa samme sted, hvor der tidligere har staat en dam. Der vedlægges en teknisk utredning (bilag 4) av den paa-tænkte regulering med profiler og kartskisser over de projekterte reguleringsarbeider med tilnærmet overslag over omkostningerne ved utførelsen av disse arbeider.

Vi tillater os at sammenfatte de grunde, der særlig taler for, at der meddeles os kgl. resolution paa utførelsen av det her ansøkte:

1. Ved en tidligere given ekspropriations-tilladelse (Kr.a kommune) er der skapt vanskeligheter for industrien i dette vasdrag og for tilgang av drikkevand og vand til husbruk. Disse forhold bør derfor saavidt mulig søkes forbedret.
2. Det vedrører her en industrigrøn, der er særlig ugunstig stillet ved den foretagne forandring i tingenes oprindelige tilstand, idet krudtfabrikationen er stedbundet av bevilgningshensyn.
3. Bedriften skaffer ikke alene rørelse for de omkringliggende distrikter og skaffer en større arbeidsstok beskæftigelse, der i tilfælde verkets nedleggelse paa grund av manglende vand blir arbeidsledig — men bedriften maa ifølge sin art siges at være landsviktig som et led baade i dets forsvar og dets næringsliv (grube- og stenindustri, jagt).
4. De paa-tænkte reguleringsarbeider vil være av almeninteresse ogsaa utenfor bygden, idet de vil virke regulerende paa vandføringen nedover vasdraget.
5. Den ved opdæmningen forvoldte skade

er av ringe betydning; ialt vil der sættes under vand 213 maal, der for den allervæsentligste del nu bestaar av værdiløse myrstrækninger. Værdisettes de neddæmmede arealer til gjennomsnitlig kr. 10,00—kr. 15,00 pr. maal, skulde alt-saa den samlede skade beløpe sig til mellem kr. 2 000,00—kr. 3 000,00 for grundeierne.

6. Ansamlinger av vand rundt om i dette skogdistrikt vil kunne gjøre stor nytte ved stansning av skogbrande, hvorav man her har hat flere, som har truet disse store skogstrækninger, der utgjør den østlige del av «Nordmarken.»
7. At luften paa disse strækninger vil holdes fugtigere og derved gavne vegetationen maa ogsaa nævnes, og som ovenfor paavist vil den fugtige atmosfære beskytte liv og eiendom for krudtverket.

Omkostningerne ved mindre reguleringer av denne art er imidlertid, hvor terrænget er som her, saa store i forhold til den opnaadde forøkelse av vandføringen, at arbeidet ikke vilde være lønnende, hvis der ikke spilte særlige momenter ind. Det gjælder en bedrift, som har sine bygninger — ialt 85 — med installerte maskiner i fuld drift. Flytning av et saadant anlæg vilde forvolde en mængde vanskeligheter, ogsaa bortset fra den største, nemlig at finde et dertil skikket sted. Dette er fremholdt i ekspropriationssaken, idet der er uttalt, at det vil bli vanskelig — «om overhodet mulig» — at finde en plads, der som den nuværende fylder alle krav. For at undgaa en flytning er det, trods de økonomiske og tekniske vanskeligheter, meningen at forbedre forholdene for at muliggjøre en fortsat drift paa stedet.

Idet vi tillater os i ærbødighet at anbefale nærværende andragende til approbation, knytter vi til samme tillike andragende om tilladelse til ekspropriation av grund til de for arbeidets utførelse nødvendige veie m. v.

samt forbeholder os ret til at utføre arbeiderne, efterhvert som det trænges, likesom vi ikke kan binde os til at gaa saa langt med reguleringen som angit, idet dette ansees som ydergrænsen.»

Den i andragendet paaberaabte tekniske utredning (reguleringsplan) tillater man sig at vedlægge.

Likeledes vedlægges det paaberaabte oversigtskart og endel profiler og kartskisser.

Planen sees at gaa ut paa opdæmning av endel tjern og bækkeløb, hvorved der skal opnaaes magasiner paa tilsammen 1,45 mill. m.³. Samtlige opdæmningsarbeider er anslaaet til et kostende av kr. 91 700,00, hvortil kommer erstatning for oversvømmet grund, i andragendet anslaaet til mellem kr. 2 000,00—kr. 3 000,00. Der opgives at ville bli sat under vand vel 200 maal grund, der dog ifølge andragendet for den allervæsentligste del skal bestaa av værdiløse myrstrækninger.

Vasdragsdirektøren, hvem saken blev forelagt, har i skrivelse av 2den novbr. 1907 bl. a. uttalt følgende:

«Vasdragslovens betingelser for andragendets indvilgelse er formentlig tilstede.

Almene interesser maa nemlig antages ialfald indirekte at ville befordres ved foretagendet, og den skade, der i tilfælde vil forvoldes, maa forutsættes at bli av underordnet betydning sammenlignet med fordelene ved reguleringen.

Da de foreliggende planer ingen bemerkning foranlediger fra min side, vil jeg saaledes anbefale andragendet.»

I en yderligere paa foranledning avgit erklæring av 14de novbr. 1907 uttaler Vasdragsdirektøren følgende:

«De fordele, som krudtverket opnaar ved reguleringen er først og fremst ved stadig adkomst til vand at kunne skaffe terræng og luft den nødvendige fugtighet. Dette maa, efter det anførte, antages at være en livsbetingelse for krudtverket. Desuten vil reguleringen skaffe en kraft, der efter det planlagte regulerede avløp — 0,14 m.³ pr. sek. — og den utnyttede faldhøide — 18,4 m. — gir 25,8 effektive hk.

Disse to faktorer, hvorav den første alene er av avgjørende betydning, er det som for krudtverket gir reguleringen sin berettigelse, og som gjør, at den lønner sig.

Under de omhandlede forhold, hvor ikke alene kraften er meget liten, men hvor kraftvindingen næsten maa ansees for en bisak, har jeg antat, at der ikke er grund til at stille nogen betingelse for tilladelse til denne regulering, som efter planen kun omfatter et nedslagsfelt paa ca. $\frac{1}{10}$ kvadratmil.»

Med skrivelse fra departementet av 8de novbr. 1907 blev saken derefter oversendt amtmanden i Akershus amt for at forelægges de interesserte grundeiere og mulige andre rettighetshavere samt vedkommende herredsstyre til uttalelse. Man bad derhos henstillet til ansøkerne at fremkomme med forslag til den sikkerhet, der efter vasdragslovens § 29 blir at stille for uforutseelig skadeserstatning som følge av foretagendet, idet man bemerket, at sikkerheten antokes at burde omfatte et beløp av kr. 2 000,00 og at burde tilveiebringes ved kommunal garanti eller bankgaranti, som av departementet findes betryggende. Sluttelig utbad man sig amtmandens egen uttalelse.

Saken indkom paany til departementet med skrivelse fra amtmanden av 16de mai 1908 ledsaget bl. a. av uttalelser som begjært.

Av grundeierne har fem intet hat at erindre mot, at andragendet indvilges. En grundeier, der berøres av Dammyrsbækkens projekterte regulering meddeler, at han tidligere har tilbudt krudtverket en mindelig ordning. Forsaavidt denne ikke vedtages, protesterer han mot, at noget arbeide blir foretat, forinden han kan faa anstillet nærmere undersøkelse, da en yderligere regulering end skedd — anføres der — vil kunne foraarsake, at hans gaard blir uten fornødent drikkevand.

En grundeier ved Kværnstudammen, uttaler, at han ikke vil motsætte sig projektet, forutsat at der «etter overenskomst» ydes ham en rimelig godtgjørelse for damfæste m. v., og at vandet ikke generer drif-

ten av hans to eiendomme Hægtefabrikken og Bjerknæs sagbruk.

To grundeiere ved Ormtjern har motsat sig, at dette opdæmmes og uttaler i den anledning følgende: «Et saadant arbeide vil i høi grad og paa forskjellig maate genere grundeierne, idet de i Ormtjern tar vand, driver fiske og nu har planlagt utslipning av ørretynge. Da det i andragendets slutning anføres, at det ikke er sikkert, at alle de nævnte arbeider trænges utførte, maa det antages, at dæmningsarbeidet ved Ormtjern, der ligger langt sydligere end alle de andre steder hvor reguleringsarbeide tænkes utført, ikke er nødvendig, særlig naar hensees til, at den fra Ormtjern løpende bæk vil kunne bli regulert ved det bassæng, der tænkes dannet ca. 1 km. ovenfor Waage Dam (bilag E).»

Nitedals herredsstyre har i møte den 19de febr. 1908 enstemmig anbefalt andragendet indvilget. Som sikkerhet har ansøkerne tilbudt garanti fra Centralbanken for Norge for et beløp av kr. 2 000,00.

Amtmanden har i nævnte skrivelse av 16de mai 1908 anbefalt andragendet indvilget og paa grundlag av foreliggende forslag fra Nitedals krudtverk og endel av grundeierne foreslaaet opnævnt følgende skjønsmænd:

1. Direktør paa Rødfoss, A. Lunder.
2. Ingeniør Wessel, Lillestrøm.
3. Gaardbruker S. O. Steffensen, Fet og
4. Gaardbruker og ordfører Hans Haga, Nannestad.

I skrivelse av 18de juni 1908 anmodede departementet stiftamtmanden i Kristiania om at forelægge saken for Kristiania kommunes vedkommende til avgivelse av mulige bemerkninger.

Med stiftamtmandens paategning av 15de juli 1908 har man derefter mottat en skrivelse fra Kristiania magistrat, hvori uttales, at den omhandlede regulering ikke antages at være av nogen betydning for Kristiania kommune, uten forsaavidt som kommunen er eier av vandfald i Glommen. Under forutsetning av — bemerket magistraten videre — at vandslipningen ved regule-

ringstilladelsen betinges anordnet saaledes, at en jevn vandføring i Ørfiskebækken oppnaaes, haves der fra Kristiania kommunes side intet at indvende mot andragendets indvilgelse.

Sluttelig har Vasdragsdirektøren paa foranledning avgitt en yderligere uttalelse i skrivelse av 18de juli 1908, hvorav man tillater sig at hitsætte:

«Den omhandlede del av Ørfiskebækkens avløp er kun $\frac{1}{4}$ pro mille av Glommens ved de kommunale fald. Nogen merkbar betydning vil saaledes den omhandlede regulering ikke kunne ha paa vandføringen i Glommen.

Betragtes imidlertid saken rent teoretisk, vil jeg anta, at det høieste Kristiania kommune kan fordre, er at avløpsforholdene i Glommen ikke forværres. Den opstilte betingelse forutsætter imidlertid et jevnere avløp end det naturlige, altsaa en forbedring av forholdet. Hertil er den efter min mening uberettiget.

Det følger av sakens natur, at Kristiania kommunes interesser praktisk talt er uberørt av den omhandlede regulering, og det følger av reguleringens hensigt at kommunen teoretisk set snarere vil ha gagn end skade av den.

Under disse forhold finder jeg ikke grund til at der forlanges reglement for manøvrering av de omhandlede meget smaa dammer.

Da Ørfiskebækkens nedslagsfelt efter overføringen av vand til Akerselven er reducert til ca. $\frac{1}{10}$ kvadratmil, kan den ikke paaregnes som sikker kilde for drikkevand. Reguleringen maa nærmest antages i nogen grad at forbedre dette forhold.

Som skjønsmænd tillater jeg mig at anbefale følgende herrer:

Direktør A. Lunder, Rødfos.

Ingeniør, ordfører Wessel, Fet.

Gaardbruker, ordfører Hans Haga, Nannestad.

Gaardbruker Joh. Drengsrud, Asker.

Som suppleanter:

Ingeniør S. J. Lien, Kristiania.

Gaardbruker O. Steffensen, Fet.»

Departementet skal bemerke, at man efter de foreliggende opplysninger og uttalelser maa anta, at almene interesser vil befordres ved gjennomførelsen av de heromhandlede reguleringsarbeider, og at de dermed forbundne fordele i betydelig grad vil overstige den skade og de ulemper, som maatte bli en følge av foretagendet.

Man vil derfor anbefale, at der meddeles tilladelse til reguleringsarbeidernes utførelse i det væsentlige etter den foreliggende plan (bilag 4 til andragendet). At der fra en enkelt grundeiers side er anført, at hans gaard ved yderligere regulering end skedd muligens vil kunne bli berøvet fornødent vand til husbruk (jfr. vasdragslovens § 36), kan etter departementets oppfatning ikke uten nærmere paavisning tillægges nogen væsentlig vekt, al den stund vedkommende dog sees at ha været villig til mindelig ordning. Forøvrig har Vasdragsdirektøren i sin sidst avgivne erklæring, som det vil sees antat, at Ørfiskebækkens nedslagsfelt nu er for litet til, at bækken kan paaregnes som sikker kilde for drikkevand, og at reguleringen nærmest maa antages i nogen grad at forbedre dette forhold.

Forsaavidt imidlertid grundeierens paa-stand, hvis berettigelse i tilfælde vil bli at prøve ved ekspropriationsretten, maatte ha noget for sig, vil der formentlig ved hensigtsmæssige anordninger kunne sørges for, at hans adgang til fornødent vand til husbehov ikke berøves ham.

I anledning av, at ansøkerne i andragendets slutning har forbeholdt sig ret til at utføre arbeiderne, efterhvert som det trænges, skal departementet tillate sig at henvise til bestemmelsen i vasdragslovens § 69, hvorefter skjøn maa være tilstevnt inden 1 aar fra resolutionens avgivelse og avstaaelse forlangt inden 1 aar efterat endelig skjøn er avholdt, idet i motsat fald ny kgl. tilladelse er fornøden. Herpaa vil man i tilfælde gjøre ansøkerne oppmerksom. At ansøkerne som antydnet muligens kun for enkelte av de projekterte anlægs vedkommende benytter sig av en eventuel tilladelse,

antages der etter omstændighetene intet at være at erindre mot.

I henhold til det av Vasdragsdirektøren anførte antar departementet, at der ikke er grund til at forlange særlige bestemmelser overholdt med hensyn til vandslipningen, saaledes som av Kristiania kommunes vedkommende antydnet.

Tilladelsen vil man anbefale meddelt paa betingelse av, at der for mulig skadeserstatning, som følger av foretagendet (vasdragslovens §§ 29 og 70) tilveiebringes betryggende sikkerhet for et beløp av kr. 2 000,00 etter departementets nærmere bestemmelse.

Andragendet indeholder intet om, at skjønsmænd ønskes oppnevnt av Kongen. Det sees imidlertid at være ansøkernes forutsetning, at saa sker, idet der er avgitt forslag til mændsoppnevning.

Departementet antar, at der er grund til saadan oppnevning og finder at kunne tiltræde det av Vasdragsdirektøren avgivne forslag til skjønsmænd og suppleanter, saaledes at ingeniør S. J. Lien oppnevnes som suppleant for skjønsmændene nr. 1 og 2 og gaardbruker S. O. Steffensen for skjønsmændene nr. 3 og 4.

Det antages at burde utstaa med bestemmelse om maaten, hvorpaa anker over de avgivne skjøn kan bli prøvet, indtil det viser sig, hvorvidt saadanne anker fremsættes, og hvorpaa de gaar ut.

I anledning av, at der tillike er ansøkt om «tilladelse til ekspropriation av grund til de for arbeidets utførelse nødvendige veie m. v.», skal man sluttelig bemerke, at det formentlig ikke vil være nødvendig i resolutionen uttrykkelig at betone dette, da en tilladelse etter vasdragslovens § 25 antages at medføre ret til at kræve avstaaet grund til de for vedkommende anlægsarbeider nødvendige veie, materialtak o. l. Forøvrig er intet angitt om planen for omhandlede veianlæg.

I henhold til det anførte tillater man sig at

indstille:

At det i henhold til §§ 25, 29 og 30 i

lov om vasdragenes benyttelse m. v. av 1ste juli 1887 bestemmes:

At det tillates Nitedals krudtverk i det væsentlige overensstemmende med fremlagt plan at foreta forskjellige opdamningsarbeider m. v. i Ørfiskebækkens distrikt i Nordmarken paa betingelse av, at der for mulig skadeserstatning som følge av foretagendet av krudtverket tilveiebringes betryggende sikkerhet for et beløp av kr. 2 000,00 efter Arbeidsdepartementets nærmere bestemmelse.

37. A/S Rjukanfos.

Jfr. foran nr. 26.

(Utvidet regulering av Møsvand).

Kgl. resl. av 29de august 1908.

Under 26de mai 1900 blev der av Stortinget til utarbeidelse av en plan for yderligere regulering av Skiensvasdraget bevilget indtil kr. 2 500,00 paa betingelse av, at der av Skiens brukseiere tilveiebragtes et lignende beløp og at brukseierne forpligtete sig til, mens undersøkelserne og utarbeidelse av reguleringsplanen foregik, ikke at tappe Gjellevandet under kanalens vandmerke.

Efterat behørig vedtagelse av de til bevilgningen knyttede betingelser var erhvervet gjennom forhandlinger med brukseierne, blev de fornødne undersøkelser foretat ved vasdragsvæsenet. Under 19de april 1902 oversendte vasdragsdirektøren forslag til reguleringsdam for Totakvand og under 1ste oktober s. a. planer og overslag for bygning av reguleringsdamme for Songavand, Lønviksvand, Maarvand, Kalhovd og Kulsfjord med Gjeitebuvand samt Møsvand, hvilke planer henholdsvis under 26de april og 16de oktober 1902 av departementet blev tilstillet amtmanden i Bratsbergs amt til foreleggelse for Skiens brukseierforening og andre interesserte.

Med skrivelse fra amtmanden av 22de januar 1903 indkom derefter et andragende fra Skiens brukseierforening om tilladelse

i henhold til vasdragslovens § 25, jfr. § 26, til at foreta en regulering av Møsvand overensstemmende med den av vasdragsdirektøren avgivne plan av 1ste oktober 1902, dens alternativ I, der gik ut paa at tilveiebringe en reguleringshøide i Møsvand av 10 meter og var beregnet til et kostende av kr. 400 000,00

Efterat der angaaende det indkomne andragende var indhentet erklæringer fra de interesserte kommuner, Skiens fællesflødningsforening, Telemarkens dampskibsselskap samt vasdragsdirektøren blev der ved kongelig resolution av 9de juni 1903 meddelt tilladelse for Skiens brukseierforening til at opføre en reguleringsdam for Møsvand i det væsentlige overensstemmende med den av vasdragsdirektøren under 1ste oktober 1902 avgivne plan, dens alternativ I, paa betingelse av, at dammens manøvrering skal foregaa efter et av Kongen approbert reglement, samt at der for mulig skadeserstatning i anledning av foretagendet av brukseierforeningen blev tilveiebragt betryggende sikkerhet for et beløp av kr. 20 000,00.

Reguleringsarbeidet blev derefter paa-begyndt av koncessionæren, Skiens brukseierforening, men overtokes i henhold til overenskomst senere — efter hvad der er oplyst — av Aktieselskapet Rjukanfos.

Imidlertid viste det sig, at man ved den tillatte opdamning av 10 meter ikke opnaadde saa stor vandføring som beregnet i vasdragsdirektørens plan av 1ste oktober 1902, og at det derfor vilde være ønskelig at forhøie dammen. Efter hvad der er oplyst, blev der under 22de januar 1907 indgaaet en overenskomst mellem Aktieselskapet Rjukanfos paa den ene side og Skiens brukseierforening, Union Co., Tinfos papirfabrik samt Norsk hydro-elektrisk kvælstofaktieselskap paa den anden, hvorefter førstnævnte selskap forpligtete sig til at foreta en paabygning av Møsvandsdammen til en høide av 2,5 m. over den gamle reguleringsgrænse. Planer for paabygningen blev utarbeidet vaaren 1907 og i løpet av vaaren og sommeren nævnte aar erhvervede Aktieselskapet Rjukanfos de for reguleringens utførelse fornød-

ne rettigheter av grundeierne ved Møsvandet og lot paabygningsarbeidet igangssette.

Ved beslutning av Raulands herredsstyre i møte den 16de november 1907 med tillægsuttalelser av 18de januar og 28de mars 1908, hvilke samtlige vedlægges, blev der rettet forestilling til regjeringen om, at den paabegyndte forhøielse av Møsvandsdammen som formentlig lovstridig maatte bli hindret og at koncession paa arbeidet ikke maatte bli meddelt.

Under forutsætning av at der allikevel skulde bli meddelt tilladelse til reguleringen kræver herredsstyret, at der betinges en aarlig avgift til bygden, eller at der avsættes et fond til bygden en gang for alle.

Paabygningsspørsmålet har derefter været gjenstand for interpellation i Stortinget, hvor imidlertid sakens nærmere behandling blev utsat, idet det fandtes nødvendig at erhverve yderligere opplysninger for bedømmelse av opdæmningens lovlighet. Man henviser herom til forhandlingerne i Stortinget den 31te januar 1908 (Stortingstidende side 158—172).

I henhold hertil har nærværende departement gjennom amtmanden i Bratsbergs amt indhentet nærmere opplysninger om paabygningsarbeidet, tidspunktet for dettes paabegyndelse, dets senere drift m. v., hvorefter spørsmålet om sammens lovlighet i forhold til gjældende vasdragslovgivning har været forelagt regjeringsadvokaten og Justisdepartementet.

I skrivelse av 5te mars 1907 har regjeringsadvokaten uttalt, at arbeidet maa ansees lovlig og saa betimelig paabegyndt, at det ikke falder ind under lov av 19de juli 1907 angaaende forandring i vasdragslovens § 25, jfr. kgl. resol. av 12te septbr. 1907.

Justisdepartementet har derimot i en under 4de mai 1907 avgitt betænkning gjort gjældende, at paabygningen er ulovlig.

Fra Aktieselskapet Rjukanfos's side er det hævdet, at tillægsreguleringen er lovlig iværksatt og kan fullføres uten erhvervelse av kongelig tilladelse.

Vasdragsdirektøren har i en paa foranledning avgitt erklæring av 8de august 1908

uttalt følgende angaaende den sandsynlige kraftforøkelse som følge av tillægsreguleringen:

«De 2,5 m.s tillægsregulering i Møsvand vil kunne paaregnes at forøke vandføringen i Maaneelven med omkring 5 m.³ pr. sek. under forutsætning av, at magasinet blir fylt i flomtiden. Efter nedbørsobservationerne at dømme skulde dette i almindelighet ikke kunne ske. De utførte vandmassemaalinger i nærliggende vasdrag viser imidlertid at nedbøren paa de kanter er betydelig større end man efter iagttagelserne skulde anta, saa man vistnok ved en forsiktig regulering i de fleste aar vil ha nytte av tillægsreguleringen.

Hvis man gaar ut fra, at tillægsreguleringen gjennemsnittlig har en effekt av 50 %, saa den bringer en forøkelse i vandføringen av 2,5 m.³ er effekten i ethvert fald ikke regnet for høi.

Faldet i Rjukan er 550 m.

Den ved tillægsreguleringen indvundne kraft skulde saaledes under den ovenanførte forutsætning bli 13 750 hk. paa turbinakselen eller i rundt tal 12 500 elektriske hestekræfter.»

Under sakens behandling i nærværende departement, hvorunder der bl. a. har været forhandlet med Aktieselskapet Rjukanfos, har man imidlertid med skrivelse fra aktieselskapet, datert 17de august 1908, mottatt et andragende av samme dato, hvori paa nærmere av departementet angivne betingelser ansøkes om tilladelse i henhold til vasdragslovens §§ 25 og 26 til at utføre den omhandlede tillægsregulering.

Det nævnte andragende er saalydende:

«Undertegnede Aktieselskapet Rjukanfos har som bekjendt forberedt en yderligere regulering av Møsvand i Øst-Telemarkens vasdrag.

Efter derom med Det kgl. departement for de offentlige arbeider førte forhandlinger, tillater vi os herved, uder henvisning til de Det kgl. departement bekjendte planer for nævnte tillægsregulering, at andra om tilladelse til, i henhold til vasdragslovens §§

25 og 26, at utføre denne regulering og til at foreta de til dens gjennomførelse i tilfælde nødvendige ekspropriationer, idet vi overensstemmende med resultatet av de nævnte forhandlinger, erklærer os villige til at motta den ansøkte tilladelse paa saadanne vilkaar:

1. At der av Aktieselskapet Rjukanfos erlægges en aarlig avgift til staten av kr. 5 000,00 fra og med aaret 1909 at regne. Avgiften erlægges ukrævet efterskudsvis med kr. 2 500,00 pr. halvaar.

Denne avgift er Aktieselskapet Rjukanfos berettiget til naarsomhelst at avløse ved indbetaling i statskassen av et beløp stort kr. 100 000,00.

2. At Aktieselskapet Rjukanfos fra og med aaret 1909 aarlig indbetaler i statskassen et beløp av kr. 1 000,00, som forutsettes at tilfalde Rauland kommune paa nærmere av Kongen fastsatte betingelser.

Avgiften erlægges ukrævet efterskudsvis med kr. 500,00 pr. halvaar.

Aktieselskapet Rjukanfos er berettiget til naarsomhelst at avløse denne avgift ved indbetaling i statskassen av kr. 20 000,00.

3. At der som sikkerhet for mulig skadeserstatning som følge av arbeidet av Aktieselskapet Rjukanfos tilveiebringes betryggende sikkerhet for et beløp av kr. 5 000,00 efter Arbeidsdepartementets nærmere bestemmelse.»

Efter departementets opfatning er saken, naar der nu av Aktieselskapet Rjukanfos er ansøkt om tilladelse til forhøielse av Møsvandsdammen, kommet i en væsentlig anden stilling end tidligere.

Man finder derfor ikke grund til nærmere at indgaa paa spørsmålet om løvligheten av det igangsatte arbeide.

Departementet kan for sit vedkommende efter hvad der under saken er oplyst ikke anse det tvilsomt, at almene interesser i overveiende grad vil befordres ved arbeidet, og at fordelene ved samme i betydelig grad vil overstige erstatningen for forvoldt skade,

hvorfor vasdragslovens betingelser for andragendets indvilgelse forsaavidt maa antages at være tilstede.

Da der mellem Aktieselskapet Rjukanfos, Skiens brukseierforening, Norsk hydroelektrisk kvælstofaktieselskap, Aktieselskapet Union Co. og Tinfos papirfabrik som foran nævnt foreligger overenskomst bl. a. om heromhandlede tillægsregulerings utførelse, maa det derhos ansees for at være paa det rene, at betingelserne for at meddele den ansøkte tilladelse ogsaa efter vasdragslovens § 26 foreligger.

Ved de til grund for arbeidet liggende planer har Vasdragsdirektøren — efter derom underhaanden avgit erklæring — intet væsentlig fundet at bemerke.

Ved Stortingets beslutning av 15de juli 1907 er regjeringen anmodet om indtil videre ikke at meddele tilladelse efter vasdragslovens § 25 eller dens §§ 25 og 26 til reguleringer av større omfang, forinden Stortinget har hat anledning til at uttale sig.

Da der antokes at være plads for den mening, at heromhandlede tillægsregulering maatte betegnes som en regulering av større omfang, har nærværende departements chef i møte i Stortinget den 20de august 1908 under besvarelsen av forannævnte interpellation vedrørende paabygningen av Møsvandsdammen referert det indgivne koncessionsandragende med uttrykkelig bemerkning, at saken paa denne maate blev bragt frem for Stortinget. Det meddeltes derhos, at departementet med tilslutning av den øvrige regjering hadde fundet, at koncession kan gives paa de i andragendet anførte betingelser, og at man i tilfælde vilde indgaa til Kongen med indstilling herom.

Under forhandlingerne i Stortinget blev der ikke fra noget hold reist motstand mot den foreslaaede ordning av saken. Denne blev derimot akseptert av to representanter fra vedkommende distrikt, d'herrer Tveiten og Grivi, likesom præsidenterne Berner og Liljedahl samt repr. professor Stang uttalte sin tilslutning til ordningen.

Man forbeholder sig senere at avgi særskilt indstilling angaaende de betingelser,

hvor paa det Raulands kommune sikrede beløp skal komme kommunen til gode.

Det er departementets forutsætning, at ogsaa det ved paabygningen frembragte magasin med hensyn til tapning skal være underkastet det reglement, som blir at utfærdige av Kongen i henhold til kgl. resol. av 9de juni 1903 angaaende Møsvands regulering.

I henhold til det ovenfor anførte tillater man sig at

indstille:

At det i henhold til lov om vasdragenes benyttelse m. v. av 1ste juli 1887, §§ 25 og 26 og 29, jfr. lov av 19de juli 1907 og kgl. resol. av 12te septbr. s. a. tillates Aktieselskapet Rjukanfos i det væsentlige efter fremlagt plan at forhøie den med hjemmel av kgl. resol. av 9de juni 1903 opførte reguleringsdam for Møsvand 2,5 m. paa følgende betingelser:

1. At der av Aktieselskapet Rjukanfos erlægges en aarlig avgift til staten av kr. 5 000,00 fra og med aaret 1909 at regne. Avgiften erlægges ukrævet efterskudsvis med kr. 2 500,00 pr. halvaar.

Denne avgift er Aktieselskapet Rjukanfos berettiget til naarsomhelst at avløse ved indbetaling i statskassen av et beløp stort kr. 100 000,00.

2. At Aktieselskapet Rjukanfos fra og med aaret 1909 aarlig indbetaler i statskassen et beløp av kr. 1 000,00, som forutsettes at tilfalde Rauland kommune paa nærmere av Kongen fastsatte betingelser.

Avgiften erlægges ukrævet efterskudsvis med kr. 500,00 pr. halvaar.

Aktieselskapet Rjukanfos er berettiget til naarsomhelst at avløse denne avgift ved indbetaling i statskassen av kr. 20 000,00.

3. At der som sikkerhet for mulig skadeserstatning som følge av arbeidet av Aktieselskapet Rjukanfos tilveiebringes betryggende sikkerhet for et beløp av kr. 5 000,00 efter Arbeidsdepartementets nærmere bestemmelse.

38. A/S Kinservik.

Jfr. nr. 11, 29 og 34.

(Tillægskoncession paa erhverv av grund).

Kgl. resol. av 16de september 1908.

Ved kgl. resol. av 31te juli 1908 blev det i medhold av § 1 i lov av 9de juni 1903 om adgang for andre end norske statsborgere til at erhverve fast eiendom og bruksret over grund her i riket tillatt Aktieselskapet Kinservik at erhverve endel eiendomsparcerer i Ullensvang herred, Søndre Bergenhus amt, hvoriblandt en parcel av g.nr. 138, br.nr. 1, Brovold, av utstrækning og beliggenhet som angit i et salgstilbud fra Bernt D. Hesthammer av 11te april 1908.

Man vedlægger en avskrift av det til grund for nævnte resol. liggende departementsforedrag.

Fra høiesteretsadvokat Harbitz, Kristinaia, har man mottat et andragende, datert 29de august 1908, om tilladelse for Aktieselskapet Kinservik til av ovennævnte eiendom g.nr. 138, br.nr. 1, Brovold, yderligere at erhverve en nærmere angit parcel.

Av andragendet hitsættes følgende:

«Ved kongelig resolution av 31te juli 1908 har Aktieselskapet Kinservik faat tilladelse til at erhverve bl. a. en parcel av g.nr. 138, br.nr. 1, Brovold, av Ullensvang av utstrækning og beliggenhet som angit i salgstilbud fra Bernt D. Hesthammer av 11te april 1908. Som der i mit andragende om saadan tilladelse av 15te juli 1908 var gjort opmerksom paa, herskede der dengang en uoverensstemmelse mellem selskapet og nævnte Bernt D. Hesthammer angaaende godtgjørelsen for den omhandlede parcel. Denne uoverensstemmelse er imidlertid senere utjevnet saaledes, at selskapet av g.nr. 138, br.nr. 1 for en kjøpesum av kr. 850,00 erhvervet saavel det i førnævnte salgstilbud omhandlede stykke som en tidligere av selgeren uttrykkelig forbeholdt strimmel av 4 meters bredde mellem elvebredden (Kinso) og det i salgstilbudet omhandlede jordstykke i dettes hele utstrækning.

Det i salgstilbudet omhandlede stykke

er skyldsatt og har faat en skyld av 1 øre og br.nr. 8. Den nytilkomne strimmel er begjært skyldsatt og tillagt br.nr. 8, hvorfor det av Bernt D. Hesthammer utstedte skjøte omfattende begge stykker lyder paa br.nr. 8.

I henhold til det foranstaaende tillater jeg mig at andra om, at Aktieselskapet Kinservik gives Kongens tilladelse til at erhverve den omhandlede 4 meter brede strimmel av g.nr. 138, br.nr. 1, Brovold i Ullensvang av utstrækning og beliggenhet som angit i Bernt D. Hesthammers vedlagte skjøte av 31te august 1908 under nr. 2, kfr. vedlagte kart over tertiærbane i Ullensvang.

Ifølge netop mottagen meddelelse er skylddeling over strimmelen avhjemlet den 24de ds. med det resultat, at den indgaar i samme br.nr. og skyld som den av forrige forretning omhandlede grund.»

Det i andragendet paaberaabte skjøte og kart vedlægges.

Departementet vil anbefale andragendet indvilget og tillater sig saaledes at

indstille:

At der i medhold av § 1 i lov om adgang for andre end norske statsborgere til at erhverve fast eiendom og bruksret over grund her i riket av 9de juni 1903 tillates Aktieselskapet Kinservik av eiendommen Brovold, g.nr. 138, br.nr. 1 i Ullensvang herred; Søndre Bergenhus amt, at erhverve en 4 meter bred parcel langs Kinsaaen av utstrækning og beliggenhet, som angit under post 2 i vedliggende skjøte fra Bernt D. Hesthammer til Aktieselskapet Kinservik, datert 31te august 1908.

39. A/S Matrefaldene.

Jfr. nedenfor nr. 44.

(Erhverv og regulering av Haugsdals- og Matrefaldene i S. og N. Bergenhus amter).

Kgl. resl. av 16de september 1908.

Stortinget har under 20de august 1908 ved behandlingen av indstilling fra den kombinerte justis- og landbrukskomite angaa-

ende koncession paa reguleringsarbeider i Matre- og Haugsdalsvasdragene fattet følgende beslutning:

«Stortinget har intet at bemerke ved, at der gives Aktieselskapet Matrefaldene tilladelse til at foreta reguleringsarbeider i Matre- og Haugsdalsvasdragene.»

Angaaende denne beslutning tillater man sig at henvise til den i saken for Stortinget fremsatte kongelige proposition, St. prp. nr. 90, 1908, samt til ovennævnte av Stortingets kombinerte justis- og landbrukskomite avgivne indstilling, indst. S. LIII, 1908, hvorav avtryk vedlægges.

Som det vil sees av indstillingen, der er bifaldt av Stortinget, er der av komiteen bragt i forslag nogen ændring i de i propositionen foreslaaede koncessionsbetingelser, hvilken ændring er vedtat av koncessions-søkerne.

Efter dette skal Badische Anilin- & Sodafabrik være forpligtet til at indbetale i statskassen kr. 100 000,00 som forskud paa den i de foreslaaede koncessionsbetingelsers post II, 6, betingede aarlige avgift av kr. 1,00 pr. elektrisk hestkraft, som vindes ved reguleringen. Beløpet skal betales, saa snart staten forlanger det — dog ikke før vandbygningsarbeiderne ved et av anlæggene — d. v. s. anlæggene ved Tyin eller heromhandlede anlæg — er paabegyndt.

Av det beløp, som forskudsvis inddrages, skal der godskrives Badische Anilin- & Sodafabrik 5 pct. rente fra betalingsdagen og indtil forskuddet er dækket ved den senere paaløpne avgift. Kommer anlægget aldrig i drift, skal hverken forskuddet eller de paaløpne renter tilbakebetales, jfr. forøvrig indstillingen side 8—9 og bilag 1 til samme.

Komiteen har derhos fra ansøkerne erhvervet følgende erklæring med hensyn til forstaaelsen av den i de foreslaaede koncessionsbetingelsers post I, 3, forbeholdte adgang for selskapet til betingelsesvis at anvende utenlandske funktionærer og arbeidere:

«a. Ved «oplært hjelpepersonale» sigtes til det personale, der anvendes

ved installation og drift av elektriske, hydrauliske og kemiske indretninger og maskiner. Man har ikke med det nævnte uttrykk ment at omfatte andre almindelige haandverkere eller fagarbeidere.

- b. Hvad specielt ingeniører angaar er det selskapets hensigt omtrent udelukkende at anvende norske saadanne, forsaavidt dygtige folk i tilstrækkelig antal erholdes. Særlig ligger det i sakens natur, at selskapet ved vandbygningsarbeiderne vil være henvist til at anvende norske ingeniører, der er fortrolige med norske forhold og behersker landets sprog.»

Departementet har intet at bemerke ved den ovenfor omhandlede ændring og vil i tilfælde anse sig bemyndiget til at træffe fornøden bestemmelse med hensyn til indbetaling av det betingede forskud.

Hvad derhos angaar den omhandlede forstaaelse av de foreslaaede koncessionsbetingelsers post I, 3, er denne stemmende med departementets opfatning.

Idet man tillater sig at henvise til det i ovennævnte proposition nr. 90, 1908, anførte, vil man saaledes anbefale, at der i medhold av lov av 12te juni 1906 om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald, jfr. lov av 28de mars 1908 og § 1 i lov nr. 4 av 9de juni 1903 meddeles det oprettendes selskap «Aktieselskapet Matrefaldene» koncession paa erhvervelse av de i andragende av 24de december 1907 og tillægsandragende av 30te juli 1908 nærmere angivne eiendomme og rettigheter (jfr. propositionen side 3—5 og 9—10), samt at der likeledes meddeles selskapet koncession i henhold til vasdragslovens § 25 jfr. lov av 19de juli 1907 og kongelig resolution av 12te september s. a. paa utførelse av regulerings- og andre arbeider i Matre- og Haugsdalsvasdragene idet væsentlige overensstemmende med fremlagte planer — alt paa de i det som bilag til propositionen trykte utkast opstillede betingelser med de i indst. S. LIII angivne modifika-

tioner (jfr. ny post II, 7 i propositionens betingelser).

Departementet vil fremhæve, at der ved en eventuel tilladelse som anbefalt efter vasdragslovens § 25 m. v. ikke er meddelt ansøkerne nogen ekspropriationsret til overføring av vand, idet bemerkes, at vasdragslovgivningen ikke hjemler adgang hertil.

Man tillater sig saaledes at

indstille:

A. At der i medhold av lov av 12te juni 1906 om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald, jfr. lov av 28de mars 1908 og § 1 i lov nr. 4 av 9de juni 1903 meddeles et oprettendes selskap, «Aktieselskapet Matrefaldene», koncession paa erhvervelse av de i andragende av 24de december 1907 samt tillægsandragende av 30te juli 1908 angivne paa vedlagte fortegnelse opførte eiendomme og rettigheter i Masfjordens, Hosangers og Laviks tinglag i Søndre og Nordre Bergenhus amter.

B. At det i medhold av § 25 i lov om vasdragenes benyttelse m. v. av 1ste juli 1887 jfr. lov av 19de juli 1907 og kongelig resolution av 12te september s. a. tillates Aktieselskapet Matrefaldene at foreta regulerings- og andre arbeider i Matre- og Haugsdalsvasdragene i det væsentlige overensstemmende med fremlagte planer, dog saaledes at herved ikke er meddelt ret til ekspropriation for overføring av vand — alt paa følgende betingelser:

I.

1. Av selskapets bestyrelse, der skal ha sit sæte her i riket, skal til enhver tid over halvdelen bestaa av norske statsborgere. Dog er det tillatt, at halvdelen av bestyrelsens medlemmer er utlændinger, forsaavidt bestyrelsens formand er norsk statsborger.

Selskapets aktiekapital kan bortset fra den del av kapitalen, som eies av bestyrelsens norske medlemmer, være utenlandsk.

Aktieselskapets love blir at forelægge vedkommende departement til godkjendelse. Forandringer i lovene som angaar bestyrel-

sens sammensætning eller virksomhedsomraade eller som forøvrig berører noget i denne koncession omhandlet forhold, maa ikke finde sted uten departementets godkendelse.

2. Aktieselskapet skal senest ha paa-begyndt utbygningen av vandfaldene og den projekterte regulering inden 5 — fem — aar fra koncessionens datum og ha utbygget den hele kraft og fuldført reguleringen samt paa-begyndt anlæggets drift inden 7 — syv — aar derefter.

Driften maa ikke i saa lang tid som 5 aar kontinuerlig standses eller kontinuerlig indskrænkes under en fjerdepart av det i den forløpne tid indsatte maskineris energi, og saadanne stansninger eller indskrænkninger maa ikke nogensinde i løpet av 10 aar samlet finde sted i saa meget som 5 aar.

Ved tidsberegningerne medregnes ikke den tid, som paa grund av overordentlige tildragelser (vis major), herunder indbefattet streik, lockout og deslige, har været umulig at utnytte.

For overtrædelse av de i nærværende post omhandlede bestemmelser erlægges selskapet en løpende mulkt stor kr. 100,00 — et hundrede kroner — pr. dag, hvori vedkommende frister oversiddes.

3. Aktieselskapet skal, saavel ved reguleringen av vedkommede vasdrag, ved utbygningen av de nævnte vandfald og opførelse av kraftstation med videre, som ved sin bedrift senerehen her i riket, udelukkende anvende norske funktionærer og arbeidere.

Vedkommende regjeringsdepartement kan tilstede undtagelser fra denne regel, naar speciel fagkundskap eller øvelse eller lignende hensyn gjør det nødvendig eller særlig ønskelig. Dog er selskapet berettiget til i indtil 5 aar, regnet fra koncessionens datum, ved de projekterte anlægs utførelse og drift at anvende utenlandske kemikere, ingeniører og oplært hjelpepersonale i den utstrækning som selskapet finder nødvendig, og saaledes at de engang ansatte utenlandske kemikere, ingeniører og det oplærte

hjelpepersonale ogsaa efter femaarsfristens utløp kan forbli i selskapets tjeneste.

For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskapets tjeneste, erlægges til statskassen en daglig løpende mulkt, stor kr. 50,00 — femti kroner —.

4. Aktieselskapet forpligter sig til ved reguleringen av vedkommende vasdrag, ved utbygningen av anlæggene og senere eventuelt ved driften at anvende norsk materiel, forsaavidt saadant her kan erholdes til like god beskaffenhet, likesaa hurtig og til en pris, som ikke med mere end 10 — ti — procent overstiger den pris, hvortil materiel kan erholdes fra utlandet. I tilfælde av tvist herom avgjøres spørsmålet av 2 mænd, hvorav departementet og selskapet hver vælger 1, samt av 1 av mændene tilkaldt opmand. Saafremt mændene ikke blir enige om valg av opmand, opnævnes denne av stiftamtmannen i Kristiania. Omkostningerne ved skjønnet bæres av aktieselskapet.

Undtat fra den ovennævnte regel er elektriske og kemiske apparater for fabrikation av salpeter og andre kemiske produkter. Men ogsaa ved anskaffelsen av disse apparater skal norsk materiel saavidt mulig foretrakkes.

Vedkommende regjeringsdepartement kan ogsaa tilstede undtagelser fra regelen, naar særegne hensyn gjør det paakrævet.

For overtrædelse av den i nærværende post omhandlede bestemmelse erlægges selskapet for hver gang en konventionalbot av indtil kr. 500,00 efter vedkommende departements nærmere avgjørelse.

5. Anvendes anlæggets vandkraft til produktion av elektrisk energi, maa koncessionæren ikke uten samtykke fra vedkommende regjeringsdepartement indgaa i nogen forening til kunstig forhøielse av priserne paa energi her i riket. Heller ikke maa energi for nogen del avgives til utlandet uten samtykke av vedkommende regjeringsdepartement.

Forser selskapet sig imot sidstnævnte

bestemmelse, pligter det at tilsvare statskassen det uten behørig samtykke eksportertes verdi, der i mangel av enighet fastsættes ved skjøn av uvillige mænd paa selskapets bekostning.

6. Aktieselskapet forpligter sig til av den ved vedkommende anlæg producerte elektriske energi at avgi indtil 500 hk. av energien til stat eller kommune, efter en pris av kr. 30,00 pr. elektrisk hestekraft pr. aar. Kraften leveres paa kraftstationen og direkte fra de der installerte maskiner.

7. Selskapet forpligter sig til at stille de veie, det maatte anlægge, til fri avbenyttelse for distriktets indvaanere. Dette gjælder dog ikke de veie, som anlægges langs selskapets tunneller og rørledninger av hensyn til inspektion av disse, og heller ikke veie beliggende indenfor fabriksomraadet.

8. Naar 75 — sytti fem — aar er forløpet fra anlæggets overgang til drift, dog senest 80 aar fra koncessionens datum, tilfalder vandfald og vandrettigheter med damme, bassænger og rørledninger, kraftstationer med tilhørende maskineri og andet tilbehør og kraftledninger samt de til utbygningen og kraftanlægget erhvervede tomter og servitutrettigheter, der omfattes av nærværende koncession, den norske stat uten vederlag. Herunder indgaar ikke de til anlæg av fabrikker erhvervede tomter og rettigheter.

II.

1. Aktieselskapet forpligter sig til, efterat koncession er meddelt og forinden arbeiderne til regulering av vasdragene og utbygning av vedkommende vandfald paa-begyndes, at forelægge vedkommende departement detaljerte planer med fornødne opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende vandfaldenes utbygning og vandføringens regulering, saaledes at utbygning av vandfaldene og regulering av vasdragene ikke kan finde stød, forinden planerne av vedkommende departement er approbert. Mindre forandringer i planerne er dog tillatt.

Derhos forpligter aktieselskapet sig til at utbygge anlæggene med tilhørende damme paa en solid maate.

Réguleringsanlæggenes utførelse saavel som deres senere vedlikehold og drift underlægges offentlig tilsyn.

Utgifterne hermed utredes av koncessionshaverne.

2. Vedkommende reguleringsanlæg med tilliggende grund og rettigheter, herunder indbefattet hvad der for den planlagte regulering fremme yderligere maatte erhverves samt de av hensyn til reguleringen opførte bygninger tilfalder senest efter 80. — otti — aar fra koncessionens datum staten uten vederlag (jfr. I, post 8).

3. Reguleringsdammenes manøvrering skal foregaa efter et av Kongen godkjendt reglement og utføres av en av Arbeidsdepartementet godtat damvogter. Damvogteren skal tilpligtes at føre protokoll over dammenes manøvrering og til bruk for det offentlige at utføre de hydrometriske observationer, som nærmere maatte bli bestemt i reglementet.

4. Koncessionshaverne skal uten erstatning finde sig i enhver yderligere regulering i vedkommende vasdrag, som ikke reducerer effekten av den nu tillatte regulering.

5. For mulig skadeserstatning i anledning av foretagendet skal der av koncessionshaverne tilveiebringes betryggende sikkerhet for et beløp av kr. 20 000,00 efter Arbeidsdepartementets nærmere bestemmelse.

6. Av den vandkraft, som erholdes ved vasdragets regulering, erlægges til staten en aarlig avgift av kr. 1,00 pr. elektrisk hestekraft. Avgiften erlægges naar og efterhvert som kraften tages i bruk. Den paaregnelige kraft i vasdraget ved lavvand uten regulering fastsættes til 10 000 — ti tusen — elektriske hestekræfter. Den nævnte avgift av kr. 1,00 pr. hk. blir saaledes at erlægge av den vandkraft, som til enhver tid brukes utover dette kvantum. De fornødne nærmere bestemmelser med hensyn til avgiftens

beregning avgives med bindende virkning av departementet for de offentlige arbeider.

7. Saasnat staten forlanger det — dog ikke før vandbygningsarbeiderne ved et av anlæggene ved Tyin eller Matre er paabegyndt — erlægger Badische Anilin- & Sodafabrik til staten kr. 100 000,00 — et hundre tusen kroner — hvilket beløp indbetales samlet eller i portioner efter statens egen bestemmelse. Av det saaledes erlagte beløp krediteres Badische Anilin- & Sodafabrik 5 pct. renter fra betalingsdagen. Kapitalen med paaløpne renter blir at fradra den senere i henhold til koncessionsbetingelsernes post II, 6, forfaldende aarlige avgift pr. hk.

8. Overtrædes nogen av de opstilte betingelser for reguleringens tilladelse og selskapet ikke paa opfordring retter mangelen inden en av vedkommende departement fastsat frist, kan reguleringsanlæggens drift efter bestemmelse av departementet midlertidig overtages av det offentlige.

I tilfælde av tvist om betingelserne er overtraadt, blir dette av avgjøre ved lovlig skjøn.

Koncessionshaverne har i dette tilfælde, indtil forholdet er bragt i orden, ikke krav paa at erholde det driftsvand, som ellers maatte tilkomme dem, men de blir derved ikke fritat for at utrede de utgifter, som maatte paahvile dem, som følge av anlæggene, disses drift og vedlikehold.

III.

1. Anlægget med installert maskineri skal ved koncessionstidens utløp være i fuld driftsmæssig stand. Hvorvidt saa er tilfældet avgjøres ved skjøn av uvillige mænd paa selskapets bekostning.

Selskapet forpligter sig til paa sin bekostning at utføre, hvad skjønnet i saa hen-seende maatte bestemme. Selskapet er berettiget til ved koncessionstidens utløp at faa leiet kraft av staten fra anlægget for et tidsrum av 20 — tyve — aar mot betaling av den paa den tid for lignende fabrikanlæg gjældende pris pr. elektrisk hestekraft. Hvis enighet om prisen ikke opnaaes, fastsættes

den ved skjøn av uvillige mænd optat paa selskapets bekostning. Leieavgiften erlægges ukrævet efterskudsvis pr. halvaar og leiretten forbrytes, hvis avgiften ikke betales inden 14 dage efter paakrav. Staten skal dog være berettiget til at holde ute fra leien indtil 2 000 elektriske hestekræfter.

2. Forsaavidt den i I, post 2, omhandlede mulkt har nåadd en størrelse av kr. 50 000,00, tilfalder vedkommende vandfald og anlæg staten paa samme maate som for koncessionstidens utløp bestemt.

3. Aktieselskapet har at underkaste sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.

4. Alle panteheftelser, som maatte eksistere paa den tid, da anlægget tilfalder staten, bortfalder som ugyldige.

5. Undergaar selskapet saadan forandring, at foran anførte bestemmelse med hensyn til bestyrelsens sammensætning (jfr. I, post 1) ikke lenger opfyldes, er følgelig den ved nærværende resolution meddelte tilladelse bortfaldt og selskapet underkastet bestemmelserne i lov om adgang for andre end norske statsborgere til at erhverve fast eiendom eller bruksret over grund her i riket av 9de juni 1903, §§ 6 og 7, jfr. lov nr. 6 av 12te juni 1906 (love av 27de mars 1907 og 28de mars 1908) eller de tilsvarende bestemmelser, som i en eventuel ny lov maatte avløse disse lovparagrafer.

6. Selskapet forpligter sig til, saafremt særskilt politiopsyn i anledning av anlæggens utførelse findes nødvendig, at utrede utgifterne hermed.

7. Idet aktieselskapet vedtar foranstaaende betingelser for koncession paa vedkommende eiendomserhvervelser og reguleringsarbeider som forpligtende for sig og de koncederte eiendommer, indgaar det paa, at nærværende koncession, der ikke kan overdrages uten kongelig tilladelse, paa selskapets bekostning tinglyses ved dets verneting og inden de jurisdiktioner, hvor de koncederte eiendommer og anlæg m. v. er beliggende.

Fortegnelse

over eiendommer og rettigheter over saadanne, paa hvis erhvervelse, der av Aktieselskapet Matrefaldene er ansøkt om koncession:

I Masfjorden:

1. Eiendomsret til g.nr. 49, br.nr. 5, store *Matre*, av skyld mark 1,03, samt rettigheter over g.nr. 49, br.n. 1, store *Matre*, alt i henhold til skjøte, tinglyst 7de januar 1907, til direktør *Hiorth* paa br.nr. 5. Av det ved nævnte skjøte overdragne erhverver selskapet alt, undtagen grundstykket nordenfør hovedveien fra *Matrekaien*.
2. Av g.nr. 49, br.nr. 2, store *Matre*, av skyld mark 1,21, overdrat direktør *Hiorth* ved skjøte, tinglæst 20de decbr. 1906: Selskapet erhverver al *gaarden* tilhørende vandkraft med elve, innsjøer og strandret tillikemed de til anlæg av damme, tunneller, rørledninger, kraftstationer, kraftledninger m. v. fornødne arealer av eiendommen, hvorhos selskapet skal ha tilsvarende ret til opdæmning, til at ta sten, grus og torv og lignende rettigheter, som de, der er forbeholdt g.nr. 49, br.nr. 5 over br.nr. 1. Av *gaardens* indmark erhverver selskapet til eiendom det hele i syd for hovedveien fra *Matrekaien* beliggende grundstykke, dog med undtagelse av nøstet ved *kaien* paa sydsiden av veien med tilliggende tomt (ca. 1000 kv.m.) og strandret hertil.
3. Eiendomsret til g.nr. 49, br.nr. 7, store *Matre*, av skyld mark 1,72, samt rettigheter over g.nr. 49, br.nr. 3, store *Matre*, alt i henhold til skjøte, tinglæst 20de decbr. 1906, til direktør *Hiorth* paa br.nr. 7. Av det ved nævnte skjøte overdragne erhverver selskapet alt, undtagen den del av indmarken, der eventuelt maatte falde utenfor de paa kartet (bilag 26) avlagte grænser.
4. Eiendomsret til g.nr. 49, br.nr. 8, store *Matre*, av skyld mark 1,52, samt rettigheter over g.nr. 49, br.nr. 4, store *Matre*,

alt i henhold til skjøte, tinglæst 7de januar 1907, til direktør *Hiorth* paa br.nr. 8. Av det ved nævnte skjøte overdragne erhverver selskapet alt, undtagen grundstykket nordenfør hovedveien fra *Matrekaien*.

5. Eiendomsret til g.nr. 52, br.nr. 5, lille *Matre*, av skyld mark 1,07, samt rettigheter over g.nr. 52, br.nr. 1, lille *Matre*, alt i henhold til skjøte, tinglæst 20de decbr. 1906, til direktør *Hiorth* paa br.nr. 5.
6. Eiendomsret til g.nr. 52, br.nr. 6, lille *Matre*, av skyld mark 1,09, samt rettigheter over g.nr. 52, br.nr. 2, lille *Matre*, alt i henhold til skjøte, tinglæst 20de decbr. 1906, til direktør *Hiorth* paa br.nr. 6.
7. Av g.nr. 52, br.nr. 3, lille *Matre*, av skyld mark 3,53, overdrat direktør *Hiorth* ved skjøte, tinglæst 20de decbr. 1906: Selskapet erhverver al *gaarden* tilhørende vandkraft med elve, innsjøer og strandret tillikemed grundarealer og rettigheter i samme utstrækning som under post 2 ovenfor angit. Av indmarken erhverver selskapet, hvad der falder indenfor kartets grænser (bilag 26), hvorhos det erholdt ret til — om fornødiges — at føre rørledninger ogsaa over den gjenværende del av eiendommens indmark.
8. Eiendomsret til g.nr. 52, br.nr. 7, lille *Matre*, av skyld mark 0,20, samt rettigheter over g.nr. 52, br.nr. 4, lille *Matre*, alt i henhold til skjøte, tinglæst 20de decbr. 1906, til direktør *Hiorth* paa br.nr. 7.
9. Eiendomsret til g.nr. 50, br.nr. 3, *Fosse*, av skyld mark 1,20, samt rettigheter over g.nr. 50, br.nr. 1 og 2, *Fosse*, alt i henhold til skjøte, tinglæst 20de decbr. 1906, til direktør *Hiorth* paa br.nr. 3. Av det ved nævnte skjøte overdragne erhverver selskapet alt, undtagen det i skjøtet nævnte stykke av *Stordalens* indmark.
10. Eiendomsret til g.nr. 51, br.nr. 3, *Kringlebotten*, av skyld mark 0,75, samt

- rettigheter over g.nr. 51, br.nr. 1, Kringlebotten, alt i henhold til skjøte til direktør Hiorth, tinglæst 20de decbr. 1906. Av det ved nævnte skjøte overdragne erhverver selskapet alt, undtagen andelen i næsttomt og bod paa store Matre samt den Hiorth tilskjøtede parcel av indmarken.
11. Av g.nr. 51, br.nr. 2, Kringlebotten, der i sin helhet er tilskjøtet direktør Hiorth: Selskapet erhverver al gaarden tilhørende vandkraft med elver, innsjøer og strandret, hvorhos det erhverver ret til mot erstatning efter overenskomst eller retslig skjøn at kræve overlatt indtil 2000 kv.m. av den gjenværende eiendoms indmark ved Kringlebottendammen til anlæg av vogterbolig. Endvidere erhverver selskapet grundarealer og rettigheter i samme utstrækning som under post 2 ovenfor angit.
 12. Eiendomsret til g.nr. 55, br.nr. 2, Haukeland, av skyld mark 0,10, samt rettigheter over g.nr. 55, br.nr. 1, Haukeland, alt i henhold til skjøte, tinglæst 20de decbr. 1906, til direktør Hiorth paa br.nr. 2.
 13. Eiendomsret til g.nr. 53, br.nr. 4, Tverberg, av skyld mark 0,22, samt rettigheter over g.nr. 53, br.nr. 1 og 2, Tverberg, alt i henhold til skjøte, tinglæst 20de decbr. 1906, til direktør Hiorth paa br.nr. 4.
 14. Eiendomsret til g.nr. 57, br.nr. 7, Haugsdal, av skyld mark 0,41, samt rettigheter over g.nr. 57, br.nr. 1—6, Haugsdal, alt i henhold til skjøte, tinglæst 20de decbr. 1906, til direktør Hiorth paa br.nr. 7.
 15. Eiendomsret til g.nr. 56, br.nr. 3, Kjetteland, av skyld mark 0,20, samt rettigheter over g.nr. 56, br.nr. 1 og 2, alt i henhold til skjøte, tinglæst 20de decbr. 1906, til direktør Hiorth paa br.nr. 3.
 16. Rettigheter over g.nr. 54, br.nr. 1 og 2, Bjørneklet, efter haandgivelser fra Anfin Olsen og Ole Sivertsen av 24de juli 1906 til H. Olaussen.
 17. Rettigheter over g.nr. 43, br.nr. 2, 3 og 4, Furebotnen, og g.nr. 44, br.nr. 1, efter haandgivelse fra Arne A. og Hans M. Furebotnen av 14de oktbr. 1907 med paategning fra Kristen H. Solheim av s. d.
 18. Rettigheter over g.nr. 45, br.nr. 1 og 2, Vaagset (Vaagsæter), efter haandgivelse av 7de oktbr. 1907 fra Andreas Sjursen Vaagset og Ole L. Vaagset.
 19. Rettigheter over g.nr. 46, br.nr. 1 og 2, Hope, efter haandgivelse av 23de oktbr. 1906, fra Ludvig A. Hope og Kristiane R. Hope.
- I Hosanger:
20. Rettigheter over g.nr. 78, br.nr. 1, 2, 3 og 4, Helland, efter haandgivelse av 3dje decbr. 1906 fra Ole O. Helland m. fl.
 21. Rettigheter over g.nr. 71, br.nr. 1 og 2, Dyrkolbotten, efter udatert haandgivelse fra Johannes og Knut Dyrkolbotten.
 22. Rettigheter over g.nr. 84, br.nr. 1, 2, 3, 4 og 5, Stensland, efter haandgivelse av 22de juli 1907 fra Ole Andersen m. fl.
 23. Rettigheter over g.nr. 77, br.nr. 1, 4, 5, 6 og 7, Otterstad, efter haandgivelse av 5te decbr. 1906 fra Johan Otterstad m. fl.
 24. Rettigheter over g.nr. 77, br.nr. 2 og 3, Otterstad, efter haandgivelse av 11te decbr. 1907 fra Johannes H. Grønhaug.
 25. Rettigheter over g.nr. 83, br.nr. 1—4, Straume, efter haandgivelse av 12te decbr. 1907 fra Nils N. Straume m. fl.
 26. Rettigheter over g.nr. 80, br.nr. 1—8, Forestveit efter haandgivelse av 13de juli 1908 fra Johannes N. Forestveit m. fl.
 27. Rettigheter over g.nr. 79, br.nr. 1—5, Almelid, efter haandgivelse av 13de juli 1908 fra Johannes B. Næset m. fl.
 28. Rettigheter over g.nr. 77, Otterstad, efter haandgivelse av 13de juli 1908 fra Johannes Otterstad m. fl.
- I Lavik:
29. Rettigheter over g.nr. 52, br.nr. 1, 2, 3, 4 og 5, Kringlen, efter haandgivelse av

- 14de novbr. 1907 fra Johannes A. Kringlen m. fl.
30. Rettigheter over g.nr. 40, br.nr. 1, 2 og 6, Østerbø, efter haandgivelse av 5te decbr. 1907 fra Torkel N. Østerbø m. fl.
31. Rettigheter over g.nr. 40, br.nr. 3, 4 og 5, Østerbø, efter haandgivelse av 22de oktbr. 1907 fra Endre B. Østerbø m. fl.
32. Rettigheter over g.nr. 47, br.nr. 1—14, Oppedal, Indre, efter haandgivelse av 7de oktbr. 1907 fra Thorsten Iversen Oppedal m. fl.
33. Rettigheter over g.nr. 43, br.nr. 1 og 2, Brækken, og g.nr. 44, br.nr. 1 og 2, Myren, efter haandgivelse av 27de april 1907 fra Jens Jakobsen m. fl.
34. Rettigheter over g.nr. 41, br.nr. 1, 2 og 3, Aarnæs, og g.nr. 42, br.nr. 1, 2 og 3, Kroken, efter haandgivelse av 17de septbr. 1906 fra Einar P. Aarnæs m. fl.
35. Rettigheter til at dæmme og tappe Krokevand m. v. i henhold til § 2 i overenskomst mellem direktør F. Hiorth og Badische Anilin- & Sodafabrik av 17de decbr. 1907.

40. A/S Tyinfaldene.

(*Erhverv og regulering av Tyinvasdraget*).

Kgl. resl. av 16de september 1908.

Stortinget har under 20de august 1908 ved behandlingen av indstilling fra den kombinerte justis- og landbrukskomite angaaende koncession paa reguleringsarbeider i Tyin fattet følgende beslutning:

«Stortinget har intet at bemerke ved, at der gives «Aktieselskapet Tyinfaldene» tilladelse til at foreta reguleringsarbeider i Tyin vand og vasdrag.»

Angaaende denne beslutning tillater man sig at henvise til den i saken for Stortinget fremsatte kgl. proposition, st. prp. nr. 91, 1908, (jfr. st. prp. nr. 90, 1908, angaaende koncession paa reguleringsarbeider i Matre- og Haugsdalsvasdragene) samt til ovennævnte komiteindstilling, indst. S. LIV, 1908, (jfr. indst. S. LIII, 1908, angaaende

Matre- og Haugsdalsvasdragene) hvorav avtryk vedlægges.

Som det vil sees av indstillingen, der er bifaldt av Stortinget, er der av komiteen bragt i forslag nogen ændring i de i propositionen foreslaaede koncessionsbetingelser, hvilken ændring er vedtat av koncessionsansøkerne.

Efter dette skal Badische Anilin- & Sodafabrik være forpligtet til at indbetale i statskassen kr. 100 000,00, som forskud paa den i de foreslaaede koncessionsbetingelsers post II, 6, betingede aarlige avgift av kr. 1,00 pr. elektrisk hestekraft, som vindes ved reguleringen. Beløpet skal betales, saasnt staten forlanger det — dog ikke før vandbygningsarbeiderne ved et av anlæggene — d. v. s. anlæggene i Matre- og Haugsdalsvasdragene og heromhandlede anlæg — er paabegyndt.

Av det beløp, som forskudsvis inddrages, skal der godskrives Badische Anilin- & Sodafabrik 5 pct. rente fra betalingsdagen og indtil forskuddet er dækket ved den senere paaløpne avgift. Kommer anlægget aldrig i drift, skal hverken forskuddet eller de paaløpne renter tilbakebetales (jfr. forøvrig ovennævnte indst. S. LIII, 1908, side 8—9 og bilag 1 til samme).

Komiteen har derhos fra ansøkerne erhvervet følgende erklæring med hensyn til forstaaelsen av den i de foreslaaede koncessionsbetingelser, post I, 3, forbeholdte adgang for selskapet til betingelsesvis at anvende utenlandske funktionærer og arbeidere:

- a. Ved «oplært hjelpepersonale» sigtes til det personale, der anvendes ved installation og drift av elektriske, hydrauliske og kemiske indretninger og maskiner. Man har ikke med det nævnte uttryk ment at omfatte andre almindelige haandverkere eller fagarbeidere.
- b. Hvad specielt ingeniører angaar er det selskapets hensigt omtrent udelukkende at anvende norske saadanne, forsaavidt dygtige folk i tilstrækkelig

antal kan erholdes. Særlig ligger det i sakens natur, at selskapet ved vandbygningsarbeiderne vil være henvist til at anvende norske ingeniører, der er fortlørlige med norske forhold og behersker landets sprog.»

Departementet har intet at bemerke ved den ovenfor omhandlede ændring og vil i tilfælde anse sig bemyndiget til at træffe fornøden bestemmelse med hensyn til indbetaling av det betingede forskud.

Hvad derhos angaar den omhandlede forstaaelse av de foreslaaede koncessionsbetingelsers post I, 3 er denne stemmende med departementets opfatning.

Idet man tillater sig at henvise til det i ovennævnte proposition nr. 91, jfr. prp. nr. 90, for 1908 anførte, vil man saaledes anbefale, at der i medhold av lov av 12te juni 1906 om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald, jfr. lov av 28de mars 1908 og § 1 i lov nr. 4 av 9de juni 1903 meddeles det oprettendes selskap «Aktieselskapet Tyinfaldene» koncession paa erhvervelse av de i andragende av 18de januar 1908 (med bilag) og tillægsandragende av 30te juli 1908 nærmere angivne eiendomme og rettigheter (jfr. propositionen side 4), samt at der likeledes meddeles selskapet koncession i henhold til vasdragslovens § 25 jfr. lov av 19de juli 1907 og kgl. resol. av 12te september s. a. paa utførelse av regulerings- og andre arbeider i Tyin vand og vasdrag i det væsentlige overensstemmende med fremlagte planer — alt paa de i propositionen opstilte betingelser (trykt som bilag til ovennævnte st.prp. nr. 90) med de i indst. S. LIV (jfr. indst. S. LIII) angivne modifikationer — eller paa samme betingelser som opstillet i en anden indstilling av d. d. angaaende koncession paa reguleringsarbeider i Matre- og Haugsdalsvasdragene m. v.

Departementet vil fremhæve, at der ved en eventuel tilladelse som anbefalt efter vasdragslovens § 25 m. v. ikke er meddelt ansøkerne nogen ekspropriationsret til overføring av vand, idet bemerkes at vasdragsloven ikke hjemler adgang hertil.

I forbindelse med den ovenfor omhandlede tilladelse til at foreta utbygning og regulering i Tyinvasdraget m. v. har «Aktieselskapet Tyinfaldene» videre andrat om tilladelse til at anlægge og drive transportbaner fra fabrikkene ved kraftstationen til øvre ende av Aardalsvand (ca. 1,8 km.) og fra nedre ende av vandet over Aardalsnesset til fjorden (ca. 1,5 km.) samt at foreta de i den anledning nødvendige ekspropriationer. Man henviser herom til ovennævnte stortingsproposition nr. 91 for 1908 side 1 og 8, (jfr. indst. S. LIV for s. a. side 8—9 med bilag, hvorav det vil sees, at det er forutsætningen, at transporten over Aardalsvandet skal ske ved hjælp av slæpebaater og lægtene, og at der naar færslen over vandet medregnes vil bli en sammenhengende transportlængde av ca. 12,5 km. Det vil videre sees, at det har været forutsætningen, at selskapets andragende, forsaavidt det angaar nævnte jernbaner, skulde imøtekommes ved, at der i henhold til lov angaaende anlæg av jernveier til almindelig benyttelse av 12te august 1848 blir meddelt den i saa henseende fornødne tilladelse, idet banerne med tilhørende transportindretninger over Aardalsvand vil bli at stille til benyttelse baade for gods- og persontrafik.

Departementet har overensstemmende hermed lat utarbeide vedliggende utkast til koncession for Aktieselskapet Tyinfaldene paa anlæg og drift av de nævnte jernbaner.

Utkastet er i det væsentlige overensstemmende med den senest meddelte koncession paa anlæg og drift av private jernveier med de modifikationer, som dels er en følge av de bestemmelser, som indeholdes i de ovenfor omhandlede tilladelser til at foreta reguleringsarbeider m. v., og dels antages at burde foretages, fordi de heromhandlede jernbaneanlæg er av forholdsvis mindre betydning.

I det til grund for st.prp. nr. 91 for 1908 liggende foredrag (se propositionens side 8 sp. 2) gik departementet ut fra, at banerne m. v. efter koncessionstidens utløp skulde tilfalde staten uten vederlag. Selskapet har imidlertid gjort gjældende, at dette ikke har

været forutsætningen. Herom underrettet departementet ved skrivelse av 13de august 1908 Stortingets forenede justis- og landbrukskomite, idet man bemerket, at departementet for sit vedkommende intet væsentlig hadde at bemerke til den av selskapet hævdede opfatning. Imidlertid forutsatte man, at der i koncessionen vilde bli at indta fornøden bestemmelse om adgang for staten til at indløse banerne m. v. ved koncessionstidens utløp. Man henviser herom til nævnte skrivelse av 13de august 1908, der er trykt som bilag til indst. S. LIV for 1908. Den omhandlede forandring i de i den kgl. proposition forutsatte koncessionsbetingelser har ikke foranlediget nogen bemerkning fra vedkommende stortingskomite. Departementet har derfor i utkastets litr. C. post 16 indtatt sedvanlig bestemmelse angaaende statens ret til indløsning av banerne m. v.

Idet den av Aktieselskapet Tyinfaldene ansøkte tilladelse til anlæg av jernbaner ikke gir anledning til yderligere bemerkninger og idet man forøvrig henviser til det ovennævnte utkast, vil departementet anbefale, at den ansøkte tilladelse blir tilstaat i overensstemmelse hermed.

Det er departementets forutsætning, at de omhandlede tilladelser til erhvervelse av fast eiendom, til at foreta reguleringsarbeider m. v. og til at anlægge jernbaner betragtes som en helhet, saaledes at selskapet ikke er berettiget til kun at akseptere den ene eller enkelte av disse tilladelser, men de til samtlige tilladelser knyttede betingelser maa vedtages av selskapet i sin helhet.

Man tillater sig saaledes at

indstille:

I.

At der i medhold av lov av 12te juni 1906 om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald, jfr. lov av 28de mars 1908 og § 1 i lov nr. 4 av 9de juni 1903 meddeles et opprettende aktieselskap «Aktieselskapet Tyinfaldene», koncession paa erhvervelse av de i andragende av 18de januar 1908 med tillægsandragende av 30te juli s. a.

angivne eiendomme og rettigheter i Aardals tinglag i Nordre Bergenhus amt, nemlig:

A. Vandrettigheter samt de for kraftanlæg fornødne arealer.

1. G.nr. 9, br.nr. 2, Vee, av skyld mark 0,20, omfattende:
 - a. Den tidligere br.nr. 1, Vee, tilhørende vandret i Tyinelven (sydsiden av elven mellem Tyin og Utle).
 - b. Ret til damanlæg og opdæmning i Tyin-vasdraget, saavidt br.nr. 1 selv besidder en saadan ret.
 - c. Ret til at lægge vandrør og ledninger over br.nr. 1.
 - d. Et grundstykke, beliggende nedenfor det nederste vandfald.
 - e. Et grundstykke, ca. 5 maal stort, beliggende ved Aardalsvandet.
2. G.nr. 10, br.nr. 2, Moafossene, av skyld mark 0,50, omfattende:
 - a. Alle de br.nr. 1, Moen, tidligere tilhørende vandfald og vandrettigheter i Tyinelven (den nordlige side fra Utle til Tyin) med ret til opdæmning og regulering.
 - b. Fornøden grund og areal til anlæg av fabrikk, andre industrielle anlæg, ledninger etc. paa br.nr. 1 under Moabakken opover langs elven, alt efter kjøperens valg.
3. Ret ifølge erklæring av 7de novbr. 1906 fra eieren av g.nr. 9, br.nr. 1, 4 og 5, samt fra de under g.nr. 9, br.nr. 1, Vee, liggende pladser, Davidhaugen, Resaland og Hagen, ved hvilken erklæring underskriverne indrømmer ingeniør Bruun eller hans efterfølgere at lægge den oven under 1 c omhandlede vandledning saavel over terrænget som paa terrænget eller under terrænget i tunneller.
4. Den overretssakfører Spangelo og hans efterfølgere ifølge erklæring av 13de novbr. 1906 fra Erik O. Moen tilstaaede ret til om ønskes at ombytte den ret til vandkraft for en mølle, som Erik Moen forbeholdt sig

ved salget av br.nr. 2, med elektrisk kraft.

B. Grundstykker for fabrikkene og deres drift.

5. Ret til at erhverve parceller av g.nr. 27, br.nr. 3, Hæreid, ifølge kjøpekontrakt av 13de novbr. 1906 mellem Nils J. Hæreid og overretssakfører Spangelo, samt rettigheter ifølge kjøpekontrakt mellem d. s. av 11te novbr. 1907.
6. Ret til at erhverve en parcel av g.nr. 27, br.nr. 4, Hæreid, ifølge kjøpekontrakt av 13de novbr. 1906 mellem Sjur S. Hæreid og Spangelo.
7. Rettigheter ifølge fæstebrev av 5te januar 1899 fra Johanna J. Hille til ingeniør Bruun.
8. Rettigheter ifølge erklæring av 5te januar 1899 fra Erik Seime til ingeniør Bruun.
9. Ret til at erhverve en parcel av g.nr. 9, br.nr. 4, Vee, samt øvrige rettigheter ifølge kjøpekontrakt av 18de septbr. 1907 mellem Ole Ørbek Vee og Spangelo.
10. Ret til at erhverve en parcel av g.nr. 9, br.nr. 3, Vee, samt øvrige rettigheter ifølge kjøpekontrakt av 13de novbr. 1907 mellem Ole Ørbek Vee og Spangelo.
11. Ret til at erhverve bruksret til et grundstykke under gaarden Vee ifølge kjøpekontrakt av 17de novbr. 1907 mellem Ole Th. Vee og Spangelo.
12. Ret til at erhverve en parcel av g.nr. 9, br.nr. 5, Vee, ifølge kjøpekontrakt av 21de septbr. 1907 mellem Helge G. Vee og Spangelo.
13. Bruksret til et jordstykke tilliggende husmandspladsen Resaland under gaarden Vee, g.nr. 9, br.nr. 1 i henhold til kontrakt av 24de mai 1908 mellem overretssakf. Henr. Spangelo ved I. Svalheim og husmand Peder Olsen Vee.

II.

At det i medhold av § 25 i lov om vasdragenes benyttelse m. v. av 1ste juli 1887, jfr. lov av 19de juli 1907 og kgl. resol. av 12te septbr. s. a. tillates Aktieselskapet Tyinfaldene at foreta regulerings- og andre arbeider i Tyin vand og vasdrag i det væsentlige overensstemmende med fremlagte planer — dog saaledes, at herved ikke er meddelt ret til ekspropriation for overføring av vand — alt paa de i vedlagte utkast (I) angivne betingelser¹⁾.

III.

At der i henhold til lov angaaende anlæg av jernveier til almindelig benyttelse av 12te august 1848 (kfr. lov av 23de april 1898) samt lov av 8de juni 1907 meddeles Aktieselskapet Tyinfaldene ret til at anlægge og drive jernbaner i Aardal, Nordre Bergenhus amt, paa de i vedlagte utkast (II) til koncession angivne betingelser.

Utkast (II)

til koncessionsbestemmelser for Aktieselskapet Tyinfaldene paa anlæg og drift av jernbaner i Aardal, Nordre Bergenhus amt.

A. I henhold til lov angaaende anlæg av jernveier til almindelig benyttelse av 12te august 1848 (kfr. lov av 23de april 1898) samt lov av 8de juni 1907 meddeles «Aktieselskapet Tyinfaldene» paa nedennævnte vilkaar ret til at anlægge og med damp eller elektrisk kraft drive jernbaner i Aardal, Nordre Bergenhus amt, fra den av nævnte selskap i forbindelse med utbygning av vandfald og regulering i Tyin vasdrag projekteerte kraftstation med fabrikanlæg til øvre ende av Aardalsvand (ca. 1,8 km.) og fra nedre ende av dette vand over Aardalsneset til fjorden (ca. 1,5 km.).

B. For nævnte øiemed meddeles «Aktieselskapet Tyinfaldene» ret til i mangel av mindelig overenskomst at ta alle til jernveierne og deres bygninger fornødne grund-

¹⁾ Betingelserne er likelydende med de foran under nr. 39, s. 145, indtagne betingelser for A/S Matrefaldene.

eiendommer samt sten, grus, sand, ler og anden fyld — herunder ogsaa indbefattet erhvervelse av grund eller ret til anlæg av jernbanernes telegraf- og telefonlinjer mellem de to jernbanestrækningers endepunkter ved Aardalsvandet — efter takst i overensstemmelse med den om tvungen avstaaelse av grund gjældende lovgivning. Likeledes ret til at ta vand til husbruk for stationer samt til jernbanerne forøvrig overensstemmende med lov om vasdragenes benyttelse m. v. av 1ste juli 1887, § 36.

C. For de under litr. A og B meddelte rettigheter fastsættes følgende vilkaar og forbehold:

1. Rettighetene gjælder, indtil Aktieselskapet Tyinfaldenes vandfald og vandrettigheter med damme, kraftstationer m. m. i Tyinvasdraget ifølge de for reguleringsarbeiderne m. v. opstilte vilkaar tilfalder staten, altsaa for et tidsrum av 75 — fem og sytti — aar fra den tid de nævnte anlæg er overgaaet til drift, dog ikke over 80 — otti — aar fra nærværende koncessions datum.
2. Detaljerte planer for anlæggene med tilhørende transportindretninger paa Aardalsvandet og brygger ved samme blir at forelægge vedkommende regjeringsdepartement til approbation, likesom det ogsaa er forbeholdt vedkommende regjeringsdepartement at træffe bestemmelse angaaende jernbanernes sporbredde samt om, hvor stationer skal anlægges. Saafremt elektrisk drivkraft anvendes, blir de herfor efter lovgivningen gjældende bestemmelser at iagttas.

For de dele av anlæggene, hvor grund ønskes erhvervet utover, hvad der med nødvendighet tiltrænges til banelegemet med gjærder samt til linjens fremtidige vedlikehold, skal koncessionshaverne, forinden ekspropriation kan iverksættes, til prøvelse og godkjendelse av Kongen, fremlægge planer i en saadan detalj, som maatte ansees fornøden til nærmere bestemmelse av den utstrækning, hvori den meddelte ekspropriationsret blir at utøve.

For de øvrige dele av anlæggene er koncessionshaverne forpligtede til at indskrænke ekspropriationen til et minimum og til at underkaste sig den av det offentlige ansatte kontrollørs avgjørelse (kfr. post 7) i tilfælde, hvor minimumsgrænsen av ham maatte ansees overskreden.

3. Arbeidet kan ikke paabegyndes, likesom koncessionshaverne ikke kan benytte sig av de ved denne koncession tilstaaede rettigheter, forinden de under post 2, første passus, omhandlede planer er blit approbert, og saadan deposition, som nedenfor omhandlet i post 12, har fundet sted.
4. Arbeiderne paa jernbanerne skal paabegyndes senest inden utløpet av den tidsfrist, som er bestemt for paabegyndelsen av utbygningen av vandfaldene og reguleringen i Tyinvasdraget, hvorefter jernbanerne i sin helhet skal være færdige til at aapnes for trafik senest samtidig med, at nævnte utbygning og regulering skal være fuldført.
5. Med hensyn til anvendelsen av norsk materiel samt norske funktionærer og arbeidere samt adgangen til under arbeidets utførelse at anordne politiopsyn gjælder i det hele, hvad er foreskrevet ved tilladelsen til utbygning og regulering i Tyinvasdraget.
6. Koncessionshaverne er forpligtet til at indgjærde banerne i den utstrækning, som det av Kongen maatte bestemmes, hvorhos de har at istandbringe og vedlikeholde de overgange med stængsler, der til enhver tid ansees fornøden for kommunikationen mellem begge sider av jernbanerne, likesom de i betimelig tid, forinden vedkommende arbeiders paabegyndelse, skal fremlægge til approbation av veibestyrelsen planer for omlægninger av offentlige veier samt for over- og underganger vedrørende saadanne veier.
7. Koncessionshaverne skal med hensyn til anlæggenes utførelse i det hele være undergit kontrol fra statens side, hvil-

ken blir at utøve ved Styrelsen for statens jernbaner eller den, der til enhver tid dertil av Kongen maatte bemyndiges. Denne eller Styrelsen bemyndiges til, forsaavidt som der under arbeidets utførelse maatte bli spørsmål herom, efter koncessionshavernes forslag at vedta saadanne forandringer i planen, der alene vedrører mindre væsentlige enkeltheter og intet forandrer med hensyn til planens hovedtræk.

Koncessionshaverne er spesielt pligtige til i betimelig tid for Styrelsen for statens jernbaner at forelægge til approbation tegninger av broer og det til jernbanerne anskaffendes rullende materiel samt til, forinden banerne tages i bruk, at undergi dem en saadan besigtigelse, som Kongen finder det tjenlig at anordne (kfr. lov angaaende jernveier til almindelig avbenyttelse av 7de septbr. 1854, § 1). Likeledes forbeholdes det Kongen at meddele de bestemmelser angaaende kjørehastigheten m. v. og sikkerhetsforanstaltninger vedkommende færdselen paa jernbanerne nærliggende veier, som maatte findes nødvendige.

8. Det tilkommer Kongen at fastsatte maaten, hvorpaa den fornødne kontrol fra statens side med banernes vedlikehold og drift blir at utføre.

Koncessionshaverne har efter vedkommende regjeringsdepartements nærmere bestemmelse at erstatte staten de ekstraordinære utgifter (derunder lønninger), som den paaføres saavel ved heromhandlede kontrol som ved den i ovenstaaende post 7 omhandlede kontrol med anlæggenes utførelse.

9. Banerne skal aapnes for almindelig trafik, saasntart tilladelse til at ta banerne i bruk er meddelt. Saadan tilladelse er nødvendig, forat drift paa banerne skal kunne foregaa.

Ruteordningen maa, forsaavidt den almindelige trafik berøres derav, forelægges Arbeidsdepartementet til godkjendelse, og det forbeholdes Kongen

ret til at træffe bestemmelse om opstilling av tog m. v. til besørgelse av almindelig trafik.

10. Avgifterne for transporter paa banerne med tilhørende transportindretninger paa Aardalsvandet, skal erlægges efter takster, som fastsættes av Kongen, efterat forslag derom er avgit av jernbanernes eiere. De saaledes fastsatte almindelige takster maa ikke fravikes ved særskilte overenskomster, medmindre Kongen eller den, han dertil bemyndiger, samtykker deri. Saadanne overenskomster bortfalder ved banernes eventuelle indløsning (kfr. post 16). Paa samme maate blir at forholde med hensyn til fastsettelse av regler for banernes samtrafik med eventuelle tilstøtende baner, likesom banernes eiere har at rette sig efter de bestemmelser, som maatte bli utfærdiget angaaende tilknytning av tilstøtende baner.

11. Koncessionshaverne er pligtige til at befordre paa jernbanerne (med ordinære eller ekstraordinære tog) tropper, krigsmateriel og krigsfornødenheter av alle slags, fanger og den almindelige post og at overta al anden for statens eller det offentliges regning paakrævet person- og varetransport mot saadan godtgjørelse og efter saadanne regler, som for lignende transporter paa statsbanerne bestemt, i tilfælde mot en efter vognenes lasteevne modificert godtgjørelse, samt endvidere til i krigstid, naar saadant av det offentlige forlanges, at stille jernbanerne med rullende materiel og tjenstepersonale til sammes disposition mot saadan godtgjørelse som av Kongen bestemmes. (Kfr. lov om militære rekvisitioner i krigstilfælde av 27de juli 1896). For skade eller ødelæggelse paa banerne eller deres tilbehør, som sker i krigsøiemed, har koncessionshaverne ikke krav paa erstatning.

12. Nærværende koncession maa ikke uten Kongens samtykke av dens innehavere overlates til nogen anden. De ved koncessionen tilstaaede rettigheter forta-

pes, saafremt ovennævnte terminer for anlæggene paabegyndelse og fuldførelse oversiddes, eller saafremt jernbanerne efter at være fuldført ikke holdes i benyttelig stand, for hvilket tilfælde staten derhos forbeholdes ret til selv eller ved overdragelse til andre at erholde de til jernbanerne erhvervede grundeierdommer og de derpaa udførte arbejder og bygninger mot betaling efter lovlig takst. Samme følge indtræder, saafremt der sker avvikelser fra den approberte plan, som ikke av Kongen eller Jernbanestyrelsen (kfr. post 7) godkjendes, eller saafremt der indtræder stansning i jernbanernes regelmæssige drift, uten at Kongens samtykke hertil er erhvervet, eller stansningen er nødvendiggjort paa grund av force majeure, saasom naturhindringer og streik eller lockout.

Til yderligere sikkerhet skal koncessionsansøkerne deponere hos den norske regjering et beløp, stort kr. 40 000,00 — firti tusen kroner — enten i kontante penger eller i saadanne værdipapirer, som av Departementet for de offentlige arbejder godkjendes, hvilket beløp skal tilfalde statskassen, saafremt anlæggene ikke er paabegyndt inden ovennævnte frist (post 4) eller saafremt koncessionen maatte i henhold til foranførte bli forspildt, og iøvrig ikke kunne hæves av koncessionshaverne, forinden de har godtgjort, at jernbanerne i sin helhet er fuldført, besigtiget, godkjendt og fuldstændig aapnet for trafik, og at samtlige de til koncessionen knyttede vilkaar, forsaavidt selve anlæggene angaar, er opfyldt.

Likeledes skal koncessionshaverne inden en av Departementet for de offentlige arbejder fastsat frist og paa en av nævnte departement godkjendt maatte stille sikkerhet for, at arbeidere og funktionærer ved anlæggene vil erholde tilgodehavende løn utbetalt.

Saafremt ovennævnte beløp ikke er deponert inden 1ste januar 1909 og sik-

kerhet som ovennævnte ikke er stillet inden den foreskrevne tid, er koncessionen at anse som forspildt.

I sykdomstilfælde tilkommer der arbeidere og funktionærer ved anlæggene underhold og forpleining samt i tilfælde av dødsfald begravellesbidrag efter samme regler, som til enhver tid gjelder ved statens jernbaneanlæg.

13. Den norske stat skal ha ret til uten erstatning til koncessionshaverne at anlægge langs jernbanerne og benytte telegraf- og telefonledning med dertil hørende indretninger.
14. Koncessionshaverne skal i betimelig tid før banernes aapning avgi forslag til drifts- og tjenestereglement for banerne, av hvilke det første blir at approbere av Kongen, det andet av Styrelsen for statens jernbaner. De skal derhos, naar banerne er helt eller delvis aapnet for drift, til samme styrelse i betimelig tid og efter skema, som av den opgives, meddele behørige opgaver vedkommende banerne og deres trafik til avbenyttelse ved utarbeidelsen av en almindelig norsk jernbanestatistik.
15. De planen vedkommende karter, profiler og overslag samt en bekræftet avskrift av departementets indstilling angaaende meddelelse av koncession blir at opbevare ved Styrelsen for statens jernbaner.
16. Den norske stat er berettiget til ved utløpet av den i post 1 nævnte tidsfrist at innløse de heromhandlede jernbaner med tilhørende transportindretninger paa Aardalsvandet og brygger ved samme efter en sum, der ifølge statens eget valg bestemmes:

Enten saaledes, at grunden og grundarbeidene betales med, hvad de, vedlikeholdsomkostningerne fraeregnet, bevislig har kostet interessenterne, hvorimot bygningsarbeidene og banernes løse tilbehør, transportindretninger paa Aardalsvandet derunder indbefattet, innløses med den sum, som de efter deres daværende tilstand ved takst

skjønnnes at være værd. Saafremt det fra den norske stats side maatte foretrækkes, skal indløsningssummen for grundarbeiderne ogsaa kunne fastsættes ved lovlig takst, men dog saaledes, at erstatningen i saa fald ikke maa overstige det beløb, der av koncessionshaverne i henhold til avlagt regnskap er opgit som disse arbeiders virkelige kostende. Det paahviler derfor koncessionshaverne at føre og til den norske regjering at avgi fuldstændig og specificert regnskap over grundens som grundarbeidernes kostende, at fremlægge utskrifter av de avholdte ekspropriationstakster samt — forsaavidt frivillig overdragelse maatte ha fundet sted — de derfor utfærdigede hjemmelsdokumenter og iøvrig at meddele enhver oplysning, der i heromhandlede øiemed maatte begjæres. Til banernes løse tilbehør regnes ikke forhaandenværende forraad av artikler for trafikens behov, saasom ubenyttede sviller, skinner, stenkul, oljer og lignende,

Eller saaledes, at beløpet fastsættes til det tyvedobbelte av, hvad det aarlige nettoutbytte av trafikken paa jernbanerne, efterat passende avsætning til deres vedlikehold og fornyelse er fratrukket, har, beregnet i middeltal, utgjort i de 10 aar, som er forløpne nærmest før det aar, hvori indløsningsspørmaalet er reist, uten hensyn til, om dette nettoutbytte er anvendt til utdeling til eierne av jernbanerne, til rente- og kapitalavbetalinger paa optagne laan eller til avsætning av kontante midler eller overføring av sikre fordringer til forhaandenværende reserve- eller fornyelsesfond. Den saaledes fastsatte løsningssum forutsættes at utgjøre indløsningsværdien av den hele jernveibygning med alt dens faste og løse tilbehør, av hvad slags nævnes kan; transportindretninger paa Aardalsvandet derunder indbefattet, samt av hele de i behold værede eventuelle pensions-, reserve- eller fornyelsesfonds, uten

anden undtagelse end forhaandenværende forraad av artikler for trafikens behov, saasom ubenyttede sviller og skinner med tilbehør, stenkul, oljer og lignende. Det paaligger koncessionshaverne at føre regnskap over banernes indtægter og utgifter, samt hvert aar, efterat behørig revision av jernbanernes forvaltning og regnskaper har fundet sted, at indsende til vedkommende regjeringsdepartement en fuldstændig opgave over beløpet av de utdelinger til medeiere i foretagendet, av de kapital- og rentebetalinger paa optagne laan samt av de overføringer av midler til eventuelt reserve- og fornyelsesfond, som for det aar, revisionen omfatter, er bestridte av overskud paa jernbanernes trafikindkomster.

Løsningssummen skal i hvert av ovennævnte tilfælder av den norske stat erlægges ved tiltrædelsen av banerne og deres eiendommer. Til fradrag i løsningssummen kommer i tilfælde beløpet av den pantegjæld, der maatte paahvile banerne og deres eiendommer.

Bli indløsningen, som foran nævnt, ikke av staten iverksat ved utløpet av den i post 1 nævnte tidsfrist, fastsetter Kongen de vilkaar, hvorunder jernbanernes eiere skal ha adgang til at fortsætte banernes drift.

17. Jernbanerne skal være undergit de regler, som til enhver tid er eller maatte bli fastsat ved lov eller i medfør av lovgivningen.
18. Med hensyn til fortolkningen av denne koncessions rette mening er koncessionshaverne underkastet Kongens avgjørelse.

41. Tronstad Bruk ltd.

Jfr. foran nr. 33.

(Leie av 1000 hk. fra Glitreelven ved Sjaastad i Lier).

Kgl. resl. av 3die oktober 1908.

Fra Norsk Elektrisk Aktieselskap Brown Boveri er til departementet indkommet et

andragende datert 4de august 1908 om tilladelse for A/S Tronstad Bruk Ltd. til for et tidsrum av 90 aar at leie 1 000 effektive hestekræfter fra et paatænkt elektrisk kraftoverføringsanlæg fra Glitreelven ved Sjaastad i Lier.

I andragendet er oplyst, at den omhandlede kraft vil bli anvendt til drift av slipeapparater etc. ved Tronstad Bruk.

Vasdragsdirektøren har i en paa foranledning avgit uttalelse av 11te septbr. 1908 bl. a. anført følgende:

«Jeg tillater mig at bemerke, at den i andragendet omhandlede kraft ikke antages for tiden at være av nogen interesse for staten, og at saaledes formentlig intet hensyn stiller sig imot andragendets indvilgelse.

Der bør antagelig ikke bli spørsmål om at opstille andre betingelser end de ved kongelig resolution av 17de juli 1908 angaaende tilladelse for A/S Tronstad Bruk til at erhverve vandfaldet Grytefos m. v. fastsatte.»

Med hensyn til den av Vasdragsdirektøren omhandlede kgl. resol. av 17de juli 1908, hvorved der blev meddelt A/S Tronstad Bruk tilladelse til at erhverve vandfaldet Grytefos tillater man sig at henvise til vedlagte avskrift av det til grund for resolutionen liggende departementsforedrag.

Departementet vil anbefale, at andragendet indvilges, og at der for koncessionens meddelelse — overensstemmende med det av Vasdragsdirektøren anførte — oppstilles de samme betingelser, som er fastsatte i ovennævnte resol. for A/S Tronstad Bruk's erhvervelse av vandfaldet Grytefos.

Disse betingelser er saalydende:

1.

«Aktieselskapets bestyrelse, der skal ha sit sæte her i riket, skal til enhver tid udelukkende bestaa av norske statsborgere.

2.

Mindst to tredjedele av aktiekapitalen skal til enhver tid befinde sig paa norske hænder.

3.

Aktieselskapet har at underkaste sig de bestemmelser, som til kontrol med foranstaaende betingelsers overholdelse maatte bli truffet av vedkommende regjeringsdepartement.

4.

Undergaar aktieselskapet saadan forandring, at foranførte betingelser med hensyn til bestyrelsen eller aktiekapitalen (jfr. post 1 og 2) ikke lenger oppfyldes, er følgelig den meddelte tilladelse bortfaldt og selskapet underkastet bestemmelse i lov om adgang for andre end norske statsborgere til at erhverve fast eiendom eller bruksret over grund her i riket av 9de juni 1903, §§ 6 & 7, jfr. lov nr. 6 av 12te juni 1906 (love av 27de mars 1907 og 28de mars 1908) eller de tilsvarende bestemmelser, som i en eventuell ny lov maatte avløse disse lovparagrafer.

I henhold til det anførte tillater man sig at

indstille:

At det i medhold av lov av 28de mai 1907 indeholdende tillæg til lov om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald av 12te juni 1906, jfr. lov av 28de mars 1908, tillates A/S Tronstad Bruk Ltd. for et tidsrum av 90 aar at leie 1 000 effektive hestekræfter fra et paatænkt kraftoverføringsanlæg fra Glitreelven ved Sjaastad i Lier paa samme betingelser som oppstillet i kgl. resol. av 17de juli 1908 angaaende tilladelse for aktieselskapet til at erhverve vandfaldet Grytefos i Sylling.

42. Moelven Cellulosefabrik.

(Regulering av Næren sjø i Ringsaker).

Kgl. resol. av 14de november 1908.

Med skrivelse fra amtmanden i Hedemarkens amt av 25de febr. 1908 og ledsaget av hans anbefaling indkom til departementet et andragende fra bestyrelsen for Moel-

vens brukseierforening om tilladelse i medhold av vasdragslovens §§ 25 og 26 til at foreta en sänkning av Næren vand i Ringsaker til regulering av Moelvans vandføring.

Av andragendet hitsættes følgende:

«Undertegnede bestyrelse i Moelven brukseierforening andrager i underdanighet om tilladelse til at sänke Næren vand i Ringsaker i henhold til vasdragslovens §§ 25 og 26 i hensigt at opnaa en jevnere vandføring i Moelven.

For at kunne utføre denne sänkning er det nödvendigt at erhverve det like ved elvens utløp fra Næren beliggende vandfald, som benyttes av 2 smaa møllebruk og 1 cirkelsag — g.nr. 267² Kværnstø med Langgaardsmøllen og Øversagen mølle og g.nr. 363² Næren sag m. m. — Dette vandfald har i henhold til kanalvæsenets opmaaling av 26de oktober 1900 en höide av m. 3,785, mens elvens samlede fald er ca. 218 meter.

De bruk som vil nyde godt av den ansökte regulering, er følgende:

1. Strand brænderi, potetmelfabrik og frørenseri.
2. Mokværn mølle.
3. Brovold mølle og garveri.
4. Strømmen bruk, trævarefabrik.
5. Moelven jernstøperi.
6. Prestkværn mølle.
7. Løkkekværn møllebruk.
8. Andukværn møllebruk.
9. Moelven bruk, trævarefabrik.
10. Moelven cellulosefabrik, for tiden under bygning.
11. Kvisla bruk, trævarefabrik og mølle.
12. Næren meieri.
13. Flere ikke utbyggede vandfald.

Med hensyn til den fordel, som vil opnaaes ved den ansökte sänkning av Næren ca. 2 meter tillater vi os at henwise til vor besvarelse av 18de februar 1907 av det kgl. Arbeidsdepartements rundskrivelse av 28de septbr. 1906 angaaende utnyttelsen av vandkraften i landets viktigste vasdrag, oversendt os fra Ringsaker herredsstyre. Endvidere tillater vi os at henwise til vedlagte erklæring

fra lensmanden i Ringsaker og uttalelse av Ringsaker herredsstyre.

Med hensyn til værdien av de foran nævnte bruk som maa erhverves, meddeles, at der for disse har været forlangt kr. 19 000,00 foruten erstatning til kapelangaarden Dusgaard samt et par smaa frimalingsretter. Denne pris har brukseierforeningen fundet for høi, hvorfor vi andrar om tilladelse til ekspropriation av før nævnte bruk.

Planen for reguleringen er at sänke Næren vand indtil 2 meter efter kanaldirektoriatets forslag.»

Den i andragendet paaberaabte plan for den projekterte sänkning, datert 26de oktbr. 1900, med et situationsrids vedlægges tilikemed avskrift av den likeledes paaberaabte skrivelse fra Moelvans brukseierforening av 18de febr. 1907 vedkommende de fordele, som vil opnaaes ved sänkningen.

Ringsaker herredsstyre har ved beslutning av 25de novbr. 1907 enstemmig anbefalt den ansökte reguleringstilladelse.

I den i andragendet paaberaabte erklæring fra lensmanden i Ringsaker, der er avgit i skrivelse av 27de decbr. 1907, anføres bl. a. følgende:

«I Moelvans væsentligste reservoir, Næren sjø, har brukseierne fra gammelt av en dam, men denne kan ifølge en ifjor falden høiesteretsdom ikke benyttes i tidsrummet 14de april til 29de septbr. Det vil skjønnes, at dammens nytte derved blir meget indskrænket, mangen gang ganske illusorisk. Imidlertid har brukseierne hittil i regelen kunnet greie sig med det til raadighet værende vand, da elvens vandføring paa grund av Nærens forholdsvis betydelige grundflate allikevel har været nogenlunde tilfredsstillende, likesom kraften væsentlig har været benyttet til møller, der en stor del av aaret har hat litet at gjøre. I de sidste aar, efterat der er kommet endel fabrikker igang, har kravet paa jevnere vandføring meldt sig med öket styrke, og efterat der nu skal gaaes igang med opførelse av en cellulosefabrik, er regulering en nödvendig betingelse.

Det kan ikke være tvilsomt at «inter-

esser av almen betydning» herved vil befordres. De skadelidende antages kun at være 2 møllebruk og en cirkelsag, hvilke 3 bedrifter alle benytte samme vandfald. Det ene møllebruk har i flere aar ikke været i drift og det andet møllebruk og cirkelsagen benyttes kun ubetydelig, da tidsmessig mølle, sag og høvleri findes straks nedenfor.»

Med amtmandens ovennævnte skrivelse av 25de febr. 1908 fulgte tillike erklæringer fra de private eiere av de bruk, som i tilfælde maa avstaaes eller lide innskærnkning ved foretagendets gjennomførelse.

Av erklæringerne fremgaar, at ingen av eierne absolut motsætter sig reguleringens iverksættelse, idet de dog kun er villige til i mindelighet at avstaa sine rettigheter, saafremt de, som i andragendet nævnt, erholder den derfor forlangte godtgjørelse.

I en saken likeledes medfulgt skrivelse fra res. kap. Krogh av 18de febr. 1908, har denne, som bruker av kapellangaarden Duggaard i Ringsaker, der eier en andel i et av de ovennævnte bruk, som i tilfælde maa avstaaes, (Næren sag med tomt og vandfald) meddelt, at nedleggelsen av nævnte sagbruk vil bevirke forskjellige ulemper for kapellangaarden med hensyn til at faa dens aarlige tømmer opskaaret, men at han allikevel finder at burde slutte sig til herredsstyrets anbefaling av det foreliggende andragende under forutsætning av, at der gives fuld erstatning for kapellangaardens eiendomsret til saken og for den indehaveren av vedkommende embede tillagte bruksret til samme.

I en paa foranledning avgit uttalelse av 2den mars 1908 har Vasdragsdirektøren bl. a. anført følgende:

«Med ansøknings følger plan og omkostningsoverslag, utarbeidet av Halvor Slaatta og anbefalt av Kanaldirektøren. De i beskrivelsen paaberaabte damprofiler vedligger dog ikke ansøknings.

Reguleringen omfatter en 2 m.s sänkning av den 10,45 km.² store innsjø, hvorved man vil erholde et magasin paa 20,9 mill. m.³.

Den samlede faldhøide er ca. 200 m. og den ved reguleringen paaregnelige forøkelse

av minimumskraften antages at være omkring 4 000 hk. eller 20 hk. pr. 1 m. fald.

Da faldene i Moelven allerede under de nuværende forhold benyttes av en række industrielle bedrifter, som er avhengig av den varierende vandføring antar jeg, at den omhandlede regulering vil fremme interesser av almen betydning, likesom det efter det foreliggende ogsaa antages, at de fordeler, anlagget skjønnes at ville medføre, i betydelig grad overstiger erstatningsbeløpet for den derved bevirkede skade.

Efter Moelvens brukseieres forhandlingsprotokol i møte den 6te januar 1908 at dømme, maa man endvidere anta, at flerheten av rettighetshaverne, beregnet efter værdien av den fordel foretagendet for enhver vil medføre er enige i dets utførelse, dette er dog ikke dokumentert ved opgaver av avgjørende betydning.

Under henvisning til det anførte vil jeg anbefale, at reguleringen tillates utført efter vasdragslovens § 25 paa følgende betingelser:

1. Tilladelsen gives for et begrænset tidsrum. Under hensyntagen paa den ene side til, at de interesserte industrielle foretagender for en stor del er mindre bedrifter, der fremmer lokale jordbruksinteresser og paa den anden side til, at reguleringen gjælder en stor innsjø og representerer en ganske betydelig kraftforøkelse antages tiden passende at kunne ansættes til 80 aar.
2. Reguleringen maa være utført inden 5 aar efterat tilladelsen er meddelt. Dets utførelse og vedlikehold skal være undergit offentlig kontrol, utenat denne dog avlaster eierne deres ansvar for skade ved dambrudd eller anden av dam eller regulering hitrørende aarsak.
3. At reguleringen sker i overensstemmelse med et av Kongen utfærdiget reglement og at damvogterens ansættelse approberes av departementet. Damvogteren tilpligtes at føre protokol over reguleringen og utføre de hydrometriske observationer, som nærmere blir bestemt i reglementet.

4. Brukseierna tilpligtes at finde sig i enhver senere regulering av Næren, som ikke reducerer effekten av den allerede utførte regulering.
5. Som sikkerhetsgaranti for mulig skadeserstatning i anledning av foretagendet, stilles et beløp av kr. 3 000,00.
6. Der utredes et beløp en gang for alle for den benyttede regulerte hestekraft. Til belysning av spørsmålet om, hvorvidt reguleringen bør belastes med en aarlig avgift anføres, at Næren ligger 327 meter over havet, har en flate av 10,45 km.², største bredde 2 km. og længde 8 km. Av den ca. 20 km. lange strandlinje tilhører vel 3 km. bygdealmening og 1 km. opplysningsvæsenets fond. De øvrige ca. 16 km. antages at være privat eiendomsret undergit.
7. Arbeidstegninger, spesielt længdeprofil med grundbeskrivelse og flomavløp samt tverprofil med fundamentering av dammen, forelægges det offentlige til approbation.

Nogen nærmere uttalelse om hvorvidt reguleringen bør belastes baade med betaling en gang for alle samt aarlig avgift og disse eventuelle beløps størrelse ser jeg mig ikke istand til at avgi før de nærmere bestemmelser i saa henseende er fastslaaet ved lov.»

Kirkedepartementet, hvis uttalelse angaaende andragendet man har indhentet, forsaavidt kapellangaarden Dusgaard, som ovenfor nævnt, vil berøres av foretagendet, har i skrivelse av 31te mars 1908 meddelt, at det intet har at erindre mot andragendets indvilgelse.

Efterat der angaaende det heromhandlede koncessionsandragende var konferert inden regjeringen, tilskrev departementet under 25de juli 1908 brukseierforeningens vedkommende, at man i tilfælde var villig til at anbefale andragendet indvilget paa endel nærmere angivne betingelser.

Brukseierforeningen fandt imidlertid ikke at kunne akseptere disse betingelser og tilbakekaldte sit andragende.

Fra aktieselskapet Moelven Cellulosefabrik har man derefter mottat et andragende, der vedlægges, av 1ste september 1908, om tilladelse i medhold av vasdragslovens § 25 til at gjennomføre ovennævnte regulering av Moelven efter den av brukseierforeningen tidligere fremlagte plan. Under 24de september 1908 tilskrev departementet aktieselskapet, at man fandt at kunne anbefale andragendet indvilget paa nedennævnte i det væsentlige overensstemmende med de tidligere for Moelvns brukseierforening forelagte betingelser:

1.

Koncessionen gjælder for et tidsrum av 60 aar.

2.

Arbeidet vedkommende reguleringen maa være paabegyndt senest inden 2 aar efter koncessionens datum og maa være fullført inden 3 aar derefter.

3.

Arbeidstegninger, hvoriblandt længdeprofil med grundbeskrivelse og flomavløp samt tverprofil med angivelse av reguleringsdammens fundamentering forelægges Arbeidsdepartementet til godkjendelse, forinden anlægget kan iverksettes.

4.

Anlæggets utførelse saavel som dets senere vedlikehold og drift underlægges offentlig tilsyn. Utgifterne hermed utredes av koncessionshaverne.

5.

Arbeidet blir saavidt mulig at utføre ved norske arbeidere, likesom norsk arbeide og saa forøvrig fortrinnsvis blir at anvende.

6.

Reguleringsdammens manøvrering skal foregaa efter et av Kongen utfærdiget reglement og utføres av en av Arbeidsdepartementet godtat damvogter. Damvogteren skal tilpligtes at føre protokol over dam-

mens manøvrering og til bruk for det offentlige at utføre de hydrometriske observationer, som nærmere maatte bli bestemt i reglementet.

7.

Koncessionshaverne skal uten erstatning finde sig i enhver yderligere regulering i vedkommende vasdrag, som ikke reduserer effekten av den nu tillatte regulering.

8.

For mulig skadeserstatning i anledning av foretagendet skal der av koncessionshaverne tilveiebringes betryggende sikkerhet for et beløp av kr. 2 000,00 efter Arbeidsdepartementets nærmere bestemmelse.

9.

For den forøkelse av vandkraften, som ved reguleringen tilflyter eiere av vandfald eller bruk i vedkommende vasdrag, skal av disse til staten erlægges en aarlig avgift av kr. 1,00 pr. hestekraft, maalt paa turbinaksel, naar og efterhvert som den ved reguleringen tilveiebragte forøkede vandkraft tages i bruk.

De fornødne nærmere bestemmelser med hensyn til avgiftens beregning og erlæggelse blir med bindende virkning at avgi av vedkommende regjeringsdepartement.

10.

Koncessionen kan ikke overdrages og de med hjemmel av samme utførte anlæg kan ikke avhændes eller pantsættes uten i forbindelse med vedkommende vandfald.

11.

Overtrædes nogen av de i koncessionen indtagne bestemmelser, kan reguleringsanlæggets drift efter bestemmelse av vedkommende departement midlertidig overtages av det offentlige.

Koncessionshaverne har i dette tilfælde, indtil forholdet er bragt i orden, ikke krav paa at erholde det driftsvand, som ellers maatte tilkomme dem, men de blir derved ikke fritat for at utrede de utgifter som

maatte paahvile dem, som følge av anlægget, dettes drift og vedlikehold.

12.

Koncessionen blir at tinglyse inden det tinglag, hvor reguleringsanlægget er beliggende.

Til sikkerhet for de forpligtelser, som ved den i henhold til nærværende koncession utførte regulering maatte paahvile eiendomme eller bruk i vasdraget, blir derhos at foreta tinglysning til anførsel paa vedkommende eiendoms folium i panteregistret

Man har derefter mottat en skrivelse fra aktieselskapet av 5te novbr. 1908, hvori meddeles, at selskapets direktion i møte den 3dje s. m. har besluttet at vedta de opstilte betingelser.

Departementet skal bemerke, at man efter de foreliggende opplysninger og erklæringer maa gaa ut fra, at der til det heromhandlede reguleringsforetagende knytter sig interesser av almen betydning, og at de paa regnelige fordele ved foretagendet i betydelig grad vil overstige den skade og de ulemper, som maatte bli en følge av dette.

Man vil derfor anbefale, at der i henhold til vasdragslovens § 25, jfr. § 29, meddeles tilladelse til reguleringsarbeidets utførelse i det væsentlige overensstemmende med den fremlagte plan og paa de foran anførte av aktieselskapet vedtagne betingelser.

I henhold til det foran anførte tillater man sig at

indstille:

At det i medhold av §§ 25 og 29 i lov om vasdragenes benyttelse m. v. av 1ste juli 1887, kfr. lov av 19de juli 1907, tillates Aktieselskapet Moelven Cellulosefabrik at foreta en 2 m.'s sækning av Næren vand i Ringsaker til regulering av Moelvens vandføring i det væsentlige overensstemmende med den fremlagte plan, datert 26de oktbr. 1900, paa følgende betingelser:

1.

Koncessionen gjælder for et tidsrum av 60 aar.

2.

Arbeidet vedkommende reguleringen maa være paabegyndt senest inden 2 aar efter koncessionens datum og maa være fuldført inden 3 aar derefter.

3.

Arbeidstegninger, hvoriblandt længdeprofil med grundbeskrivelse og flomavløb samt tverprofil med angivelse av reguleringsdammens fundamentering forelægges Arbeidsdepartementet til godkjendelse, forinden anlægget kan iverksættes.

4.

Anlæggets utførelse saavel som dets senere vedlikehold og drift underlægges offentlig tilsyn. Utgifterne hermed utredes av koncessionshaverne.

5.

Arbeidet blir saavidt mulig at utføre ved norske arbeidere, likesom norsk arbeide ogsaa forøvrig fortrinnsvis blir at anvende.

6.

Reguleringsdammens manøvrering skal foregaa efter et av Kongen utfærdiget reglement og utføres av en av Arbeidsdepartementet godtat damvogter. Damvogteren skal tilpligtes at føre protokol over dammens manøvrering og til bruk for det offentlige at utføre de hydrometriske observationer, som nærmere maatte bli bestemt i reglementet.

7.

Koncessionshaverne skal uten erstatning finde sig i enhver yderligere regulering i vedkommende vasdrag, som ikke reducerer effekten av den nu tillatte regulering.

8.

For mulig skadeserstatning i anledning av foretagendet skal der av koncessionshaverne tilveiebringes betryggende sikker-

het for et beløp av kr. 2 000,00 efter Arbeidsdepartementets nærmere bestemmelse.

9.

For den forøkelse av vandkraften, som ved reguleringen tilflyter eiere av vandfald eller bruk i vedkommende vasdrag, skal av disse til staten erlægges en aarlig avgift av kr. 1,00 pr. hestekraft, maalt paa turbinaksel, naar og efterhvert som den ved reguleringen tilveiebragte forøkede vandkraft tages i bruk.

De fornødne nærmere bestemmelser med hensyn til avgiftens beregning og erlæggelse blir med bindende virkning at avgi av vedkommende regjeringsdepartement.

10.

Koncessionen kan ikke overdrages og de med hjemmel av samme utførte anlag kan ikke avhændes eller pantsættes uten i forbindelse med vedkommende vandfald.

11.

Overtrædes nogen av de i koncessionen indtagne bestemmelser, kan reguleringsanlæggets drift efter bestemmelse av vedkommende departement midlertidig overtages av det offentlige.

Koncessionshaverne har i dette tilfælde, indtil forholdet er bragt i orden, ikke krav paa at erholde det driftsvand, som ellers maatte tilkomme dem, men de blir derved ikke fritat for at utrede de utgifter som maatte paahvile dem, som følge av anlægget, dettes drift og vedlikehold.

12.

Koncessionen blir at tinglyse inden det tinglag, hvor reguleringsanlægget er beliggende.

Til sikkerhet for de forpligtelser, som ved den i henhold til nærværende koncession utførte regulering maatte paahvile eiendomme eller bruk i vasdraget, blir derhos at foreta tinglysning til anførsel paa vedkommende eiendoms folium i panteregistret

43. Kaptein Hj. Johansen paa vegne av et aktieselskap.

(Regulering av Rødungen, bielv til Numedalslaagen).

Kgl. resl. av 23de november 1908.

I henhold til Stortingets beslutning av 29de mai 1907, kfr. st. prp. nr. 99, 1906—07, blev der av det offentlige indkjøpt forskjellige vandrettigheter m. v. i Numedalslaagen mellem Tunhøvd fjord og Sporan bro i Nore herred.

Nærværende departement har derefter i skrivelse av 2den septbr. 1907 bemyndiget Vasdragsdirektøren til at la kanaldirektør G. Sætren utarbeide en fuldstændig plan for regulering av Numedalslaagens vandføring og for utbygning av de av staten kjøpte vandfald. Denne plan vil efter derom indhentet opplysning foreligge færdig i løpet av 1ste eller 2det kvartal av aaret 1909.

Fra kaptein Hj. Johansen, Kristiania, er til departementet indkommet et andragende av 7de august 1908 om tilladelse til at foreta en opdamning av «Rødungen» for en midlertidig regulering av Numedalslaagens vandføring.

Av andragendet hitsættes følgende:

«Undertegnede kaptein Hj. Johansen andrar herved paa vegne av det oprettendes aktieselskap «Skollenborg» om tilladelse til at foreta en regulering av Rødungen i Numedalslaagen, i den hensigt at sikre en noget større minimal vintervandføring i vasdraget end man nu kan gjøre regning paa.

Idet der i enkeltheterne henvises til medfølgende bilag 1—6, skal man i sakens anledning tillate sig at opplyse følgende:

Gravenfos er beliggende i Numedalslaagen ca. 6 km. nedenfor Kongsberg ca. 70 km. fra elvens utløp i havet ved Larvik.

Numedalslaagens nedslagsfelt ved Gravenfos er 4500 km.².

Efter de av vasdragsvæsenet utførte vandmassemaalinger ved Labrofos (straks nedenfor Gravenfos) i forbindelse med en aarrækkes vandstandsobservationer samme

sted, kan vandføringen i vintermaanederne naa ned til minimum 9 m.³ pr. sekund.

Som det imidlertid vil fremgaa av bilag 1 — grafisk fremstilling av avløpet ved Labro fra 1895—1907 — er det imidlertid kun undtagelsesvis, at minimumsvandføringen naa saa langt ned som til 9 m.³.

Den varierer fra aar til andet mellem 9 og 20 m.³.

Aktieselskapet «Skollenborg» har til hensigt at utbygge Gravenfos for leverance av elektrisk kraft til konsumenter væsentlig i nærheten av Drammen, hvor mangel paa elektrisk energi for tiden er meget følelig, kfr. vedlagte skrivelse av 27de mai 1908 fra Drammens magistrat.

Ved den av brukseierne opstilte foreløbige reguleringsplan, der omfatter den nedre del av nedslagsfeltet til utløpet av Tunhøvd fjord, vil der kunne paaregnes en regulert vandføring ved Labro av ca. 50 m.³ pr. sekund.

Da den under projektering værende endelige reguleringsplan sandsynligvis blir noget mere omfattende, kan man vel gjøre regning paa at faa en endelig regulert vandføring i Numedalslaagen ved Labro paa ca. 60 m.³ pr. sekund.

Gravenfos er tænkt utbygget med 4 aggregater à 15 m.³ vandføring pr. sekund. Med 17 m. nettofald og 79 % effekt paa turbinen vil man kunne paaregne kraft ved fuld utbygning ca. 10000 effektive hk. i Gravenfos.

Utbygningen er tænkt foretat i perioder paa 2500 effektive hk., og man har allerede sikret sig konsumenter for første byggeperiode, og da fossens utbygning er tænkt paabegyndt saasnt som mulig, er det for planens realisation nødvendig straks at skaffe sig en sikker vandføring i elven av 15 m.³ min.

Da det imidlertid kan trække ud, før den endelige store regulering kommer til utførelse, har man tænkt uten at foregripe denne at skaffe et reservemagasin til hjelp i de aar, hvor vintervandføringen er under 15 m.³.

Man har til dette øiemed tænkt sig at

opdæmme Rødungen, der ligger øverst oppe i nedslagsfeltet 964 m. over havet (areal ca. 10,3 km.²).

Rødungen har et nedslagsfelt av ca. 38 km.² Nedbøren her er efter nedbørsiagttagelsen meget liten og kan man som normal effektiv nedbør ikke paaregne mere end 400 m/m pr. aar eller et avløp fra Rødungen = 15,2 millioner m.³ pr. aar.

Paa grund av denne regulerings særegne karakter at forøke vintervandføringen meget i enkelte aar, er den foreslaede tappingshøide i vandet nu 4,0 m., adskillig større end den som vil forutsættes at bli den endelige regulering.

Man forutsætter nemlig i en række av aar at tilbakeholde vandet fra Rødungens nedslagsfelt for i vandfattige vintermaaner at kunne holde minimumsvandføringen paa 15 m.³ min.

Det er forutsætningen, at de her omhandlede reguleringsrettigheter i sin tid vil overgaa til den institution, som kommer til at utføre den projekterte endelige regulering av vasdraget, idet samtidig de for denne første regulerings utførelse gjorde utlæg forutsættes medregnet i Gravenfossens bidrag til den større regulering.

Dammens kostende er anslaat til ca. kr. 25 000,00.

Da den her ansøgte reguleringstilladelse er saa langt fra at foregripe nogen del av den endelige regulering, at den tvertimot utgjør en del av denne, og da de ved samme opnaadde fordele for de nedenforliggende industridistrikter langt overveier de ubetydelige ulemper omkring selve sjøen, tør man forhaabentlig gjøre regning paa, at denne

foranstaltning uten ophold indvilges, idet de kraftabonnenter, som nu sikrer anlæggets rentabilitet ikke kan holdes bundne i mere end ganske kort tid.»

De i andragendet paaberaabte bilag vedlægges.

I en paa foranledning avgit uttalelse av 15de september 1908 har vasdragsdirektøren bl. a. anført følgende:

«For at faa bragt paa det rene, hvorvidt den ansøkte regulering maatte stille sig hindrende likeoverfor den store reguleringsplan av vasdraget har jeg tilskrevet kanaldirektør Sætren, hvis svar av 7de ds. vedlægges. Det fremgaar herav, at Sætren skjønsmæssig antar, at den ansøkte regulering kan indgaa som et led i vasdragets regulering.

Under disse forhold finder jeg at kunne anbefale, at den ansøkte tilladelse indvilges.

Rødungens regulering tar, som i ansøkingen nævnt, særlig sigte paa enkelte vandfattige aar, hvori vandføringen synker ganske betydelig under det normale lavvand, mens man i vintre, hvori vandføringen er nogenlunde rikelig, ikke vil erholde noget tilskud fra magasinet. Ved bedømmelsen av tilskuddets effekt bør man derfor være meget varsom. Magasinet vil fordelt paa 100 dage gi ca. 5 m.³ pr. sekund.

Under hensyntagen til ovennævnte forhold samt til det fradrag man maa gjøre av hensyn til sjøens naturlige magasineringsevne vil jeg foreslaa, at effekten sættes lik 0,5 saaledes at den ved Rødungens regulering paaregnelige normale forøkelse av vandføringen ansættes til 2,5 m.³ pr. sek. Den hertil svarende kraftforøkelse i de nedenforliggende utnyttede fald blir:

	Fald.	Kraftforøkelse.
Nybrofos (sølvverket og elektricitetsverket)	12,6 m	310 hk.
Vaabenfabrik samt træmassefabrik	9,0 »	225 »
Labrofos træsliperi	40,0 »	1 000 »
Vittingfos	19,0 »	475 »
Gravenfos	17,0 »	425 »
Sum		2 435 hk.

Denne ganske betydelige forøkelse av allerede i bruk tagne fossers kraft er av en

saa stor betydning, at man maa gaa ut fra, at interesser av almen betydning herved vil

fremmes, likesom de fordele anlægget skjønes at ville medføre i betydelig grad overstiger erstatningsbeløpene for den derved bevirkede skade.

Som specielle betingelser for tilladelse til reguleringen vil jeg nævne:

Magasinet maa, efterat vasdragets regulering er gjennomført, kunne disponeres og indgaa som led i en fællesregulering efter en av Kongen approbert plan. Indtil den tid foregaar reguleringen efter et midlertidig reglement.

De bedrifter til hvis fulde drift, der medgaar mer end 10 m.³ pr. sek. for hel vandføring eller 5 m.³ for halv vandføring erlægger en passende avgift for hver l. m. utnyttet fald. Ved ansættelsen av beløpet kan man gaa ut fra, at reguleringen for hver meter gir en forøkelse av 25 og 12,5 hestekræfter ved henholdsvis hel og halv vandføring.

Hvis staten utfører vasdragets regulering, bør Rødungen straks, og hvis reguleringen utføres ved privat foranstaltning samtidig med de øvrige magasiner, overgaa til statseendom. I første tilfælde mot en godtgjørelse, hvis størrelse ikke alene bestemmes av de i den endelige regulering planlagte omkostninger for Rødungens regulering, men ogsaa under hensyntagen til arbeidets utførelse, hensigtsmæssighet for reguleringsplanen samt avskrivning av hensyn til værdiroringelse m. m., der antagelig kan ansættes til 1,3 % p. a. I tilfælde av tvist anbefales spørsmålet avgjort ved voldgift. Omkostningerne ved denne bør formentlig utredes av dameierne.

Som sikkerhetsgaranti for mulig skadeserstatning antar jeg kr. 2 000,00 tilstrækkelig.»

Den av vasdragsdirektøren paaberaabte skrivelse fra kanaldirektør Sætren av 7de september 1908 vedlægges.

Med departementets skrivelse av 21de september 1908 blev saken oversendt amtmanden i Buskeruds amt, idet man bad andragendet forelagt vedkommende herredsstyre eller herredsstyrer samt de private grundeiere og øvrige interesserte til uttalelse.

Med skrivelse fra amtmanden av 10de november 1908 er saken paany inkommet hertil bilagt bl. a. med utskrifter av Aal og Nore herredsstyres beslutninger av henholdsvis 12te oktober og 5te november 1908.

Aal herredsstyres beslutning er saalydende:

«Da en opdamning av Rødungsvandet formentlig i høi grad vil skade eller maaske helt ødelægge fiskeriet i vandet, idet fisken antagelig vil bli avstængt fra gyttepladsen i utfaldsøset, er man mest tilbøielig til ikke at anbefale opdamningen.

Forsaavidt opdamning allikevel blir iverksat, forutsættes at en aarlig avgift pr. hestekraft blir indbetalt i herredskassen.»

Nore herredsstyre anbefaler andragendet indvilget paa betingelse av, at aktieselskapet betaler en avgift til Nore herredskasse av kr. 1 000,00 pr. aar.

Saken er derhos bilagt med erklæringer angaaende andragendet fra forskjellige private grundeiere og rettighetshavere omkring Rødungen. Det anføres bl. a. heri, at den projekterte opdamning av Rødungen — foruten skade paa fiske — ogsaa vil foranledige betydelig skade og ulempe paa havn og skog omkring Rødungen, likesom ogsaa enkelte sætervolde antages at ville bli betydelig forulempet av opdamningen.

Forsaavidt opdamningsarbeidet maatte bli iverksat, forbeholder grundeierne sig fuld erstatning for den derved forvoldte skade.

Politimesteren i Ringerike har i skrivelse til amtmanden i Buskeruds amt av 18de oktbr. 1908 meddelt, at han personlig er ubekjendt med de stedlige forhold men uttaler som sin formening, at interessen ved den projekterte opdamning synes større end den skade, som derved vil forvoldes.

Politimesteren paa Kongsberg uttaler i skrivelse til amtmanden av 7de novbr. 1908, at han maa anta, at den heromhandlede regulering vil være til stor nytte for brukseierne langs Laagensvasdraget og anbefaler andragendet paa det bedste.

Likeledes anbefaler amtmanden i ovennævnte skrivelse av 10de novbr. 1908, at andragendet indvilges.

Departementet skal bemerke, at man efter de foreliggende opplysninger og erklæringer maa anta, at der til det heromhandlede reguleringsarbeide, der, som det vil fremgaa av det foran anførte, kun er at anse som et midlertidig arrangement, indtil den paatænkte større regulering av vasdraget kommer til utførelse, knytter sig interesser av almen betydning, og at de paaregnelige fordele ved foretagendet i betydelig grad vil overstige den skade og de ulemper, som maatte bli en følge av dette.

Man vil derfor anbefale, at der i henhold til vasdragslovens § 25, jfr. § 29, meddeles tilladelse til reguleringsarbeidets utførelse i det væsentlige overensstemmende med den for arbeidet fremlagte plan.

Denne tilladelse vil man anbefale meddelt paa nedennævnte betingelser, der er utarbeidet efter forhandling med aktieselskaps vedkommende:

«1.

Arbeidet vedkommende reguleringen maa være paabegyndt senest inden 2 aar efter koncessionens datum og maa være fullført inden 3 aar derefter.

2.

Aktieselskapet forpligter sig til, efterat koncessionen er meddelt og forinden reguleringsarbeiderne paabegyndes, at forelægge vedkommende departement detaljerte arbeidstegninger med fornødne opplysninger, saaledes at reguleringen ikke kan finde sted, forinden planerne av vedkommende departement er approbert.

Derhos forpligter aktieselskapet sig til at utbygge anlegget paa en solid maate.

Reguleringsanlæggets utførelse saavel som dets senere vedlikehold og drift underlægges offentlig tilsyn.

Utgifterne hermed utredes av koncessionshaverne.

3.

Arbeidet blir saavidt mulig at utføre ved norske arbeidere, likesom norsk arbeide ogsaa forøvrig fortrinnsvis blir at anvende.

4.

Reguleringsdammens manøvrering skal foregaa efter et av Kongen utfærdiget reglement og utføres av en av Arbeidsdepartementet godtat damvogter. Damvogteren skal tilpligtes at føre protokoll over dammens manøvrering og til bruk for det offentlige at utføre de hydrometriske observationer, som nærmere maatte bli bestemt i reglementet.

5.

For mulig skadeserstatning i anledning av foretagendet skal der av koncessionshaverne tilveiebringes betryggende sikkerhet for et beløp av kr. 2 000,00 efter Arbeidsdepartementets nærmere bestemmelse.

6.

For den forøkelse av vandkraften, som ved reguleringen tilflytter eiere av vandfald eller bruk i vedkommende vasdrag, skal av disse til staten erlægges en aarlig avgift av kr. 1,00 pr. hestekraft, maalt paa turbinaksel, naar og efterhvert som den ved reguleringen tilveiebragte forøkede vandkraft tages i bruk.

De fornødne nærmere bestemmelser med hensyn til avgiftens beregning og erlæggelse blir med bindende virkning at avgi av vedkommende regjeringsdepartement.

7.

Koncessionen — der kun er at anse som et midlertidig arrangement — gjælder indtil en paatænkt større regulering av vasdraget utføres for statens regning eller med hjemmel av kongelig tilladelse, i hvilket tilfælde nærværende koncessionshavere pligter at avstaa reguleringsanlegget til staten eller til den nye koncessionshaver mot erstatning. Erstatningen, der kun blir at erlægges for anlæg og rettigheter, som efter planen for den yderligere regulering er nødvendig for denes gjennomførelse, bestemmes i mangel av overenskomst saaledes, at de anlægget tilhørende grundstykker og rettigheter betales med, hvad de bevislig har kostet nærværende koncessionshavere, hvorimot de av hensyn

til reguleringen opførte bygninger og indretninger indløses for deres tekniske værdi efter skøn, optat paa statens eller den nye koncessionshavers bekostning. Forsaavidt en større regulering av vasdraget ikke inden 60 aar efter koncessionens datum skulde være utført for statens regning eller med hjemmel av kongelig tilladelse, skal reguleringsanlægget med tilliggende grund og de av hensyn til reguleringen opførte bygninger og indretninger samt øvrige rettigheter ved udløpet av nævnte frist tilfalde staten uten vederlag.

8.

Koncessionen kan ikke overdrages og de med hjemmel av samme utførte anlæg kan ikke avhændes eller pantsættes uten i forbindelse med vedkommende vandfald.

9.

Alle panteløstelser, som maatte eksistere paa den tid, da reguleringsanlægget indløses, kfr. post 7, bortfalder som ugyldige.

10.

Overtrædes nogen av de i koncessionen indtagne bestemmelser kan reguleringsanlæggets drift efter bestemmelse av vedkommende departement midlertidig overtages av det offentlige.

Koncessionshaverne har i dette tilfælde, indtil forholdet er bragt i orden, ikke krav paa at erholde det driftsvand, som ellers maatte tilkomme dem, men de blir derved ikke fritat for at utrede de utgifter, som maatte paahvile dem som følge av anlægget, dettes drift og vedlikehold.

11.

Koncessionen blir at tinglyse inden det tinglag, hvor reguleringsanlægget er beliggende.»

Da aktieselskapet endnu ikke er dannet, vil man anbefale, at koncessionen meddeles kaptein Johansen paa selskapets vegne, idet der samtidig forbeholdes, at vedtagelse av koncessionsbetingelserne blir at meddele av

selskapets samlede bestyrelse, saasnart dette er dannet.

I henhold til det anførte tillater mig sig at

indstille:

At der i medhold av lov om vasdragenes benyttelse m. v. av 1ste juli 1887, §§ 25 og 29, jfr. lov av 19de juli 1907, tillates kaptein Hj. Johansen paa vegne av et oprettedes aktieselskap «Aktieselskapet Skollenborg» at foreta en opdæmning av «Rødungen» for en midlertidig regulering av Numedalslaagens vandføring paa følgende betingelser:

1.

Arbeidet vedkommende reguleringen maa være paabegyndt senest inden 2 aar efter koncessionens datum og maa være fuldført inden 3 aar derefter.

2.

Aktieselskapet forpligter sig til, efterat koncessionen er meddelt og forinden reguleringsarbeiderne paabegyndes, at forelægge vedkommende departement detaljerte arbeidstegninger med fornødne oplysninger, saaledes at reguleringen ikke kan finde sted, forinden planerne av vedkommende departement er approbert.

Derhos forpligter aktieselskapet sig til at utbygge anlægget paa en solid maate.

Reguleringsanlæggets utførelse saavel som dets senere vedlikehold og drift underlægges offentlig tilsyn.

Utgifterne hermed utredes av koncessionshaverne.

3.

Arbeidet blir saavidt mulig at utføre ved norske arbeidere, likesom norsk arbeide ogsaa forøvrig fortrinnsvis blir at anvende.

4.

Reguleringsdammens manøvrering skal foregaa efter et av Kongen utfærdiget reglement og utføres av en av Arbeidsdepartementet godtat damvøgter. Damvøgteren

skal tilpligtes at føre protokol over dammens manøvrering og til bruk for det offentlige at utføre de hydrometriske observationer, som nærmere maatte bli bestemt i reglementet.

5.

For mulig skadeserstatning i anledning av foretagendet skal der av koncessionshaverne tilveiebringes betryggende sikkerhet for et beløp av kr. 2 000,00 efter Arbeidsdepartementets nærmere bestemmelse.

6.

For den forøkelse av vandkraften, som ved reguleringen tilflyter eiere av vandfald eller bruk i vedkommende vasdrag, skal av disse til staten erlægges en aarlig avgift av kr. 1,00 pr. hestekraft, maalt paa turbinakselen, naar og efterhvert som den ved reguleringen tilveiebragte forøkedede vandkraft tages i bruk.

De fornødne nærmere bestemmelser med hensyn til avgiftens beregning og erleggelse blir med bindende virkning at avgi av vedkommende regjeringsdepartement.

7.

Koncessjonen — der kun er at anse som et midlertidigt arrangement — gjælder indtil en paatænkt større regulering av vasdraget utføres for statens regning eller med hjemmel av kongelig tilladelse, i hvilket tilfælde nærværende koncessionshavere pligter at avstaa reguleringsanlægget til staten eller til den nye koncessionshaver mot erstatning. Erstatningen, der kun blir at erlægge for anlæg og rettigheter, som efter planen for den yderligere regulering er nødvendig for dens gjennomførelse, bestemmes i mangel av overenskomst saaledes, at de anlægget tilhørende grundstykker og rettigheter betales med, hvad de bevislig har kostet nærværende koncessionshavere, hvorimot de av hensyn til reguleringen opførte bygninger og indretninger indløses for deres tekniske værdi efter skjøn, optat paa statens eller den nye koncessionshavers bekostning. Forsaavidt en større regulering av vasdraget ikke inden 60 aar efter koncessjonens datum skulde

være utført for statens regning eller med hjemmel av kongelig tilladelse, skal reguleringsanlægget med tilliggende grund og de av hensyn til reguleringen opførte bygninger og indretninger samt øvrige rettigheter ved utløpet av nævnte frist tilfalde staten uten vederlag.

8.

Koncessjonen kan ikke overdrages og de med hjemmel av samme utførte anlæg kan ikke avhændes eller pantsættes uten i forbindelse med vedkommende vandfald.

9.

Alle panteheftelser, som maatte eksistere paa den tid, da reguleringsanlægget indløses, kfr. post 7, bortfalder som ugyldige.

10.

Overtrædes nogen av de i koncessjonen indtagne bestemmelser kan reguleringsanlæggets drift efter bestemmelse av vedkommende departement midlertidig overtages av det offentlige.

Koncessionshaverne har i dette tilfælde, indtil forholdet er bragt i orden, ikke krav paa at erholde det driftsvand, som ellers maatte tilkomme dem, men de blir derved ikke fritat for at utrede de utgifter, som maatte paahvile dem som følge av anlægget, dettes drift og vedlikehold.

11.

Koncessjonen blir at tinglyse inden det tinglag, hvor reguleringsanlægget er beliggende.

12.

Vedtagelsen av ovennævnte betingelser blir, saasnart aktieselskapet er dannet, at meddele av selskapets samlede bestyrelse.

44. A/S Matrefaldene.

(Erhverv av rettigheter over eiendommen Haugsvær i Masfjorden). Tillægskoncession til nr. 39.

Kgl. resol. av 23de november 1908.

Ved kgl. resol. av 16de septbr. 1908 blev det i medhold av lov av 12te juni 1906

om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald, jfr. lov av 28de mars 1908 og § 1 i lov nr. 4 av 9de juni 1903, meddelt et oprettende selskap, «Aktieselskapet Matrefaldene», tilladelse til at erhverve forskjellige eiendommer og rettigheter i Masfjorden, Hosanger, Lavik og Brekke herreder.

Videre blev det ved samme resol. i medhold av § 25 i lov om vasdragenes benyttelse m. v. av 1ste juli 1887, jfr. lov av 19de juli 1907 og kgl. resol. av 12te septbr. s. a. meddelt Aktieselskapet Matrefaldene tilladelse til at foreta regulerings- og andre arbeider i Matre- og Haugdalsvasdragene i det væsentlige overensstemmende med fremlagte planer — alt paa nærmere angivne betingelser. Man vedlægger avskrift av det til grund for nævnte resol. liggende departementsforedrag.

Med skrivelse fra advokaterne Platou & Heyerdahl av 2den novbr. 1908 har man mottat et andragende om tilladelse til for Aktieselskapet Matrefaldene at erhverve forskjellige rettigheter over eiendommen Haugsvær, g.nr. 47 i Masfjordens tinglag, Søndre Bergenhus amt.

Av andragendet hitsættes følgende:

«Paa vegne av Aktieselskapet Matrefaldene tillater vi os herved underdanigst at andra om, at selskapet maa bli meddelt tilladelse til at erhverve den til eiendommen Haugsvær, g.nr. 47 i Masfjordens tinglag, Søndre Bergenhus amt, hørende vandkraft samt ret til at foreta opdæmning og andre arbeider, alt overensstemmende med servituterklæring fra Lars Larsen Haugsvær m. fl., datert 20de oktbr. 1908.

Som det vil sees av servituterklæringen, hvorav gjenpart hoslagt følger, gjælder det selskapets erhvervelse av gaarden Haugsværs rettigheter i den saakaldte «Nordjelselv.»

Ved de undersøkelser, vi foretok før indsendelsen av vort koncessionsandragende av 24de decbr. 1907, mente vi at ha erholdt visshet for, at gaarden Haugsvær ingen rettigheter hadde i nogen del av det vasdrag, som Aktieselskapet Matrefaldene skal regu-

lere og utnytte. Det er ogsaa først nu for nogen uker siden, at vedkommende opsiddere fremkom med paastand om at ha rettigheter i «Nordjelselven» og forlangte godtgjørelse i likhet med de øvrige gaarde.

Skjønt vi er av den bestemte opfatning, at den gaarden Haugsvær tilliggende utmark ikke naar ned til elven — herfor kan vi ogsaa paaberaabe uttrykkelige uttalelser av en av gaardens opsiddere selv — har selskapet dog ikke ønsket at opta nogen tvist herom, men foretrekker at ordne saken i mindelighet paa den i servituterklæringen angivne maate.

Vi skal opplyse, at om Haugsværs opsiddere eier nogen del av nævnte elv, saa dreier det sig kun om en strækning av 100 à 200 meter, hvortil kommer, at der paa denne strækning ikke findes noget nytbart fald. Under disse omstændigheter tør vel tilladelse til erhvervelsen være overflødig, men *ex tuto* tillater vi os dog at andra derom.

Hele den øvrige del av omhandlede elv omfattes av den Aktieselskapet Matrefaldene allerede tilstaaede koncession.»

Den i andragendet paaberaabte servituterklæring fra Lars Larsen Haugsvær m. fl., datert 20de oktbr. 1908, vedlægges.

Som det av andragendet vil sees, handles der her alene om indkjøp av endel rettigheter til supplering av, hvad aktieselskapet tidligere har erhvervet. Departementet vil derfor anbefale, at andragendet indvilges, idet forutsættes, at der for koncessionen skal gjælde de samme betingelser, som er fastsatte i ovennævnte kgl. resol. av 16de septbr. 1908 for selskapets erhvervelse av de deri omhandlede eiendomme m. v.

I henhold til det anførte tillater man sig at

indstille:

At der i medhold av § 1 i lov om adgang for andre end norske statsborgere til at erhverve fast eiendom og bruksret over grund her i riket av 9de juni 1903, jfr. lov av 12te juni 1906 og 28de mars 1908, tillates Aktie-

selskapet Matrefaldene at erhverve forskjellige rettigheter over eiendommen Haugsvær, g.nr. 47 i Masfjordens tinglag, Søndre Bergenhus amt, overensstemmende med servituterklæring fra Lars Larsen Haugsvær m. fl., datert 20de oktbr. 1908, paa samme betingelser, som er opstilt i kgl. resol. av 16de septbr. 1908 angaaende tilladelse for aktieselskapet til at erhverve forskjellige eiendomme og rettigheter i Masfjorden, Hosanger, Lavik og Brekke herreder m. v.

Servituterklæring.

Undertegnede eiere av Haugsvær, g.nr. 47 i Solheim sogn, nemlig:

Lars Larsen som eier av br.nr. 1,
 Knud Rasmussen som eier av br.nr. 2,
 Gjert Arnesen som eier av br.nr. 3,
 Jetmund Johnsen som eier av br.nr. 4,
 Ole Mikkelsen som eier av br.nr. 5,
 Kristen Olsen som eier av br.nr. 6,
 Knud Torkildsen som eier av br.nr. 7,
 Ivar Andr. Jacobsen som eier av br.nr. 9,
 Olai Johnsen som eier av br.nr. 10,

erklærer herved at ha paalagt vore eiendomme saadan servitut:

Aktieselskapet Matrefaldene og retsefterfølgere skal være berettiget til naarsomhelst og for ubegrenset tid at disponere efter forgodtbefindende al den vore eiendomme tilhørende vandkraft i Nordjelsdalen, der har avløp til Matre, med elve, innsjøer, vand-, strand-, fiske- og fløtningsret med ret til efter forgodtbefindende at opdømme og uttappe vandene samt til at avlede og bortlode vandet, yderligere med ret til at anlegge tunneller og kanal til ledning av vandet samt ret til at bygge veie, kraftledninger, transportledninger m. v. Videre skal selskapet og retsefterfølgere være berettigede til paa vore eiendomme at beslaglægge grund til anlæg av dæmninger, til opførelse av bygninger av enhver art, samt ret til at sette grund under vand, til at ta sten, skog, grus, torv og lere, alt i den utstrækning som er nødvendig for vandkraftens utnyttelse, og saaledes at vandfaldenes utbygning uhindret kan foretages og at retten til

at ha anlæggene bestaaende i ubegrenset tid sikres.

Hvis de nu brukte veie ødelægges ved arbeidene, pligter selskapet at skaffe os nye, likesaa gode som før.

For ovennævnte rettigheter betaler selskapet os kr. 1 500,00 — et tusen fem hundre kroner — hvilket beløp fordeles mellom os i forhold til vore eiendommers matrikelskyld, og som erlægges kontant, naar de ovenfor omhandlede arbeider paabegyndes.

I ovennævnte beløp er ogsaa indbefattet erstatning for mulig skadetilføielse av hvilken som helst art ved utførelsen av de ovenomhandlede arbeider.

Beløpet utbetales mot nærværende servituterklæring i tinglæst stand, fri for pengeheftelser, kaar og servituter samt mot legitimation for odelsfrihet, naar, som nævnt, de ovenfor omhandlede arbeider paabegyndes.

Tinglæsning og øvrige utgifter ved opprettelse av nærværende servituterklæring bæres av den servitutberettigede.

Haugsvær den 20de oktbr. 1908.

*Lars L. Haugsvær. Knut R. Haugsvær.
 Arne A. Haugsvær. Jetmund J. Haugsvær.
 Ole M. Haugsvær, Kristen O. Trodal.
 ved R. M. Haugsvær.*

Knud T. Haugsvær.

Ivar Andreas J. Haugsvær.

Olai J. Haugsvær.

Til vitterlighet:

Ludvig J. Hodneland. Eystein Berg.

45. Krogstad Cellulosefabrik Ltd.

(Erhverv av Møllefaldet i Krogstadelven, Nedre Eker).

Den Norske Regjering's resl. av 27de november 1908.

Med skrivelse fra amtmanden i Buskeruds amt av 13de oktbr. 1908 er til departementet indkommet et andragende fra overretssakfører C. O. Lund, Drammen, paa vegne av A/S Krogstad Cellulosefabrik om tilladelse for aktieselskapet til at erhverve br.nr. 72, g.nr. 37, av skyld mark 1,81, «Møllefaldet» i Nedre Eker.

Av andragendet hitsættes følgende:

«Gjennem en lang aarrække har Krogstadelven i Nedre Eker været benyttet i industriens tjeneste og forholdet mellem de forskjellige interesserte har været ordnet ved overenskomst. Blandt disse interesserte var mølleier Hans Lysaker og Krogstad Cellulosefabrik, hvilken sidste for endel aar siden samlede paa sin haand de fleste rettigheter og derefter foretok reguleringer og opførelse av en kraftstation, hvorfra kraft har været overført til saavel cellulosefabrikken som Den norske Galogefabrik.

Imidlertid fandt mølleier H. Lysaker sig skadelidende ved den ujevnhet, hvormed vandet blev sluppet og anlagde proces mot cellulosefabrikken, der paastodes tilpligtet at foreta vandslipningen paa en anden maate end skedd.

Da møllen under denne proces's gang brændte, enedes parterne om forlik, hvis indhold fremgaar av vedlagte avskrift av skjøte med tilføiet overenskomst. Det vil sees, at cellulosefabrikken overdrog til H. Lysaker endel av sin faste eiendom mot til gjengjæld at faa sig overdrat Lysakers ret til vand fra Krogstadbækken med tomt, tilstøtende bækken. Hvad cellulosefabrikken saaledes fik sig overdrat vil fremgaa av vedlagte avskrift av skyldsætningsforretning.

Denne ordning, der bragte til avslutning gamle tvistemaal, var naturligvis av stor betydning for de deri interesserte og er ikke og kan ikke bli til ulempe for nogen.

Ved mageskifteskjøtets tinglåsning har sorenskriveren overensstemmende med lov 12te juni 1906, nr. 6, kfr. lov 9de juni 1903, nr. 4, § 5, anmerket, at Krogstad Cellulosefabrik ingen bevilling til erhvervelse har, hvorfor jeg herved paa vegne av A/S Krogstad Cellulosefabrik andrår om at nævnte aktjeselskap maa bli git bevilling til erhvervelse av br.nr. 72, g.nr. 37, av skyld mark 1,81, «Møllefaldet» i Nedre Eker.»

De med andragendet fulgte bilag vedlægges.

Andragendet har av amtmanden været forelagt Nedre Ekers herredsstyre,

der i møte den 9de oktbr. 1908 har uttalt, at det intet har at indvende mot indvilgelsen av den ansøkte tilladelse.

Vasdragsdirektøren har i en paa foranledning avgit uttalelse av 30te oktbr. 1908 bemerket følgende:

«Efter tidligere beregninger vil man ved regulering kunne erholde en vandføring i Krogstadelven av 0,12 m.³ pr. sek. Av sakens dokumenter fremgaar det ikke, hvor stor faldhøide det omhandlede makeskifte omhandler, hvorfor jeg ved direkte henvendelse har erholdt meddelelse om, at det er 8,55 m., kfr. vedlagte skrivelse fra Krogstad Cellulosefabrik, Limit. av 26de oktbr. 1908. Den til ovennævnte vandføring og faldhøide svarende kraft er 10¹/₄ hk. Da det saaledes kun er en ubetydelig kraft som ved makeskifte tilføres en igangværende norsk bedrift, finder jeg at maatte anbefale, at den ansøkte approbation med hensyn til vandret ubetinget meddeles.»

Den av Vasdragsdirektøren paaberaabte skrivelse fra Krogstad Cellulosefabrik av 26de oktbr. 1908 vedlægges.

Departementet finder at kunne anbefale, at der i medhold av lov av 12te juni 1906 om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald, jfr. lov av 28de mars 1908 og § 1 i lov av 9de juni 1903 meddeles koncession paa den ansøkte erhvervelse.

Man finder derhos, at der ikke i nærværende tilfælde, hvor vedkommende vandfalds effektivitet alene utgjør 10¹/₄ hk., bør opstilles særskilte koncessionsbetingelser.

Man tillater sig saaledes at

indstille:

At det i medhold av lov av 12te juni 1906 om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald, kfr. lov av 28de mars 1908 og § 1 i lov av 9de juni 1903 tillates A/S Krogstad Cellulosefabrik at erhverve br.nr. 72, g.nr. 37, av skyld mark 1,81, «Møllefaldet» i Nedre Eker.

46. Arkitekt Ludvig Manskow, Kristiania, paa vegne av et aktieselskap.

(Leie av 2000 hk. av A/S Hafslund). Koncessionen er senere frafaldt.

Kgl. resl. av 11te januar 1909.

Med skrivelse fra amtmanden i Smaalenenes amt av 14de decbr. 1908 er til departementet indkommet et andragende fra arkitekt Ludvig Manskow, Kristiania, paa vegne av et under dannelse værende aktieselskap om tilladelse til for et tidsrum av 2 $\frac{1}{2}$ aar at leie 2000 hk. av aktieselskapet Hafslund for at igangsætte en prøvedrift av et paa Sundløkken pr. Sarpsborg beliggende zink-smelteverk.

Av andragendet hitsættes følgende:

«Paa vegne av et under dannelse værende aktieselskap, som stiftes med udelukkende norsk kapital og med udelukkende norsk bestyrelse, tillater jeg mig herved at ansøke om statens samtykke til leie av 2000 hestekræfter hos aktieselskapet «Hafslund» pr. Sarpsborg.

Ovennevnte aktieselskap agter paa grundlag av leiekontrakt med «Fonderie de la société anonyme metallurgique procédés de Laval à Bruxelles» at igangsætte en prøvedrift paa Sundløkken pr. Sarpsborg (g.nr. 39, br.nr. 2 i Borge herred i Smaalenenes amt) for et tidsrum av 2 $\frac{1}{2}$ aar, for — naar prøvedriften er avsluttet — at træffe bestemmelse om eventuelt kjøp av det paa Sundløkken beliggende og «Société» tilhørende zink-smelteverk.

Aktieselskapet «Société, hvis sæte er Brüssel, har siden 1905 drevet angjældende smelteverk, men har siden begyndelsen av indeværende aar ikke været i drift.

Hvis resultatet av prøvedriften viser sig tilfredsstillende, er det hensigten at kjøpe verket i henhold til foreliggende haandgivelse.

Verket vil saaledes i tilfælde i sin tid overgaa fra utenlandsk til norsk aktieselskap.

Verket importerer al malm fra utlandet og rafinerer denne efter en av herr Gustaf de Laval, Stockholm, opfundet og patentert

metode, hvorefter produktet (fin-zink) eksporteres.

Da den virksomhet, det her gjælder, og som nu agtes gjenoptat, sandsynligvis vil resultere i at bedriften overgaar fra utenlandske til norske hænder, tør man gaa ut fra, at statens samtykke til leie av den nødvendige kraft meddeles uten nogen avgift til staten.

Den her omhandlede 2 $\frac{1}{2}$ aars prøvedrift vil ikke kunne taale belastning av nogen særskilt avgift for tilladelse til at leie 2000 hestekræfter, som trænges.»

Man vedlægger en avskrift av den i andragendet paaberaabte leiekontrakt mellem det oprettendes aktieselskap og «Fonderie de la société anonyme metallurgique procédés de Laval à Bruxelles.»

Paa foranledning av amtmanden i Smaalenenes amt har arkitekt Manskow i skrivelse av 24de novbr. 1908 meddelt, at det oprettende selskaps aktiekapital skal utgjøre ca. kr. 120 000,00, samt at selskapets direktion skal bestaa av 3 medlemmer.

Det opplyses endvidere, at aktiekapitalen allerede er sikret, og at aktierne er fordelt paa 4 à 5 hænder.

Andragendet har av amtmanden været forelagt Borge herredsstyre, der i møte den 8de decbr. 1908 har fattet følgende beslutning:

«Borge herredsstyre anbefaler koncessionen, men vil dog uttale, at kommunen, da aktiekapitalen synes noget liten og da Manskow ikke eier smelteverket, har liten sikkerhet for skatter. Herredsstyret vil likledes uttale, at det ønskes, at de gamle arbeidere maa gives beskjeftigelse ved det nye selskap i saa stor utstrækning som mulig.»

Fogden i Iddø og Marker fogderi har i skrivelse til amtmanden av 11te decbr. 1908 anbefalt, at andragendet indvilges. Fogden uttaler derhos, at der formentlig ikke bør kræves deposition av noget beløp til sikkerhet for skatter av et selskap med udelukkende norsk kapital og norsk bestyrelse.

Departementet finder at kunne anbefale, at der i medhold av lov av 28de mai 1907

indeholdende tillæg til lov om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald av 12te juni 1906, jfr. lov av 28de mars 1908, meddeles koncession paa den ansøkte kraftleie.

Man finder derhos, at der ikke i nærværende tilfælde, hvor det gjælder et helt norsk selskap med udelukkende norsk kapital og hvor der alene handles om kraftleie for et kort tidsrum (2 $\frac{1}{2}$ aar) til igangsættelse av en prøvedrift bør opstilles særskilte koncessionsbetingelser.

Da aktieselskapet endnu ikke er dannet vil man anbefale at koncessionen meddeles arkitekt Manskow paa selskapets vegne.

I henhold til det anførte tillater man sig at

indstille:

At det i medhold av lov av 28de mai 1907 indeholdende tillæg til lov om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald av 12te juni 1906, jfr. lov av 28de mars 1908, meddeles arkitekt Ludvig Manskow Kristiania, paa vegne av et oprettendes norsk aktieselskap med udelukkende norsk kapital tilladelse til for et tidsrum av 2 $\frac{1}{2}$ aar at leie 2 000 elektriske hestekræfter av A/S Hafslund for at igangsætte en prøvedrift av et paa Sundløkken pr. Sarpsborg beliggende Zink-smelteverk.

47. A/S Mo elektricitetsverk.

Jfr. foran nr. 24.

(Regulering av Røvatnet i Mo i Ranen).

Kgl. resl. av 19de januar 1909.

Med skrivelse fra Landbruksdepartementet av 26de juni 1908 inkom til nærværende departement et andragende fra A/S Mo Elektricitetsverk om tilladelse til at foreta en opdæmning av Røvatnet i Mo herred, Nordlands amt.

Av andragendet hitsættes følgende:

«Undertegnede «Mo Elektricitetsverk» tillater sig herved i ærbødighet at andra om tilladelse til i Røvatnet paa statens grund i

Mo nær Tveraaens utløp av vandet at faa anbringe en dæmning saaledes indrettet, at den minimale vandstand ikke kommer under 1 — en — meter over den nuværende laveste vandstand.

Det har ivinter vist sig, at under langvarig og sterk frost blir elvens vandføring for liten til drift av vort elektricitetsverk, likesom nu i disse dage efter langvarig frost vandføringen har vist sig utilstrækkelig til, at Revelen Sagbruk og Høvleri og vort verk kan gaa samtidig, hvorfor sagbruket har gaat om dagen, mens vi har maattet innskranke vor drift til natten.

Under en ivinter foretagen foreløbig undersøkelse er vi kommen til det resultat, at en cementdam til ca. kr. 1 500,00 av 2,2 m. høide i elvens første stryk, «Fossen», vil kunne skaffe vandstanden op til, hvad vi ønsker, idet vi har fundet, at med 1 m. hæving av den minimale vandstand vil vi ha tilstrækkelig vand i reserve saavel til vor nuværende drift som til en mulig paatænkt utvidelse med et nyt sæt maskiner paa 100 hk., paa hvilken utvidelse anlægget er basert. — Yderligere undersøkelser vil bli foretat, saasnart sneen har gaat bort, og endelig bestemmelse vil da bli fattet.

Vi vedlægger avskrift av en med brukeren paa statens eiendom Røvatnet avsluttet kontrakt. — Som det vil forstaaes, vil med den projekterte opdæmning den normale vandstand endnu bli lavere end flomvandstand aar om andet, og intet av betydning av jord vil bli skadet, likesom den offentlige vei langs vandet ikke vil berøres.»

Den i andragendet paaberaabte avskrift av kontrakt med brukeren paa statens eiendom Røvatnet, datert 21de mars 1908, vedlægges.

Av Landbruksdepartementets ovennævnte skrivelse av 26de juni 1908 hitsættes følgende:

«Fra skogforvalteren i Helgeland har man mottat et til det ærede departement stilet andragende, datert 9de mai 1908, fra A/S Mo Elektricitetsverk om tilladelse til opdæmning av Røvatnet, angivelig tilliggende pladsen Røvatnet søndre av den under

fjeldstuevæsenet sorterende eiendom Mangholmstrand (Renfjeld) g.nr. 28, br.nr. 1, i Mo herred.

Ved hoslagt at oversende det nævnte andragende (med 1 bilag) samt gjenpart av en skrivelse til skogdirektøren, datert 26de mai d. a., fra skogforvalteren i Helgeland angaaende denne sak, tillater man sig at uttale:

A/S Mo Elektricitetsverk erholdt ved kgl. resolution av 12te-septbr. 1907 koncession paa erhvervelse av bruksret til det statens skogvæsen tilhørende vandfald Revelfossen i Mo — se herom vedlagte gjenpart av Justisdepartementets skrivelse til amtmanden i Nordlands amt av 23de septbr. 1907.

Ved kontrakt, approbert av nærværende departement 19de juli 1907, er der for aktieselskapets leie av nævnte vandfald fastsat følgende betingelser:

- «1. Fæstet gjælder for en tid av 30 — tretti — aar, regnet fra 1ste mai 1907.
2. Den aarlige avgift, kr. 300,00, indbetales til skogforvalteren ukrævet inden hvert aars 31te decbr., første gang 31te decbr. 1907.
3. Forpagterne anlægger selv turbin samt bekoster anlæg av nødvendig indtaksdam, der indrettes efter en av skogforvalteren i Helgeland godkjendt plan og saaledes, at den først og fremst sikrer nødvendig driftsvand for Revelen Sagbruk og Høvleri, dog skal der, saalænge vasdragets vandføring forøvrig ikke er regulert, ikke kunne fordres mere driftsvand til bruket, end brukets nuværende turbin kan føre. Saafremt vandføringen forøkes ved en av nogen dertil berettiget foretagen regulering, skal det offentlige ha ret til at forføie over den derved indvundne større vandkraft; regulering av vasdragets vandføring forøvrig skal alene kunne finde sted med det offentliges samtykke. Forpagterne skal videre ha ret til at anbringe stolper og føre kraftledning over sagbakkens grund samt til at ta gangvei til landeveien —

alt forsaavidt det kan ske uten væsentlig ulempe for Revelen planteskole. Endvidere skal de efter nærmere overenskomst og efter nærmere anvisning av skogforvalteren faa tomt paa eller ved elvens vestlige bred for et 1½ etages hus med maskinhus i 1ste og beboelsesrum i 2den etage og til et vedskur — ialt et areal av ikke over 100 kvadratmeter.

4. I tilfælde av, at anlægget skulde forarsake skade for andre grundeiere, svarer forpagterne erstatning herfor.
5. Revelen Sagbruk og Høvleri skal kunne kræve lysledning til bruket for det til brukets drift fornødne antal glødelamper mot den for andre forbrukere gjældende avgift samt fri maaler, forsaavidt lys leveres efter maaler.
6. Forpagterne skal, forsaavidt staten ved utløpet av fæstetiden ikke selv vil disponere til egen bedrift ogsaa den del av vandkraften, som ikke medgaar til driften av Revelen Sagbruk og Høvleri, ha ret til at fornye fæstekontrakten for et tidsrum av indtil 10 — ti — aar efter nærmere overenskomst om avgiftens størrelse.
7. Forpagterne utreder utgifterne ved kontraktens stemping og tinglæsning.
8. Forsaavidt ovennævnte betingelser ikke nøiagtig opfyldes, skal forpagtingen ansees ophørt.»

Revelfossen benyttes, som det av foranstaaende vil fremgaa, fortrinnsvis til driften av det statens skogvæsen tilhørende Revelen Sagbruk og Høvleri, og som det av skogforvalterens skrivelse fremgaa, vil dette bruk ogsaa ha nytte av opdæmningen.

Under disse omstændigheter finder nærværende departement, under henvisning til, hvad skogforvalteren forøvrig har uttalt angaaende denne sak, at burde anbefale, at A/S Mo Elektricitetsverks andragende om opdæmning av Røvatnet tillates uten avgift til det offentlige, men saaledes, at dæmningsanlægget uten erstatning overgaaer i statens eie, naar selskapets leie av vandkraften i

Revellfossen maatte ophøre. Man forutsætter endvidere, at selskapet selv vil ha at avfinde sig med de private grundeiere eller rettighetshavere, hvis eiendomme maatte berøres av eller skades ved opdamningen.»

De av Landbruksdepartementet paaberaabte avskrifter av skrivelser fra skogforvalteren i Helgeland til skogdirektøren av 26de mai 1908 samt fra Justisdepartementet til amtmanden i Nordlands amt av 23de septbr. 1907 vedlægges.

Efterat man hadde indhentet en foreløbig uttalelse i saken fra Vasdragsdirektøren av 8de juli 1908 blev andragendet med departementets skrivelse av 29de s. m. oversendt amtmanden i Nordlands amt, idet man bad henstillet til ansøkerne overensstemmende med vasdragslovens § 29, at tilveiebringe en av nærmere beskrivelse m. v. ledsaget plan for det omhandlede reguleringsforetagende med angivelse bl. a. av de nuværende vandstande og de fremtidige reguleringshøider, samt at fremkomme med forslag til regler for dammens manøvrering.

Man bad derhos andragendet forelagt vedkommende private grundeiere, mulige andre interesserte samt Mo herredsstyre til erklæring.

Endelig utbad man sig ansøkernes forslag til den sikkerhet, der i henhold til vasdragslovens § 29, jfr. § 70, blir at stille for mulig skadeserstatning i anledning av foretagendet.

Med amtmandens skrivelse av 16de oktbr. 1908 er saken paany indkommet til departementet bilagt bl. a. med en skrivelse fra A/S Mo Elektricitetsverk av 2den s. m., hvorav hitsættes følgende:

«Dæmningens bygning, materiale, anordning etc. samt anlægsstedet «Trangsundet» vil sees av vedlagte tegning samt avskrift av kontrakt mellem verket og entreprenøren (i selskapets andragende av 9de mai sidstleden androg man om at anbringe dæmningen ved «Fossen»; imidlertid fandt man ved nærmere undersøkelse «Trangsundet» mere heldig).

Yderligere gjøres opmerksom paa, at grunden i «Trangsundet» bestaar av fast,

jevnt fjeld, samt bindes dambygningen paa begge landsider til fast fjeld; under flomforhold vil vandet gaa over dambygningen, samt flyte et godt stykke over det flate nes paa søndre landside; den trange indsnevring ved «Fossen» vil virke opdæmmende og regulerende for vandets løp nedenfor i elven.

Paa grund av dæmningens lave høide, solide fundamentering og bygningsmaate, den rolig flytende elv samt de gunstige isforhold ovenfor dæmningen skulde faren for en utrasning være saare liten.

Vandstande og reguleringshøider sees av tegningen.

Dammens manøvrering foregaar derigjennem, at der er anbragt 7 stk. luker, som efter behag hver for sig kan hæves og sænkes. Man har truffet avtale med fjeldstumanden i Røvatnet — han bor ca. 20 min. gang fra dambygningen — om, ved bud fra verket eller naar han under ekstraordinære forhold skjønner det paakrævet, at regulere vandet. Consise bestemmelser paa nuværende tidspunkt er vanskelig at fastsætte, forinden man har faat den fornødne erfaring.

Spørsmålet om dambygningen er forelagt grundeierne ved Tveraaen samt direktør Münster der ogsaa har interesser her; dog har ingen av dem noget at erindre mot anlægget (se bilage, septbr. 1908 og mars 1908); likeledes har fjeldstumanden Mathias Andersen erklæret sig (bilag av 21te mars 1908).

Saken er forelagt Mo herredsstyre, der i møte av 29de august d. a. paa det bedste har anbefalt andragendet (se utskriften 29de august), samt har det overtat garantien for mulig skadeserstatning i anledning av foretagendet (se utskriften av 29de august samt utskrift av formandskapets behandling av spørsmålet 23de septbr. 1908, hvorved garantien er overtat).

Paa grund av den meget fremskredne tid — frosten kan indtræffe naarsomhelst og vanskeliggjøre støpearbeidet — har man vovet at sætte arbeidet igang.»

De i skrivelsen paaberaabte tegninger og dokumenter vedlægges.

Vasdragsdirektøren har i en paa foran-

ledning avgit fornyet uttalelse av 6te novbr. 1908 bl. a. anført følgende:

«Av de nu foreliggende opplysninger fremgaar, at det er tanken at opdømme Røvatnet 0,90 m. over lavvandstand. Efter foretagne beregninger vil en saadan regulering medføre en forøkelse av vandkraften i det hele vasdrag fra Røvatnet til havet av ca. 2 000 hestekræfter (hvorav i en enkelt fos ca. 800 hk.).

Under hensyn til de fordele, reguleringen vil bringe bl. a. for staten skogvæsen som eier av Revelen Sagbruk og Høvleri, og da skaden ved opdømmingen maa antages at bli ringe, finder jeg at maatte anbefale, at den ansøkte tilladelse meddeles i det væsentlige paa vilkaar, som angit av Landbruksdepartementet i skrivelse av 26de juni d. a. Dog bør det betinges, at dammens manøvrering skal foregaa efter et av det offentlige approbert reglement.

Den foreliggende plan gir i teknisk henseende ikke anledning til nogen bemerkning fra min side.

Som sikkerhet for mulig skadeserstatning i anledning av anlægget antages kr. 2 000,00 tilstrækkelig.»

Da «Røvatnet» efter de i sakens dokumenter indeholdte opplysninger angivelig tilhører pladsen Røvatnet søndre, av den under fjeldstuevæsenet sorterende eiendom Mangholmstrand (Renfjeld) i Mo herred, har man indhentet en uttalelse angaaende andragendet fra poststyrelsen, avgit i skrivelse av 3dje decbr. 1908, hvorav hitsættes følgende:

«Poststyrelsen har for sit vedkommende intet at erindre mot, at det indkomne andragende indvilges paa betingelser i det væsentlige som av landbruksdepartementet forutsat. Man forutsætter imidlertid, at Mo Elektricitetsverk selv avfinder sig med bygsleren av eiendommen Mangholmstrand (Renfjeld) g.nr. 28, br.nr. 1 i Mo herred eller mulige andre private rettighetshavere paa statens der-værende eiendomme, saafremt disses ret skulde berøres eller skades ved opdømmingen, likesom ogsaa det offentliges ret til eventuel erstatning forutsættes reservert.»

Amtmanden i Nordlands amt har under

19de decbr. 1908 oversendt hertil en skrivelse fra amtsingeniøren sammesteds av 23de novbr. s. a., der med bilag vedlægges, hvori bl. a. meddeles, at veien Mo—Uman under et uveir i midten av oktbr. md. 1908 blev beskadiget paa enkelte steder langs Rødvand (Røvatnet). Da denne skade ialfald delvis antages at maatte tilskrives den av Mo Elektricitetsverk foretagne opdømming av Røvatnet foreslaar amtsingeniøren, at der av veivæsenet stilles den fordring til elektricitetsverket, at det enten utbedrer enhver skade paa veien, som maatte vise sig at være en følge av den ved dæmningen forhøiede vandstand, eller at veien omlægges for selskapets regning saaledes, at den kommer i forholdsvis samme høide over vandet som tidligere.

Av veivæsenets vedkommende er det derhos gjort opmerksom paa, at veivæsenet i mange aar har tat grus i fjæren paa flere steder ved Røvatnet. Det opplyses i denne forbindelse, at vedkommende grustak er av stor vigtighet for vedlikeholdet av ovennævnte vei Mo—Uman, da grusforekomster er yderst sparsomme langs denne vei. Da grusen ved Røvatnet kun kan faaes ved lav vandstand, foreslaes der stillet krav om sækning av vandstanden, naar grusningsarbeidet foregaar om sommeren.

Veidirektøren har i en paa foranledning avgit uttalelse av 12te januar 1909 bl. a. uttalt følgende:

«Høsten 1908 skedde der skade paa mellemricksveien Mo-Uman paa strækningen langs Røvatnet som følge av høi vandstand i forbindelse med bølgeslag.

Den høie vandstand i Røvatnet antages ifølge amtsingeniørens uttalelse helt eller delvis at skyldes opdømming fra en av Mo Elektricitetsverk opført dam ved vestre ende av vandet, og for at man kan være sikker mot lignende beskadigelse i fremtiden, vil det formentlig være nødvendig delvis at hæve veien i forhold til den ved dammen bevirkede oppstuvning.

Fra veivæsenets side maa derfor tages forbehold om, at selskapet overtar ansvaret for enhver skade, som er foraarsaget ved eller maatte bevirkes ved den opdømming, som av

selskapet foretages i Røvatnet, likesom selskapet maa tilpligtes i tilfælde at overta omkostningerne med fornøden forandring av veien til undgaaelse av fremtidig beskadigelse, alt efter veivæsenets nærmere bestemmelse. Videre maa veivæsenet forbeholdes adgang til som hittil at ta grus til vedlikehold av veien i fjæren langs vandet.

Angaaende disse forhold har amtsingeniøren bebudet nærmere undersøkelse anstillet til sommeren.

Det tilføies, at heromhandlede del av veien Mo-Uman vedlikeholdes for statens regning.»

Departementet skal bemerke, at man efter de foreliggende opplysninger og erklæringer maa anta, at der til det heromhandlede reguleringsforetagende knytter sig interesser av almen betydning, og at de paa regnelige fordele ved foretagendet i betydelig grad vil overstige den skade og de ulemper, som maatte bli en følge av dette.

Man vil derfor anbefale, at der i henhold til vasdragslovens § 25, jfr. § 29. meddeles tilladelse til reguleringsarbeidets utførelse i det væsentlige overensstemmende med den for arbeidet fremlagte plan.

Denne tilladelse vil man anbefale meddelt paa nedennævnte betingelser, der ialt væsentlig er overensstemmende med, hvad der er foreslaaet av Landbruksdepartementet og av Vasdragsdirektøren i ovennævnte skrivelser henholdsvis av 26de juni og 6te novbr. 1908 samt av Veidirektøren i skrivelse av 12te januar 1909:

1.

Koncessionen gjelder saalænge aktieselskapet overensstemmende med kontrakt med Landbruksdepartementet av 19de juli 1907 er leier av det statens skogvæsen tilhørende vandfald «Revelfossen».

2.

Ved ovennævnte leieforholds ophør tilfalder reguleringsanlægget med tilliggende grund og de av hensyn til reguleringen oppførte bygninger og indretninger samt øvrige rettigheter staten uten vederlag.

3.

Aktieselskapet skal overta ansvaret for enhver skade paa veien langs Røvatnet, som følge av opdæmningen. Selskapet er derhos forpligtet til i tilfælde at utrede omkostningerne ved fornøden forandring av veien til undgaaelse av fremtidig beskadigelse, samt til at erstatte mulige ved opdæmningen foranledigede ulemper i henseende til veiens vedlikehold, herunder indbefattet erhvervelse av vedlikeholdsmaterialer, alt efter veivæsenets nærmere bestemmelse.

4.

Reguleringsdammens manøvrering skal foregaa efter et av Kongen approbert reglement.

5.

For mulig skadeserstatning i anledning av foretagendet skal der av aktieselskapet tilveiebringes betryggende sikkerhet for et beløp av kr. 2 000,00 efter Arbeidsdepartementets nærmere bestemmelse.

6.

Koncessionen blir at tinglyse inden det tinglag, hvor reguleringsanlægget er beliggende.

I henhold til det anførte tillater man sig at

indstille:

At der i medhold av §§ 25 og 29 i lov om vasdragenes benyttelse m. v. av 1ste juli 1887, kfr. lov av 19de juli 1907, tillates A/S Mo Elektricitetsverk i det væsentlige overensstemmende med fremlagt plan at foreta en opdæmning av Røvatnet i Mo herred, Nordlands amt, paa følgende betingelser:

1.

Koncessionen gjelder saalænge aktieselskapet overensstemmende med kontrakt med Landbruksdepartementet av 19de juli 1907 er leier av det statens skogvæsen tilhørende vandfald «Revelfossen».

2.

Ved ovennævnte leieforholds ophør tilfalder reguleringsanlægget med tilliggende grund og de av hensyn til reguleringen opførte bygninger og indretninger samt øvrige rettigheter staten uten vederlag.

3.

Aktieselskapet skal overta ansvaret for enhver skade paa veien langs Røvatnet, som følge av opdæmningen. Selskapet er derhos forpligtet til i tilfælde at utrede omkostningerne ved fornøden forandring av veien til undgaelse av fremtidig beskadigelse, samt til at erstatte mulige ved opdæmningen foranledigede ulemper i henseende til veiens vedlikehold, herunder indbefattet erhvervelse av vedlikeholdsmaterialer, alt efter veivæsenets nærmere bestemmelse.

4.

Reguleringsdammens manøvrering skal foregaa efter et av Kongen approbert reglement.

5.

For mulig skadeserstatning i anledning av foretagendet skal der av aktieselskapet tilveiebringes betryggende sikkerhet for et beløp av kr. 2 000,00 efter Arbeidsdepartementets nærmere bestemmelse.

6.

Koncessionen blir at tinglyse inden det tinglag, hvor reguleringsanlægget er beliggende.

48. A/S De norske salpeterverker.

(Leie for 1 aar av 10 000 hk. fra Norsk Hydro-elektrisk Kvælstof A/S).

Kgl. resl. av 1ste april 1909.

Fra A/S De norske Salpeterverker er til departementet indkommet et andragende, datert 26de januar 1909, om tilladelse for aktieselskapet til for et tidsrum av indtil 1 aar at leie op til 10 000 elektriske hestekræfter fra Norsk hydro-elektrisk Kvælstofaktieselskap for igangssettelse av en forsøksfabrik paa Notodden.

Av andragendet hitsættes følgende:

«Undertegnede A/S De norske Salpeterverker tillater sig herved i ærbødighet i henhold til lov av 28de mai 1907 at andrage om tilladelse til fra Norsk hydro-elektrisk Kvælstofaktieselskap at erhverve mot vederlag retten til at benytte for et tidsrum av indtil 1 aar i en forsøksfabrik paa Notodden et elektrisk kraftkvantum av indtil 10 000 elektriske hk., beregnet paa forbruksstedet. Man skal i anledningen tillate sig at anføre følgende:

Som bekjendt planlægger forskjellige selskaper, hvori vort selskap er hovedinteressent, anlæg av salpeterfabrikker her i landet, deriblandt paa Rjukan. Det har vist sig ønskeligt, før man træffer noget definitivt valg av den elektriske ovnstype, der skal anvendes ved disse fabrikker, at kunne faa anstille forsøksdrift med saadanne ovne, saa at man kan træffe sit valg paa basis av virkelig praktiske erfaringer.

Det eneste sted, hvor en saadan forsøksdrift kunde arrangeres, var paa Notodden, hvor Norsk hydro-elektrisk Kvælstofaktieselskap har en salpeterfabrik i drift og hvor saaledes de fornødne anordninger allerede fandtes til utnyttelse av den ved prøvedriften indvundne salpetersyre. Norsk hydro-elektrisk Kvælstofaktieselskap erklæret sig ogsaa villig til med vort selskap at træffe følgende ordning:

Vort selskap erholdt ret til paa Norsk hydro-elektrisk Kvælstofaktieselskaps grund paa Notodden at opføre de for en saadan prøvedrift fornødne bygninger, hvorav blot det elektriske ovnshus i denne forbindelse er av betydning, saaledes at Norsk hydro-elektrisk Kvælstofaktieselskap hadde ret og pligt til efter prøvedriftens utløp at overta de opførte bygninger m. v. efter visse derom nærmere fastsatte regler. Samtidig forpligtet Norsk hydro-elektrisk Kvælstofaktieselskap sig til at stille til vort selskaps forføining for et tidsrum av høist et aar, regnet fra vor prøvedrifts igangssettelse, kraften fra en av sine generatorer paa dets elektriske kraftstation ved Svælgfos, hvilket repræsenterer et samlet kraftkvantum av 10 000 elektr. hk.

Som vederlag herfor skulde vort selskap til Norsk hydro-elektrisk Kvælstofaktieselskap erlægge en sum, der var beregnet paa at dække det produktionstap, Norsk hydro-elektrisk Kvælstofaktieselskap selv vilde lide ved for den omhandlede tid at være berøvet kraften fra den ene av sine generatorer, men som ikke er beregnet paa at give Norsk hydro-elektrisk Kvælstofaktieselskap nogen gevinst utover erstatningen for produktionstapet. Paa den anden side forpligter Norsk hydro-elektrisk Kvælstofaktieselskap sig til at overta til visse priser den salpetersyre eller nitrit, der maatte bli produceret ved vor forsøksdrift.

Uanset at der blandt medlemmerne av vor direktion findes utenlandske statsborgere, er kongelig tilladelse i ethvert fald ufor nøden til denne kontrakts gjennomførelse forsaavidt angaar den temporære disposition over grund, der gjennom kontrakten er tilstaat vort selskap. Denne dispositionsret vil nemlig i ethvert fald bli langt kortere end 10 aar (jfr. lov av 9de juni 1903 § 1 sidste led sammenholdt med kgl. resol. av 9de november 1889 post 1 og 4).

Forsaavidt angaar spørsmålet om nødvendigheten av tilladelse til gjennomførelse av kontraktens bestemmelser angaaende elektrisk kraft, er vort selskap av den mening, at saadan tilladelse i og for sig ikke skulde være fornøden, naar det som her kun gjælder en rent provisorisk disposition, der ikke kan overstige et aar. Det er nemlig efter vor opfatning naturligst at forstaa loven av 28de mai 1907 og de provisoriske love angaaende vandfald m. v., hvortil denne lov henviser, derhen, at ogsaa for disse undtagelsen i den generelle lov av 9de juni 1903 er gjældende.

Dette er grunden til, at intet andragende om saadan tilladelse blev indsendt samtidig med det andragende, vi under 28de december 1908 indsendte om den rent tekniske tilladelse til utførelsen av selve det elektriske ovnsanlæg.

Imidlertid har vi underhaanden bragt i erfaring, at denne vor opfatning av tilladelsens unødvendighet neppe deles av myndig-

heterne og under disse omstændigheter tillater vi os derfor under ethvert forbehold om vor opfatnings rigtighet — at andrage om tilladelse til at utøve ovennævnte disposition over kraften fra en av Norsk hydro-elektrisk Kvælstofaktieselskaps generatorer.»

Saken har av departementet gjennom amtmanden i Bratsberg amt været forelagt Hiterdals herredsstyre, der i møte den 9de mars 1909 har anbefalt, at andragendet indvilges. Amtmanden har i skrivelse av 20de s. md. meddelt, at han intet ved at erindre mot andragendets indvilgelse.

Departementet vil anbefale, at der i medhold av lov av 28de mai 1907 indeholdende tillæg til lov om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald av 12te juni 1906, kfr. lov av 23de mars 1909, meddeles koncession paa den ansøkte kraftleie.

Da der i nærværende tilfælde alene handles om kraftleie for et kort tidsrum (et aar) til igangsættelse av en forsøksdrift finder departementet, at der ikke bør opstilles nogen betingelser for koncessionens meddelelse.

I henhold til det anførte tillater man sig at

indstille:

At det i medhold av lov av 28de mai 1907 indeholdende tillæg til lov om adgang til at erhverve skog, bergverk eller vandfald av 12te juni 1906, jfr. lov av 23de mars 1909, meddeles A/S De norske Salpeterverker tilladelse til for et tidsrum av 1 aar at leie op til 10 000 elektriske hestekræfter, beregnet paa forbruksstedet, fra Norsk hydro-elektrisk Kvælstofaktieselskap for igangsættelse av en forsøksfabrik paa Notodden.

49. A/S Toten Potetmelfabrik.

(Erhverv av vandfald i Lena elv i Østre og Vestre Toten).

Kgl. resol. av 16de april 1909.

Med skrivelse fra amtmanden i Kristians amt av 20de mars 1909 er til departementet indkommet et andragende fra A/S Toten

Potetmelfabrik ved advokat Th. Hoel, Kap, om tilladelse til at erhverve vandfaldsrettigheter i Lena elv i Østre og Vestre Toten.

Av andragendet hitsættes følgende:

«Paa vegne av A/S Toten Potetmelfabrik av Østre Toten, Kristians amt, tillater jeg mig at vedlægge:

1. Indberetning, datert 28de novbr. 1904 fra akkordstyret i A/S Totens Potetmelfabriks akkordbo.
2. Utskrift av samme selskaps forhandlingsprotokol for møterne 20de decbr. 1904 og 23de januar 1905.
3. Utskrift av A/S Toten Potetmelfabriks forhandlingsprotokol for møte den 4de septbr. d. a.
4. Love for A/S Toten Potetmelfabrik.
5. Skrivelse fra A/S Totens Potetmelfabrik av 14de ds.

Den 15de mars 1897 stiftedes A/S Totens Potetmelfabrik med en kapital paa kr. 60 000,00. Selskapet byggede potetmelfabrik, mølle samt sag og høvleri paa Haajen med tilliggende tomter, dels i Østre og dels i Vestre Toten. Der indkjøptes endel vandrettigheter og Lena elv regulertes, saa man fik et vandfald paa ca. 60 hk. Se bilag 5.

Dette selskap maatte i 1904 søke akkord og blev efter at ha likvidert oppløst i 1905.

Den før 12te septbr. 1904 fungerte direktion hadde ved endossement av selskapets papirer paadrat sig et ansvar paa ca. kr. 120 000,00. Den bestod av d'herrer Anton Alfstad, Gustav Gaarder og Gustav Bøe, samtlige gaardbrukere i Østre Toten. Disse mænd maatte kjøpe alle selskapets eiendomme, se bilag 2. Det blev dengang forgjæves søkt at faa dannet et nyt aktieselskap. Efter Anton Alfstads død i 1906 indtraadte hans enke, fru Berte Alfstad, som eier av hans part.

I høst solgte Gustav Bøe sin tredjepart til d'herrer Olaf Nøkleby, Ole Fodstad, Ole P. Sukkestad, Edvard Lunde og Johan Ruud, samtlige av Østre Toten. Da det blev saa mange sameiere og tillike for at lette adgangen til at faa flere av bygdens gaardbrukere med, besluttedes det at opprette et

nyt aktieselskap, Toten Potetmelfabrik, og blev dette konstituert i møte den 4de septbr. d. a., se bilag 3.

Det bemerkes, at samtlige aktier eies av indvaanere i Østre Toten og at bestyrelsen har sit sæte her i bygd.

Dette nye aktieselskap, Toten Potetmelfabrik, skal nu ha hjemmel paa de faste eiendomme:

G.nr. 185, br.nr. 1, Haajen, av skyld mark 3,86, i Østre Toten; g.nr. 185, br.nr. 3, Tomta, av skyld mark 0,09, i Østre Toten; g.nr. 165, br.nr. 2, servitut av Fæstad, av skyld mark 0,30, i Østre Toten; g.nr. 190, br.nr. 12, servitut av Gjerstadbruket, av skyld mark 0,58, i Vestre Toten; g.nr. 190, br.nr. 17, Sagpladsen, av skyld mark 0,45, i Vestre Toten; g.nr. 189, br.nr. 2, potetmelfabrikkens servitut, av skyld mark 0,23, i Vestre Toten.

Til disse eiendomme hører, som anført, et samlet vandfald i Lena elv. Faldhøiden er ca. 12,5 meter med ca. 60 effektive hestekræfter.

I henhold til love av 12te juni 1906, 23de mars 1907 og 28de mars 1908 andrages her ved om tilladelse for aktieselskapet Toten Potetmelfabrik til at faa skjøte paa de foran nævnte eiendomme med det dem tilliggende vandfald i Lena elv i Østre og Vestre Totens tinglage.»

De i andragendet paaberaabte bilag vedlægges.

Andragendet har av amtmanden i Kristians amt været forelagt Østre Totens samt Kolbus herredsstyrer, der i møter henholdsvis 21de januar og 12te mars 1909 har uttalt, at de intet har at erindre mot indvilgelsen av den ansøkte tilladelse.

Amtmanden har i ovennævnte skrivelse av 20de mars 1909 anbefalt, at andragendet indvilges.

Vasdragsdirektøren har i en paa foranledning avgit uttalelse av 29de mars 1909 bemerket følgende:

«Ved det omhandlede vandfald har Lena et nedbørsfelt av ca. 200 km.². Aargangsvand uten regulering kan ansættes til 2,4 l. pr. sek. pr. km.², eller ialt 0,48 m.³ pr. sek.

Under forutsætning av, at faldet er 12,5 m., som angit, vil vandkraften uten regulering ved lavvand være ca. 60 effektive h.k. Vasdraget har ingen gode naturlige betingelser for regulering, hvorfor nogen større forøkelse av vandkraften ikke kan forutsættes gjenført paa denne maate.

Jeg tillater mig at anbefale, at det nye aktieselskap meddeles tilladelse til at erverve dette forholdsvis lille vandfald uten specielle betingelser.»

Departementet finder at kunne anbefale, at der i medhold av lov av 12te juni 1906 om adgang til at erverve skog, bergverk eller vandfald, jfr. lov av 23de mars 1909, meddeles koncession paa den ansøkte erhvervelse.

Man finder derhos, at der ikke i nærværende tilfælde, hvor vedkommende vandfalds effektivitet alene utgjør 60 h.k. bør oppstilles særskilte koncessionsbetingelser.

Man tillater sig saaledes at

indstille:

At det i medhold av lov av 12te juni 1906 om adgang til at erverve skog, bergverk eller vandfald, kfr. tillægslov av 23de mars 1909 tillates A/S «Toten Potetmelfabrik» at erverve vandfaldsrettigheter i Lena elv tilhørende eiendommene:

G.nr. 185, br.nr. 1, Haajen, i Østre Toten; g.nr. 185, br.nr. 3, Tomta, i Østre Toten; g.nr. 165, br.nr. 2, servitut av Fæstad, i Østre Toten; g.nr. 190, br.nr. 12, servitut av Gjerstadbruket, i Vestre Toten; g.nr. 190, br.nr. 17, Sagpladsen, i Vestre Toten; g.nr. 189, br.nr. 2, Potetmelfabrikkens servitut, i Vestre Toten.

50. A/S Kinservik.

Jfr. foran nr. 29 m. fl.

(Forandring i Reguleringsplaner).

Kgl. resol. av 11te mai 1909.

Stortinget har under 30te april 1909 ved behandlingen av indstilling fra den kombinerte justis- og landbrukskomite angaaen-

de forandring i de ved kgl. resol. av 13de mai 1908 fastsatte planer for regulering av forskjellige vand i Kinsovasdraget fattet følgende beslutning:

«Stortinget har intet at bemerke ved, at planerne for den ved kgl. resol. av 13de mai 1908 Aktieselskapet Kinservik tillatte regulering av forskjellige vand i Kinsovasdraget indvilges forandret saaledes, at reguleringen av Veivand og Fodnastølvand samt utløps- (tilløps-) tunnelen fra Rjuvevand med tunnelutslag, rørledninger, avstængningsschakt, fordelingsschakt m. v. utføres i det væsentlige overensstemmende med den av Aktieselskapet Vattenbyggnadsbyrå under 2den mars 1909 avgivne utredning og plan.»

Denne beslutning er overensstemmende med den i saken for Stortinget fremsatte kgl. proposition. st.prp. nr. 86, 1909, og med ovennævnte av Stortingets kombinerte justis- og landbrukskomite avgivne indstilling, indst. S. nr. 119, 1909, hvorav avtryk vedlægges.

Departementet vil efter det saaledes foreliggende anbefale, at der i henhold til vasdragslovens §§ 25 og 29 meddeles samtykke til de i Stortingets ovenomhandlede beslutning nævnte planforandringer paa betingelse av, at forsaavidt der ved den ændrede reguleringsplan maatte opnaaes i det hele mere end 65 000 elektriske hestekræfter i projektert kraftstation ved Hølen, skal der for det saaledes overskytende kraftkvantum betales en aarlig avgift til statskassen av kr. 1,00 pr. hestekraft, jfr. ovennævnte proposition side 4.

De for koncessionen av 13de mai 1908 oppstillede vilkaar blir selvfølgelig fremdeles gjældende uanset planforandringene.

Man skal paa foranledning opplyse, at det ifølge meddelelse fra selskapets vedkommende er forutsætningen, at dette paa egen bekostning har i tilfælde at foreta saadanne forandringer eller omlægninger av bestaaende adkomster (herunder veier, vadesteder, broer), at disse under og efter de foretagne reguleringer og opdæmninger ved enhver

vandstand blir mindst like gode og farbare som før.

Man tillater sig saaledes at

indstille:

At planerne for den ved kgl. resol. av 13de mai 1908 Aktieselskapet Kinservik tillatte regulering av forskjellige vand i Kinsovasdraget i henhold til §§ 25 og 29 i lov om vasdragenes benyttelse m. v. av 1ste juli 1887 tillates forandret saaledes, at reguleringen av Veivand og Fodnastølvand samt utløps- (tilløps-) tunnelen fra Rjuvevand med tunnelutslag, rørledninger, avstængnings-schakt, fordelingsschakt m. v. utføres i det væsentlige overensstemmende med den av Aktiebolaget Vattenbyggnadsbyrå under 2den mars 1909 avgivne utredning og plan. Tilladelsen er betinget av, at forsaavidt der ved den ændrede reguleringsplan maatte opnaaes i det hele mere end 65 000 elektriske hestekrafter i projektert kraftstation ved Hølen, skal der for det saaledes overskytende kraftkvantum betales en aarlig avgift til statskassen av kr. 1,00 pr. hestekraft.

51. Norsk hydro-elektrisk Kvælstofaktieselskap.

(*Erhverv av grund i Hitterdal*).

Kgl. resol. av 20de august 1909.

Ved kgl. resol. av 27de januar 1906 blev det i medhold av § 1 i lov av 9de juni 1903 om adgang for andre end norske statsborgere til at erhverve fast eiendom eller bruksret over grund her i riket tillatt Norskhydro-elektrisk kvælstofaktieselskap i Hitterdal tinglag at erhverve forskjellige eiendomme og rettigheter for utbygning av Svælgfossen samt til anlæg av en projektert fabrikk for utnyttelse av Svælgfos's kraft m. v.

Endvidere blev der ved kgl. resol. av 10de mai 1906 i henhold til ovennævnte lov tillatt det samme selskap yderligere at erhverve en eiendom i Hitterdal.

Man vedlægger avskrifter av de til grund for ovennævnte kgl. resol. liggende departementsforedrag.

Med skrivelse fra amtmanden i Brats-

berg amt av 11te august 1909 er til departementet indkommet et andragende fra Norsk hydro-elektrisk kvælstofaktieselskap om tilladelse til at erhverve 2 arealer av eiendommene Tinne og Vaala i Hitterdal.

Av andragendet hitsættes følgende:

«Norsk hydro-elektrisk kvælstofaktieselskap tillater sig herved under henvisning til lov av 9de juni 1903, § 1, at andra om tilladelse til at erhverve følgende arealer av eiendommene g.nr. 44, br.nr. 1, Tinne og g.nr. 43, br.nr. 2, Vaala, begge i Hitterdal:

1. Det paa vedlagte kart (inv.nr. B 26) med rødt avmerkede areal, betegnet med bogstaverne L. M. N. O., av størrelse 2 100 m.². Dette areal tilhører eiendommen Tinne, g.nr. 44, br.nr. 1.
2. Det paa vedlagte kart over «Del av Notodden med reguleringsplan» (inv.nr. H 35) med rødt farvede areal, der begrænses mot øst av Tinosbanen, mot nord av den nye projekterte vei til Saude, mot vest til en ny projektert gate og mot syd til selskapets øvrige eiendom. Arealet er paa kartet avmerket med bogstaverne A. B. C. D. E. F. G. H., og utgjør ialt ca. 19¹/₂ maal. Det tilhører delvis eiendommen g.nr. 44, br.nr. 1, Tinne, og delvis eiendommen g.nr. 43, br.nr. 2, Vaala.

Vi skal tillate os at oplyse, at begge de ovenfor nævnte arealer skal anvendes til opførelse av arbeider- og funktionærbo-liger.»

De i andragendet paaberaabte karter vedlægges.

Saken har av amtmanden været forelagt Hitterdal herredsstyre, der i møte den 17de juli 1909 har fattet følgende beslutning:

«Andragendet kan ikke anbefales, og henstilles det paa det mest indtrængende at den ansøkte koncession ikke meddeles.

Selskapet raader allerede over meget betydelige arealer paa stedet. Atter at gi selskapet adgang til erhvervelse av saapas store arealer, som her er spørsmål om, vil medføre, at der blir liten eller ingen plads tilbake for offentlig eller privat bebyggelse paa de centrale steder.»

I anledning av herredsstyrets beslutning om ikke at anbefale andragendet til indvilgelse har samtlige arbeidere ved Notodden salpeterfabrikker indsendt en forestilling til amtmanden, datert 27de juli 1909.

Av forestillingen hitsættes følgende:

«Et eventuelt avslag av det indgivne andragende vil medføre at et større antal arbeidere hindres i at faa en bra bolig, nogenlunde i nærheten av arbeidsstedet og overhodet være ensbetydende med, at adgangen for arbeiderne til at faa leiet familiebekvemmeligheter i en utstrækning, der endog blot tilnærmedesvis svarer til behovet, praktisk talt stenges. Forholdene her paa stedet er nu saadan, at de arbeidere, som ikke kan faa plads i de allerede av salpeterfabrikkerne byggede arbeiderboliger, i stor utstrækning maa leve adskilt fra sin familie, idet husmangelen — og dermed ogsaa leiepriserne — gjør det umulig at skaffe fornødent husrum. En stor del av arbeiderne er altsaa nødt til at føre to husholdninger. Forøvrigt er ogsaa for enslige personer adgangen til at skaffe sig hus saa innskærket, at forholdet i sin almindelighet maa karakteriseres som en ren nødtilstand.

Nogen faktiske eksempler taler i saa henseende saa tydelig, at enhver nærmere kommentar maa ansees overflødig.

I reglen beboes de værelser, som disponeres til bortleie for ugifte personer, av 3 til 6 mand. Imidlertid er der flere av fabrikkernes arbeidere som endog maa dele værelse med op til 8 personer, og for mange er det umulig at opdrive almindelige beboelsesleiligheter, selv under de aller tarveligste vilkaar. Betegnende i saa henseende er det, at en familie, som har været bosiddende paa Notodden i længere tid, ikke har kunnet oppnaa anden bekvemmelighet end et bryggerhus. For denne bekvemmelighet betales der kr. 21,00 pr. maaned!

Med hensyn paa den av fabrikkene tænkte bebyggelsesmaate, finder arbeiderne at kunne gi denne sin ubetingede anbefaling.»

Amtmanden har i ovennævnte skrivelse av 11te august 1909 uttalt følgende:

«Idet jeg hermed oversender andragende fra Norsk hydro-elektrisk kvælstofaktieselskap om at erhverve som eiendom 2 arealer av eiendommene Tinne og Vaala i Hiterdal skal jeg tillate mig at opplyse, at jeg ved personlig nærvær har undersøkt disse arealer, som agtes benyttet som tomter for arbeider- og funktionærboliger.

Disse arealer ligger paa samme plataa, hvor selskapet har opført administrationsbygning og endel ingeniørboliger. De ligger ikke i umiddelbar nærhet av Notoddens centrale bebyggelse, saaledes som man kan faa indtryk av ved at læse utskriften av herredsstyrets behandling av saken.

I den centrale del av de arealer, som antagelig vil bli lagt ind under den eventuelle bykommune er der paa flere steder plads for de offentlige bygninger, som i sin tid maatte tiltrænges.

Idet jeg forøvrig henviser til en skrivelse av 27de f. m. til amtet fra arbeidere ved Notodden salpeterfabrikker, kan jeg kun bekræfte, hvad deri anføres om bolignøden paa Notodden. Da der desuten baade av hensyn til ildssikkerheten og de sanitære forhold er mest betryggende, at arbeiderboligerne opføres av selskapet, kan jeg ikke andet end anbefale andragendet.»

Departementet finder efter de foreliggende opplysninger og erklæringer at kunne anbefale, at andragendet indvilges og tillater sig saaledes at

indstille:

At der i medhold av § 1 i lov om adgang for andre end norske statsborgere til at erhverve fast eiendom og bruksret over grund her i riket av 9de juni 1903 tillates Norsk hydro-elektrisk kvælstofaktieselskap overensstemmende med indsendt andragende at erhverve til bebyggelse med arbeider- og funktionærboliger 2 arealer av eiendommene g.nr. 44, br.nr. 1, Tinne og g.nr. 43. br.nr. 2, Vaala, begge i Hiterdal.

St. prp. nr. 1. Hovedpost IX A.

(1915.)

Kap. 10.

Om elektricitetsvæsenets budget for terminen 1ste juli 1915 til 30te juni 1916.

Arbejdsdepartementets indstilling av 30te december 1914, som er bifaldt ved kongelig resolution av samme dag.

(Foredraget av statsraad Urbye.)

Departementet skal herved avgi forslag til budget for elektricitetsvæsenet for budgetterminen 1ste juli 1915—30te juni 1916.

Indtægter.

(Hovedpost IX A, kap. 6).

Indtægtene, som bestaar i avgifter for tilsyn med elektriske anlæg, var for budgetterminen 1913—1914 anslaat til kr. 45 000,00. De har utgjort kr. 51 906,16. For indeværende

termin er de anslaat til kr. 50 000,00. For kommende termin har tilsynsmændene anslaat indtægterne i de forskjellige distrikter til:

I 1ste distrikt	kr. 14 000,00
I 2det —	» 14 500,00
I 3dje —	» 10 200,00
I 4de —	» 10 700,00
I 5te distrikt:	
a. 2 sydlige amter	kr. 6 000,00
b. 3 nordlige amter	» 5 000,00
	<hr/>
	» 11 000,00
	<hr/>
	Tilsammen kr. 60 400,00

Bilag: 1. Indberetning fra Elektricitetskommissionen. 2. Indberetning fra tilsynsmanden i 1ste distrikt. 3. Indberetning fra tilsynsmanden i 2det distrikt. 4. Indberetning fra tilsynsmanden i 3dje distrikt. 5. Indberetning fra tilsynsmanden i 4de distrikt. 6. Indberetning fra tilsynsmanden i 5te distrikt. 7. Indberetning fra assistenten i 5te distrikt. 8. Skrivelse fra Elektricitetskommissionen til Arbejdsdept. et av 29de december 1914. 9. Skrivelse fra formanden i den Internationale Elektrotekniske Kommission, som er Elektroteknisk Komité, av 19de december 1914.

Departementet antar, at indtægtene for kommende termin vil kunne opføres med kr. 60 000,00.

Utgifter:

(Hovedpost IX A, kap. 10).

Tit. 1. Vedkommende den ved lov av 16de mai 1896 anordnede Elektricitetskommission.

Til bestridelse av utgifter ved denne kommission er for indeværende budgettermin (1ste juli 1914—30te juni 1915) bevilget kr. 9 300,00, hvorav kr. 1 200,00 som løn til kommissionens formand, kr. 1 800,00 som løn til kommissionens sekretær, kr. 1 000,00 som løn til en assistent og kr. 5 300,00 til forskjellige utgifter, deri indbefattet løn til kommissionens øvrige medlemmer med suppleanter, reiseutgifter for kommissionen og sekretæren samt utgifter til leie av lokale (jfr. St. prp. nr. 1 for 1914, hovedpost IX A, kap. 8, tit. 1, og indst. S. nr. 47 for s. a.).

Med hensyn til bevilgning til kommissionens utgifter i kommende budgettermin foreslaar kommissionen i skrivelse til departementet av 17de oktober 1914 opført kr. 10 500,00, idet den bemerker følgende:

«I sit budgetforslag for 1914—15 foreslog Elektricitetskommissionen, at utgiftene opføres med kr. 10 500,00, og foreslog samtidig paa grund av den økede arbeidsmengde, at formandens, sekretærens og assistentens løn forhøies henholdsvis fra kr. 1 200,00 til kr. 1 800,00, fra kr. 1 800,00 til kr. 2 400,00 og fra kr. 840,00 til kr. 1 000,00. Assistentens løn blev forhøiet som av kommissionen foreslaa, derimot ikke formandens og sekretærens paa grund av en eventuel fremtidig omordning av Elektricitetskommissionen. Til kommissionens utgifter blev for terminen 1914—15 bevilget kr. 9 300,00.

For terminen 1913—14 er til kommissionens utgifter bevilget kr. 9 000,00 og medgaat kr. 7 617,86. Der er saaledes anvendt kr. 1 382,14 mindre end paaregnet. Denne besparelse er væsentlig fremkommet derved, at kommissionens sekretær avgik ved døden i aarets løp og der hengik nogen tid, inden ny sekretær kunde ansættes. Av denne grund blev kommissionens virksomhet en tid hæmmet, hvorfor ogsaa medlemmernes honorarer blev reduceret. Væsentlig av samme grund blev

kommissionen i foregaaende termin hindret fra at foreta de forutsatte reiser for at besigtige større nye anlæg.

Den saaledes indtrufne forsinkelse i arbeidet har naturlig medført, at arbeidsmengden for tiden er noget forøket, besparelse vil derfor i aar ikke kunne stilles i utsigt. Der forestaar nemlig betydelige arbeider, som f. eks. nye høispændingsforskrifter m. v. samt befaring av flere større nyanlæg, der vil bli sat i drift i den nærmeste fremtid.

Hertil kommer at arbeidet med kontrolberegning av avgifter vedkommende elektriske anlæg er i stadig stigning, saaledes at der hertil maa paaregnes at ville paaløpe ikke uvæsentlige merutgifter — kfr. departementets skrivelse til Elektricitetskommissionen av 5te oktober 1914.

vad lønningerne angaar tillater kommissionen sig at bemerke:

I kommissionens forslag til budget for 1914—15 foreslog man formandens løn forhøiet fra kr. 1 200,00 til kr. 1 800,00 og sekretærens løn forhøiet fra kr. 1 800,00 til kr. 2 400,00. Herom uttaler jernbanekomiteen i sin indstilling av 26de januar 1914 (Indst. S. nr. 47 — 1914):

«Man mener dog, at der er et misforhold tilstede mellem formandens og de to øvrige kommissionsmedlemmers løn og gaar ut fra, at dette blir rettet i næste forelæg ved bestemt forslag om forhøielse av formandens løn, hvis der ikke gjennom lovforandring inden den tid er rettet paa misforholdet.»

Kommissionens arbeide er fremdeles i stadig og jevn stigning. Kommissionen foreslaar derfor i overensstemmelse med jernbanekomiteens indstilling og under henvisning til foranstaaende bemerkninger følgende budget for aaret 1915—16:

1. Lønninger:	
Formandens løn	kr. 1 800,00
Sekretærens »	» 2 400,00
Assistentens »	» 1 000,00
	kr. 5 200,00
2. Honorarer til medlemmerne,
kontorhold (inkl. husleie) og
tilfældige utgifter, reiser etc.	» 5 300,00
	kr. 10 500,00»

Under henvisning til den av Elektricitetskommissionen citerte uttalelse av vedkommende stortingskomite skal departementet bemerke, at man vilde anset det ønskelig nu at kunne foreslaa en forhøielse av formandens løn. Da man imidlertid paa grund av de foreliggende forhold iaar gjennomgaaende har maattet la spørsmålet om lønsforhøielser

utstaa, finder man at maatte opføre lønnen uforandret med kr. 1 200,00.

Heller ikke vil man kunne foreslaa nogen lønsforhøielse for sekretæren, idet man skal bemærke, at den nuværende sekretær kun har indehat stillingen fra 24de april 1914. Stillingen er en bipost.

Forøvrig tiltrær man kommissionens forslag og vil saaledes anbefale, at der til bestridelse av kommissionens udgifter for kommende termin opføres kr. 9 300,00.

Det bemærkes, at honoraret til de 2 medlemmer, hvis løn aarlig bestemmes av departementet i forhold til det arbeide og det antal møter, medlemmerne i aarets løp har hat, for budgetterminen 1ste juli 1913—30te juni 1914 er fastsat til henholdsvis kr. 909,00 og kr. 733,00. Som honorar til 2 av suppleantene er utbetalt henholdsvis kr. 137,00 og kr. 100,00. Til de nævnte 2 medlemmer og 2 suppleanter er der saaledes for budgetter-

minen 1ste juli 1913—30te juni 1914 tilsammen utbetalt kr. 1 879,00. I det hele er der til kommissionens udgifter i nævnte termin medgaat kr. 7 617,86 mot bevilget kr. 9 000,00. Med hensyn til besparelsen henvises til kommissionens ovenfor indtagne skrivelse av 17de oktober 1914. Angaaende kommissionens virksomhet i budgetterminen 1ste juli 1913—30te juni 1914 er av kommissionen avgit vedlagte¹ indberetning, hvortil man tillater sig at henvise.

Til. 2. Vedkommende tilsynet med elektriske anlæg.

Utgiftene ved tilsynet med elektriske anlæg har i budgetterminen 1913—1914 sammenholdt med de bevilgede beløp utgjort følgende:

	evilgning.	Regnskap.
	Kr.	Kr.
1. Lønninger	22 200,00	22 200,00
2. Kontorhold	4 000,00	4 464,30
3. Ekstrahjælp	2 900,00	2 890,55
4. Skyss- og kostgodtgjørelse	11 150,00	11 866,86
5. Reisestipendier	800,00	800,00
6. Tilfældige udgifter	300,00	535,12
	41 350,00	42 756,83

For indeværende termin (1914—1915) er utgiftene bevilget med kr. 49 927,00.

For næste termin foreslaar tilsynsmændene (og assistenten i 5te distrikt) utgiftene opført med følgende beløp:

¹ Trykt som bilag 1.

St. prp. nr. 1. Hovedpost IX A.
Kap. 10, nr. 1-3. Om elektricitetsvæsenets budget.

1913

1ste distrikt.

1. Løn til tilsynsmanden	kr.	4 000,00	
2. — » en assistent	»	2 600,00	
3. — » en assistent	»	2 200,00	
4. Kontorhold	»	1 300,00	
5. Kontorhjælp (til kontordame)	»	1 000,00	
6. Skyss- og kostgodtgjørelse	»	2 600,00	
			kr. 13 700,00

2det distrikt.

1. Løn til tilsynsmanden	kr.	4 000,00	
2. — » en assistent	»	2 400,00	
3. — » en assistent (midlertidig)	»	2 200,00	
4. Kontorhold	»	1 150,00	
5. Midlertidig kontorhjælp	»	1 000,00	
6. Skyss- og kostgodtgjørelse	»	3 500,00	
			» 14 250,00

3dje distrikt.

1. Løn til tilsynsmanden	kr.	3 000,00	
2. — » en ny midlertidig assistent	»	2 200,00	
3. Kontorhold	»	660,00	
4. Skyss- og kostgodtgjørelse	»	2 600,00	
5. Nye maaleinstrumenter	»	250,00	
			kr. 8 710,00

4de distrikt.

1. Løn til tilsynsmanden	kr.	3 500,00	
2. — » en assistent	»	2 200,00	
3. Kontorhold	»	900,00	
4. Skyss- og kostgodtgjørelse	»	3 500,00	
5. Tillæg til indkøb av maaleinstrumenter	»	60,00	
			» 10 160,00

5te distrikt.

(Under forudsætning av at den nuværende ordning av tilsynet bibeholdes.)

A. 1. Løn til tilsynsmanden	kr.	2 000,00	
2. Kontorhold	»	500,00	
3. Skyss- og kostgodtgjørelse	»	1 600,00	
			kr. 4 100,00
B. 1. Løn til assistenten	kr.	2 000,00	
2. Kontorhold	»	500,00	
3. Skyss- og kostgodtgjørelse	»	1 400,00	
			» 3 900,00
			kr. 8 000,00
			Tilsammen kr. 54 820,00

Tilsynsmanden i 1ste distrikt har i skrivelse av 20de oktober 1914 anført følgende:

«Gagene er opført efter lønsregulativet.

Kontorutgiftene har jeg opført med kr. 150,00 mer end for nuværende termin, da der paa grund av forøkelse av personalet tiltrænges en del kontorinventar.

Til ekstrahjælp paa kontoret er beløpet forhøiet fra kr. 720,00 til kr. 1 000,00, da kontorarbeidet stadig økes og maa antas yderligere at øke, naar den nye assistent tiltræder.

Beløpet til skyss- og kostgodtgjørelse har jeg kun forhøiet med kr. 200,00, idet det har vist sig, at det tidligere budgetterte beløp ikke er helt medgaaet.

Under forutsætning av at jeg kan erholde den nødvendige permission, har jeg tænkt til høsten 1915 at besøke utstillingen i San Francisco og delta i det møte, som den Internationale Elektrotekniske Kommission holder dersteds, samt studere endel høispændte anlæg i Amerika.

Utgiftene ved en saadan reise vil antagelig beløpe sig til kr. 2 000,00. Da jeg ikke kan vente, at staten vil bekoste hele reisen, tillater jeg mig at andra om et bidrag av kr. 1 000,00 til denne reise.»

Tilsynsmanden i 2det distrikt har i skrivelse av 12te oktober 1914 anført følgende:

«Til kontorhold har jeg fundet at maatte foreslaa opført kr. 50,00 mer end for indeværende budgetaar av hensyn til, at utgiftene til husleie og opvarmning er en del forøket.

Til kontorhjelpe, hvortil der for de to sidste budgetaar har været bevilget kr. 800,00, har jeg, av hensyn til at kontorarbeidet stadig vokser, fundet at maatte foreslaa opført kr. 1 000,00. Beløpet er i sin helhet forutsat anvendt til løn for en kontordame.

Assistent Atneosens løn har jeg opført med et alderstillæg av kr. 200,00 overensstemmende med regulativet.

De øvrige utgiftsposter har jeg opført med samme beløp som for indeværende budgetaar.»

Tilsynsmanden i 3die distrikt har i skrivelse av 16de oktober 1914 bl. a. anført følgende:

«Utgiftene har jeg tillatt mig at foreslaa opført med tilsammen kr. 2 960,00 mere end for indeværende termin bevilget, og til begrundelse herav skal jeg til de enkelte poster anføre følgende:

Ad post 2. Arbeidet saavel med besigtigelserne som paa kontoret er tiltat i en saa betydelig grad, at jeg nu ikke paa langt nær kan overkomme dette alene, hvilket bl. a. følgende opplysninger formentlig vil gi et tydelig bilde av.

I 3dje distrikt forefindes idag 216 i drift værende anlæg. Desuten er til idag anmeldt til utførelse 31 nye anlæg hvorav 12 større og mindre kraftoverføringsanlæg samt elektricitetsverker. Blandt disse sidste er 3 interkommunale anlæg med tilsammen 10 by- og landkommuner, som tildels allerede har skaffet og fremdeles vil skaffe tilsynet et betydelig arbeide. Hertil kommer anlæggene paa Notodden og i Vestfjorddalen, som formentlig i nærmeste fremtid vil bli helt overtat av 3dje distrikt, samt arbeidet med de foran nævnte anlæg Rjukan II — eventuelt ogsaa Saudefaldene og kraftanlægget til Ri-ør.

Allerede ved indeværende termins utløp vil der altsaa være mindst 255 anlæg i drift og maa der desuten for kommende termin regnes med en tilvekst av antagelig mindst ca. 20 større og mindre anlæg foruten utvidelser av ældre anlæg.

Naar hensyn tages hertil og til distriktets store utstrækning med et derav følgende stort antal reisedage mener jeg, at det maa betegnes som «uomgjængelig nødvendig» at der ansættes en assistent, som jeg av hensyn til den bebudede omordning av tilsynet har opført som midlertidig.

Ad post 3. Til kontorhold er hittil bevilget kr. 550,00, men da der paa denne konto erfaringsmæssig blir et underskud paa ca. kr. 25,00 har jeg ment at dette beløp bør opføres som en fast utgift. Fra terminens begyndelse vil det desuten bli nødvendig at anskaffe en tilsynsprotokol nr. 2 til en pris av ca. kr. 36,00 samt en kopibok til ca. kr. 8,00. Fra kommende nytaar har jeg fundet det nødvendig ogsaa at opføre kontorets telefon paa mit navn i rikstelefonkatalogen, hvilket koster kr. 10,00 pr. aar. For resten — kr. 31,00 — av det foreslaaede beløp maa anskaffes en kontorstol m. v. til den nye assistent, likesom jeg antar at der vil medgaa noget mer til skrivesaker.

Endelig bemerkes, at da husleien her er sterkt stigende finder jeg at maatte ta forbehold for dennes vedkommende.

Ad post 4. Til skyss- og kostgodtgjørelse har jeg opført kr. 2 600,00 — altsaa kr. 800,00 mer end for indeværende termin bevilget. Denne merutgift er en nødvendig følge av at der ansættes en assistent.

Ad post 5. For det til nye maaleinstrumenter opførte beløp er tænkt anskaffet et nyt isolationsmaaleapparat samt en telefon

— maalebro for prøvning av jordforbindelser til beskyttelsesnet, beslag m. v.

For indeværende termin er til ekstrahjelp bevilget kr. 400,00 hvilket beløp bortfalder ved ansættelse av ny assistent.»

Tilsynsmanden i 4de distrikt har i skrivelse av 18de september 1914 bl. a. anført følgende:

«Angaaende utgiftene bemerkes, at jeg til kontorhold har opført kr. 100,00 mer end i forrige budgetforslag. Dette tillæg er nødvendig paa grund av arbeidets økning. Til reiseutgifter har jeg opført kr. 700,00 mer end i forrige termin. Dette beløp vil vistnok medgaa, skal alle reiser utføres i terminens løp. Til sammenligning anføres, at der i budgetterminen 1913—1914 medgik kr. 2 717,45 til reiseutgifter. Der skulde dog i terminens løp ha været utført adskillige flere reiser, hvis jeg hadde kunnet række alt. Endelig bemerkes, at jeg har opført kr. 60,00 som tillæg til det for indeværende termin bevilgede beløp til indkjøp av maaleinstrumenter. Det viser sig nemlig at den paatænkte maalebro til en pris av kr. 100,00 er temmelig ufuldstændig, hvorfor jeg endnu ikke har bestilt dette apparat. En brukbar maalebro vil komme paa kr. 150,00. Det bestilte isolationsmaaleapparat vil komme paa 125,00 mot bevilget kr. 115,00. Angaaende assistenten bemerkes, at denne efter min formening kan faa fast ansættelse for mit distrikts vedkommende. Selv om den i utkastet til lov om elektriske anlæg bebudede omordning av tilsynet snart skal bli gjennomført, antar jeg her i distriktet maa bli en fast assistent. Forholdet er litt anderledes i 1ste og 2det distrikt, hvor der tidligere er ansat faste assistenter.

Til reise stipendium for elektricitetsvæsenets funktionærer tillater jeg mig at anbefale opført kr. 800,00 som for indeværende budgettermin. Det er nemlig av stor betydning for disse som skal bedømme andres arbeide at ha fuldt kjendskap til, hvorledes de samme arbeider utføres andre steder, likesom det er av stor betydning, at den ene tilsynsmand har kjendskap til, hvorledes den anden bedømmer de forskjellige av tilsynet paabudte sikkerhetsforanstaltninger. Der klages nemlig stadig over, at tilsynsmændene i de forskjellige distrikter behandler den samme sak paa høist forskjellig maate. Dette forhold er høist uheldig. Efter min formening kunde dette avhjelpes ved, at tilsynsmændene kom sammen til drøftelse av de forskjellige spørsmal vedrørende forstaaelsen av forskriftenes bestemmelser. Jeg tillater mig derfor at fore-

slaa, at stipendiebeløpet for et aar anvendes til en saadan sammenkomst for tilsynsmændene.»

Tilsynsmanden i 5te distrikt har vakt motion om en omordning av tilsynet i distriktet, idet han har foreslaat, at assistenten i Tromsø, som nu i det væsentlige fører selvstændig tilsyn med anlæggene i de 3 nordligste amter, forflyttes til Trondhjem.

Man henviser angaaende denne sak til endel fra tilsynsmanden mottagne skrivelser der vedlægges. Efter avgivelsen av sit budgetforslag har tilsynsmanden i skrivelse av 20de decbr. 1914 ansøkt om at der for kommende budgettermin maa bli bevilget kr. 600,00 til ekstrahjelp for tilsynet i de to trondhjemske amter, dersom den nuværende ordning av tilsynet i 5te distrikt skal bibeholdes.

Elektricitetskommissionen har angaaende de fra tilsynsmændene mottagne budgetforslag i skrivelse av 26de november 1914 uttalt følgende:

«Tilsynsmanden i 3dje distrikt foreslaar ansat en midlertidig assistent. Kommissionen anbefalte ifjor, at assistenten i 2det distrikt i nogen av aarets maaneder stilles til disposition for tilsynsmanden i 3dje distrikt. Da imidlertid flere store nyanlæg er anmeldt til utførelse i distriktet likesom tilsynet med anlæggene paa Notodden og i Vestfjorddalen i den nærmeste fremtid blir overført fra 2det til 3dje distrikt vil kommissionen anbefale, at tilsynsmandens krav imøtekommes.

Med hensyn til spørsmålet om fast ansættelse av assistenten i 4de distrikt mener kommissionen at en saadan ordning antages at ville være heldig, forsaavidt tilsynets arbeide maa antages stadig fremover at ville økes.

I sit forslag til budget for 5te distrikt for terminen 1915—1916 av 14de september d. a. foreslaar tilsynsmanden at assistenten for Tromsø sløifes, og at en ny assistent for 5te distrikt ansættes med bopæl i Trondhjem.

Kommissionen er enig med tilsynsmanden i, at assistenten i 5te distrikt forflyttes til Trondhjem. Da imidlertid de indsendte forslag til utgiftsbudget for 5te distrikt alle er forskjellige, tillater kommissionen sig at fore slaa utgiftsbudgettet for 5te distrikt opført som følger:

1. Tilsynsmandens løn	kr. 2 200,00
2. Assistentens løn	» 1 800,00
3. Skyss- og kostgodtgjørelse	» 3 000,00
4. Kontorhold	» 800,00
	kr. 7 800,00

Saafermt departementet skulde finde, at den nuværende ordning bør bibeholdes, vil kommissionen tillate sig at foreslaa følgende fordeling av utgiftsbudgettet for 5te distrikt :

a. For de to trondhjemske amter :

1. Tilsynsmandens løn	kr. 2 000,00
2. Skyss- og kostgodtgjørelse	» 1 600,00
3. Til kontorhold	» 500,00
	kr. 4 100,00

hvilket er overensstemmende med tilsynsmandens budgetforslag av 5te november 1914. Paa grund av tilsynsmandens lange funksjonstid i forbindelse med økningen av tilsynets arbeide tillater kommissionen sig at anbefale tilsynsmandens aarlige løn forhøiet fra kr. 1 800,00 til kr. 2 000,00.

b. For de tre nordligste amter :

1. Assistentens løn	kr. 1 800,00
2. Skyss- og kostgodtgjørelse	» 1 200,00
3. Kontorhold	» 500,00
	kr. 3 500,00

I sit budgetforslag av 30te oktober d. a. opfører assistenten i 5te distrikt :

1. Assistentens løn	kr. 2 000,00
2. Skyss- og kostgodtgjørelse	» 1 400,00
3. Kontorhold	» 500,00
	kr. 3 900,00

Ved de øvrige av tilsynsmændene opførte poster finder man intet væsentlig at bemerke, hvorfor man vil anbefale disse vedtat med de opførte summer.

Tilsynsmanden i 1ste distrikt andrager om et statsbidrag av kr. 1 000,00 til — under forutsætning av at den nødvendige permission erholdes — at besøke verdensutstillingen i San Francisko høsten 1915 samt at studere høispændte anlæg i Amerika. Da tilsynsmanden i 1ste distrikt blev tildelt det for tilsynets funksjonærer bevilgede beløp til reise-stipendium i budgetaaret 1913—1914, finder kommissionen ikke at kunne anbefale tilsynsmændens andragende indvilget.

Kommissionen forutsætter, at der som

vanlig opføres et beløp av kr. 800,00 til reise-stipendium for tilsynsmændene. Forsaavidt departementet under de forhaandenværende omstændigheter skulde finde, at nævnte reise-stipendium ikke kan utdeles, vil kommissionen ikke undlate at paapeke det paatrængende nødvendige av, at der avholdes møter av tilsynsmændene sammen med Elektricitetskommissionen, som foreslaat av tilsynsmanden i 4de distrikt. Da utgiftene hertil ikke er medtat i tilsynsmændenes budgetter, vil disse i tilfælde maatte paaregnes overskredet.

Kommissionen vil derfor tillate sig at anbefale, at stipendiet for terminen 1915—1916 benyttes til at bestride utgiftene ved et møte mellem tilsynsmændene og Elektricitetskommissionen. Dette møte, der i tilfælde bør avholdes snarest mulig, kunde da eventuelt kombineres med en eksursion til et par indlandske anlæg og forøvrig benyttes til drøftelse av de nye høispændte forskrifter for elektriske anlæg.»

Departementet skal bemerke følgende :

Paa budgettet for indeværende termin er der, som det vil erindres, bevilget løn til tre nye midlertidige assistenter i 1ste, 2det og 4de distrikt. Tilsynsmændene i 1ste og 4de distrikt foreslaar, at de ny ansatte assistenter i disse distrikter nu meddeles fast ansættelse. Departementet antar imidlertid at spørsmålet herom bør utstaa til senere avgjørelse.

Efter uttalelsene i Stortinget ved behandlingen av budgettet for indeværende termin (Stortingsforhandlinger for 1914 s. 1031—1034) har departementet anset sig bemyndiget til eventuelt at foreta en omordning av tilsynet i 5te distrikt forsaavidt det kunde ske uten væsentlig forøkede utgifter. Departementet har dog ikke hittil truffet forføining hertil. Som ovenfor oplyst har tilsynsmanden foreslaat assistentposten i Tromsø overflyttet til Trondhjem, hvilket ogsaa anbefales av Elektricitetskommissionen. Departementet har været i tvil om hensigtsmæssigheten av en saadan forandring, idet det av hensyn til selve besigtigelsene og de mange konferanser mellem tilsynet og anlæggenes vedkommende kunde synes heldig, at der i de tre nordligste amter til stadighet var tilstede en representant for tilsynet. Departementet vil imidlertid anbefale, at der fra næste budgetaar forsøksvis indføres en saadan ordning, som

av Elektricitetskommissionen foreslaaet. Spørsmålet forutsættes paany optat, naar nærmere erfaring er vundet.

Videre bemerkes:

1. **Lønninger:** Tilsynsmanden i 3dje distrikt opfører løn til en midlertidig assistent med kr. 2 200,00. Dette forslag er, som det vil sees, anbefalt av Elektricitetskommissionen og tiltrædes av departementet.

Tilsynsmanden og assistenten i 5te distrikt foreslaar sine lønninger forhøiet fra kr. 1 800,00 til kr. 2 000,00. Under forutsetning av at assistenten i Tromsø overflyttes til Trondhjem har tilsynsmanden ansøkt om en lønsforhøielse til kr. 2 200,00. Begge de omhandlede stillinger er bistillinger og indgaar ikke under regulativet.

Tilsynsmanden er ansat i 1899 og assistentet i 1910. Naar assistenten nu overflyttes fra Tromsø til Trondhjem, vil tilsynsmanden faa den direkte ledelse av tilsynet i det hele distrikt, som omfatter de to Trondhjemske amter, Nørdlands, Tromsø og Finmarkens amter.

Under hensyn til det forøkede arbeide og ansvar, som herved paalægges tilsynsmanden, og hans lange tjenestetid vil departementet anbefale, at hans løn nu opføres med kr. 2 200,00, (svarende til begynderløn for assistenter, som indgaar under regulativet). Overensstemmende med kommissionens forslag opføres lønnen for assistenten uforandret med kr. 1 800,00.

De øvrige av tilsynsmændene opførte lønninger er de samme som for indeværende termin bevilget med regulativmæssige tillæg for tilsynsmanden i 1ste distrikt, for en assistent i 1ste og en i 2det distrikt paa henholdsvis kr. 393,00, kr. 200,00 og kr. 200,00.

I henhold hertil opfører man for næste termin følgende lønninger: 2 tilsynsmænd à kr. 4 000,00, 1 à kr. 3 500,00, 1 à kr. 3 000,00, 1 à kr. 2 200,00, 1 assistent à kr. 2 600,00, 1 à kr. 2 400,00, 4 à kr. 2 200,00 og 1 à kr. 1 800,00 = tilsammen kr. 32 300,00, hvorav lønstillæg kr. 1 193,00 (kr. 793,00 regulativmæssig) og ny løn kr. 2 200,00.

2. **Konforhold.** Hertil er for budgetterminen 1913—1914 bevilget kr. 4 000,00. Der medgik kr. 4 464,00. For terminen 1914—1915 er bevilget kr. 4 900,00. For næste

termin opfører man overensstemmende med tilsynsmændenes (for 5te distrikt Elektricitetskommissionens) forslag kr. 4 810,00 + de av tilsynsmændene i 3dje og 4de distrikt til indkjøp av maaleinstrumenter foreslaaede beløp kr. 250,00 og kr. 60,00, tilsammen kr. 5 120,00.

3. **Ekstra hjælp.** Hertil er for indeværende termin bevilget kr. 1 920,00, hvorav kr. 720,00 for 1ste distrikt, kr. 800,00 for 2det distrikt og kr. 400,00 for 3dje distrikt. For næste termin opfører man efter forslag fra vedkommende tilsynsmænd kr. 1 000,00 for 1ste distrikt og kr. 1 000,00 for 2det distrikt, tilsammen kr. 2 000,00.

4. **Skyss- og kostgodtgjørelse.** For budgetterminen 1913—1914 er hertil bevilget kr. 11 150,00. Der medgik kr. 11 866,00. For indeværende termin er bevilget kr. 13 100,00. For næste termin opfører man overensstemmende med tilsynsmændenes forslag kr. 16 000,00. Heri er indbefattet kr. 800,00 til bestridelse av utgiftene ved avholdelse av møte mellem tilsynsmændene og Elektricitetskommissionen eventuelt i forbindelse med en ekskursion til et par indenlandske anlæg.

Som det vil sees, finder Elektricitetskommissionen det paatrængende nødvendig, at der avholdes saadanne møter til drøftelse av spørsmål av interesse for tilsynet. Særlig finder kommissionen det ønskelig, at der kan bli anledning paa et saadant møte til at drøfte et av kommissionen utarbeidet foreløbig forslag til nye forskrifter for høispændte elektriske anlæg.

5. **Tilfældige utgifter.** Hertil medgik i budgetterminen 1913—1914 kr. 535,12. For indeværende termin er bevilget kr. 300,00 hvilket beløp man for næste termin vil foreslaa forhøiet til kr. 400,00, idet der formentlig vil bli spørsmål om trykning av forskrifter for høispændte anlæg.

6. **Reisestipendier for elektricitetsvæsenets funktionærer.** Hertil er for indeværende budgettermin bevilget kr. 800,00, som dog paa grund av den ved krigen indtraadte situation ikke er disponert. For kommende termin opfører man efter omstændighetene intet. Departementet finder derhos ikke grund til at opføre det av tilsynsmanden i 1ste distrikt ansøkte statsbidrag av kr. 1 000,00 til at besøke verdensutstillingen i San Francisco høsten 1915.

Denne tilsynsmand er tidligere tilstaaet det for budgetterminen 1913—1914 bevilgede reise-stipendium paa kr. 800,00.

Forsaaavdt tilsynsmandens andragende tillike er begrundet med, at han ønsker at delta i det møte, som skal holdes av Den Internationale Elektrotekniske Kommission i San Francisco under verdensutstillingen, skal man bemerke, at der paa budgettet for indeværende termin er bevilget ekstraordinært indtil kr. 1 800,00 som bidrag til utgiftene ved den norske lokalkomites deltagelse i nævnte møte.

I henhold til foranstaaende opfører man ialt som utgifter vedkommende tilsynet med elektriske anlæg kr. 55 820,00.

Med hensyn til tilsynsmændenes virksomhet i budgetterminen 1913—1914 tillater man sig at henvise til de av dem avgivne indberetninger, der vedlægges.¹

Likeledes henvises til vedlagte skrivelse² fra Elektricitetskommissionen av 29de decbr. 1914 med bilag indeholdende en oversigt over tilsynsarbeidet i samtlige distrikter.

Tit. 3. Bidrag til Den Internationale Elektrotekniske Kommission. Som bidrag til denne kommission er for indeværende termin bevilget indtil kr. 2 800,00, hvorav som ovenfor nævnt kr. 1 800,00 ekstraordinært, for at den norske lokalkomite kan la sig repræsentere ved kommissionens møte i San Francisco i 1915.

I skrivelse av 10de november 1914 har den norske lokalkomites formand andraget om, at det ordinære bidrag av indtil kr. 1 000,00 maa bli bevilget for kommende bud- gettermin.

Departementet vil anbefale, at der likesom de foregaaende aar opføres indtil kr. 1 000,00 til dækning av den aarskontingent, som skal betales til centralkontoret i London.

Angaaende komiteens virksomhet henvises til vedlagte skrivelse³ med bilag fra dens for- mand av 19de december 1914.

¹ Trykt som bilag 2—7.

² Trykt som bilag 8.

³ Trykt som bilag 9.

Under Stortingets behandling av Elektri- citetsvæsenet budget for indeværende termin (Stortingstid. s. 1030—41) blev der bl. a. fremholdt ønskeligheten av, at der fra statens side maatte ydes veiledning med hen- syn til planlægning og utførelse av elektriske anlæg samt kontrol med elektrisk materiel. Det samme spørsmål er omhandlet i 2 hertil indkomne forestillinger fra amtmændene i Nordre Bergenhus og Romsdals amter samt i den av den kongelige Vandfaldkommission avgivne indstilling angaa- ende spørsmålet om nyttiggjørelse av statens fosser m. v. Saken er nu under videre be- arbeidelse av Elektricitetskommissionen og vil i tilfælde senere bli gjort til gjenstand for særskilt indstilling fra departementet.

I skrivelse av 1ste december 1914 har Finansdepartementet henstillet, at der i budgetforslaget for næste termin vedrørende de forskjellige administrationsgrener maa bli indtat en redegjørelse — hver paa sit sted — for hvilke særskilte forføininger, der paa grund av situationen er foretat eller agtes foretat enten til endelig besparelse av bevilgede utgifter for indevæ- rende termin eller til midlertidig utsæt- telse av saadanne.

Til efterkommelse herav opplyses, at det for elektricitetsvæsenets vedkommende, som allerede ovenfor nævnt, er bestemt, at det paa budgettet for indeværende termin til reise- stipendier bevilgede beløp kr. 800,00 ikke skal benyttes.

I henhold til det anførte tillater man sig at

indstille:

Paa det statsbudget, der blir at forlægge Stortinget for budgetterminen 1ste juli 1915 til 30te juni 1916, opføres de paa vedlagte utkast anførte beløp som indtægter og ut- gifter vedkommende elektricitetsvæsenet.

U t k a s t

til beslutning om elektricitetsvæsenets budget for terminen 1ste juli 1915 til
 30te juni 1916.

A. Indtægter.

(Hovedpost IX A, kap. 6).

Avgifter for tilsynet med elektriske anlæg kr. 60 000,00

B. Udgifter.

(Hovedpost IX A, kap. 10).

Tit. 1. Den ved lov av 16de mai 1896 anordnede Elektricitetskommission	kr. 9 300,00
« 2. Tilsynet med elektriske anlæg:	
1. Lønninger: 2 tilsynsmænd a kr. 4 000,00, 1 a kr. 3 500,00, 1 a kr. 3 000,00, 1 a kr. 2 200,00, 1 assistent a kr. 2 600,00, 1 a kr. 2 400,00 og 4 midlertidige a kr. 2 200,00 og 1 a kr. 1,800,00 tilsammen	kr. 32 300,00
hvorav lønstillæg kr. 1 193,00 (herav kr. 793,00 regulativmæssig) og ny lønning kr. 2 200,00.	
2. Kontorhold	« 5 120,00
3. Ekstrahjælp for tilsynsmændene i 1ste og 2det distrikt hver kr. 1 000,00, tilsammen	« 2 000,00
4. Skyss- og kostgodtgørelse	« 16 000,00
5. Tilfældige udgifter	« 400,00
	<u>55 820,00</u>
« 3. Bidrag til Den Internationale Elektrotekniske Kommission indtil	« 1 000,00

Tilsammen kr. 66 120,00

Bilag 1.

Indberetning

for budgetterminen 1913—1914 fra Elektricitetskommissionen.

Herved tillater man sig at oversende det kongelige departement beretning om Elektricitetskommissionens virksomhet i budgetterminen 1ste juli 1913—30te juni 1914.

Kommissionen har i denne termin avholdt 24 møter, desuten er en række saker som tidligere behandlet skriftlig ved cirkulation blandt kommissionens medlemmer.

Til kommissionens behandling er fra departementet i ovennævnte termin oversendt 348 saker, og fra kommissionen er sendt 339 skrivelser med uttalelser og forslag m. v. Der er i terminen behandlet 163 koncessionsandragender, hvorav 57 for nye anlæg, 106 for utvidelser av ældre anlæg, 7 andragender om innskærket tilsyn er behandlet og efter anbefaling av kommissionen indvilget av departementet.

Av viktigere saker, som kommissionen har behandlet i budgetterminen, kan nævnes:

Med skrivelse av 15de september 1913 til departementet har kommissionen oversendt forslag til forskrifter for høispændte elektriske anlæg. Kommissionen fremholder i nævnte skrivelse, at det vil være av interesse angaaende forslaget at erholde uttalelse fra tilsynsmændene ved elektricitetsvæsenet, fra Telegrafstyrelsen, Jernbanestyrelsen, Vasdragsvæsenet, Veidirektoratet, Norske Elektricitetsværkers Forening, Landstelefonforeningen og fra de tekniske foreninger, der kan antages at være interessert heri. Der var imidlertid ikke inden 1ste juli 1914 oversendt kommissionen nogen uttalelse fra nævnte institutioner og foreninger.

Med skrivelse av 15de november 1913 oversendte departementet til kommissionens uttalelse indhentede erklæringer fra Norsk Landstelefonforeninger av 27de april 1913 og fra Telegrafstyrelsen av 15de oktober 1913 angaaende det av kommissionen avgivne reviderte forslag til forskrifter for svakstrømsanlæg.

Efter mottagelsen av disse erklæringer har kommissionen paany behandlet forslaget og i skrivelse av 26de mars 1914 til departementet anbefalt en del ændringer i §§ 13 og 18 i det reviderte forslag i henhold til Norsk Landstelefonforenings og Telegrafstyrelsens bemerkninger.

I skrivelse av 31te december 1913 anmodet departementet kommissionens sekretær at foreta en inspektion hos assistenten i 5te distrikt, væsentlig av den grund, at assistenten i sin aarsberetning for budgetterminen 1912—1913 opgir kun at ha besigtiget 3 anlæg uten at angi nogen forklaring hvorfor de lovbeftalte besigtigelser ikke er blitt utført.

Med skrivelse av 2den februar 1914 til departementet har kommissionen oversendt sekretærens indberetning vedrørende den foretagne inspektion hos assistenten i 5te distrikt, hvori kommissionen tiltrær sekretærens forslag til ordning av forholdene ved tilsynet i 5te distrikt, gaaende ut paa at der ansættes en fast assistent i Trondhjem, og at den nuværende assistent ingeniør Landstad, fra 1ste juli 1914 overflyttes til et av de distrikter her sydpaa, hvor der er foreslaat opprettet ny assistentpost.

I skrivelse av 25de september 1913 har departementet stillet til kommissionens raadighet et beløp kr. 900,00 til deltagelse i Jubileumsutstillingen 1914.

I anledning herav har kommissionen i skrivelse av 5te mars 1914 til departementet, paa foranledning av Norsk Elektricitetsverkers Forening, foreslaaet, at Elektricitetskommissionen i samarbeide med nævnte forening lar utarbeide et kart over landets elektricitetsverker med fjernledninger, og at man av de bevilgede penge kr. 900,00 yder et bidrag, hvis størrelse blir at bestemme ved nærmere konferanse mellem kommissionen og vedkommende forening.

I skrivelse av 10de mars 1914 har departementet erklært sig enig i, at der træffes en ordning, som av kommissionen foreslaaet.

Kartet skal efter utstillingens avslutning tilfalde Elektricitetskommissionen av hvem det senere vil bli holdt à jour med utviklingen.

Kommissionens samlede utgifter ved istandbringelsen av det omhandlede kart utgjorde kr. 650,00.

Kommissionen har paany behandlet spørsmålet om tilsynet med elektriske anlegg paa norske skibe, som bygges ved utenlandsk vervsted og har ved skrivelse av 15de juni 1914 oversendt et forslag til instruks til bruk for «Det Norske Veritas's» besigtigelsesmænd i utlandet ved første besigtigelse av elektriske anlegg i norske skibe. Man har i nævnte skrivelse anbefalt, at instruksens oversattes til engelsk og indtages i den samling av offentlige bestemmelser vedrørende skibsfarten, som utfærdiges av Sjøfartskontoret.

Paa grund av flere indkomne andragender har kommissionen i længere tid behandlet spørsmålet om anvendelse av trefaset vekselstrøm med en spænding av 380 volt for fordelings- og installationsledninger.

Saken om 380 volts anlegg har været forelagt Telegrafstyrelsen til uttalelse, som i skrivelse av 22de april sidstleden fremholder, at den ikke kan anbefale forhøielse av lavspændingen til 380 volt under den forutsetning, at den sekundære fordelingslednings nulpunkt skal føres til jord, idet et saadant arrangement efter Telegrafstyrelsens opfatning

vil bli i høi grad til skade for Rikstelefonens enkeltlinjede lokalnet og særlig for de private telefonanlegg.

Kommissionen uttaler herom i skrivelse av 22de juni 1914, at man er kommet til det resultat, at en spænding av 380 volt for fordelingsledninger maatte kunne tillates anvendt, naar disse utføres med nulledning, der igjen sættes i god forbindelse med jord. Isaafald maatte saadanne anlegg med en del ændringer i de nugældende forskrifter kunne anbefales at bli henregnet til lavspændte anlegg.

Man anbefaler derfor, at der meddeles ansøkerne, at der ved meddelelse av tilladelse til at anvende 380 volt for sekundære fordelingsledninger maa fastsættes en del specielle forskrifter som tillæg til eller forandring i de for lavspændte anlegg gjældende forskrifter, at der for meddelelse av tilladelse til jordforbindelse av nulpunktet maa betinges, at kraftanleggene overtar ansvaret for eventuelle forstyrrelser i bestaaende telefonanlegg, samt at der henstilles til vedkommende anlegg at fremkomme med forslag til omhandlede specielle forskrifter. Da saadanne forslag ikke forelaa inden 1ste juli 1914 har kommissionens behandling ikke kunnet avsluttes.

Kommissionens midlertidige sekretær, ingeniør Hans S. Abel, avgik ved døden den 21de mars 1914, og i hans sted blev midlertidig ansat ingeniør T. H. Aspestrand.

Som tidligere har kommissionen kontrolleregnet samtlige av tilsynsmændene ved Elektricitetsvæsenet beregnede avgifter for tilsynet med elektriske anlegg i terminen og efter anmodning fra departementet foreslaaet avgifter for anlegg, hvis strømgivende elektriske maskineris samlede størrelse er over 500 KVA.

Til kommissionens utgifter er der for terminen bevilget kr. 9 000,00 og medgaat kr. 7 620,08, der er saaledes anvendt kr. 1 379,97 mindre end paaregnet. Denne besparelse er væsetlig fremkommet derved, at kommissionens sekretær avgik ved døden i aarets løp og der hengik nogen tid, inden ny sekretær kunde ansættes. Av denne grund blev kommissionens virksomhet en tid hemmet, hvorfor ogsaa medlemmernes honorarer blev

reducert. Væsentlig av samme grund blev kommissionen i terminen hindret fra at foreta de forudsatte reiser for at besigtige større nye anlæg.

For indøverende termin er der bevilget kr. 9 300,00. For næste termin har man foreslaat kr. 10 500,00 av hensyn til den stadige stigning av kommissionens arbeide.

Kristiania den 18de december 1914.

O. E. Schiøtz.

T. H. Aspestrand.

Bilag 2.

Indberetning

for budgetterminen 1913—1914 fra tilsynsmanden ved elektricitetsvæsenet i 1ste distrikt.

Antal anlæg, kapacitet, besigtigelser o. s. v.

Ved utgangen av budgetaaret 1913—1914 forefandtes i driftsmæssig stand i 1ste distrikt 363 anlæg med en samlet generatorkapacitet av 131 913 k. v. a. Derav var 40 hoispændte med en samlet luftledningslængde (hoi- og lavspændt) av 1794 kilometer.

Disse anlægs beliggenhet, kapacitet, utnyttelse m. v. er opført i nedenstaaende tabel I.

I.

Beliggenhet. Amt.	Antal anlæg.	Samlet generatorstørrelse i k. v. a.	Akkumulator- batterier		Den elektriske krafts anvendelse til:						
			Antal	kw. t.	Belysning			Drevkraft		Elektrokemisk anvendelse i kw.	Andre øiemed i k. v. a.
					Antal gløde- lamper	Antal bue- lamper	Samlet forbrug i k. v. a.	Antal motorer	h. k.		
Kristiania by	165	18 960	38	14 792	469 696	2 331	18 187	5 821	34 352		255
Akerstrus amt	119	10 705	26	1 052	89 909	169	3 368	897	16 143		820
Smaalenes amt.	79	102 248	3	174	124 844	148	4 108	1 610	30 295	25 166	2 100
Tilsammen	363*)	131 913	67	16 018	684 449	2 648	25 663	8 328	80 790	25 166	3 175

*) Angaaende anlæggenes antal henvises til efterfølgende tekst.

Der er besigtiget 203 anlæg, hvorav i Kristiania 83, i Akershus amt 68 og i Smaalenes amt 52 anlæg. Flere av de større kraftoverføringsanlæg er besigtiget gjentagne gange paa grund av utvidelser og nybygninger. I terminens løp er tilkommet 18 nye anlæg, men utgaat 10 anlæg, hvorfor tilveksten av anlæg blir 8.

Medens de samlede utvidelser i generatorkapacitet i 1910/11 var 17 444 k. v. a., i 1911/12 — 15 540 k. v. a. og i 1912/13 — 3 875 k. v. a., viser den samlede utvidelse sig i 1913/14 at være 26 930 k. v. a. Paa grund av bestemmelsene i det nye avgiftsregulativ av 2den august 1912 — § 4 — hvorefter strømgivende og strømforbrukende maskiner, apparater, ledninger og akkumulatorbatterier tilhørende en paa ett sted samlet bedrift, skal betragtes som ett anlæg, er 18 anlægsnummere utgaat, og er derfor det samlede antal anlæg i dette budgetaar mindre end i det foregaaende.

Anlæg med innskærket tilsyn.

Av de i tabel I opførte anlæg har 18 innskærket tilsyn for den lavspændte dels vedkommende.

Deres beliggenhet og utnyttelse er opført i tabel II. Generatorkapaciteten er ikke medtat, da denne henhører under det høispændte anlæg.

II.

Beliggenhet. Amt.	Antal anlæg	Akkumulatorbatterier.		Den elektriske krafts anvendelse til:						
				Belysning			Drivkraft.		Elektrokemisk anvendelse kw.	Andre øiemed k. v. a.
		Antal.	kw. t.	Antal glødelamper.	Antal buelamper.	Samlet størrelse k. v. a.	Antal motorer.	h.k.		
Kristiania by	3	6	12 426	407 400	1 964	14 799	4 419	22 600	-	-
Akershus amt	5			51 822	16	2 183	347	5 911	-	568
Smaalenes amt	10	1	158	97 236	114	3 165	1 282	24 843	25 166	496
Tilsammen	18	7	12 584	556 458	2 094	20 147	6 048	53 354	25 166	1 064

Angaaende disse elektricitetsverker henvises til de vedlagte indberetninger samt til hosstaaende tabel III, hvor utvidelserne i budgetaaret er opført. Samtlige utvidelsers høispændte dele er besigtiget.

III

Navn.	Generator- kapacitet k. v. a.	Lys og kraft k. v. a.	Transformatorer	
			Antal	k. v. a.
Kr.a elektrisitetsverk.	1 228	5 300	53	6 093
Glommens træsliberi	14 000	917	31	14 968
Fr.stad E. V.	—	652	—	—
A/S Hafslund	—	—	5	1 720
The Kellner Partington	—	396	1	400
Sarpsborg E. V.	—	96	2	107
Fr.hald E. V.	168	136	—	—
Moss E. V.	—	274	6	660
Eidsvold E. V.	226	208	6	206
Lillestrøm E. V.	—	36	1	1
Saugbrugsforeningen	—	263	—	—

Foruten de vanlige besigtigelser er der foretaget befaringer av projekterte fjernledninger, hvorpaa der er søkt koncession.

Elektriske sporveie og baner.

Paa samtlige elektriske sporveie og baner er der utvidelser.

A/S Kr.a Sporveisselskab har utvidet med 28 motorvogne og 1,542 km. sporlængde — forbindelseslinje mellem den tidligere endestation ved Sagene kirke over Bentzøbro til Thorshauggaten.

A/S Kr.a elektriske Sporvei har utvidet med 18 motorvogne og 1,5 km. sporlængde — fra Valkyriegaten ned Kirkeveien til Frognerveien.

A/S Tryvandsbanen har paabegyndt arbeidet med en elektrisk bane fra Holmenkollen til Tryvandshøiden.

A/S Ekebergbanen har paabegyndt arbeidet med linjen Oslo—Nordstrand.

Samtlige utvidelser er besigtiget.

I nedenstaaende tabel IV er for elektriske sporveie og baner i 1ste distrikt opført kraftforbruket, antal motorvogne samt andre data vedrørende disse.

IV.

Anlæggets navn.	Kraftforbruk i k. v. a.	Akkumulatorbatteri kvt.	Omformerne.		Motorvogner.			Stationære motorer.		Glødelamper antal.	Sporlængde km.	Varmeapparater k. v. a.	Anmerkninger.
			Antal.	k. v. a.	Antal vogner.	Antal motorer.	Antal H.K.	Antal.	H.K.				
Kr.a Sporveisselskab	1 420	—	—	—	110	220	7 800	7	72	2 416	23,2	9	Strøm fra Kr.a E. V.
Kr.a elektr. Sporvei	1 150	343	1	52	58	116	4 856	2	52	1 933	12,3	125	Eget generatoranlæg altern. strøm fra Kr.a E. V.
Holmenkolbanen . . .	820	253	4	706	16	44	2 536	1	6	356	6,3	136	Strøm fra Glommens træsliberi.
Smedstadbanen . . .					3	8	456	—	—	79	1,98	10	

Ved jubilæumsutstillingen var i drift ett vekselstrømanlæg i tilknytning til Kristiania Elektricitetsverk og i tilknytning til Vasdragsvæsenets model-kraftstation ett likestrømanlæg.

Det første bestod av 17 transformatorer paa tilsammen 2 600 k. v. a., hvorav 6 transformatorer paa tilsammen 900 k. v. a. i reserve. — 13 549 glødelamper med samlet forbruk 1 553 kw., 142 motorer paa tilsammen 593 H.K. og 1 omformer à 7,5 kw.

Det andet av 1 generator à 8 kw., 1 omformer à 15 kw., 1 enfasetransformator à 15 kw. og 8 motorer paa tilsammen 25 h.k. Kraften benyttedes i mønsterbruket og smaa-bruket til belysning, motorkraft, kokning og opvarmning.

I aarets løp er sat i drift 3 moore-lys-anlæg, hvorav ett paa jubilæumsutstillingen*).

Da disse anlæg er av særlig interesse, skvl jeg i det efterfølgende gi en kort fremstilling av det tekniske ved disse anlæg.

Moore-lysanlæg drives med vekselstrøm av høi spænding — 5 000 til 17 000 volt — spændingen avhænger av lysrørenes længde og er større under igangsætning end under drift. De tilknyttes lavspændte ledningsnet gennem transformator. Ved likestrømanlæg gennem likestrøm—vekselstrøm omformer. Transformator med apparater og tilførsels-

ledning til lysrørene indesluttet i en jernkasse, der sættes i ledende forbindelse med jord, hvorved alt høispendt blir beskyttet.

Strømtilførselen til lysrørene sker gjennom indsmeltede platinatraade og elektroder av grafit anbragt inde i rørenderne.

I lysrørene hersker lavt tryk, som holdes paa en bestemt høide ved en reguleringsventil. Lysets farve avhænger av den gasart rørene er fyldt av, idet f. eks. kvælstof gir et gulrødt lys, mens kulsyre gir hvitt lys.

Ved korte rørlængder kommer saavel begyndelsen som enderne av røret indenfor jernkassen; men ved længere rør tilknyttes enden av røret en returledning, der sættes i forbindelse med jord. Denne sidste anordning er approbert av departementet.

Paa grund av den høie spænding maa der for hvert enkelt anlæg indhentes departementets tilladelse.

Brandtilfælder.

Ifølge vedlagte rapporter fra Kristiania Brandvæsen og Kristiania Elektricitetsverk samt min rapport av 11te mars 1914 er der i aarets løp forekommet 14 mindre brandtilfælder, hvor antændelse maa antas at skyldes feil ved det elektriske anlæg. Herav falder 13 paa Kristiania by og 1 paa Akershus amt. De væsentligste aarsaker har været følgende: I 10 tilfælder isolationsbeskadigelse eller

*) Samtlige opgaver vedrørende disse anlæg er medtat i foranstaaende tabel I.

isolationsfeil, i ett tilfælde uforsiktig omgang med elektrisk strykejern, ett tilfælde strøm paasat en tør varmekolbe, i ett tilfælde antagelig antændelse av støv eller papir-avfald i nærheten av et aapent, flytbart elektrisk varmeapparat samt i ett tilfælde en overbelastet motor.

Driftsforstyrrelser.

Av de indhentede oppgaver over driftsforstyrrelser foraarsaket ved overspændinger og atmosfæriske utladninger er følgende av interesse:

Ved Glommens Træsliberis anlæg forekommer ofte, under sterke tordenveir med lynnedslag, sprængning av installations-sikringer og lamper paa grund av overspændinger, dog uten at foraarsake videre ulemper. Kun en enkelt gang har atmosfærisk elektricitet foraarsaket saadanne overspændinger, at det har virket ødelæggende paa det lavspændte net. Det var under en sterk snestorm i julen 1913. Ved 2 transformatorer opstod omtrent samtidig kraftige overspændinger, som bevirket ødelæggelse paa en række lysanlæg ved gjennomslag i glansgarnskablen og sprængning av lamper og sikringer. Ved transformatorene selv var ingen feil paaviselig, kun strømsikringene var gaat og spændingssikringene paa den ene transformator sammenbrændt.

Ved tilsynets befarung straks efter viste det sig ved et av anlæggene, at jordledningen maatte ha været daarlig, da utladningen hadde tat veien gjennom lysledningen og slaat over paa ledningsrøret, fulgt dette til en jernplate over komfuren i kjøkkenet og derfra hoppet over en fri avstand til kjøkkenets vandledning. Man kunde tydelig følge sporene herav.

For at sikre mot gjentagelse er der lagt nye jordledninger for spændingssikringene frem til steder, hvor man kan være sikker paa stadig fugtig jord.

Kristiania Elektricitetsverk har ikke havt nogen nævneværdige driftsforstyrrelser i aarets løp. Et par gange har lynet slaat ned i fjernledningen fra Kykkelsrud og foraarsaket kortvarige stansninger i tilførselen. Ved et lynnedslag i verkets primærstation den 21de

juni 1914 brændte endel spoler i to av stationens generatorer.

Ved Moss Elektricitetsverk har der kun fundet en driftsstans sted paa grund av lynnedslag i verkets fjernledning. Det viste sig at isolatorer ved understationen i Moss samt ved endel stolper langs linjen Moss—Kykkelsrud var sprængt. En transformator i Kykkelsrud kraftstation var samtidig gjenstand for gjennomslag.

Nitedal og Hakedals elektricitetsverk har hat ganske betydelige ulemper paa sit ledningsnet under tordenveir.

Saavel de høispændte som lavspændte sikringer ved transformatorene er smeltet av og endel glødelamper sprængt. Tre telefonledninger blev under tordenveir avbrutt paa steder, hvor de paa grund av krydsning med den høispændte ledning er lagt i jordkabel, idet jordkabelen slog igjennem til jord. Endel telefonsikringer i husene avbrændte. Der har været gjennomslag i to transformatorer.

De topografiske forhold paa det sted, hvorigjennem ledningen fører, synes at være saadanne, at en effektiv beskyttelse mot atmosfæriske utladninger ved lynavledere og overspændingsbeskyttelser vanskelig kan oppnaaes. Tilsynet har tilraadet verket sammen med Glommens Træsliberi at opta spørsmålet om en bedre beskyttelse med lynavledere o. s. v. paa de her omhandlede ledninger, da der ogsaa har været lignende forstyrrelser omkring Grorud paa Glommens Træsliberis ledning.

Ved Asker Elektricitetsverk er 2 transformatorer brændt ved direkte lynnedslag.

Ved Fredrikshalds Elektricitetsverk blev endel maaleinstrumenter skadet under et voldsomt tordenveir; men forøvrig ingen forstyrrelser.

Ved Fredrikstad Tømmerdirektions aulæg, tømmer-tunnelen Eidet—Tune, forekom en driftsstans grundet overspænding under tordenveir. En maksimalbryter faldt ned og nogen sikringer avbrændte.

Det bemerkes, at ved Nitedal og Asker elektricitetsverker sker nedtransformering direkte fra 16 000—20 000 volt til 230 volt.

Ved de øvrige anlæg er, saavidt vites, ikke forekommet noget tilfælde av driftsforstyrrelse av denne art.

Ulykkestilfælde.

Av ulykkestilfælde ved berøring med elektrisk strøm er forekommet 3 tilfælde.

Den 13de november 1913 blev en arbejder ved Moss Cellulosefabrik dræbt af lavspændt vekselstrøm (220 volt) under arbejde med smøring av en elektrisk heisemotor, tilknyttet Moss Elektricitetsværk. Den forulykkede stod paa jernbjelker, i berøring med jord, med overkroppen heiet over motoren og i berøring med denne. I den ene haand holdt han i en glødelampe tilknyttet samme ledningsnet. Denne lampe var forsynt med almindelig lampeholder med lav isolationsring, der ikke tilstrækkelig dækket lampesoklen.

Forulykkede er enten kommet i berøring med den strømførende del av lampen, eller er denne kommet i berøring med motorens støpegods. I begge tilfælde har han været direkte utsat for den mot jord herskende spænding, som paa det tidspunkt, paa grund av isolationsfeil, sandsynligvis var ca. 220 volt.

Der blev straks gaat igang med oplivningsforsøk, men uten resultat, og den tilkaldte læge kunde kun konstatere døden.

Av den optagne vidneafhørelse fremgaar ikke, at oplivningsforsøk blev drevet gjennom længere tid.

For at forebygge lignende tilfælde har tilsynet anmodet Moss Cellulosefabrik om at anskaffe et haandlampeutstyr, hvor berøring med lampens strømførende dele er utelukket og hvor kablers armering ved bruken sættes i ledende forbindelse med jord.

Den 28de december 1913 blev en linjearbejder ved Nittedal & Hakdals Elektricitetsværk dræbt ved at han, under arbeidet med indsætning av lavspændte mastesikringer ved en transformator, kom i berøring med de høispendte ledninger.

Vedkommende hadde kløvet heft op til transformatoren og sat det ene ben paa de kanaljern, hvorpaa transformatoren staar. Han er antagelig herunder kommet nær de høispendte ledninger med en kobbertråd, han hadde i haanden og blit truffet i hodet. Han styrtet baklængs ned og knuste hjernestrukturen mot isen. Den tilkaldte læge konstaterte, at manden var truffet i hodet av elek-

trisk strøm, idet hans skinnhude var gjennombrændt. Hvilket forløp strømmen hadde tatt blev ikke undersøkt, men manden gasset endnu efter faldet, saa han vel neppe har faat direkte strømforløp gjennom hjertet. Det er konstatert at avløde den hele dag hadde nytt adskillig spirituosa, og ulykken er ogsaa utvilsomt indtruffet under paavirkning herav.

For at forebygge lignende tilfælde i fremtiden har tilsynet anmodet selskapet om at flytte mastesikringene saa langt ned, at man ikke behøver atentre platformen forat utbytte de lavspændte sikringer.

Ved godkjendelse av transformatorarrangements i master bør man derfor, i tilfælde hvor de lavspændte sikringer anbringes over platformen, nøie paase, at avstanden fra platformen til de høispendte klemmer blir saa stor, at man ikke uten særskilte hjælpemidler kan naa de høispendte dele.

Den 10de mai 1914 blev en av Glommens Træslipeis linjearbeidene sterkt forbrændt av elektrisk strøm under arbejde med pudning i Trondhjemsveiens transformatorstation. Der var av hensyn til reparationsarbeider paa fjernledningen Askim—Kristiania git ordre til hel driftstans paa den elektriske kraftoverføring til Kristiania med frakobling og jording av begge fjernledninger i Kjøkkelsrud kraftstation fra kl. 5—7 morgen den ovennævnte dag. Videre var der git ordre til vakthavende i Trondhjemsveiens transformatorstation under denne driftstans at foreta pudning i stationen, idet 2 mand stilledes til disposition for at hjelpe ham med dette arbejde. De to mand, der var tilsagt at møte i tide for utkoblingen kl. 5 morgen for at være klar til at paabegynde sit arbejde straks driften blev indstøttet, mødte imidlertid ¼ time for tidlig. Utan at avvente driftstansen paabegyndte de pudning ved de frakoblede transformatorfelter. Vakthavende i stationen hadde forklart, hvilke ledninger var frakoblet og strømlose og hvilke endnu stod under spænding. Paa en eller anden maate er vedkommende kommet i berøring med en 5000 volts ledning, har tapt balansen og styrtet gjennom en åpning i gulvet ned paa en transformator 50000/5000 volt. Han synes ikke at være kommet i berøring med nogen av transforma-

torens fastledninger, men blev liggende over den blanke nulledning indtil strømmen blev avslået.

Den forulykkede kom straks under lægebehandling. Det viste sig, at hans højre ben var saa sterkt forbrændt, at det straks blev amputert. Likelædes viste hans ene arm stærke brandsaar. Efter lægens utsagn er det dog ikke fare for livet. Angaaende disse ulykkestilfælde henvises forøvrig til de vedlagte rapporter.

Elektricitetsverkernes forening har optat spørgsmaalet om at indøve den behandlingsmetode som benyttes for at fremkalde aandedræt hos personer forulykkede ved elektrisk strøm.

Den saakaldte Silvesters metode, som i almindelighed anvendes, har den ulempe, at der til oplivningsarbeidet kræves to eller flere personer, likesom arbeidet er meget anstrengende, naar det skal fortsættes gennem længere tid.

For at fjerne denne ulempe ved Silvestermetodens anvendelse er der av dr. K. A. Fricke, Stochholm, konstruert et apparat «Inhabad» efter princippen for Silvesters metode. Apparatet, som paa kort tid har fundet almindelig anerkjendelse i utlandet, har jeg hat anledning til at se demonstrert. Det er meget let at haandtere og kan betjenes av kun en person. Forberedelse til apparatets benyttelse tar kun ca. 1/2 minut. Foruten at apparatet kan benyttes direkte til oplivningsforsøk egner det sig fortrinlig til opplæring av de beyøgelser, som er nødvendige for at fremkalde aandedrættet.

Saadanne apparater kunde forefindes ved vekselstrømanlæg, hvor spændingen er over 110 volt og ved likestrømanlæg paa over 230 volt. Apparatet er beskrevet i *Elektronisk Tidsskrift* nr. 27, 1914.

Et ulykkestilfælde, som ikke tidligere har været andrapportert fordi det ikke direkte har med berøring av elektrisk strøm at gjøre, er indsendt av Sarpsborg kommunale Elektricitetsverk.

Den 15de september 1911 hadde en mand i merket gaat imot en med pigtraad omviklet

bardun og derved faat sit ene øie saa alvorlig skadet, at han mistet synet paa dette.

Bardunen var opsat til avstivning av verkets 3 000 volts kraftledning og omviklet med pigtraad for at hindre entring av samme.

Den forulykkede anla erstatningssaksmaal mot Sarpsborg kommune. Ved overskjøn blev skaden taksert til kr. 10 000,00, hvorav underretten fandt, at Sarpsborg kommune skulde betale 2/3 = kr. 6 667,00. Denne avgjørelse blev appellert til Kristiania overret, der dømte Sarpsborg kommune til at betale hele skaden samt saksomkostninger.

I dette tilfælde har sikkerhetsforanstaltningen været av saadan art, at den direkte blev aarsak til ulykken.

Anmerkninger ved besigtigelser.

Saavel de høispændte som de lavspændte anlæg har gennemgaende været tilfredsstillende utført. Paa det anvendte materiel har tilsynet ikke hat noget at utsætte.

Den i forrige aars indberetning omtalte mindre godt isolerte glansgarnskabel paa landsbygden er efter tilsynets indgripen nu heldigvis forsvundet fra installationene.

Overtrædelse av de gjældende forskrifter av saadan art, at det har foranlediget anmeldelse til paatalemyndigheten, har saaledes ikke forekommet.

Til kontoret indkom 599 skrivelser, hvorav 291 var ledsaget av tegninger eller andre bilag og 44 var koncessionsandragender for utvidelser og nyanlæg. Fra kontoret er utgaat 595 skrivelser, hvorav flere paa optil 5 foliosider. Heri er ikke medregnet regninger og bilag.

Argiften for de i budgetterminen berøgtede anlæg utgjorde kr. 14 190,87, mot budgettet kr. 13 000,00.

Utgiftene til kontorhold utgjorde kr. 1 150,00, mot bevilget kr. 1 150,00.

Til skyes og kostgodtgjørelse er medgaaet kr. 2 125,00, mot bevilget kr. 2 400,00.

Til elektrisk hjelp er medgaaet kr. 1 490,55, mot bevilget kr. 1 500,00.

De samlede utgifter utgjorde kr. 10 667,90, de samlede indtægter utgjorde kr. 14 190,87.

Tilsynets stipendium.

Det mig tilstaaede stipendium (kr. 800,00) har jeg benyttet paa en studiereise i Sverige, Tyskland, Schweitz og Nord-Italien.

I begyndelsen av september 1913 deltok jeg i det møte, som paa den tid blev holdt i Berlin av «International Electrotechnical commission». Deretter besøkte jeg en række større elektricitetsverk og kraftoverføringer med spændinger like op til 110 000 volt, hvor jeg særlig studerte sikkerhetsforanstaltninger i kraftstation og paa fjernledningen. I den utstrækning som tiden tillot, studerte jeg ogsaa tilsynet paa de forskjellige steder. Mit ophold i utlandet varede ca. 5 uker.

Oprindelig hadde jeg ikke tænkt at besøke Italien, men de interessante kraftoverføringsanlæg i Nord-Italien, med sine lange spænd og jernmaster, var altfor fristende. Jeg bestemte mig derfor at foreta denne reise paa egen bekostning.

Paa reisen, som for mig har været meget lærerik, har jeg, vedrørende sikkerhetsforanstaltninger og tilsyn, innsamlet materiale, som jeg nu holder paa at bearbeide. Tilsynsarbeidet har desværre lagt saa meget beslag paa min tid, at jeg endnu ikke har faat det færdig. Jeg haaper imidlertid at det ikke skal vare saa længe, forinden det kan bli innsendt til departementet

Kristiania den 15de december 1914.

Ærbødigst

J. J. Thoresen.

Bilag 3.

Indberetning

for budgetterminen 1913—1914 fra tilsynsmanden ved elektricitetsvæsenet i 2det distrikt.

I terminen 1ste juli 1913 — 30te juni 1914 blev i 2det distrikt besigtiget 186 anlæg, deriblandt paa faa undtagelser nær alle de større anlæg — anlæg som ifølge bestemmelserne skal besigtiges hvert aar — og de i terminen igangsatte nyanlæg.

I terminens løp blev utført eller færdige til drift 49 nye anlæg, hvorav 8 høispændte. Iberegnet de i samme tidsrum foretagne utvidelser av ældre anlægs kraftstationer utgjorde tilvæksten i generatorkapacitet 7 451 kw.

Lys- og motorinstallationene blev foret med henholdsvis 75 573 lamper og 568 motorer, tilsammen beregnet for et kraftforbruk av 10 945 kw. Kraftforbruket til andre øiemed blev foret med 1 215 kw., hovedsagelig til oppvarming og kokning.

Ved terminens utgang forefandtes i drift eller driftsfærdig stand 343 anlæg, derav 57

høispændte kraftoverføringsanlæg med tilsammen ca. 940 km. høispændte kraftledninger. De av anlæggene som ikke har egen generatorstation, men faar sin kraft fra andet anlæg, er her ikke medregnet i antallet. Anlæggenes samlede generatorkapacitet iberegnet reserve-maskiner utgjorde 226 480 kw.

I disse opgaver er medregnet 3 mindre anlæg som for tiden er nedlagt, samt 55 anlæg i skibe, hvorav de fleste til stadighet befinder sig utenriks.

Anlæggenes fordeling paa de forskjellige amter, samt den elektriske kraftutnyttelse, m. v. fremgaar av efterfølgende tabel I.

I tabel II er særskilt opført de av anlæggene som har innskrenket tilsyn. Da innskrenkningen kun gjælder de lavspændte installationer er opgave over anlæggenes høispændte dele her ikke medtat.

Elektriske anlæg i 2det distrikt pr. 30te juni 1914.

I.

Beliggenhed. Amt.	Antal anlæg.	Samlet generatorstørrelse kw.	Akkumulator- batterier.		Den elektriske energis anvendelse til:						
			Antal.	Samlet størrelse kw. timer	Belysning.			Drivkraft		Salpeter- og karbid- fabrikation samt jernsmeltning kw.	Andre øiemed kw.
					Antal gløde- lamper.	Antal bue- lamper.	Samlet størrelse kw.	Antal motorer.	Samlet størrelse kw.		
Hedemarken	65	7 124	6	203	59195	57	1 673	488	5 412	—	324
Kristians	70	3 617	5	193	33286	43	1 088	304	2 692	—	485
Buskerud	101	32 073	3	74	98728	76	3 116	1 323	25 793	—	703
Jarlsberg og Larvik	95	3 486	9	270	67023	76	1 851	467	5 969	—	157
Notodden, Vestfjord- dalen og Slemdal av Bratsberg	12	180180	3	136	28053	2	1 495	634	15 257	139 800	1 051
Sum	343	226480	26	876	286315	254	9 293	3 216	55 123	139 800	2 670

II.

Beliggenhed. Amt.	Antal anlæg.	Samlet generatorstørrelse kw.	Akkumulator- batterier.		Den elektriske energis anvendelse til:						
			Antal.	Samlet størrelse kw. timer	Belysning.			Drivkraft.		Salpeter- og karbid- fabrikation samt jernsmeltning kw.	Andre øiemed kw.
					Antal gløde- lamper.	Antal bue- lamper.	Samlet størrelse kw.	Antal motorer.	Samlet størrelse kw.		
Hedemarken	3	132	—	114	36466	—	1006	245	1 858	—	149
Kristians	1	690	—	—	10200	2	415	58	526	—	101
Buskerud	18	700	—	—	64740	37	860	756	9 452	—	340
Jarlsberg og Larvik	1	—	—	—	12390	47	866	91	190	—	21
Notodden, Vestfjord- dalen og Slemdal av Bratsberg	3	—	1	33	13458	—	805	245	5 082	44 800	868
Sum	32	1 622	1	147	137274	86	3 472	1 395	17 108	44 800	1 479

I terminen indtraf følgende 7 ulykkes-tilfælder forårsaket ved elektrisk strøm.

Den 11te juli 1913 blev en arbeider ved Omdals Garveri i Drammen dræpt av lavspændt vekselstrøm, mens han var beskæftiget med at trække vaate skind ut av en beholder av træ og derunder berørte dennes metalbeslag. Tilfældet kan ikke forklares paa anden maate end at kablen til en transportabel lampe, som en anden arbeider samtilig holdt inde i beholderens aapning, hadde været beskadiget, saa strømmen derved blev overført paa beslaget. Ved den efter ulykken foretagne undersøkelse kunde dette ikke bringes fuldt paa det rene, men forefundne mangler ved kablen, og den omstændighet at lysledningen paa grund av feil ved anlæggets isolation hadde en spænding mot jord av ca. 225 volt, maa ansees for tilstrækkelig bevis for, at ulykken er foregaaet paa den maate. Det blev oplyst, at den forulykkede hadde været særlig omfintlig for elektrisk strøm.

Den 26de oktober 1913 blev en elektrisk monter dræpt av høispændt strøm i sekundærstationen i Drammen, idet han var beskæftiget med utskiftning av en transformator, og herunder kom i berøring med en av de øvrige transformatorers forbindelsesledninger, som av vedkommende arbeider var opgitt at være frakoblet, men som allikevel paa en eller anden maate stod i forbindelse med den høispændte strøm. Den av Drammens elektrisitetsverk avgivne rapport om dette tilfælde gaar ut paa, at den høispændte strøm (20.000 volt) maa være slået over i en av de aapne brytere, men efter de foretagne undersøkelser synes dog dette litt sandsynlig. Under enhver omstændighet var her utvist utilladelig uforsigtighet, idet arbeidet var paabegyndt uten at vedkommende dele av anlegget paa forhaand var sat i forbindelse med jord, og det tiltrods for, at strømbryterne er anbragt i et andet rum end der arbeidet blev foretat. Vedkommende arbeider blev før denne overtrædelse av driftsforskriftene anmeldt for paatalemyndigheten.

Den 11te november 1913 blev en arbeider ved Rjukan Fabrik anlag II alvorlig skadet av høispændt strøm, idet han uten paa forhaand at undersøke om strømmen var avslaaet klatret op i en av Vestfjorddalsbanens led-

ningsstolper for at løse en bardun og herunder kom i berøring med kontakttraaden, hvorved han direkte blev utsat for en spænding av 10.000 volt. Manden blev stygt forbrændt og dertil ogsaa forslaaet idet han faldt ned, men ifølge opgave fra vedkommende læge er han desuagtet blit fuldt arbeidsdygtig igjen og vil ikke faa noget varig mén av beskadigelsen.

Den 1ste december 1913 blev en elektrisk monter dræpt av høispændt strøm (60.000 volt) i Hogstad Kraftanlægs transformatorstation ved Sandefjord. Vedkommende, der ikke hadde noget i stationen at gjøre, hadde trods advarsel laast sig ind i denne og alene gaat op til det i den øvre etage installerte lynavlederanlæg, eiensynlig for at studere dette, og er herunder kommet i berøring med en høispændt ledning, hvorved han øieblikkelig er blit dræpt. Ulykken maa saaledes i dette tilfælde alene tilskrives grov uforsigtighet fra den forulykkedes egen side.

Den 2den mars dette aar blev en arbeider dræpt av elektrisk strøm under avlastning av en jernbanevogn ved Lilleherred station paa Tinnosbanen. Ifølge rapport fra banens bestyrer hadde vedkommende uten tilladelse paabegyndt avlastningen mens vognen stod paa et feil spor med strømførende kontaktledning, og herunder var han kommet i berøring med ledningen hvorved han øieblikkelig blev dræpt.

Den 16de juni dette aar blev en av mandskapet paa Norsk Transportaktieselskaps dampskib Syre I stygt skadet av høispændt strøm under lignende omstændigheter, ved at klatre op paa en lastet jernbanevogn, ved Tinnosbanens brygge paa Notodden. Vedkommende slæp i dette tilfælde fra det med livet, men blev invalid, idet hans ene ben blev saa skadet, at det senere maatte avsettes. Hvorvidt der i disse to tilfælder er utvist utilladelig uforsigtighet av jernbanens vedkommende er det ikke lykkedes mig at faa bragt paa det rene. At jernbanens vedkommende maa kunne forhindre denslags ulykker finder jeg derimot ikke tvilsomt.

Den 29de juni dette aar blev en linjemonter ved Fosselven Elektrisitetsverk dræpt av høispændt strøm, idet han skulde indsætte de høispændte sikringer for en av anlæggets stolpetransformatorer, som efter hvad han

viste var strømles. Foruten den av forulykede utviste sedvanlige uforsigtighet ved at berøre de høispændte dele uten at disse var sat til jord, skyldes ulykken i dette tilfælde at monterformanden, som hadde git ordre til indsætningen av sikringene, efter en vis tid lot strømmen paasætte igjen uten at avvente besked om at linjemontøren var færdig. Vedkommende blev for denne sin uforsigtighet av paatalemyndigheten ilagt en multk.

Som det vil sees, maa flere av de her omhandlede ulykkestilfælder i større eller mindre grad tilskrives mangel paa tilstrækkelig forsigtighet fra de overordnede side. Det samme har ogsaa vist sig at være tilfældet med en flæret av de tidligere indtrufne lignende ulykkestilfælder. En lovbestemmelse, som paalægger de elektriske anlægs eiere eller overordnede et større ansvar, f. eks. som foreslaat i § 22 i Vandfaldskommissionens utkast til lov om elektriske anlæg, bør derfor efter mit skjønn snarest mulig gjøres gjældende.

Av ildbrænde, som vites eller er antat at skyldes elektrisk strøm, er i denne termin anmeldt følgende 3 tilfælder: Den 6te juli 1913 opstod brand i en gaard i Lillehammer, hvorved flere mindre hus brændte ned eller blev sterkt skadet. Resultatet av fortagne undersøkelser synes vise, at branden er fremkaldt ved overophetning av en elektrisk bakerovn.

Den 5te april dette aar nedbrændte Leiten Trævarefabrik. Noget bevis for, at branden i dette tilfælde skyldes fabrikkens elektriske anlæg, er ikke forefundet, men da heller ingen anden aarsak har kunnet paavises, har det elektriske anlæg faat skylden.

Den 28de april dette aar opstod brand i fjesbygningen paa gaarden Forgerstuen i Elyerum, hvorved denne med stund og laave

samt bryggerhus nedbrændte. Besætningen blev reddet med undtagelse av en omse, som paastaaes dræpt av elektrisk strøm. Efter de foreliggende oplysninger at dømme maa branden i dette tilfælde være foraarsaket ved høispændt strøm, som er slaat over i det lavspændte ledningsnet.

Noget andet brandtilfælde er saavidt jeg har bragt i erfaring ikke forekommet med undtagelse av en mindre brand, foraarsaket ved et elektrisk strykejern i et hus paa Rjukan.

Av overtrædelser av de for elektriske anlæg gjældende bestemmelser er forekommet 3 tilfælder av saadan beskaffenhet, at de har foranlediget anmeldelse til paatalemyndigheten. I 2 av tilfældene gjaldt anmeldelsen overtrædelse av driftsforskriftene og i det 3die tilfælde igangsætning av høispændt anlæg uten forut indhentet tilladelse.

Til tilsynets kontor er i terminen indkommet 633 skrivelser, hvorav en større del ledsaget av tegninger eller andre bilag. Av tilsynet blev utfærdiget 616 skrivelser utgjørende, iberegnet skrevne bilag, ca. 680 folio sider.

Avgiftene for besigtigelse av elektriske anlæg utgjorde i denne termin kr. 17,186,11 mot budgettert kr. 11,400,00. Den store avvikelse fra det budgetterte avgiftsbeløp skyldes den omstændighet, at der i terminen er indfordret en del større godkjendelsesavgifter, som oprindeligt var forutsat indfordret i forrige termin.

Til kontorhold, skyss- og kostgodtgjørelse medgik kr. 3 787,27 mot budgettert kr. 3 850,00. Iberegnet lønninger utgjorde tilsynets utgifter kr. 10 787,27.

En lignende brand er ogsaa forekommet i Hønefoss.

Kristiania den 20de december 1914.

M. Melgaard.

Bilag 4:

Indberetning

for budgetterminen 1913—1914 fra tilsynsmanden ved elektricitetsvæsenet
i 3dje distrikt.

I terminen 1ste juli 1913—30te juni 1914 blev i det hele foretaget 149 besigtigelser og befaringer, ved hvilke 114 anlæg helt besigtigedes. De øvrige besigtigelser og befaringer fordeler sig dels paa utvidelser og forandringer av ældre anlæg og dels paa større under udførelse værende anlæg.

Ved terminens utgang forefandtes i drift eller driftsmæssig stand 206 anlæg med en samlet generatorkapacitet av 72 919 k. v. a. derav 26 høispændte kraftoverføringsanlæg med en generatorkapacitet av 49 172 k. v. a. og en samlet kraftledningsslængde av ca. 356 km. I foran nævnte tal — 206 anlæg — er medregnet 14 anlæg som helt eller delvis er tilknyttet større kraftanlæg, men som i henhold til avgiftsregulativets § 4 er utskilt som selvstændige anlæg.

I terminens løp utgik 7 anlæg og tilkom

28 anlæg med en samlet generatorkapacitet av henholdsvis 45 k. v. a. og 19 657 k. v. a. Den samlede generatortilvekst for nye anlæg og utvidelser av ældre anlæg utgjorde 26 949 k. v. a.

Lys og motorinstallationene tiltok med 49 080 glødelamper og 648 motorer med et samlet kraftforbruk av henholdsvis 875 k. v. a. og 2 440 hk. Kraftforbruket til andre øie med tiltok med ialt 5 440 k. v. a.

Anlæggenes fordeling paa de forskjellige amter samt den elektriske krafts utnyttelse m. v. vil sees av efterfølgende Tabel I.

I Tabel II er sammenstillet opgaver over de større anlæg, som for de lavspændte deles vedkommende er indrømmet innskærket tilsyn. De fra nogen av disse anlæg paa foranledning indsendte indberetninger følger vedlagt.

Tabel I.

Beliggenhet. Amt.	Antal anlæg. Samlet generatorkapacitet i k.v.a.		Akkumulator- batterier.		Den elektriske energis anvendelse til							
			Antal.	Samlet størrelse i k.v.a. timer.	Belysning.			Drivkraft.		Elektrokemisk anvendelse i k.v.a.	Jern- og staalsmelt- ning i k.v.a.	Andre øier med i k.v.a.
					Antal gløde- lamper.	Antal bue- lamper.	Samlet for- bruk i k.v.a.	Antal motorer.	Samlet for- bruk i hk.			
Stavanger	84	11 958	3	394	149 430	34	4 485	2 208	9 831	140	430	1 265
Lister og Mandal	34	20 924	2	75	38 027	97	1 348	395	3 063	9 230	-	436
Nedenes	30	22 512	-	-	24 528	65	895	228	2 832	2 400	2 500	57
Bratsberg	58	17 525	2	182	48 918	63	1 634	537	11 370	4 874	1 000	311
Tilsammen	206	72 919	7	651	260 903	259	8 362	3 368	27 096	16 644	3 930	2 069

Tabel II.

Beliggenhet. Amt.	Antal anlaeg.	Samlet generatorstørrelse i k.v.a.	Akkumulator- batterier.		Den elektriske energis anvendelse til:							
			Antal	Samlet størrelse i k.v.a. timer.	Belysning			Drivkraft		Elektrokemisk anvendelse i k.v.a.	Jern- og staalsmelt- ning i k.v.a.	Andre øiemed k.v.a.
					Antal gløde- lamper	Antal bue- lamper	Samlet for- brug i k.v.a.	Antal motorer	Samlet for- brug hk.			
Stavanger	4	7 480	1	324	120 449	3	3 904	1 914	7 249	140	-	953
Lister og Mandal	1	5 600	-	-	22 723	2	843	201	825	-	-	82
Nedenes	1	2 580	-	-	20 380	54	712	139	983	-	-	26
Bratsberg	6	9 742	-	-	19 807	10	720	258	6 068	4 640	-	154
Tilsammen	12	25 402	1	324	193 359	69	6 179	2 512	15 125	4 780	-	1 215

Av ildebrand som skyldes eller er antat at skyldes elektrisk antændelse er indmeldt følgende 4 tilfælder.

I Kristiansand har en overbelastet spændingsdel forårsaket en takbrand. Skaden beløb sig til ca. kr. 200,00.

Paa Bratsberg Asyl pr. Skien forekom i september 1913 en ildebrand som begyndte i et kot eller en gang paa loftet i en træbygning. At domme efter de i sin tid indsendte vidneforklaringer var brandens aarsak tvilsom, men efter de oplysninger som jeg senere mundtlig har erholdt, anser jeg elektrisk antændelse som aarsak utelukket. Den samlede skade blev takseret til kr. 6 164,00.

I grosserer I. H. Bech's konfektionsfabrik, Skien, opstod i mars d. a. en ildebrænd i loftetagen som ogsaa forplantet sig til sammes cyclefabrik og forårsaget en saa betydelig skade, at det vanskelig kunde paavises nogen bestemt aarsak til ildens opkomst. Skadebeløb ubekjendt.

Sammesteds forekom en ubetydelig ildebrand i en guldsmedforretning hvis aarsak dog ikke med sikkerhet er paavist.

I terminen indtraf følgende 3 ulykkestilfælder forårsaket av elektrisk strøm.

Søndag den 30te november 1913 blev en

ældre montør dræbt i Skiensfjordens Kom. Kraftselskaps koblingsstation i Porsgrunds brandstation, idet han under et avsluttende arbejde kom i berøring med et høispændt bryter-relæ og døde øieblikkelig. Om ulykken, som var selvforskyldt, idet den avdøde var fuldt vidende om at driften skulde standses ca. 1/2 time senere, har jeg under 10de december næstefter indsendt rapport.

Den 4de februar d. a. blev en av Stavanger Elektricitetsverks arbejdere svimeslaet ved berøring med høispændt ledning — 6 000 volt — i verkets sekundærstation. Vedkommende var sat til at bore et hul i en væg mellem 2 transformatorceller og har herunder angivelig trods forhaandsadvarsel gaat ind i den under spænding værende nabocelle for at undersøge borets retning. Efter endt undersøkelse har han, som nævnt, kommet i berøring med den høispændte ledning med den følge at han blev svimeslaet, men ved tililende arbejdskammeraters oplivningsforsøk, kom han dog straks til bevidsthed igjen. En tilstedekomende læge kunde ikke finde hverken brandsaar eller merke. Rapport om ulykken vil senere bli indsendt.

Nat til 18de juni d. a. blev en dansk arbeider dræbt i A/S Vigelands Brugs allu-

miniumsfabrik i Vennesla, idet han under arbeidet med at avstøve ovnene har presset sig imellem en av disse og en 19 cm. fra den staaende jernsøile og derved dannet jordforbindelse fra ovn til søile, mellem hvilke der nogen timer senere blev maalt en spænding av 210 volt likestrøm. Vedkommende, som fik 2 større brandsaar paa begge sider av underlivet, et brandsaar paa venstre arms albu og et brandsaar under samme arms haandled, døde efter 5 à 10 minutters forløp, før læge kom tilstede. Den paaviste isolationsfeil viste sig at skyldes, at isoleringen for en av generatorenes børsteholderbolter var ødelagt. For at forebygge lignende ulykke er forlangt at skinnerne mellem ovnsseriene skal borttas og at alle jernsøiler skal isoleres til en betryggende høide. Om ulykken er under 9de september næstefter indsendt rapport.

Et firma som gjentagne gange har utført

og sat i drift elektriske anlæg uten at indsende forskriftsmæssig anmeldelse herom blev anmeldt til paatalemyndigheten.

Arbeidet har saavel med besigtigelsen som paa kontoret været meget betydelig.

Til kontoret er indkommet 706 skrivelser foruten tegninger m. v. Fra kontoret er utsendt 712 skrivelser utgjørende 550 foliosider i kopiboken. Heri er ikke medregnet rapporter over mangler, regninger over avgifter, tegninger, sirkulærer m. v.

Avgiften for de i terminen besigtigede anlæg utgjorde ialt kr. 6 754,81. Naar den budgetterte indtægt — kr. 7 300,00 — ikke er naaet har dette sin grund i at flere av de for departementet forelagte avgifter ikke er blit fastsat saa tidlig, at de har kunnet føres som indtægt for terminen.

Til kontorhold, skyss- og kostgodtgjørelse medgik kr. 2 258,77 mot forutsat kr. 2 150,00.

Arendal den 7de november 1914.

Ærbødigst

Einar Smedal.

Bilag 5.

Indberetning

for budgetterminen 1913—1914 fra tilsynsmanden ved elektricitetsvæsenet
i 4de distrikt.

I terminen fra 1ste juli 1913 til 30te juni 1914 besigtigedes 139 anlæg. Samtlige høispændingsanlæg og større elektricitetsverker er besigtiget. De elektricitetsverker, som har indskrænket tilsyn, er besigtiget delvis, idet kraftstationen, ledningene i det frie og og en del installationer er besigtiget. Ved flere av høispændingsanlæggene er besigtigelse fore-

tat flere gange i aarets løp, da utvidelser og forandringer ved anlæggene har gjort dette nødvendig.

I terminens løp utførtes ialt 46 nye anlæg. Samtidig er 11 ældre anlæg nedlagt eller tilknyttet andre elektricitetsverker; et skipsanlæg er desuten overført til 5te distrikt. Den samlede tilvekst her i distriktet er altsaa

34 anlæg. De nye anlæg havde tilsammen en generatorkapasitet av 1763 kw. De anlæg, som fragik i budgetaaret, hadde en samlet generatorkapasitet av 130 kw. Tilveksten i generatorkapasitet paa grund av nyanlæg var altsaa 1633 kw. Ved en del ældre anlæg er imidlertid foretat betydelige utvidelser, og generatorkapasiteten er saaledes forøket med tilsammen 28 626 kw. Den betydeligste forøkelse falder paa A/S Tyssedalene, der har utvidet sin kraftstation i Tyssedal med to generatorer hver paa 12 000 k. v. a.

Ved utgangen av budgetaaret forefandtes saaledes her i distriktet 265 anlæg i drift. Anlæggene hadde en samlet generatorkapasitet av 79 754 kw. Blandt disse anlæg forefindes 13 høispændingsanlæg med en generatorkapasitet av 69 910 kw. Til høispændingsanlæggene er knyttet et ledningsnet av en længde paa 215 kilometer og et antal av 159 transformatorer med et samlet kraftforbruk av 77 175 k. v. a. Desuten forefandtes 75 skibsanlæg, hvorav 38 er anlæg i passagerskibe.

I det forløpne budgetaar har utvidelsene været store ogsaa for installationenes vedkommende. Saaledes er glødelampenes antal forøket med 44 492 til et samlet forbruk av 1450 kw. Utvidelsen av lysinstallationer har ogsaa i det nu forløpne budgetaar været størst i Bergens by og særlig ved Bergens Elektricitetsverk. Av ovennævnte utvidelse falder saaledes paa Bergens by et antal av 29 657 glødelamper hvorav 29 609 er tilknyttet Bergens Elektricitetsverk. Til sammenligning anføres at utvidelsen i lampetal ved Bergens Elektricitetsverk i foregaaende budgettermin var 37 807. I amtene har utvidelsen i lampetal derimot været betydelig større i sidst forløpne budgetaar end tidligere. I Søndre Bergenshus amt er saaledes glødelampenes antal steget med 6 367 mot en stigning i det foregaaende budgetaar av 4 289. I Nordre Bergenshus amt er lampetallet steget med et antal av 4 587 mot i det foregaaende budgetaar en stigning av kun 495. I Romsdals amt er

forøkelsen 3 881 glødelamper mot i det foregaaende budgetaar en forøkelse av 2 721. Det bemerkes, at denne forøkelse fordeler sig jevnt utover distriktene og skyldes hovedsagelig installationer til bøndernes behov utover bygdene.

Motorenes antal er ialt steget med et antal av 470, til et samlet kraftbehov av 3 045 kw., svarende til ca. 3 720 hk. Den største del av denne utvidelse falder paa Bergens by, nemlig 398 motorer med et samlet kraftbehov av 2 116 kw. svarende til ca. 2 580 hk. Desuten falder paa Søndre Bergenshus amt en utvidelse med 14 motorer, paa Nordre Bergenshus amt en utvidelse med 27 og paa Romsdals amt en utvidelse med 31 motorer.

Elektricitetens utnyttelse til kokning, til opvarmning og til andre øiemed i husholdningen har ogsaa tiltat i det sidst forløpne budgetaar. I Bergens by anvendes, utenfor Bergens Elektricitetsverk, kun 14 kw. i saadanne øiemed, og hos konsumenter, tilsluttet Bergens Elektricitetsverk, anvendes ca. 595 kw. I amtene anvendes i Søndre Bergenshus ca. 815 kw., i Nordre Bergenshus ca. 27 kw. og i Romsdals amt ca. 245 kw. til saadant bruk. Det bemerkes at i Søndre Bergenshus amt et anlæg nemlig Valens Sindsykeasyl er indrettet for elektrisk opvarmning saagodtsom overalt. Forbruket ved dette anlæg kommer ogsaa op i ca. 656 kw., hvorfor der ikke blir saa meget igjen paa amtets øvrige anlæg. Desuten anvendes i tekniske øiemed til carbidfabrikation ca. 24 000 kw.; til cyanamidfabrikation ca. 6 000 kw., til metalsmeltning ca. 4 350 kw., til alluminfabrikation ca. 1400 kw. og til natriumfabrikation ca. 840 kw.

Angaaende anlæggenes beliggenhet, deres antal, størrelse og utnyttelse vil faaes underretning av nedenstaaende tabel I. I tabel II er opført de anlæg for hvilke er indrømmet indskrænkning i det offentlige tilsyn. Da det indskrænkede tilsyn kun omfatter anlæggenes lavspændte dele er kun disse dele av anlæggene opført i tabellen.

Tabel I.

Beliggenhet. Amt.	Antal anlæg.		Akkumulator- batterier.		Den elektriske energis anvendelse til						
	Antal anlæg.	Samlet generatorstørrelse i kw.	Antal.	Samlet størrelse i kw. timer.	Belysning.			Drivkraft.		Elektro- kemisk anven- delse kw.	Andre øiemed kw.
					Antal glødelamper.	Antal buelamper.	Samlet for- bruk i kw.	Antal motorer.	Samlet forbruk i kw.		
Bergens by	88	15 235	17	1 054	139818	130	5 980	1 871	8 513	—	609
S. Bergenhus	80	58 218	5	138	30 025	36	1 406	583	4 276	34 350	815
N. Bergenhus	29	4 199	1	48	8 534	16	390	61	485	2 240	27
Romsdals	68	2 102	4	222	24 380	106	1 165	273	1 398	—	245
Sum	265	79 754	27	1 462	202757	288	8 941	2 788	14 672	36 590	1 696

Tabel II.

Navn.	Antal anlæg.		Akkumulator- batterier.		Den elektriske energis anvendelse til						
	Antal anlæg.	Samlet generatorstørrelse i kw.	Antal.	Samlet størrelse i kw. timer.	Belysning.			Drivkraft.		Elektro- kemisk anven- delse kw.	Andre øiemed kw.
					Antal glødelamper.	Antal buelamper.	Samlet for- bruk i kw.	Antal motorer.	Samlet forbruk i kw.		
Bergens elektricitets- verk	1	2 038	2	643	126553	113	5 319	1729	7 035	—	595
A/S Tyssefaldene	1	132	—	—	1 315	—	71	38	458	4 350	38
Aalesunds elektricitets- verk	1	468	1	135	7 843	86	376	117	569	—	7
Kristiansunds elektrici- tetsverk	1	166	1	59	2 850	—	128	46	72	—	5
Molde elektricitetsverk	1	340	—	—	5 108	1	273	28	183	—	24
Sum	5	3 144	4	837	143669	200	6 167	1 958	8 317	4 350	669

I terminens løp indtraf 2 ulykkestilfælde foraarsaket ved elektrisk strøm. Ved det ene tilfælde, som indtraf 29de september 1913, blev en gut i 15-aarsalderen stygt forbrændt, idet han berørte en stolpe, der bærer kjøretraaden for Bergens elektriske sporvei. Gutten blev dog efter et ophold ved Bergens sykehus fullstændig helbredet. Grunden til dette uheld var, at isolationen mellem kjøretraaden og stolpen var blit ødelagt, og at de ved sporveien brukelige fændertraade var kommet i ugreie under et overhændig uveir, som paa den tid hærjet distriktene her. Der viste sig saaledes sterk lysning ved stolpen, og gutten har formentlig av nysgjærrighet gaat hen og tat i stolpen. Skaden blev straks utbedret, og ved maaling umiddelbart efter fandt jeg, at isolationsmotstanden mellem kjøretraaden og jord var meget god.

Det andet tilfælde indtraf 23de juni 1914 paa kraftoverføringslinjen Samnanger—Bergen, idet en gut i 10-aarsalderen klatret op i en stolpe og kom i nærheten av de høispændte ledninger. Gutten blev sterkt forbrændt i en arm og blev en del forslaat, da han faldt ned fra en høide av ca. 12 meter. Han er dog nu fullstændig bra igjen. Grunden til at gutten skulde derop var vistnok et væddemaal mellom ham og en del andre gutter. Forat hindre gjentagelse av den slags tilfælde er nu de paa stolpene tidligere anbragte trin borttat til en høide av ca. 7 meter fra jorden.

Ferøvrig har saavidt mig bekjendt intet ulykkestilfælde indtruffet paa grund av elektrisk strøm i det forløpne budgetaar.

Av ildebrandstilfælde, hvis aarsak ifølge brandrapportene antages at være de elektriske installationer, forekom ialt 6 tilfælde. Herav var 5 i Bergen og ved installationer tilknyttet Bergens Elektricitetsverk, og 1 i Aalesund ved en installation tilknyttet Aalesunds Elektricitetsverk. Ved de i Bergen forekommende tilfælde var aarsaken følgende: 1. Brand i en bryterledning. Hvorvidt feilen skyldes daarlig utført montage eller en fabriksfeil er ikke blit konstatert. Det bemerkes at installationen var forholdsvis ny. 2. Brand foraarsaket av et kassakontrolapparat. Feilen bestod i at der var kommet noget ind i apparatets mekanisme, hvorved apparatet stod stille med strøm paaslaet. 3. Brand ved maale-

apparater og sikringer. Om feilen skyldes sikringene eller maaleapparatene kan ikke med sikkerhet uttales. 4. Brand foraarsaket ved et elektrisk strykjern. Strykejernet var montert efter de nugjældende regler med kontrollampe. Lampen var montert «parallelt» til strykejernet og var forbundet til samme strømbryter som strykejernet. Lampen var imidlertid utskruet av holderen og var saaledes uten nogen nytte. Strykejernet var blit efterglemt med strøm paa, hvorved branden var opstaat.

Dette tilfælde, at kontrollampen skrues ut av holderne, hvorved den blir nytteles, er desværre ikke enestaaende. Det gjøres simpelt hen av den grund at man vil spare den strøm, lampen forbruker. 5. Brand ved et igangssetningsapparat for en motor. Anlægget var ogsaa i dette tilfælde montert i overensstemmelse med forskriftene. Behandlingen av apparatet hadde imidlertid været skjodesløs. Der var montert strømbryter ved siden av igangssetningsmotstanden. Denne var ikke blit avslaat, da motoren forlotes, den dag branden opstod. Igangssetningsapparatet var formentlig hellerikke helt avslaat; der er i ethvertfald opstaat en funke mellom kontaktene paa apparatets forside. Denne har antændt et like ved hængende stykke tøy, hvorved branden er opstaat. At branden ikke var opstaat paa apparatets bakside, kunde nemlig let konstateres. Ved det i Aalesund indtrufne tilfælde er man ikke ganske sikker, om aarsaken skulde være feil ved den elektriske installation. Tilfældet forekom i et søpakhuis. Det bemerkes at de elektriske installationer i saadanne huse er meget utsatte, og er vanskelige at holde i god stand.

Til kontoret er i denne termin indkommet 484 skrivelser. Paa samme tid er herfra ekspedert 342 skrivelser paa tilsammen 440 sider i kopiboken. Meddelelser om avgift, hvilke sendes vedkommende oppbørselsbetjent og anlæggenes eiere, samt rapporter over mangler ved anlæggenes eller godkjendelses- og besigtelseserklæringer for anlæggenes er ikke medregnet i opgaven.

Avgiftene for besigtigelse og godkjendelse av anlæggenes har i den forløpne termin utgjort kr. 7 268,75, mot budgettert kr. 7 600,00. Avgiftene blev noget minde end beregnet, da jeg ikke kunde række at utføre besigtigelse

av en del ældre anlæg, der skulde være blit besigtiget i budgetterminen. I saadanne tilfælde blir heller ikke avgift erlagt.

Utgiftene, tilsynsmandens løn iberegnet, utgjorde kr. 7 437,01 mot budgettert kr. 7 200,00.

Overskridelsen skyldes hovedsagelig reiseutgiftene, der paa grund av den raske tilvekst av nye anlæg, blev større end beregnet. Dette tiltrods for, at reisene til en del ældre anlæg ikke blev utført.

Bergen, den 12te oktober 1914.

Ærbødigt

M. Aarnes,

Bilag 6.

Indberetning

for budgetterminen 1913—1914 fra tilsynsmanden ved elektricitetsvæsenet i 5te distrikt, forsaavidt Søndre og Nordre Trondhjems amter angaar.

I Søndre Trondhjems amt var 30te juni 1914 ialt 104 anlæg i drift.

I terminen 1913—1914 er 12 nye anlæg kommet til.

I denne er økningen:

I generatorstørrelse	1 262 kw.
» glødelamper (antal 23 939)	357 »
» motorer (antal 358)	2 989 »
For elektrokemiske formaal	300 »
» andre øiemed.	1 403 »

30 juni d. a. var under utbygning 8 anlæg — tildels bygdeelektricitetsverker av større utstrækning og med større tilslutning.

I Nordre Trondhjems amt var 30te juni d. a. ialt 56 anlæg i drift.

I terminen 1913—1914 er 16 nye anlæg kommet til:

I denne er økningen:

I generatorstørrelse	2 146 kw.
» glødelamper (antal 8 801)	305 »
» motorer (antal 106)	1 959 »
For elektrokemiske formaal	1 400 »
» andre øiemed.	315 »

30te juni d. a. er i dette amt under ut-

bygning 6 nye anlæg — ogsaa tildels større bygdeelektricitetsverker.

I begge amter var altsaa 30te juni d. a. 160 anlæg i drift. For en stor del er disse anlæg noksaa spredt over det store omraade, som de to amter omfatter, med et areal ikke langt fra saa stort som Schweiz.

Snart vil alle større og mere tæt bebyggede dalfører i de to amter faa sine kommunale elektricitetsverker med høi spænding for selve overføringen av den elektriske energi, mens der før — i de sidste tjaar — op gjennom enkelte dalfører er utbygget en række mindre elektriske anlæg med lav spænding og derfor med litet overføringsomraade.

Anlæg av bygdeelektricitetsverker er saaledes i de sidste aar blit ført ind i det rigtige spor. Inden Søndre Trondhjems amt har 2 anlæg og inden Nordre Trondhjems amt 1 anlæg indskrænket tilsyn for de lavspændte deles vedkommende.

Forøvrig henvises til de to indberetningen vedlagte oversigtstabeller.

I budgetaaret 1913—1914 er 137 anlæg blit besigtiget. Ialt er utført 148 besigtigelser. Indtægten — avgifter til statskassen — har

været kr. 7 092,32
 antat indtægt var » 4 000,00

indtægten mere end antat kr. 3 092,32

Som følge herav har utgiftene til skyss- og kostgodtgjørelse samt til kontorhold, kontorhjælp m. v. blit større end antat:

Til skyss- og kostgodtgjørelse er medgaat
 kr. 1 800,49

bevilget er » 1 100,00

merutgift er kr. 700,49

Til kontorhold m. v. er medgaat kr. 459,15

bevilget er » 300,00

merutgift er kr. 159,15

Tilsynsarbeidet for de to amters vedkommende har git et overskud av . kr. 7 092,32

÷ » 4 059,64

kr. 3 032,68

I budgetaaret er inkommet 467 skrivelser. I kopiboken er kopiert 478 foliosider.

Ikke medtat her er utfylde skemaer, regninger for avgifter til statskassen m. v.

I det væsentlige har de elektriske anlegg vist sig at være solide i sin utbygning og at være skjettet forsvarlig. Nogen anmeldelse til paatalemyndigheten har det ikke været nødvendig at gjøre.

Adskillig bryderi har de nu noksaa mange bygdemonterere skaffet tilsynet.

Unge mænd, som har fungert som håndlangere ved anlegg av et elektricitetsverk paa landsbygden, optrær senere som selvstændige elektriske monterere. Til nød kan disse monterere oplægge indendørs ledninger av enklere

art. De har ingen forstaaelse av smeltesikrings funksjon. Heller ikke begriper de nødvendigheten av sikkerhetsforanstaltninger ved krydsningen mellom stærkstrøms- og lavstrømsledninger.

Forskriftsmæssig paabudte installations-tegninger er disse ikke faglærte og ukyndige monterere ikke istand til at levere.

Da formændene for andelselektricitetsverker paa landsbygden stadig veksler og ofte mangler oversigt over tilslutningen til vedkommende verk, vil det utvilsomt bli noksaa vanskelig for tilsynet at føre fuld, indgaaende kontrol, naar tilslutningen til verket er stor og spreddt.

Gjælder det et høispændt fordelingsanlegg er det lidet betryggende, at helt ukyndige bygdefolk aaret igjennem skal ha dette noksaa farlige redskap under sine hender.

Det er imidlertid saa, at slike høispændte fordelingsanlegg oftest som teknisk bestyrer ansætter en erfaren og kyndig elektromontør, naar man derom gjør vedkommende forestillinger — eller de gjør dette uten noget paatryk. Men der er undtagelser, og der kan ikke være tvil om, at man sent eller tidlig vil faa høre om en eller anden ulykke.

Rent økonomisk vil et avsidesliggende bygdeelektricitetsverk staa sig paa, at ha en erfaren montør i bygden fremfor at maatte paakalde kyndig assistance fra et installationsfirma hvergang nogen uregelmæssighet opstaar.

I budgetaaret har ikke noget ulykkestilfælde eller nogen ildsvaade forekommet, som skulde skyldes elektriske ledninger eller apparater.

Trondhjem 11te september 1914.

Ærbødigst

Carl Schulz

Subbilag 1 til bilag .

Elektrisk anlæg i 5te distrikt, Søndre og Nordre Trondhjems amter,
 30te juni 1914.

Beliggenhet amt	Antal anlæg	Samlet generatorstørrelse i kw.	Akkumulator- batterier		Den elektriske energis anvendelse til						
			Antal	Størrelse i kw.t.	Belysning			Drivkraft		Elektrokemisk anvendelse i kw.	Andre øiemed i kw.
					Antal gløde- lamper	Antal bue- lamper	Samlet stør- relse i kw.	Antal motorer	Samlet størrelse i kw.		
Søndre Trondhjems amt. .	104	18 031	6	147	127 209	361	4 595	1 395	12 450	2 200	1 465
Nordre Trondhjems amt. .	56	8 771	3	197	26 761	38	1 164	329	3 983	4 400	780
Sum	160	26 802	9	344	153 970	399	5 759	1 724	16 433	6 600	2 245

Subbilag 2 til bilag 6.

Elektriske anlæg i 5te distrikt, Søndre og Nordre Trondhjems amter, med
 Indskrænket tilsyn for de lavspændte dele, 30te juni 1914.

Beliggenhet. Amt.	Antal anlæg	Samlet generatorstørrelse i kw.	Akkumulator- batterier.		Den elektriske energis anvendelse til						
			Antal.	Størrelse i kw. t.	Belysning.			Drivkraft.		Elektrokemisk anvendelse i kw.	Andre øiemed i kw.
					Antal gløde- lamper.	Antal bue- lamper.	Samlet stør- relse i kw.	Antal motorer.	Samlet stør- relse i kw.		
I. Søndre Trondhjems amt:											
1. Trondhjems elektricitetsv.	1	9 850	4	131,2	100 801	131	3 447	1 033	5 894	2 200	957
2. Skjenalden kraftoverføring	1	3 725			4 688	27	230	139	3 565		98
II. Nordre Trondhjems amt:											
3. Meraker elektriske kraft- og smelteverk	1	1 859			100	4	7	25	70	1 859	
Sum	3	15 434	4	131,2	105 589	162	3 684	1 197	9 529	4 059	1 055

Bilag 7.

Indberetning

for budgetterminen 1913—1914 fra assistenten ved elektricitetsvæsenet i 5te distrikt forsaavidt Nordlands, Tromsø og Finmarkens amter angaar.

Ved budgetterminens begyndelse forefandtes ialt 73 anlæg (i Nordlands amt 52, i Tromsø amt 12 og i Finmarkens amt 9). Av disse er 2 anlæg utgaat i terminen, idet et anlæg (en sildeoljefabrik) er nedbrændt og et anlæg er indgaat i et større elektricitetsverk. Tilkommet i budgetterminen er ialt 19 nye anlæg, derav 5 høispændte kraftoverføringer, hvorav en paa ca. 30 km.s længde, den længste i Tromsø stift. Alle disse er dog ikke helt driftsfærdige. De øvrige 14 lavspændte nyanlæg er ganske smaa. Ved budgetaarets utgang forefandtes saaledes ialt i drift eller under utførelse 90 anlæg (i Nordlands amt 64, i Tromsø amt 13 og i Finmarkens amt 13). Der har ogsaa ved diverse ældre anlæg fundet utvidelser sted, og et større lavspændt anlæg (Tromsø elektricitetsverk) er gaat over til benyttelse av høispændt kraftoverføring paa 1000 kva. med en overføringslængde paa ca. 25 km.

Hosføjede tabellariske data viser amtsvis opgaver vedrørende anlæggenes installationer, og likeledes er anført de samme opgaver for anlæggene med indskrænket tilsyn, regnet for sig alene, alt pr. 30te juni 1914. Av disse opgaver sees, at der i budgetaaret har fundet sted en svær forøkelse av installationer. Saaledes er antal glødelamper forøket med 26 185, = ca. 43 pct. forøkelse, og energiforbruket til varmeapparater og lign. (tabellens sidste rubrik) er forøket med 369 kva. — ca. 100 pct. forøkelse.

I budgetaaret er besigtiget 61 anlæg, hvorhos utført et par befaringer i anledning av projekterte kraftoverføringer. Indtægtene ved disse besigtigelser har utgjort kr. 4 689,65

mot budgettert kr. 3 400,00. Utgifterne til kontorhold og reiser har utgjort kr. 1 445,65 mot budgettert kr. 1 600,00. Indkommet er 201 skrivelser, for en stor del ledsaget av tegninger og bilag. I kopiboken er kopiert 242 sider. Hertil kommer en hel del utgaaede skrivelser indeholdende skemaer og lign., og deres antal har i denne termin været særlig stort.

Av ulykker foraarsaket av elektrisk strøm er forekommet to tilfælde ved A/S. Sydvaranger gruber, hvilke begge hadde døden tilfølge. Efter hvad jeg erfarte ved mit besøk paa stedet, er det utvilsomt at i begge tilfælde skylden laa hos vedkommende selv, idet de hadde utvist grov uforsigtighet.

Det første ulykkestilfælde fandt sted den 7de november 1913 og kan ikke forklares paa anden maate end at vedkommende, der intet hadde med det elektriske at gjøre, selv har løst op en fastsurret bryter og slaat den ind og herunder kommet i berøring med de strømførende dele førende 220 volt vekselstrøm. Om ulykken meddeler vedkommendes formand følgende redegjørelse, gjengit ordlydende:

«Halvor Simonsen (mekaniker) kom først tilstede den 7de november og saa avdøde (Ole Hansen Fygle av Buksnes i Lofoten) liggende paa ryggen paa gulvet; han kom da til at tænke paa at det maatte være elektricitet han hadde været i berøring med og begyndte øie blikkelig at foreta oplivningsforsøk efter gjældende instruks, og der fortsattes hermed til der kom flere tilstede og sykebaaren blev hentet, hvorpaa han i en fart blev baaret til lægen. Simonsen med flere saa da efter paa hvilken maate han kunde komme i berøring

med elektricitet og det viste sig, at strømbryteren, der hele tiden hadde været fastsurret, var løst op og indslaat.

Forulykkede var sat til at bære vand til en paagaende betonstøpning og hadde for tilfældet intet med apparatene at gjøre, men han har arbeidet ved samme tørreovn siden 1ste juli 1913 og hadde fuldt kjendskap til alt der, baade drift og kraft o. s. v. Murhåndlanger Lars Sørfting, der arbeider der, la merke til, at avdøde likesom hadde saa travelt borte ved apparatene; for hver gang han kom bort med vandbøtten satte han den under kranen og gik bort til apparatene, flere gange saa længe, at Sørfting maatte skruer kranen igjen, da vandet randt over bøtten og utover gulvet. Det faldt ham ikke ind at se efter hvad avdøde foretok sig ved apparatene, og hans arbeidsplads laa slik til, at han derfra ikke kunde se det.»

At strømbryteren var forsvarlig fastbundet under hele arbeidet og kl. 9 aften stod uforandret bevidnes foruten av nævnte formand av 4 øienvitner. Sluttelig bemerkes, at verkslægen ved obduktion av liket konstaterter, at døden skyldes berøring med elektrisk ledning.

Det andet ulykkestilfælde fandt sted 2den pinsedag den 1ste juni 1914, idet en ung ugift arbeider blev dræbt ved berøring med elektrisk strøm paa 800 volt. Vedkommendes foresatte har derom avgitt følgende rapport, hvis ordlyd er saaledes (den blev ogsaa tilstillet vedkommende politimyndighet):

»Ottar Andersen fik av mig lørdag aften den 30te mai 1914 besked om at pudse og rengjøre fordelingskioskene i separationsverket 1ste og 2den pinsedag. 1ste pinsedag skulde han foreta rengjøring av finknuseverkets og kulekvernsavdelingens kiosker, idet disse kiosker da var strømløse. 2den pinsedag skulde han foreta pudsning av rørkvernenes kiosk, da denne var i bruk 1ste pinsedag. Jeg gjorde Ottar Andersen opmærksom paa, at han

ikke maatte foreta noget arbeide inde i kioskene før han hadde været paa dampcentralen og faat avslaat strømmen samt set efter paa voltmetret, om det var strømløst. Dette lovet han at gjøre.

1ste pinsedag var jeg i verket ved middagstider og talte med Ottar Andersen, som da var færdig i finknuseverket og holdt paa med kulekvernskiosken. Denne var han da omtrent halvfærdig med. Jeg sa til ham, at han vilde bli færdig i denne kiosk senest kl. 6, og det var ogsaa han sikker paa. Jeg gjorde ham da paany opmerksom paa, at næste morgen (2den pinsedag) skulde han pudse rørkvernskiosken. Endvidere gjorde jeg ham atter utrykkelig opmerksom paa, at før han foretok nogetsomhelst ved kiosken, maatte han absolut gaa til dampcentralen for at faa slaa av strømmen til denne kiosk. Denne besked gjentok han nøiagtig og bekræftet, at han skulde forholde sig paa denne maate.

2den pinsedag gik han paa arbeidet kl. 1/2 10 for at utføre rengjøringen av rørkvernskiosken. Han blev ikke færdig til middag og gik derfor paa arbeide igjen efter at han havde spist. Ved 1/2 3 om eftermiddagen fik reparationsformand Røtvold se ham komme op trappen fra rørkvernskiosken, og Røtvold troede da, at han skulde op til knuseverket. Straks efter saa han flere reparatører komme springende paa kulekvernsavdelingen bort til kulekvernskiosken, hvor Ottar Andersen fandtes liggende død ved siden av kiosken. Antagelig har han tat op en dør til kiosken, for han hadde med sig en tang til at aabne døren med, som var avlaast. Andersen var allerede dagen forut færdig med kulekvernskiosken og hadde intet der at gjøre, ialfald hadde han da maattet sørge for at faa strømmen til kulekvernskiosken avstængt.»

Nøgen ildsvaade forarsaket ved elektrisk strøm er ikke forekommet.

Tromsø 21de november 1914.

Ærbødigst

M. B. Landstad.

Subbilag 1 til bilag 7.

Elektriske anlæg i 5te distrikts 3 nordligste amter den 30te juni 1914.

Beliggenhet. Amt.	Antal anlæg.	Samlet generatorstørrelse k. v. a.	Akkumulator- batterier.		Den elektriske krafts anvendelse til:						
			Antal.	Samlet størrelse k. v. a. timer	Belysning.			Drivkraft.		Elektrokemisk anvendelse i k. v. a.	Andre ølemet i k. v. a.
					Antal gløde- lamper.	Antal buelamper.	Samlet forbrug k. v. a.	Antal motorer.	Samlet størrelse i k. v. a.		
Nordlands	64	5 692	7	318	46 804	58 1 808	372	3 986	180	409	
Tromsø	13	2 074	-	-	23 511	11 714	103	689	-	52	
Finmarkens	13	14 772	3	164	16 077	48 556	431	9 354	-	292	
Sum	90	22 538	10	482	86 392	117 3 078	906	14 029	180	753	

Subbilag 2 til bilag 7.

Elektriske anlæg med Indskrænket tilsyn for de lavspændte dele i 5te distrikts 3 nordligste amter den 30te juni 1914.

Beliggenhet. Amt.	Antal anlæg og navn.	Samlet generatorstørrelse i k. v. a.	Akkumulator- batterier.		Den elektriske krafts anvendelse til:						
			Antal.	Samlet størrelse i k. v. a. t.	Belysning			Drivkraft.		Elektrokemisk anvendelse i k. v. a.	Andre ølemet i k. v. a.
					Antal gløde- lamper	Antal bue- lamper	Samlet størrelse i kw.	Antal motorer	Samlet størrelse i K. v. a.		
Nordlands	Sulitjelma A/B. gruber	940	-	-	6 675	36	426	120	1 130	-	125
Tromsø	Tromsø elektr.verk	1 000	-	-	14 800	-	328	45	250	-	8
Finmarkens	Hammerfest elektr.verk	600	-	-	5 100	-	139	38	140	-	63
Sum	3	2 540	-	-	26 575	36	893	203	1 520	-	196

Bilag 8.

Elektricitetskommissionen

Kristiania den 29de december 1914.

I anledning av det kongelige departements skrivelse av 16de ds. j.nr. 994 og 21de ds. j.nr. 1019 E., hvormed oversendtes indberetning for budgetaaret 1913—14 fra tilsynsmændene, skal man tillate sig at bemerke.

I likhet med hvad der blev gjort ifjor, har man sammenstilt de forskjellige opgaver fra samtlige distrikter i følgende tabeller:

I tabel I er git en oversigt over antal anlæg, disses samlede størrelse, hvormange herav der har indskrænket tilsyn og den samlede størrelse av disse, saavel for hvert distrikt som for det hele land. Likeledes er sammenstilt akkumulatorbatterier og de strømforbrukende apparater, som er tilknyttet anlægene, saaledes at de elektriske anlægs utnytelse herav kan sees.

I tabel II er sammenstilt avgifter for hvert distrikt og det hele land, samt utregnet den gennemsnitlige avgift pr. anlæg.

I tabel III er paa samme maate sammenstilt de samlede utgifter ved tilsynet samt utregnet den gennemsnitlige utgift pr. anlæg, og hvormeget herav utgjøres av lønning til tilsynets funktionærer. Elektricitetskommissionens utgifter er ikke medregnet i disse opgaver.

I tabel IV er sammenstilt de i aarsberetningene nævnte brandtilfælder i de forskjellige distrikter. Ved de samlede antal anlæg i landet (1427) er der ifølge indberetningene indtruffet 27 brandtilfælder, altsaa 1,96 pct. av samlede antal anlæg har i aarets løp forarsaket ildsvaader.

I tabel V er paa samme maate sammenstilt de i hvert distrikt og ved det samlede antal anlæg i landet indtrufne ulykkestilfælder.

O. E. Schiøtz.

T. H. Aspestrand.

Subbilag til bil. 8.

Tabel I.

Statistik for elektricitetsvæsenet 1913—1914.

Distrikt.	1.	2.	3.	4.	5*).	5**).	Tilsammen.
Antal anlæg	363	343	206	265	160	90	1 427
Samlet generator-størrelse i kw.	131 913	226 480	72 919	79 754	26 802	22 538	560 406
Herav anlæg med indskrænket tilsyn	18	12	12	5	3	3	53
Med samlet generator-størrelse i kw.	Ikke opgit	1 522	25 402	3 144	15 434	2 540	49 042
Antal akkumulatorbatterier . .	67	26	7	27	9	10	146
Samlet akk.kapacitet i kwt. . .	16 018	876	651	1 462	344	482	19 833
Antal glødelamper	684 449	286 315	260 903	202 757	153 970	86 392	1 674 786
Antal buelamper	2 648	254	259	288	399	117	3 965
Samlet energiforbruk til belysning i kw.	25 763	9 293	8 362	8 941	5 759	3 078	61 096
Antal elektromotorer	8 328	3 216	3 368	2 788	1 724	906	20 330
Samlet motorstørrelse i kw. . .	59 461	55 123	19 943	14 672	16 433	14 092	179 724
Anvendt til elektrokemisk drift	25 166	139 800	20 574	36 590	6 600	180	228 910
— » andre øiemed.	3 175	2 670	2 069	1 696	2 245	753	12 608

*) Omfatter søndre og nordre Trondhjems amter.

**) — Nordlands, Tromsø og Finmarkens amter.

Tabel II.
 Samlede indtægter 1913—1914.

Distrikt.	1.	2.	3.	4.	5*).	5**).	Alle distrikter.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Samlede avgifter	14 190,87	17 186,11	6 754,81	7 268,75	7 092,32	4 689,65	57 182,51
Gjennemsnitlig pr. anlæg ca. .	36,09	50,10	32,79	27,43	44,33	52,11	40,77

Tabel III.
 Samlede udgifter 1913—1914.

Distrikt.	1.	2.	3.	4.	5*).	5**).	Alle distrikter.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Samlede udgifter	10 667,90	10 787,27	5 258,77	7 437,01	4 059,64	3 245,63	41 456,22
Gjennemsnitlig pr. anlæg . . .	29,36	31,45	20,67	28,06	25,37	36,07	29,04
Gjennemsnitlig lønning pr. anlæg, heri ekstrahjælp	20,36	20,41	14,56	15,47	11,25	20,00	17,48

Tabel IV.
 Brandtilfælde 1913—1914.

Distrikt.	1.	2.	3.	4.	5*).	5**).	Alle distrikter.
Antal brandtilfælde	14	3	4	6	0	0	27
Antal anlæg	363	343	206	265	160	90	1427

Tabel V.
 Ulykkestilfælde 1913—1914

Distrikt.	1.	2.	3.	4.	5*).	5**).	Alle distrikter.
Antal ulykkestilfælde i aaret.	3	7	3	2	0	2	17

*) Omfatter søndre og nordre Trondhjems amter.

***) — Nordlands, Trømsø og Finmarkens amter.

Bilag 9.

Den Internationale Elektrotekniske Kommission.

Norsk Elektroteknisk Komite.

19de december 1914.

Siden den av mig under 6te oktober f. a. afgivne rapport har de nedsatte 4 arbejdsudvalg fortsat sit arbejde. De paa Berlinermetet i september 1913 definitivt vedtagne beslutninger, der nylig er utgit som trykt dokument, vil senere utkomme paa norsk. Arbejdsudvalg nr. 3 til behandling av normer for elektriske maskiner har desuten overtat det av Den Polytekniske Forenings Elektrikergruppens specialkomiteer hittil utførte arbejde med at holde a jour de norske normer for elektriske maskiner og kabler.

I anledning av Berlinermetets beslutning om indførelse av kw som enhet saavel for elektriske som mekaniske maskiners ydelsesevne istedetfor den hittil benyttede hestekraft har komiteen i mai d. a. utsendt til tekniske foreninger og andre interesserede et cirkulære, der vedlægges.

Paa grund av krigen er møterne i de av Kommissionen nedsatte specialkomiteer iaar indstillet.

1 bilag.

Med høiagtelse

Norsk Elektroteknisk Komite.

Carsten Braun;

President.

Til

Det kongelige Departement for de offentlige Arbeider.

Subbilag til bilag 9.

Cirkulære

om anvendelsen av enheten kilowatt (kw) for mekanisk ydelse.

Efter dampmaskinens opfindelse blev der meget snart behov for at maale og angi dens ydelsesevne.

Man grep derfor i sin tid i England til det primitive middel at sammenligne den effekt, en maskine kunde yde med hvad der kunde

ydes i samme tid av et bestemt antal heste, og derved opstod enheten hestekraft (engelsk: horse-power, hp).

For imidlertid ogsaa at faa en fastere definition blev hestekraften definert som den effekt, der ydes, naar

550 pund (engelsk) løftes 1 fot (engelsk) pr. sekund.

Den samme enhet blev ogsaa senere vedtatt i andre lande, men blev her omregnet og avrundet efter de der gjældende maalesystemer. Saaledes blev i Preussen 1 hestekraft definert som den effekt, der ydes, naar 480 pund (preussisk) løftes 1 fot (preussisk) pr. sekund.

Ved indførelsen av det metriske maal- og vegtsystem hadde man en god anledning til at faa væk den vilkaarlig valgte enhet. Dette blev ogsaa foreslaaet fra flere sider, uten at det dog førte til noget. Man bibeholdt den gamle kjendte hestekraft, som kun blev omregnet efter det nye maalsystem, saaledes at en hestekraft (norsk: hk) blev definert som den effekt, der ydes, naar 75 kg. løftes 1 meter pr. sekund.

England bibeholdt imidlertid den oprindelige definition av hestekraften, hvorved der er opstaat forskjell mellem den engelske hestekraft og den, der er basert paa det metriske maal- og vegtsystem, en forskjell der utgjør ca. 1,4 pct.

Uavhengig av de gamle betegnelser skapte elektrotekniken nye maaleenheter basert paa videnskapelig grundlag, som enhet for ydelsen fastslog den kilowatt (kw).

For omregning av kilowatt til hestekræfter benytter man følgende faktorer:

1 hestekraft = 0,736 kilowatt

og 1 kilowatt = 1,36 hestekræfter.

Tilnærmelsesvis er altsaa

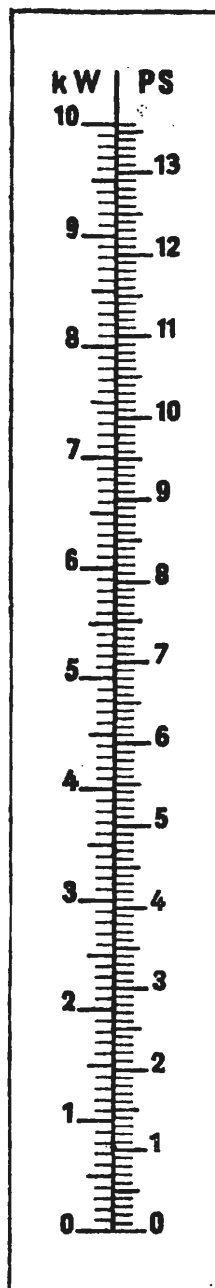
1 hk. = ca. $\frac{3}{4}$ kw. og 1 kw. = ca. $\frac{4}{3}$ hk.

Enheden kilowatt er, eftersom den elektriske industri har utviklet sig, blit mer og mer almindelig, og har det altid vist sig ubekvemt at ha de forskjellige enheter hk. og kw. for samme begrep.

Det er imidlertid nu efter lange forhandlinger mellem videnskapelige og tekniske autoriteter og foreninger rundt om i verden ved Den internationale elektrotekniske kommissions formidling truffet en overenskomst om, at man fremtidig ogsaa for den mekaniske ydelsesevne kun skal benytte enheten kilowatt (kw.). Fremtidig skal altsaa en dampmaskines, en turbines, en oljemotors og lignende maskiners ydelsesevne benævnes i antal kw.

Det henstilles derfor til alle at benytte den nye enhet i alle dokumenter, anbud, kontrakter og lignende og at søke gjennom konsekvent bruk av enheten kilowatt at gjøre overgangstiden saa kort som mulig.

En bekvem skala, der viser forholdet mellem kilowatt og hestekræfter, er avtrykt i dette cirkulære, og vil muligens kunne være til nytte i overgangstiden.

Kristiania i mai 1914.

Norsk elektroteknisk komite.